

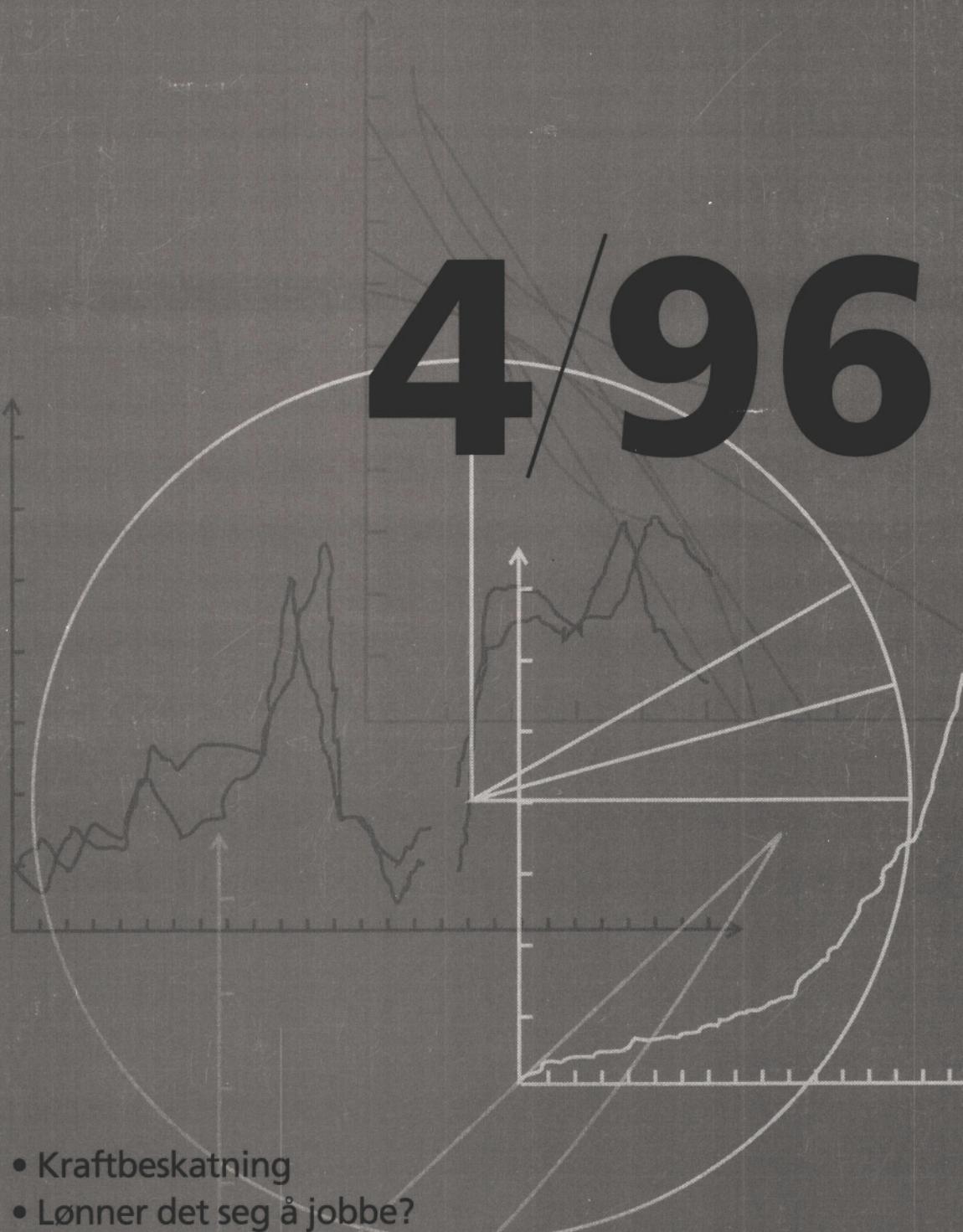
Økonomiske analyser

Statistics Norway

Statistisk sentralbyrå

4/96

- Kraftbeskatning
- Lønner det seg å jobbe?
- En kontrafaktisk analyse av oljeprissjokk
- Forventninger i norsk økonomi
- Offentlige finanser i Norge, EU, USA og Japan
- Reviderte nasjonalregnskapstall for 1993-1995
- Offentlige finanser 1995

Økonomiske analyser

4/96

15. årgang

Innhold

<i>Torstein A. Bye og Erik Fjærli:</i>	
Kraftbeskatning. En analyse av ulike skatteopplegg i forhold til kraftverk	3
<i>Marie W. Arneberg:</i>	
Lønner det seg å jobbe? Kompensasjonsgrader i den norske velferdsmodellen	14
<i>Knut A. Magnussen:</i>	
En kontrafaktisk analyse av oljeprissjokk — virkninger på internasjonal økonomi	24
<i>Ingvild Svendsen:</i>	
Forventninger i norsk økonomi	33
<i>Jon Petter Nossen:</i>	
Offentlige finanser i Norge sammenlignet med EU-landene, USA og Japan	41
Reviderte nasjonalregnskapstall for 1993-1995	49
Offentlige finanser 1995	52
Reiserapporter	62
Internasjonale samarbeidsprosjekter	63
Forskningspublikasjoner	64
Innholdsfortegnelse for Økonomiske analyser og Economic Survey de siste 12 måneder	71
Tabell- og diagramvedlegg	72

Redaksjonen ble avsluttet tirsdag 7. mai 1996.

Økonomiske analyser

Redaksjonen: Olav Bjerkholt (ansv.), Knut H. Alfsen, Julie Aslaksen, Helge Brunborg, Bodil M. Larsen, Kjersti-Gro Lindquist, Knut Moum, Tor Skoglund. **Redaksjonssekretær:** Eva Ivås, tlf.: 22 86 45 70 (artikkelfstoff), Lisbeth Lerskau, tlf.: 22 86 48 06 (konjunkturoversikter mv.), telefax: 22 11 12 38. **Design:** Enzo Finger Design. **Trykk:** Falch Hurtigtrykk. **Redaksjonens adresse:** Statistisk sentralbyrå, Forskningsavdelingen, Postboks 8131 Dep., N-0033 Oslo. **Salg og abonnement-service:** Postboks 8131 Dep., N-0033 Oslo, tlf.: 22 86 49 64, telefax: 22 86 49 76.

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå. Forskningsavdelingen ble opprettet i 1950 og har 90-100 ansatte. Ca. 45 prosent av virksomheten finansieres av eksterne oppdragsgivere, hovedsakelig forskningsråd og departementer. Avdelingen er delt i 4 seksjoner og ledes av *forskningsdirektør Olav Bjerkholt*.

- Seksjon for offentlig økonomi og personmodeller
Forskingssjef Nils Martin Stølen

- Skatteberegninger
- Arbeidsmarked
- Mikrosimuleringsmodeller

- Seksjon for makroøkonomi
Forskingssjef Ådne Cappelen

- Konjunkturanalyse
- Makroøkonomiske beregninger
- Likevektsmodeller

- Seksjon for ressurs- og miljøøkonomi
Forskingssjef Knut H. Alfsen

- Miljø og samfunn
- Internasjonale energimarkeder
- Olje- og energianalyse

- Seksjon for mikroøkonometri
Forskingssjef Jørgen Aasness

- Konsument- og bedriftsatferd
- Fordelingsanalyse
- Økonometriske metoder

**Økonomiske analyser utkommer med 9 nummer i året.
Neste utgave publiseres i begynnelsen av juni.**

Standardtegn i tabeller	Symbol
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	0
Foreløpige tall	*

Kraftbeskatning

En analyse av ulike skatteopplegg i forhold til kraftverk

Torstein A. Bye og Erik Fjærli

Ved hjelp av en modell som omfatter 80 prosent av norsk kraftproduksjon beregnes fordelingseffekter mellom kommuner som følge av en omlegging av skattesystemet overfor kraftsektoren i Norge ifølge forslag fra Regjeringen. Det vises at kommunenes skatteinntekter er rimelig robuste i forhold til ulike pris- og kostnadsanslag. Statens inntekter fra kraftverksbeskatning vil være mer følsomme overfor ulike anslag. Det foreslår skatteopplegget vil gi de fleste kraftkommuner mer skatt - kun de 10 prosent av kraftkommunene som har høyest inntekter fra kraftbeskatning vil komme dårligere ut. Fortsatt vil disse kommunene ha betydelige inntekter fra kraftverksbeskatning.

1. Innledning

Siden Finansdepartementet la fram Ot prp nr 23 (1995-96) "Skattlegging av kraftforetak" med forslag til nytt skattesystem for kraftverk har det vært en omfattende diskusjon av konsekvensene for enkeltkommuner som følge av en mulig omlegging til nytt skattesystem. I denne artikkelen diskuteres hvilken betydning ulike forutsetninger om kraftpriser og kostnader vil ha for de totale kommunale skatteinntekterne og hvilke fordelingskonsekvenser som vil følge av de ulike forutsetningene om skatteopplegg som gjøres. Det foreslår skattesystemet er relativt komplisert og medfører at en bør være forsiktig med *partielle* beregninger av kommunale fordelingseffekter, blant annet på grunn av et svært sammensatt eierskap på tvers av kommuner i kraftsektoren. Derfor benyttes en modell som omfatter 80 prosent av norsk kraftproduksjon i denne analysen. Modellen – KRAFTSKATT, som er utviklet på oppdrag fra Nærings- og energidepartementet og Finansdepartementet – er utført spesielt for å fange opp ulike former for kompleksitet i det foreslår skattesystemet.

Ønske om et enhetlig og minst mulig faktorvridende skattesystem er utgangspunktet for ønsket om å endre dagens system for kraftverksbeskatning. Enhver endring av skattesystemet vil medføre fordelingsvirkninger og disse kan avhenge av utformingen av det nye systemet. Det er knyttet betydelig usikkerhet til flere av de variable som er benyttet i skatteberegningsene. Vi belyser derfor ved noen følsomhetsanalyser hvordan skatteinngang og fordeling vil avhenge av andre anslag på en del av disse sentrale variable som for eksempel normpriser og enkelte kostnadskomponenter i kraftverkene. I denne sammenheng er det viktig å ta hensyn til den sterke sammenheng det er mellom de ulike skatteformene i det foreslår skatteopplegget. En nedgang i for eksempel grunnrenteskatt vil kunne medføre en økning i eiendomsskatt ved at den første er fratreksberettiget i beregningsgrunnlaget for den siste. Det ligger dermed et stabiliseringselement i selve utformingen av skattesystemet. Kommunene er dermed delvis skyldet mot denne typen usikkerhet mens statens skatteinntekter fra kraftverk er mer eksponert for endrede forutsetninger.

Beregningene viser at skatteforslaget gir en svak nedgang i skatteinntektene til kommunene fra 1992 nivå, men en klar økning i kommunenes skatteinntekter totalt sett i forhold til anslaget på skatt i 1994. Det foreslår skatteopplegget gir en omfordeling av skatt mellom kommuner. Skatteinntektene etter forslaget er jevnere fordelt enn skattene etter dagens regler. Det er de 10 prosent av kraftkommunene som har de største skatteinntektene fra kraftverk som taper. Resten av kommunene vinner på en omlegging.

Beregningene viser at skatteforslaget gir en svak nedgang i skatteinntektene til kommunene fra 1992 nivå, men en klar økning i kommunenes skatteinntekter totalt sett i forhold til anslaget på skatt i 1994. Det foreslår skatteopplegget gir en omfordeling av skatt mellom kommuner. Skatteinntektene etter forslaget er jevnere fordelt enn skattene etter dagens regler. Det er de 10 prosent av kraftkommunene som har de største skatteinntektene fra kraftverk som taper. Resten av kommunene vinner på en omlegging.

For noen kraftkommuner betyr inntekter fra kraftverksbeskatningen veldig mye for den totale skatteinngangen til kommunene. Vi ser nærmere på fordelingseffektene i forhold til de kraftverkskommuner hvor kraftskatteinntektene utgjør en stor del av den totale skatteinngangen til kommunen, og viser at selv om disse kommunene taper noe, så vil inntektene fra kraftverksbeskatningen fortsatt være svært store. Vi konkluderer også med at selv i kraftverk med svært store kostnader, vil problemene forbundet med lave skatter på vannkraftinntekt være relativt små.

2. Dagens skattesystem for kraftverk

Dagens skattesystem overfor kraftverk er ikke enhetlig utformet. Inntektene fra elektrisitetsverk er ulikt beskattet avhengig av om verket er privat eller offentlig eid. Skatteformen og skattetrykket avhenger også av hvor verket er lokalisert ved en ikke enhetlig benyttelse av eiendomsskatt mellom kommuner. Private verk overskuddslignes mens offentlige verk prosentlignes. Kommuner med offentlig eide verk vil derfor få stabile skatteinntekter, men beskatningen henger dårlig sammen med den løpende lønnsomheten i verket.

Torstein A. Bye, forsker ved Seksjon for ressurs- og miljøøkonomi.
E-post: tab@ssb.no
Erik Fjærli, førstekonsulent ved Seksjon for offentlig økonomi og personmodeller. E-post: efj@ssb.no

Et annet problem med dagens skattesystem er at i de offentlige eide verkene med prosentligning vil rehabilitering øke grunnlaget for de takstbaserte skattene. Dette gir et insitament i retning av å utsette eller ikke utføre rehabilitering.

Skattlegging vil i svært mange tilfelle medføre effektivitetstap i økonomien ved at sammensetningen av faktorbruken (arbeid, kapital, o.s.v) endres. Fra en samfunnsøkonomisk synsvinkel vil det derfor være ønskelig å finne skatteformer som reduserer dette effektivitetstapet så mye som mulig. Vannkraftsektoren utnytter en begrenset naturressurs der det er store forskjeller i kostnadene ved å utnytte de ulike vannfallene. En markedsbasert omsetning vil medføre like priser på all kraft. På denne måten vil de billigste kraftverkene oppnå en avkastning utover det "normale" i annen virksomhet. Denne meravkastningen kalles grunnrenten. En skattlegging av grunnrenten vil ikke gi tilsvarende effektivitetstap som annen vanlig skattlegging. Det er derfor ønskelig at kraftverksbeskatningen inneholder elementer av grunnrentebeskattning uavhengig av spørsmålet om vannkraften kan sies å være en nasjonal fellesressurs eller ikke.

Private foretak som driver kraftproduksjon skattlegges som andre private selskaper av regnskapsmessig overskudd etter skattelovens alminnelige regler. Skattesatsen er 28 prosent. Skattegrunnlaget er alminnelig inntekt, fastsatt som bruttoinntekt med fratrekks for alle utgifter til inntektsvervelse.

Offentlige helt eller deleide elektrisitetsverk skal som hovedregel **prosentlignes**. Årlig skattepliktig inntekt settes til 5 prosent av nettoformuen. Nettoformuen settes sjablonmessig til halvparten av bruttoformuen. Bruttoformuen skal svare til antatt salgsverdi av kraftverket. I praksis benyttes en taksering, det vil si en nåverdiberegning av netto fremtidige inntekter minus utgifter fra kraftsalg i verkets levetid. Prosentligning medfører stabile skatteinntekter fra kraftverkene til kraftverkskommunene, men tar samtidig lite hensyn til variasjoner i lønnsomheten i kraftverkene. Offentlig eide verk betaler formuesskatt til kommunen med 1 prosent av nettoformuen.

Kommunene kan skrive ut **eiendomsskatt** på markedsverdien av kraftverket, uansett eierform, med sats mellom 0,2 og 0,7 prosent. Retten til å skrive ut eiendomsskatt er ikke utnyttet av alle kommuner. Det skal også svares en produksjonsavgift av all produsert vannkraft.

3. Hovedtrekk i det nye skatteforslaget

Siktemålet med forslaget om nytt skatteopplegg overfor kraftsektoren, jfr. Ot prp nr 23 (1995-96), er å bringe skatteinntekten mer i samsvar med lønnsomheten i den enkelte virksomhet, samt skape større grad av likebehandling av foretakene. Et viktig ledd i forslaget er derfor å **innføre skatt på overskudd (alminnelig inntekt)** etter bedriftsbeskattningens vanlige regler også for offentlig eide kraftforetak, se tabell 1 og tabell 2. Et unntak er en regel som begrenser gjeldsrentefradraget i offentlig eide verk.

Tabell 1. Inntektsbegreper i Ot prp nr 23 (1995-96)

Inntektsbegrep	Definisjon
Taksert bruttoinntekt:	5-års snitt av normerte salgsinntekter med fratrekks for ordinære driftsutgifter, eiendomsskatt, konsesjonsavgifter og avskrivninger.
Normerte salgsinntekter:	Timesoppløste spotmarkedspriser ganger kraftproduksjon i timesavsnittet pluss konsesjonskraftverdi.
Fri-inntekt:	Normalavkastning på skattemessig bokført kapital.
Grunnrenteinntekten:	Normerte salgsinntekter med fratrekks for driftsutgifter, eiendomsskatt, konsesjonsavgift, avskrivninger og friinntekt
Markedsverdien:	Nåverdi av normerte salgsinntekter fra fratrukken driftsutgifter, eiendomsskatt, grunnrenteskatt og fremtidige utskiftingskostnader. Grunnrenten i fremtiden beregnes som gjennomsnitt av siste fem år.

Tabell 2. Skatteforslaget i Ot prp nr 23 (1995-96)

Skatteart	Grunnlag	Sats i %
1. Skatt på alminnelig inntekt (Overskuddsskatt)	Regnskapsmessig overskudd (O)	Stat: 5,75 Fylke: 4,50 Kommune: 17,75
2. Skatt på vannkraftinntekt	Takst: (V) 35 % av Taksert Bruttoinntekt	Kommune: 17,75 hvis V>0
3. Skatt på grunnrente:	Grunnrenteinntekten	Stat: 28,50 Fylke: 1,50
4. Eiendomsskatt	Markedsverdien	Kommune: 0,2-0,7

Videre foreslås det å erstatte den nåværende produksjonsavgiften med en **skatt på grunnrente**. Grunnrenteskatten vil i liten grad påvirke selskapenes drifts- og investeringsbeslutninger og vil fange opp den meravkastning som kan oppstå i kraftverk, og som skyldes utnyttelse av en knapp naturressurs.

Når skattegrunnlaget blir mer i samsvar med lønnsomheten fører det til at skatteprovenyet blir mer eksponert for risiko. For staten og kommuner eller fylkeskommuner med omfattende næringsvirksomhet og sysselsetting spiller dette liten rolle, siden det er mange skatteinntektere og derfor en stor grad av risikospredning. For småkommuner der skatteinntekter fra kraftverk utgjør en betydelig del av kommunens inntekter (kraftkommuner) stiller det seg imidlertid annerledes, og disse er derfor skeptiske til et skattesystem der inntektene er mer usikre og varierende over tid.

For å skjerme kraftkommunene mot store svingninger i skatteinntektene og for å sikre at de får skatteinntekter også når kraftverket er nytt og har store fradrag for avskrivninger og renteutgifter, foreslås det å innføre en communal **skatt på vannkraftinntekt**. Vannkraftinntekten settes til 35 prosent av et 5-års snitt av normerte salgsinntekter, se

tabell 1, med fratrekk for ordinære driftsutgifter, eindomsskatt, konsesjonsavgifter og avskrivninger. Skatt på vannkraftinntekt skal sikre kommunene en nedre, stabil grense for inntektskatt på kraftproduksjon. Intensjonen er at vannkraftinntekten ikke skal medføre høyere skatt enn skatt på alminnelig inntekt (overskudd) over kraftverkets levetid, og skatt på vannkraftinntekt skal *samordnes* med overskuddskatten: Når vannkraftinntekt overstiger alminnelig inntekt, skal skattebetaleren (kraftverket) kunne framføre "for mye betalt skatt" det enkelte år, inklusive renter, mot senere års skatt på alminnelig inntekt til kommunen. Skatt på vannkraftinntekt fungerer dermed som et forskudd på senere overskuddskatt til kommunen (forutsatt at kraftverket før eller senere kommer i en situasjon der skatt på alminnelig inntekt er større enn skatt på vannkraftinntekt).

Det foreslås også å endre takseringsreglene for **eiendomsskatten**, slik at skattegrunnlaget blir mer i samsvar med markedsverdien av kraftverket. Nåverdiberegningene bygger på den forutsetning at ressursens levetid er uendelig og i motsetning til dagens regler tar takseringen hensyn til kostnadene ved å holde kraftverket i drift. Tidsprofilen i eiendomsskatten blir som før fallende etter hvert som driftsmidlene eldes.

Den kommunale formuesskatten for offentlig eide kraftverk foreslås nå fjernet, slik den ble for private foretak med skattereformen av 1992. Som kompensasjon økes kommunenes andel av andre skattekilder på bekostning av staten.

Skatteforslaget legger opp til et relativt komplisert skattemodel overfor kraftsektoren. Skattevirkningen for de enkelte kraftverk er ikke uten videre overskuelig. Skattekalkuleringene er kompliserte langs flere dimensjoner:

- Overskuddskatten samordnes på vanlig måte der flere eiere eier flere kraftverk
- Det foregår en samordning mellom skattearter ved at en skatt er fratrekkbar i beregningsgrunnlaget for en annen skatt. For beregning av en av skattene er selve skatten også fratrekkbar i eget beregningsgrunnlag.
- Det er en samordning ved at kun den største av to beregnede skatter vil være effektiv, jfr skatt på alminnelig inntekt og skatt på vannkraftinntekt
- Videre vil provenyvirkningene avhenge av sammensetningen av kraftverkene etter alder, produksjon, utbyggings- og rehabiliteringskostnader mm. og av kraftforetakenes gjeldsgrad mm.

Virkningene av skatteopplegget for den enkelte kommune og ulike typer av kommuner vil avhenge av hva slags type kraftverk og kraftforetak som opererer i kommunen. For å beregne virkningene av ulike skattesystemer er det derfor nødvendig med en relativt omfattende beregningsmodell med et relativt stort krav til grunnlagsdata for de ulike typer av kraftverk.

4. Nytt skatteopplegg – noen virkninger for kraftkommunene

Etter at regjeringen la fram Ot prp nr 23 har det vært diskusjon om de samlede proveny- og fordelingsvirkningene av å gi alternative forslag til priser og kostnader for enkelte komponenter. I dette avsnittet skal vi se nærmere på noen virkninger for kraftkommunene av noen endringer i forutsetningene. Videre vil vi se noe nærmere på hvordan endringer i skatteprovenyet til kommunene vil fordele seg på kommunetyper. Til slutt vil vi se på i hvilken grad det foreslalte opplegget i Ot prp nr 23 vil slå ut for de dyreste kraftverkene og kommunene som mottar skatt fra disse.

Vi har analysert virkningene for kraftkommunene ved å utnytte modellen KRAFTSKATT, se avsnitt 5, i kombinasjon med fordelingsanalysemodulen i LOTTE-systemet.¹ Videre har vi utnyttet data fra inntektssystemet for kommunene, Kommunal og arbeidsdepartementet (1994-1996).

Det vil alltid være usikkerhet knyttet til skatteprognosene. Dette gjelder ikke bare for nye skatteforslag men også anslag *etter dagens regler*. KRAFTSKATT-modellens grunnlagsdata inneholder betalte skatter for 1992. Disse må anses som forholdsvis sikre, for inntektsåret 1992. I beregningene under har vi sammenlignet skattene etter forslaget i Ot prp nr. 23 med skattene i 1992. På grunn av innføringen av produksjonsavgift i 1993, og at skattedirektoratet samme år satte ned normprisen for taksering av kraftverk med 5 pst. er 1992-tallene antakelig et for høyt anslag på skatt etter dagens regler.²

Tabell 3 viser utviklingen av skatt fra kraftforetak fra 1992 til 1994, basert på Statistisk sentralbyrås skattestatistikk for etterskuddspliktige. Som det framgår av tabellen, sank samlet skatt på inntekt og formue med omlag 9 pst. fra 1992 til 1993 og med ytterligere 1,2 pst. fra 1993 til 1994, dvs at skatteprovenyet i 1994 var 90 prosent av provenyet i 1992. Med utgangspunkt i disse tallene er skatten for 1994

Tabell 3. Utviklingen av inntektskatt og formuesskatt for kraftforetak

Skattart	1992	1993	1994
Formueskatt	624,7	572,2	562,9
Inntektskatt	876,2	794,1	786,3
Sum	1500,9	1366,3	1349,2

Kilde; Ukens statistikk nr 23/95 og nr 16/96, Statistisk Sentralbyrå.

¹ LOTTE, se Arneberg et.al (1995), er en modell for person og bedriftsskatter, trygder og fordeling.

² Et annet moment er at i følge en nylig avgjort Høyesterettsdom omkring fastsettelse av skattegrunnlaget for kraftverk med betydelig innslag av industrikontrakter med lave priser, følger det at en ikke skal ta direkte hensyn til slik industrikraftleveranser ved det enkelte kraftverk. En må imidlertid ta hensyn til fordelingen av industrikraft og kraft levert alminnelig forsyning på landsbasis. En frigjøring av all kraft fra industrien ville – i hvertfall på kort sikt – medføre lavere priser i markedet for alminnelig forsyning.

benyttet som alternativt sammenligningsgrunnlag. For det enkelte kraftverk kan dette vise seg å være et upresist anslag, men i gjennomsnitt vil det gi en god indikasjon på skatteinntekter fra dagens system.

4.1 Betydningen av noen sentrale beregnings-forutsetninger

Tre hovedtyper av variable er spesielt interessante i ved virkningsberegninger. Endringer i disse variablene danner utgangspunkt for tre beregningsalternativer til Ot prp nr 23:

- a) Selskapene kan fritt velge mellom historisk kost og gjenanskaffingskost ved beregning av åpningsbalansen (kraftverkene vil ha et skattemessig insitament til å velge det høyeste beregningsgrunnlaget),
- b) Innmatingsavgiften økes med omlag 40 pst. i forhold til nivået i proposisjonen og
- c) Normprisene reduseres med 15 pst. (men uendrede regnskapsmessige salgsinntekter).

En del av disse spørsmålene er diskutert av Løkkeutvalget (1996). Der ble det blant annet vist at en endring av prisanslagene for kraft vil slå svært lite ut i skatteanslagene for kommunene. Dette skyldes den innebygde stabilisatoren i skatteforslaget der en samordner de ulike skatttypene. I dette tilfelle betyr samordningen mellom skatt på alminnelig inntekt og vannkraftinntekt, og at noen av skatteartene er fradagsberettiget i grunnlaget for andre skatter, mye. Spesielt betyr det mye at grunnrenteskatten er fradagsberettiget i beregningsgrunnlaget for eiendomsskatten til kommunene. Risikoen for prisfall/prisstigning er overført til staten. Utslagene i de statlige skattene vil derfor være betydelig ved endring av prisantakelsene. Utvalget studerte også effekten av en økning i anslaget for innmatingsavgiften til fordelingsnettene. Utvalget sier ikke noe om mulige fordelingseffekter av disse endringene. Igjen er effekten på den kommunale skatteinngangen beskjeden, men betydelig større for staten.

I vår analyse viser vi noen mulige slike fordelingseffekter. Alternativ a) er beregnet ved at en i modellen velger det største av de to avskrivningsgrunnlagene (19 av de 205 kraftverkene i utvalget rapporterer historisk kost større enn

Tabell 4. Gjennomsnittlige kommuneskatter i grupper av kommuner (desiler) gruppert etter størrelsen på kraftskatteinntektene. Millioner kroner. Historiske skatter og tre beregningsalternativer for nytt skatteopplegg. Standardavvik i parentes. Antall kommuner totalt er 166

desil	1992, data	1994, framskrevet	Referansealt. «Ot prp»	«Ot prp» historisk kost 1998 a	«Ot prp» høy inn. mat.avgift 1998 b	«Ot prp» lav norm-pris 1998 c
1	0,02 (0,01)	0,018	0,02 (0,01)	0,01 (0,01)	0,02 (0,01)	0,01 (0,01)
2	0,12 (0,05)	0,108	0,18 (0,07)	0,17 (0,07)	0,17 (0,07)	0,16 (0,07)
3	0,41 (0,13)	0,369	0,56 (0,17)	0,55 (0,16)	0,56 (0,17)	0,51 (0,14)
4	1,0 (0,29)	0,9	1,12 (0,24)	1,11 (0,24)	1,11 (0,24)	1,05 (0,25)
5	1,87 (0,32)	1,683	2,41 (0,64)	2,4 (0,65)	2,37 (0,63)	2,15 (0,51)
6	3,87 (0,97)	3,483	4,12 (0,65)	4,11 (0,65)	4,03 (0,61)	3,57 (0,61)
7	5,94 (0,97)	5,346	6,83 (1,25)	6,86 (1,25)	6,66 (1,24)	6 (1,2)
8	9,37 (1,62)	8,433	10,83 (1,63)	10,75 (1,6)	10,6 (1,58)	9,72 (1,24)
9	18,22 (2,89)	16,398	18,38 (2,66)	18,25 (2,66)	18,02 (2,61)	16,62 (2,67)
10	43,27 (6,17)	38,943	36,75 (3,85)	36,44 (3,81)	35,89 (3,75)	34,05 (3,56)
I alt	8,41 (1,083)	7,569	8,12 (0,89)	8,06 (0,89)	7,94 (0,87)	7,38 (0,83)
GINI	0,703 (0,022)	0,703	0,663 (0,022)	0,662 (0,022)	0,662 (0,022)	0,667 (0,021)

gjenanskaffingskost). Alle alternativene er beregnet for inntektsåret 1998, etter at alle deler av skatteforslaget skal være gjennomført. Det er lagt til grunn konstante realpriser på kraft fra 1996 (2 pst. årlig prisstigning). Alternativ a) og b) dreier seg først og fremst om usikkerhet knyttet til data-grunnlaget, alternativ c) belyser usikkerhet om nivået på spotprisene og skattesystemets stabilitet i forhold til den mest usikre grunnlagsvariabelen i de takstbaserte skattene.

I tabell 4 er gjennomsnittlig skatt for 1992 (datagrunnlaget), 1994 (datagrunnlaget framskrevet) og 1998 (referansealternativet) og alternativ a)-c) gjengitt for kommunene gruppert i desiler og under ett. Desilene deler kommunene inn i 10 like store grupper, sortert etter hver kommunenes samlede kraftverksskatter. I tabellen oppgis også ginikoeffisienten for fordelingen av skatteinntektene mellom kommunene. Ginikoeffisienten² ligger alltid mellom 0 og 1 og sier noe om hvor skjev en inntektsfordeling er. En Giniverdi på 0 innebærer at alle kommunene har en like stor andel av samlede inntekter, mens en giniverdi på 1 betyr at én kommune har alle inntektene. Jo høyere Ginikoeffisient, jo skjevere er altså inntektsfordelingen. I tabell 4 er kommunene gruppert etter den rangering de har etter de totale skatteinntekter i vedkommende beregningsalternativ. Kommuner kan altså bytte plass til et høyere eller lavere desil når man går fra et alternativ til et annet.

Kommunesektoren får under ett omlag uendret eller svakt redusert skatt ved referansealternativet i forhold til 1992-nivået, men en viss økning i skatteinntektene i forhold til det framskrevne 1994-nivået. Det blir entydig en klar nedgang i skatt for de øverste 10 pst. av kraftkommunene, men gjennomgående uendret eller økt skatt for de nederste 90 pst. Alle de fire beregningsalternativene gir lavere verdi på ginikoeffisienten, altså en jevnere fordeling av skatteinntektene mellom kommunene i det nye skatteopplegget enn i eksisterende system.

Valgfri bruk av historisk kost i åpningsbalansen, alternativ a, betyr lite for skattenivået i forhold til referansealternativet, både totalt sett og for fordelingen mellom kommuner. Selv om valgfriheten i avskrivningsgrunnlaget kan bety endel for enkeltkraftverk, ser det altså ikke ut til at dette usikkerhetsmomentet er av særlig betydning for helhetsinntrykket. Økningen i innmatingsavgiften, alternativ b, slår noe mer ut, men så er det også en forholdsvis stor endring som er gjort i denne variablene. Størst effekt på kommuneskattene har som forventet en endring i normprisene, alternativ c, men selv her er skatteeffekten beskjeden. Dette er også den variablene som har mest å si for skatten i dagens system. Eksempelvis er nedgangen i forhold til referansealternativet ved 15 pst. lavere normpris av samme størrelsesorden som nedgangen i skattestatistikkens tall fra 1992 til 1993.

De forholdsvis små endringene i kommuneskattene henger sammen med samspillet mellom skattene. Økt avskriv-

ningsgrunnlag eller innmatingsavgift eller lavere normpriser medfører at også grunnrenteskatten blir lavere. Siden denne er fradagsberettiget i eiendomsskattegrunnlaget, dempes utslaget for skattekommunene. Dersom kraftverket betaler grunnrenteskatt, vil f.eks. bare 70 pst. av en endring i priser slå igjennom i det takserte driftsresultatet i eiendomsskattegrunnlaget. Fradagsrett for eiendomsskatt i de andre kommuneneskattene virker også stabilisende.

Fordelingen i referansealternativet og alternativ a og b er tilnærmet like, mens reduserte normpriser vil medføre en noe skjevere fordeling. Økte normpriser vil virke motsatt.

4.2 Tapere og vinnere

En omlegging av inntektsbeskatningen av kraftverk i retning av økt vekt på inntekter og kostnader vil nødvendigvis medføre en omfordelig av skattene mellom kraftverk. Sentralt for virkningene for det enkelte kraftverk vil være utbyggingskostnadene og kostnadene ved å holde kraftverket i gang (gjennom reinvesteringer), og kraftverkets alder (bl.a. på grunn av ulike tidsprofiler i skattene ved de to skattesystemene). Denne omfordelingen mellom kraftverk vil også innebære en omfordeling mellom kraftkommunene. Tabell 4 foran tyder på at inntektene fra kraftverkskatter vil bli jevnere fordelt mellom kraftkommunene der som forslaget vedtas. Her er imidlertid kommunene sortert etter den rangering de hadde i hvert beregningsalternativ. For å danne et klarere bilde av forslagets omfordelingsvirkninger har vi også sett på skatteendringen for kommunene sortert etter samlede skatteinntekter fra kraftverk i 1992.

Når det gjelder beregnet skatt etter forslaget, er det flere usikkerhetsmomenter som påvirker skatten, særlig for det enkelte år og for den enkelte kommune. For å oppveie noe for de tilfeldige variasjonene over tid har vi som anslag for skatt etter forslaget brukt et gjennomsnitt av beregnet skatt for 1998, 1999 og 2000. Dette vil dempe utslaget i skattene

Tabell 5. Gjennomsnittlige kommuneskatter i grupper av kommuner (desiler) gruppert etter størrelsen på kraftskatteinntektene i 1992. Millioner kroner. Sammenligning med skatt i 1992 og 1994. Antall kommuner totalt er 166

Desil-kommuner (rangert i 1992)	1992-data	1994 fram-skrevet 1992-1992-	Forslaget, gjennom-grunnlag 1998-2000	1992-skatt minus skatt etter forslaget	1994-skatt minus skatt etter forslaget
1	0,02	0,018	0,03	-0,01	-0,012
2	0,12	0,108	0,24	-0,12	-0,132
3	0,41	0,369	0,82	-0,4	-0,451
4	1,00	0,9	1,17	-0,17	-0,27
5	1,87	1,683	3,14	-1,27	-1,457
6	3,87	3,483	4,5	-0,63	-1,017
7	5,94	5,346	7,97	-2,02	-2,624
8	9,37	8,433	10,31	-0,94	-1,877
9	18,22	16,398	19,09	-0,87	-2,692
10	43,27	38,943	35,76	7,51	3,183
I alt	8,41	7,569	8,3	0,11	-0,731

3 En referanse for diskusjon av måling av ulihet, for eksempel ved bruk av Gini-koeffisienter, er Aaberge (1986).

det enkelte år av endrede avskrivninger og rentefradrag som skyldes at modellen genererer ulikt omfang av reinvesteringer de enkelte år. En vil likevel fange opp virkningen av modellens gjennomsnittlige reinvesteringsprognosenter perioden. Skattene i dette referansealternativet er beregnet med de samme forutsetningene som i Ot prp nr 23, og det er lagt til grunn en konstant realpris på kraft (2 pst. årlig prisstigning).

Tabell 5 viser gjennomsnittlig skatt til kommunene på kraftproduksjon i 1992, framskrevne 1994-tall, beregnet gjennomsnittlig skatt etter forslaget for perioden 1998-2000 og skatteendringen i forhold til 1992 og 1994 for kommunene under ett og gruppert i desiler. Grupperingen er holdt fast. Det betyr at differansen sier noe om intern endring i skatt i de ulike gruppene.

Selv om resultatet kan variere innen hvert desil, er hovedtendenzen klar. I forhold til 1992-nivået innebærer forslaget omlag uendret proveny fra kommuneskattene, men en tydelig omfordeling fra de øverste 10 pst. av kommunene til de nederste 90 pst. Særlig i femte og sjuende desil kommer kommunene godt ut i forhold til 1992-nivået. Legger en til grunn det framskrevne 1994-nivået får kommunene i utvalget en gjennomsnittlig økning i skatteinntektene på omlag 730000 kroner, ialt omlag 120 millioner kroner. Med det foreslalte skattesystemet vil de kraftkommunene som har de største kraftskatteinntektene idag fortsett få det.

Betydningen av kraftverksinntektene for kommuneøkonomien avhenger også av kommunestørrelsen og antall innbyggere. I tabellene foran er kommunene gruppert etter totale inntekter fra kraftverksskattene. Vi har også plukket ut det man kan kalte "rike kraftkommuner", definert som kommuner der inntekter fra kraftverk utgjør en vesentlig del av kommunens inntekter pr. innbygger og sett hvordan skatforslaget slår ut for disse. Kommunene er valgt ut på grunnlag av tall fra det tekniske beregningsutvalg for communal og fylkeskommunal økonomi, Kommunal og arbeidsdepartementet (1996). Her er alle landets kommuner gruppert etter nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger (1994), i prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger (utenom Oslo).⁴

I tabell 6a-6c gjengis antall innbyggere, ordinær skatt pr. innbygger (landsgjennomsnittet i 1994 var 10907 kroner), inntekt av eiendomsskatt og konsesjonskraft pr. innbygger og 1992-skatter og beregnede skatter etter forslaget i tre grupper av kraftverkskommuner. Grupperingen er foretatt etter hvor stor andel kraftinntektene utgjør av de gjennomsnittlige skatteinntekter per innbygger på landsbasis, senere kalt indikatoren. 1992-skattene og de beregnede skatene omfatter bare offentlig eide kraftverk som er repre-

⁴ Denne måten å rangere kraftkommuner på kan diskuteres. Eiendomsskatt pr. innbygger omfatter også skatt på andre eiendommer enn kraftverk og grupperingsvariabelen tar ikke med ordinære skatter fra kraftverk. Grupperingen samsvarer imidlertid bra med alternative grupperingsmåter som f.eks. kommunale inntekter pr. innbygger og ordinære skatter pr. innbygger.

Tabell 6a. Kjennetegn ved typiske kraftkommuner.

Gruppe 1, kommuner med inntekter fra eiendomsskatt og konsesjonskraft mellom 25 og 50 % av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger (17 kommuner)

Variabel	Gjennomsnitt	Sum for gruppen
Antall innbyggere i 1994	3941	67013
Ordinær skatt, kr. pr. innbygger i 1994	11347	
Inntekt av eiendomsskatt og konsesjonskraft, kr. pr. innbygger (1994).	3567,5	
Betalt skatt i datagrunnlaget, mill.kr. i 1992.	12	204,01
Gjennomsnittlig skatt etter forslaget, mill. kr.	13,936	236,913
Betalt skatt i datagrunnlaget, kr. pr. innb.	3694,5	
Gjennomsnittlig skatt etter forslaget, kr. pr. innb.	4083	

Tabell 6b. Kjennetegn ved typiske kraftkommuner.

Gruppe 2, kommuner med inntekter fra eiendomsskatt og konsesjonskraft mellom 50 og 100 % av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger (13 kommuner)

Variabel	Gjennomsnitt	Sum for gruppen
Antall innbyggere i 1994	3025	39337
Ordinær skatt, kr. pr. innbygger i 1994	13958,4	
Inntekt av eiendomsskatt og konsesjonskraft, kr. pr. innbygger i 1994.	7085,6	
Betalt skatt i datagrunnlaget, mill.kr. i 1992.	23,171	301,222
Gjennomsnittlig skatt etter forslaget, mill. kr.	20,915	271,899
Betalt skatt i datagrunnlaget, kr. pr. innb.	9429	
Gjennomsnittlig skatt etter forslaget, kr. pr. innb.	8614,6	

Tabell 6c. Kjennetegn ved typiske kraftkommuner.

Gruppe 3, kommuner med inntekter fra eiendomsskatt og konsesjonskraft over 100 % av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger (10 kommuner)

Variabel	Gjennomsnitt	Sum for gruppen
Antall innbyggere i 1994	1598	15975
Ordinær skatt, kr. pr. innbygger i 1994	26510	
Inntekt av eiendomsskatt og konsesjonskraft, kr. pr. innbygger i 1994.	18931,8	
Betalt skatt i datagrunnlaget, mill.kr. 1992.	45,239	452,389
Gjennomsnittlig skatt etter forslaget, mill. kr.	37,738	377,38
Betalt skatt i datagrunnlaget, kr. pr. innb.	33748,3	
Gjennomsnittlig skatt etter forslaget, kr. pr. innb.	31462,8	

sentrert i utvalget, de øvrige skatter og konsesjonskraftinntekter omfatter all virksomhet i kommunene.

For de kommunene hvor samlet eiendomsskatt og konsejonskraftinntekter utgjør mellom 25 og 50 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt per innbygger gir skatteforslaget i gjennomsnitt økt proveny pr. innbygger i forhold til 1992 (tabell 6a). Den neste gruppen får en nedgang i skatt pr. innbygger på 8,6 pst., mens de rikeste kraftkommunene får en nedgang på 6,8 pst. pr innbygger. Justeres 1992-tallene ned med 10 pst. til antatt 1994-nivå får alle gruppene i gjennomsnitt en økning eller omlag uendret proveny. Felles for alle kommunetyperne er at utslagene er lite dramatiske og at kommunene i gjennomsnitt vil ha tildeles svært høye inntekter pr. innbygger også med det foreslalte skattesystemet. Siden samlet skattenedgang i forhold til 1992-nivået for gruppe 2 og 3 er betraktelig større enn skatteøkningen for gruppe 1, må gruppen kommuner med en lavere verdi på indikatoren enn 0,25 få økte skatteinntekter.

Utfra de kraftverk og kommuner som er representert i modellenes datagrunnlag er det grunnlag for å si at en omfordeling av skatt mellom kraftverk som er ønskelig samfunnsøkonomisk sett, også vil jevne ut forskjellene mellom kraftkommunenes fordeler av vannkraftutbygginger, målt i kommunale inntekter pr. innbygger.

4.3 Virkninger for kostbare kraftverk og skattekommunene til slike kraftverk

Siden spørsmålet om skatt fra atypiske kraftverk med høye gjenanskaffingsverdier i forhold til produksjonen er av stor interesse for kraftkommunene har vi også sett på det en kan kalle kostbare kraftverk, som har en taksert vannkraftinntekt under 2 øre pr. KWh. I motsetning til grunnlaget for dagens inntektskatt, tar den takserte vannkraftinntekten hensyn til utbyggingskostnader gjennom avskrivninger. Videre har vannkraftinntekten en forholdsvis jevn eller svakt stigende tidsprofil i forhold til dagens skattesystem der den takserte inntekten avtar etterhvert som kraftverket eldes.

De kostbare kraftverkene vil få et forholdsvis lavt nivå på skatt på vannkraftinntekt. Selv om det er blitt fokuseret på betydningen av skatt på vannkraftinntekt som den nedre, stabile grensen for skatt på inntekt bør man ikke undervurdere stabiliteten og nivået på de øvrige skattene som kommunene mottar, særlig eiendomsskatten. Kraftsektoren er langt mindre konjunkturutsatt enn f.eks. industrien, og med de begrensninger som er lagt inn i skatteforslaget vil også skatt på alminnelig inntekt kunne være en rimelig stabil inntektskilde for kommunene.

Om virkningene for skatt på vannkraftinntekt fra de kostbare kraftverkene er et problem for skattekommunene avhenger av nivået på de andre skattene fra kraftverket, evt. skatteinntekter fra andre kraftverk og om kraftverksinntekten betyr mye for økonomien til skatekommunene (stort eller lite kraftverk og store eller små skattekommuner).

Tabell 7a. Kraftverkskjennetegn, «problemverk» med taksert vannkraftinntekt mellom 0 og 0,84 øre pr. KWh. Antall verk=4

Variabel	Gjennomsnitt	Sum for gruppen
Vannkraftinntekt øre pr. KWh	0,3600	
Gjennomsnittlig skatt etter forslaget, mill.kr.	0,1910	0,764
Betalt skatt i datagrunnlaget i 1992, mill.kr.	0,0367	0,147
Eierfordelt middelproduksjon, GWh	6,7200	26,900

Tabell 7b. Kraftverkskjennetegn, «problemverk» med taksert vannkraftinntekt mellom 1,13 og 1,61 øre pr. KWh. Antall verk=4

Variabel	Gjennomsnitt	Sum for gruppen
Vannkraftinntekt øre pr. KWh	1,46	
Gjennomsnittlig skatt etter forslaget, mill.kr.	0,46	1,842
Betalt skatt i datagrunnlaget i 1992, mill.kr.	0,96	3,84
Eierfordelt middelproduksjon, GWh	38,38	153,50

Tabell 7c. Kraftverkskjennetegn, «problemverk» med taksert vannkraftinntekt mellom 1,77 og 1,89 øre pr. KWh. Antall verk=5

Variabel	Gjennomsnitt	Sum for gruppen
Vannkraftinntekt øre pr. KWh	1,820	
Gjennomsnittlig skatt etter forslaget, mill.kr.	3,957	19,784
Betalt skatt i datagrunnlaget (1992), mill.kr.	6,530	32,651
Eierfordelt middelproduksjon, GWh	230,700	1153,500

I tabell 7a - 7c har vi gjengitt gjennomsnittstall for samlet kommuneskatt og eierfordelt middelproduksjon for de 13 kraftverkene som er helt eller delvis offentlig eid (av i alt 187 offentlige) og som har under 2 øre pr. KWh i vannkraftinntekt (gjennomsnitt, 1998-2000). Disse er delt i tre grupper, etter vannkraftinntekt pr. KWh. Både målt etter eierfordelt middelproduksjon (kraftverkets middelproduksjon multiplisert med de representerte offentlige eierselskapers eierandeler) og 1992-skatter utgjør disse kraftverkene en svært liten del av totalen for alle kraftverk og selskaper i utvalget. Videre er samtlige kraftverk med unntak av 2 små og ubetydelige. Unntakene er av middels størrelse og har en vannkraftinntekt pr. KWh nær 2 øre, altså av de minst kostbare i denne gruppen.

De 13 «problemverkene» skatter sammen til 18 kommuner. Tabell 8a - 8c gjengir kommunetall for disse kommunene på samme måte som tabell 6a - 6c. Tallene omfatter

Tabell 8a. Kjennetegn ved «problemverkenes» skatte-kommuner. Gruppe 1, kommuner med inntekter fra eiendomsskatt og konsesjonskraft mellom 0 og 5 % av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger (6 kommuner)

Variabel	Gjennomsnitt	Sum for gruppen
Antall innbyggere i 1994	5366	32196
Ordinær skatt, kr. pr. innbygger i 1994	8531,7	
Inntekt av eiendomsskatt og konsesjonskraft, kr. pr. innbygger i 1994.	238,3	
Betalt skatt i datagrunnlaget, mill.kr. i 1992.	0,442	2,649
Gjennomsnittlig skatt etter forslaget, mill. kr.	0,604	3,626
Betalt skatt i datagrunnlaget, kr. pr. innb.	113,5	
Gjennomsnittlig skatt etter forslaget, kr. pr. innb.	161,4	

Tabell 8b. Kjennetegn ved «problemverkenes» skatte-kommuner. Gruppe 2, kommuner med inntekter fra eiendomsskatt og konsesjonskraft mellom 5 og 25 % av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger (6 kommuner)

Variabel	Gjennomsnitt	Sum for gruppen
Antall innbyggere i 1994	7041	42244
Ordinær skatt, kr. pr. innbygger i 1994	9423	
Inntekt av eiendomsskatt og konsesjonskraft, kr. pr. innbygger i 1994.	1606	
Betalt skatt i datagrunnlaget, mill.kr. i 1992.	9,114	54,683
Gjennomsnittlig skatt etter forslaget, mill. kr.	6,63	39,759
Betalt skatt i datagrunnlaget, kr. pr. innb.	1168,9	
Gjennomsnittlig skatt etter forslaget, kr. pr. innb.	929,2	

Tabell 8c. Kjennetegn ved «problemverkenes» skatte-kommuner. Gruppe 1, kommuner med inntekter fra eiendomsskatt og konsesjonskraft over 25 % av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger (6 kommuner)

Variabel	Gjennomsnitt	Sum for gruppen
Antall innbyggere i 1994	3354	20127
Ordinær skatt, kr. pr. innbygger i 1994	11714,2	
Inntekt av eiendomsskatt og konsesjonskraft, kr. pr. innbygger i 1994.	6079,2	
Betalt skatt i datagrunnlaget, mill.kr. i 1992.	18,51	111,06
Gjennomsnittlig skatt etter forslaget, mill. kr.	14,554	87,326
Betalt skatt i datagrunnlaget, kr. pr. innb.	6932,1	
Gjennomsnittlig skatt etter forslaget, kr. pr. innb.	5431,5	

evt. skatt fra alle de offentlig eide kraftverkene i utvalget, ikke bare de omtalte 13. Bare 6 av de 18 kommunene har en verdi på indikatoren over 0,25 (kraftkommuner der kraftverksinntektene kan bety svært mye for kommuneøkonomien, jf. tabell 6). I disse 6 kommunene avtar total skatt fra beregningsgrunnlagets kraftverk i gjennomsnitt med om lag 1500 kroner pr. innbygger, fra om lag 6900 til om lag 5400 kroner i forhold til 1992-nivå. Dette er en klar nedgang. Om en legger til grunn anslåtte 1994 tall for "dagens skatter" vil nedgangen være betydelig mindre, om lag 900 kroner. Fremdeles har disse 6 kommunene høye skatteinntekter fra kraftverk. I gruppen med indikatorverdi mellom 0,05 og 0,25 (6 kommuner) avtar skatt pr. innbygger fra beregningsgrunnlagets kraftverk med vel 240 kroner, fra om lag 1200 til noe i underkant av 1000 kroner.

Ser en tabell 7 og 8 i sammenheng, framgår det at kommunene som blir berørt av skattereduksjonen i de kostbare kraftverkene også mottar skatt fra andre kraftverk. Den totale skattereduksjonen for kommunene blir større enn skattereduksjonen i de kostbare kraftverkene, men den prosentvis nedgangen blir betraktelig lavere når man tar i betrakting skatt fra andre kraftverk. Betalt skatt i data-grunnlaget, (1992), og gjennomsnittlig skatt etter forslaget omfatter skatter fra alle kraftverk i modellen som er skattekpliktige til disse kommunene. Nedgangen i skatt fra "problemverkene" utgjør bare en del av endringen i de totale skatter for disse kommunene. Nedgangen i skatt fra "problemverkene" er på om lag 39 prosent i forhold til 1992 nivå, mens den totale nedgangen i skatter for kommunene er om lag 22 prosent. I 1992 utgjorde skatteinntektene fra problemsverkene om lag 22 prosent av totale skatter fra modellens kraftverk til disse kommunene. Etter forslaget vil denne andelen være om lag 17 prosent.

Oppsummeringsvis må en konkludere med at det synes å være små problemer forbundet med kostbare kraftverk som vil gi lav skatt på vannkraftinntekt. I beregningsgrunnlaget dreier det seg bare om bare to kraftverk av betydning. I disse kraftverkene reduseres samlede skatter med omlag 40 pst. i forhold til 1992-nivå. Kraftverkene betaler forøvrig både eiendomsskatt og skatt på alminnelig inntekt som reduserer dette problemet ved skatt på vannkraftinntekt.

Kraftkommunene er i likhet med øvrige kommuner underlagt inntektssystemet, som skal jevne ut inntekts- og utgiftsforskjeller på landsbasis. Inntektsutjevnningen fungerer slik at alle kommuner bringes opp på et minimumsnivå i skatt pr. innbygger, for å kompensere for at ulike kommuner har ulikt ressurs- og næringsgrunnlag og dermed ulik skatteinngang pr. innbygger⁵. De aller fleste av skattekommunene i tabell 8 mottok inntektsutjevnende tilskudd for inntektsåret 1995 og 1996. Disse vil bli fullt kompensert gjennom økning av det inntektsutjevnende tilskuddet.

⁵ Dette vil nå være gjenstand for ny behandling etter fremlegging av Rattsø-utvalgets rapport.

5. KRAFTSKATT – en mikro skatteberegningsmodell

Modellen KRAFTSKATT ble utviklet på oppdrag av Finansdepartementet og Nærings- og energidepartementet, som hjelpemiddel for å beregne virkningene på total produksjon og fordeling av skatt på kommuner som følge av nytt skatteoppligg overfor kraftsektoren. Modellen er utformet med utgangspunkt i forslagene i NOU 1992:34, "Skatt på kraftselskap", men kan også beregne skatt etter andre alternativer.

Modellen kan beregne skatt etter takst på kraftverk (vannkraftinntekt, vannkraftformue, eiendom og grunnrente) og skatt på overskudd for kraftselskaper, samt avgift på linjennett/transformatorstasjoner etter lengde/antall og spenning.

Modellen definerer startverdier for avskrivningsgrunnlag mm. ("åpningsbalanse"), etter ulike prinsipper og verdettingsmetoder. Det er mulig å gjøre skatteberegninger under alternative forutsetninger om bl.a. kraftsalgsinntekter med utgangspunkt i ulike prisanslag på sommer og vinterkraft, langsiktige kontraktkraft, annen industrikraft etc. I modellen holdes kraftproduksjonen på kraftverksnivå konstant i over tid. Dette innebærer at modellen trolig undervurderer skatteprovenyet framover ved at en ikke tar hensyn til at fornying av gamle kraftverk som regel også innebærer økt produksjon og/eller bedre reguleringsevne.

Skattene blir fordelt på skattekommuner etter gjeldende regler (for nettvirksomhet kan brukeren kunne velge mellom to skattefordelingsregler). Modellen kan foreta samordning av skatt på vannkraftinntekt og skatt på alminnelig inntekt etter tre alternative regler (flertalls- og mindretallsforslaget i NOU 1992:34 og regjeringens forslag), og holder regnskap på tilgodehavende mellom de enkelte selskap og kraftkommuner og evt. mellom kommuner, selskap og skattefordelingsfondet de enkelte år (samordnings-systemet). Skattefordelingen kompliseres ved at et kraftverk ofte omfatter flere kommuner og kan ha flere eierselskap, og ved at selskapene ofte har eierinteresser i mange kraftverk.

Modellen har en beregningshorisont på inntil 100 år. Dette gjør det mulig å gjennomføre stiliserte livsløpsanalyser for kraftverkene. Modellen foretar skatteberegninger i fremtiden med utgangspunkt i framførte beregningsgrunnlag. Dette innebærer fram- og evt. tilbakeføring av skattefordrag, framføring av underskudd og framføring av elementer som bestemmer skattegrunnlaget, som priser, reinvesteringer og gjeld. Framskriving av avskrivningsgrunnlaget for kraftverk foregår ved at hver komponent går ut av avskrivningsgrunnlaget ved nådd skattemessig levetid, og at en ny komponent kommer inn ved nådd økonomisk levetid (driftsmidler utenfor kraftverk framskrives med en fast årlig vekstrate). Økonomiske og skattemessige levetider fastsettes separat, av modellbrukeren. Økonomiske levetider er usikre og vil variere mellom "like" komponenter. For utvalget under ett eller i større grupper av kraftverk vil dette jevne seg ut slik at reinvesteringer i makro vil tendere mot et forventningsmessig riktig anslag, forutsatt at brukeren

har brukt et godt anslag på gjennomsnittlige levetider. Det vil imidlertid også være knyttet usikkerhet til anslag på gjennomsnittlige levetider.

Brukeren av modellen kan ved siden av å variere satsene i skattefunksjonene også endre selve skattefunksjonene og styre nivået på og typen av data som inngår i beregningene. Denne fleksibiliteten reiser store krav til brukeren av modellen. Modellens detaljeringsgrad innebærer at det må fylles ut et stort antall brukerkontrollerte parametre. Modellen genererer ulike analysefiler som inneholder skatter og andre variable. Resultatet av beregningene kan analyseres ved hjelp av et tabellprogram med forhåndsdefinerte tabeller eller ved å lese inn dataene i andre programpakker. For en nærmere gjennomgang av detaljer i modellen se Fjærli (1996).

For enkeltkraftverk eller enkeltkommuner er det umulig å gi sikre anslag på framtidige skatter det enkelte år, blant annet på grunn av den omtalte usikkerheten om økonomiske levetider og selvsagt også på grunn av usikkerhet om framtidige inntekter, finansiell tilpasning mm. For private verk vil beskatning i kraftverk henge sammen med beskatning i annen virksomhet. Denne virksomheten er ikke med i modellen og dette vil kunne gi misvisende resultater på kommunenivå. På verksnivå vil videre generelle forutsetninger i åpningsbalansen som er beregnet av NVE også tilsi at en ikke kan gi resultater på verks-/kommunenivå:

- Fordeling på sommer-/vinterkraft brukes som tilnærming til timesoppløste priser. Denne tilnærmingen er mer eller mindre god for de enkelte kraftverk.
- Stor usikkerhet omkring innmatingskostnader i nettet for det enkelte verk.
- Modellen har tilsammen om lag 3500 gjennomsnittlige enhetskostnadskomponenter for driftsmidler fordelt etter type driftsmiddel, årgang og kraftverk. I forhold til virkeligheten er dette likevel en sterk forenkling hvor det kan være store verksspesifikke forskjeller.
- I anslagene opereres med gjennomsnittlige naturforhold (fjell og grunnforhold, sikring, fundamentering etc).
- Hvert kraftverksprosjekt kanstå overfor ulike markedsmessige forskjeller, anbudsforskjeller, renteforskjeller etc. ved gjenanskaffelse. Grunnlaget for modellen tar ikke hensyn til dette.
- Det kan være forskjeller i erstatninger, skjønn og så videre ved vannkraftprosjekter. beregninger av åpningsbalanse neglisjerer dette.
- Fordeling av kostnader mellom flere kraftanlegg er skjematiske.
- Det kan være forskjeller på historisk kost og beregnet gjenanskaffelseskostnad på verk.

Av mer formell karakter er selvfølgelig krav om ikke identifikasjon av enkeltforetak eller enkeltkommuner i denne typen analyser svært viktig. *På aggregert nivå vil generell-*

le forutsetninger likevel kunne ha generell utsagnskraft da de kan være gyldige for hele eller deler av bransjen som gjennomsnitt. Dette betyr at fordelingskonsekvenser på grupper av kommuner kan analyseres med modellen.

KRAFTSKATT er evaluert av et ekspertutvalg som ble nedsatt av finanskomiteen for å avklare uenighet om beregningsresultatene i Ot prp nr 23. Løkkeutvalget (1996) konkluderte med at kraftskatt er godt egnet til det formål modellen er laget for.

5.1 Modellens datagrunnlag

Vanlige selskapsskattemodeller baserer seg oftest på at dataene er hentet fra et kjent selvangivelsesformular og at prinsippene i skattefunksjonen er kjent på forhånd. Videre er det gjerne få skatter som skal beregnes og det er ikke vanlig med beregninger utover et år. I det foreslalte skatessystemet kan en ikke basere seg på etablerte skattegrunnlagsdata (selvangivelser, saldostkjemaer etc.). Foruten å beregne skatt ved ulike skattesatser, avskrivningssatser mm., må modellen derfor også konstruere skattegrunnlaget (foreta taksering og konstruere skatteregnskap utfra andre datakilder enn offisielle skatteregnskap).

Datagrunnlaget omfatter i alt 29 kraftselskaper, hvorav 19 offentlige, og 205 kraftverk. De 10 private selskapene innår i tilsammen 3 konserner. I tillegg er det samlet inn data fra 6 brukseierforeninger. De største kraftforetakene er representert i utvalget, som omfatter ca 80 pst. av samlet kraftproduksjon og omlag en tredjedel av nettvirksomheten.

Skatter beregnes med utgangspunkt i eierfordelte kraftverksdata, tilsammen 257 andeler. Avskrivningsgrunnlaget i kraftverk er gruppert etter komponenttype og anskaffelsesår. Slått sammen etter type og anskaffelsesår er det i alt 3334 komponenter. Hele 196 av de 288 kraftverk som er utbygd etter 1960 er med i modellens beregningsgrunnlag. For kraftverk som er bygd ut før 1960 omfatter modellgrunnlagets kraftverk omlag 28 av omlag 31 TWh. Kraftverk bygd ut etter 1993 er ikke med i grunnlaget. Siden over 80 pst. av produksjonskapasiteten er dekket, vil utvalgsskjevheten være av liten betydning for skattekjøringene. Grunnlagsdataene er samlet inn av Nærings- og energidepartementet og modellens utforming har skjedd i nært samarbeid med oppdragsgiverne, som også har deltatt aktivt i kvalitetssikringsarbeidet.

Tabell 9 viser at en stor del av gjenanskaffingskostnadene utgjøres av komponenter med relativt kort levetid. Modellen vil automatisk sørge for en fornying av slike i løpet av beregningshorisonten hvis levetiden går ut innen denne perioden.

Tabell 10 viser at utbyggingen av på ny energi, GWh, har gått ned over tid. Nedgangen er forholdsvis likt fordelt på sommer og vinterkraft. Utbygging av vinterkraft er dyrere enn utbygging av sommerkraft, noe som trekker i retning mindre vinterkraft. På den annen side er vinterkraften bedre betalt, og dette trekker i retning flere vinterkraft. Totalt sett ser det ut til at disse effektene oppveier hverandre.

Tabell 9. Fordeling av kraftverkenes gjenanskaffelseskostnad pr. 1992, etteranskaffelsesperiode og NVE-gruppe (rundet ned til nærmeste mill.kr.). Fordelt på eierandeler er totalbeløpet 116,6 mrd. kr., hvorav 103,8 i offentlig eide kraftverk

Periode	-1960	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-	I alt	pst.
Gruppe:									
1 Fyllingsdammer	7605	6378	8033	6935	7205	6152	5658	47968	39,46
2 Andre damtyper, rørgater mm.	2941	896	499	454	748	476	560	6577	5,41
3 Adkomstanlegg	1028	569	991	968	389	586	460	4994	4,11
4 Maskintekn. utr., rør, luker, mm.	6748	3574	2711	3460	2426	3110	2621	24653	20,28
5 Elektrotekn. utr.	7212	3873	3047	3685	3122	3836	3381	28159	23,16
6 Kraftstasjon i fjell	1307	1033	1311	1167	900	944	1116	7782	6,40
7 Bygg i dagen	828	225	39	80	90	88	86	1439	1,18
I alt	27672	16551	16634	16752	14883	15194	13886	121574	100
pst.	22,76	13,61	13,68	13,78	12,24	12,50	11,42	100	

Tabell 10. Fordeling av middelproduksjonen etter igangsettingstidspunkt og sommer/vinterproduksjon, i GWh. Fordelt på eierselskaper blir totalproduksjonen 89196,57 GWh, hvorav 76213,47 i offentlig eide verk

Periode	-1960	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-	I alt
Sommerproduksjon	9742	5199	4823	3840	1286	2046	3050	29989
Vinterproduksjon	18142	10299	11744	8701	2533	4194	6918	62532
Årsproduksjon	27884	15499	16567	12541	3820	6240	9968	92521

Referanser

Aaberge, Rolf (1986): On the problem of measuring inequality. Discussion Paper no.14 1986, Statistisk sentralbyrå.

Arneberg, M.W., Gravingsmyhr, H.A., Hansen, K.,- Langbraaten, N., Lian, B. og Knut Olav Thoresen (1994): *Lotte -en mikrosimuleringsmodell for beregning av skatter og trygder*. Rapporter 95/19, Statistisk sentralbyrå.

Fjærli, E. (1996): KRAFTSKATT. Modelldokumentasjon. Foreløpig upublisert notat, Statistisk Sentralbyrå.

Kommunal- og arbeidsdepartementet (1994): Kommunalavdelingen. Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner 95. Beregningsteknisk dokumentasjon til St. prp. nr.1 (1994-95). Rundskriv H-21/94.

Kommunal- og arbeidsdepartementet (1995): Kommunalavdelingen. Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner 96. Beregningsteknisk dokumentasjon til St. prp. nr.1 (1995-96). Rundskriv H-29/95.

Kommunal- og arbeidsdepartementet (1996): Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi. Rundskriv H-4/96.

Løkkeutvalget (1996): Utvalg nedsatt av Stortingets finanskomite i forbindelse med behandling av Ot. prp. nr. 23 (1995-96): Rapport. Oslo 15.04.96.

NOU 1992:34 Skatt på Kraftselskap, Finansdepartementet.

Ot. prp. nr. 23 (1995-96): Skattlegging av kraftforetak, Finansdepartementet

Rattsøutvalget (1996): *Et enklere og mer rettferdig inntektssystem for kommuner og fylkeskommuner*, NOU 1996:1, Kommunal og arbeidsdepartementet.

Lønner det seg å jobbe?

Kompensasjonsgrader i den norske velferdsmodellen

Marie W. Arneberg

Spørsmålet i tittelen kan besvares med et nesten ubetinget "ja". Det er svært få personer i Norge som direkte vil profitere på å bli arbeidsledige i form av økt inntekt. Et forbehold i dette "ja" må tas når vi ser at nær fire av ti sysselsatte vil få et inntektstap etter skatt på mindre enn 20 prosent ved å melde seg ledig. Eldre arbeidstakere og arbeidstakere med barn og har minst å tape på å bli arbeidsledige. Dette skyldes at det gis tillegg i trygden for forørgerbyrde, samt særregler for eldre arbeidstakere som sikrer dem et minimum i trygd. Generelt sett får man mindre i trygd i prosent av arbeidsinntekten jo høyere lønn man har. Det er imidlertid ikke slik at motivene for ikke å arbeide hoper seg opp i fattige familier. Med unntak av de aller rikeste familiene, er kompensasjonsnivået jevn fordelt i alle lag av samfunnet. Generelt har personer som har en eller annen midlertidig trygdeordning som hovedinntektskilde, svært mye å tjene på å skaffe seg arbeid. Dette tyder på at de ikke står overfor noe reelt valg, og at hypotesen om vesentlig omfang av frivillig arbeidsledighet tuftet på et altfor generøst trygdesystem neppe har mye for seg i Norge. Det ser ut til at alder, utdanning og nivået på arbeidsledigheten der man bor, er faktorer som har større betydning for om individet er arbeidsledig.

Innledning

Av standard økonomisk teori om arbeidstilbud (se Killingsworth (1983) for en oversikt) kan man utlede følgende resultat: Alt annet likt, -jo mindre forskjellen i inntekt man sitter igjen med ved å jobbe i forhold til å ikke jobbe er, desto mindre vil man ønske å innehå lønnet arbeid. Dette følger av hypotesen om en såkalt reservasjonslønn: Er den tilbude lonna lavere enn reservasjonslonna vil individet ikke ønske å arbeide. Dersom individet har muligheter til å få inntekt uten å jobbe, vil reservasjonslonna være høyere desto høyere denne alternative inntektskilden (trygd) er. Ergo vil antall personer som ønsker å arbeide være lavere jo høyere nivået på arbeidsledighetstrygden er i forhold til lønnsnivået, og jo høyere skatten på lønnsinntekt er i forhold til skatten man betaler av trygden. Teorien postulerer dermed at arbeidsledigheten vil være høyere jo mer generøs ledighetstrygden er, vel og merke hvis individene står overfor et reelt valg i form av at de kan få en jobb. Resonnementet hviler på forutsetningen om at arbeid, i motsetning til fritid, er sett på som et onde man må få kompensasjon for å utføre. Det kan imidlertid argumenteres med at kompensasjonen ikke behøver å være av økonomisk art, – det kan gjerne være arbeidets innhold eller det sosiale som gjør at man går på jobben. Det behøver heller ikke være slik at tiden man ikke bruker på lønnsarbeid er fritid: Særlig småbarnsforeldre utfører mye ubetalt omsorgsarbeid hjemme. Mange vil nok heller ønske seg en rolig stund på kontoret fremfor å støvsuge med grinete barn hengende i bukseslengen, selv om det økonomiske utbyttet skulle være magert. Videre vil kulturelle verdier og sosial kontroll på-

virke arbeidstilbuddet. Ikke nødvendigvis bare fordi man vil vi opptre som moralske mennesker overfor naboen, – men fordi følelsen av å "gjøre noe nyttig" er viktig for egen selvrespekt. Arbeid kan også sees på som en investering i egen menneskelig kapital; man blir mer attraktiv på arbeidsmarkedet når man har erfaring, og mindre attraktiv dersom man har vært mye ledig. Det er vanskelig å måle slike immaterielle faktorer som trivsel og moral, men de kan bidra med en ad hoc forklaring av hvorfor empirien ikke alltid stemmer overens med teorien. Som når vi i denne analysen finner at en del personer jobber selv om de ville fått ubetydelig lavere – og tildels høyere – inntekt ved å melde seg arbeidsledig.

Folketrygden skaper trygghet for at man kan klare seg økonomisk ved uforutsette hendelser som tap av jobb, forsørger eller helse. Trygdene kan også øke folks muligheter til å lete etter den jobben man ønsker ved at man har råd til å ikke ta den første som byr seg, eller ved at man får anledning til utdanning eller omskolering som sikrer et langt yrkesliv. Det kan imidlertid være en konflikt mellom rettferdig fordeling og økonomisk effektivitet; velferdssystemet kan ha negative effekter på arbeidsmarkedet og sosial velferd, særlig dersom myndighetene har små muligheter for å kontrollere at lovens intensjoner blir fulgt. Regelrett trygdemisbruk i form av individer som gjør trygdetilværelsen til yrke er antakelig et lite problem i forhold til den type frivillig arbeidsledighet som følger av såkalt moralsk risiko: Når felleskassen bidrar med arbeidsledighetstrygd, vil det ta lengre tid før den arbeidsledige søker nytt arbeid i forhold til om hele inntektstapet hadde vært veltet over på den enkelte. I verste fall kan dette ende i en tilstand av passiv trygdeavhengighet (Lindbeck 1995). Det kan også tenkes at fagforeninger fremmer høyere lønnskrav enn det er økonomisk rom for, vel vitende om at det finnes et sikkerhetsnett.

Marie W. Arneberg, førstekonsulent ved Seksjon for offentlig økonomi og personmodeller. E-post: mwg@ssb.no til 10.5.96.
(Etter 10.5.96: mar@fafo.no)

Tankegodset om incentivenes betydning for tilbud av arbeidskraft er altså ikke noe nytt, men resultatene fra forskning så langt har ikke gitt noe entydig svar på om nivået på trygdeytelsene påvirker nivået på arbeidsledigheten (Atkinson og Mogensen 1993). Den vedvarende høye arbeidsledigheten i Europa har gitt økt fokusering på hvordan incentiver til både å tilby og ettersørre arbeid påvirkes av offentlig politikk i form av skatter og velferdsordninger: Ville en bedrift ansette flere dersom arbeidsgiveravgiften var lavere? Ville flere vært i jobb dersom arbeidsledighetstrygd, stønad til enslige forsørger, uførepensjon og andre velferdsordninger var dårligere? Kan trygdereglene ha utilskjedte virkninger som gjør at det økonomisk sett kan lønne seg å melde seg arbeidsledig fremfor å fortsette i jobb? Når en person går fra å være stønadsmottaker til å bli yrkesaktiv, er vedkommendes økonomiske situasjon ikke bare påvirket av at dagpengene byttes ut med lønn; en rekke behovsprøvede ytelser kan også falle bort, som sosialhjelp og bostøtte. Spesielle skatteregler for trygdede, sammen med progressiviteten i skattesystemet, medfører at skatten per krone tjent kan være høyere når inntekten stammer fra lønnsarbeid enn når den kommer fra trygdekassen.

OECD gjennomfører for tiden forskningsprosjektet "Job Study" der man blandt annet sammenligner skatte- og trygdepolitikken i mange land, for å forsøke og forklare variasjonen i arbeidsledighet mellom disse landene (OECD 1996). Første del av prosjektet besto i å kartlegge såkalte effektive marginalskatter definert som hvor mange øre som forsvinner i redusert trygd og økt skatt av hver ekstra krone man tjener. Her ble det identifisert såkalte *fattigdomsfeller*, det vil si at familiens forsøk på å øke inntekten ved å ta noe arbeid faktisk fører til en reduksjon i inntekt på grunn av at behovsprøvede ytelser reduseres og at skatten øker. Foreløpige analyser peker på at det norske trygde- og skattesystemet ikke gir store bivirkninger i form av slike fattigdomsfeller. Mens for eksempel 4 prosent av familiene i Tyskland har en effektiv marginalskatt som overskridet 100 prosent, på grunn av sosiale ytelser som er behovsprøvet mot familieinntekt, gjelder dette bare et neglisjerbart antall familier i Norge. Dette skyldes at behovsprøvede ytelser som bostøtte og sosialhjelp er relativt lite brukt i Norge sammenlignet med andre land. Felles for alle land er at det er de enslige forsørgerene som har høyest effektiv marginalskatt, og i Norge kan denne komme opp i nesten 100 prosent i enkelte inntektsintervaller.

Det kan argumenteres med at slike marginaleffekter ikke har særlig betydning for folks tilpasning, og at en vel så relevant problemstilling er å se på effekten på inntekt av å være sysselsatt på heltid kontra det å ikke jobbe i det hele tatt. Det kalles en *arbeidsledighetsfelle* når trygdesystemet er så generøst at en familie vil ha liten eller ingen økonomisk gevinst ved å bli forsørget gjennom lønnsarbeid i forhold til arbeidsledighetsrelatert trygd. Neste del av OECDs "Job Study" består i å kartlegge slike arbeidsledighetsfeller gjennom beregning av såkalte *kompensasjonsgrader*. I denne analysen presenteres de norske resultatene, og foreløpige tall fra enkelte andre land tas også med.

Ut fra et velferdmessig synspunkt er det selvsagt interessant å vite hvor stort inntektsbortfall de arbeidsledige og andre trygdede i Norge faktisk opplever. Denne analysen er imidlertid avgrenset til å omhandle de effektivitetsmessige aspekter ved trygdesystemet. I den grad folk har en formening om hvor høy kompensasjonsgraden er, og faktisk lar den være med på å bestemme sine valg, vil effekten av kompensasjonsgraden ha forskjellig tolkning etter hvorvidt vedkommende er i jobb eller ikke. Kompensasjonsgraden til personer som ikke er i jobb forteller hvor mye de kan tjene på å finne seg en jobb, og kan dermed gi en pekepinn på hvor ivrige de vil være i søkerprosessen. Kompensasjonsgraden kan altså påvirke ledighetsperiodens lengde. Kompensasjonsgraden til personer som er i jobb forteller noe om hva de vil tape på å slutte i jobben. I motsetning til de ledige, er det imidlertid rimelig å anta at svært få sysselsette vil oppfatte dette som et relevant valg. Analysen er derfor gjort separat for sysselsette og ledige.

Det finnes ikke noe fasitsvar på hva som er et effektivitetsmessig "for høyt" eller et velferdmessig "for lavt" kompensasjonsnivå. Slike subjektive avveininger skal foretas av politikere. Det er imidlertid interessant å iaktta hvordan oppfatningene varierer mellom land: Mens myndighetene i New Zealand (1990) konkluderte med at kompensasjonsnivået i trygdesystemet var altfor høyt, konkluderte en tilsvarende rapport i Tyskland med at kompensasjonsgradene i det tyske trygdesystemet ikke ga store effektivitetsproblemet i arbeidsmarkedet. Faktum er at det tyske trygdesystemet er langt mer generøst enn hva man finner i New Zealand, og at vurderingene heller avspeiler politisk vektlegging av sosiale spørsmål i forhold til økonomisk effektivitet.

Data og analysemetode

Kompensasjonsgradene er beregnet i modellen LOTTE¹ for et representativt utvalg av Norges befolkning i 1993 (Arneberg et al. 1995 gir en oversikt over modellen). Kompensasjonsgradene avspeiler skatte- og trygdereglene fra 1993, men da det kun har vært ubetydelige justeringer av regelverket siden da, har analysen fortsatt gyldighet. Populasjonen er begrenset til å omfatte personer over 19 år som man antar er i stand til å innehå lønnet arbeid, den såkalte potensielle arbeidssyrken. Dette begrepet omfatter altså både de sysselsatte, personer som mottar trygd som kan ansees å være av midlertidig art og hjemmeverende. Alderspensionister, varig uføre og studenter/skoleelever er utelatt. Videre omfattes ikke selvstendig næringsdrivende av undersøkelsen.

¹ Mikrosimuleringsmodellen LOTTE er en statistisk model for beregning av effekter på inntektsfordelingen og offentlige inntekter og utgifter som følger av endringer i skatte- og trygdereglene. Modellens datagrunnlag, modellbefolkingen, er Inntekts- og formuesundersøkelsen, som for 1993 består av selvangivelsen til om lag 18000 personer. Modellbefolkingen er påkoblet individopplysninger fra en rekke registre, blant annet fra Trygdeaten, Sosialdepartementet, Statens Lånekasse og Arbeidsdirektoratet, og gir dermed et bredt grunnlag for analyser av individer og husholdningers ulike inntektskilder. LOTTEs hovedanvendelse er analyser av regjeringens og opposisjonens skatteopplegg i forberedelsene og behandlingen av Statsbudsjettet.

For å studere kompensasjonsgraden til sysselsatte og personer uten lønnet arbeid hver for seg, er personene i den potensielle arbeidsstyrken klassifisert som henholdsvis sysselsatt, arbeidsledig, på attføring, overgangsstønad eller etterlattepensjon, eller uten inntekt. Klassifiseringen bygger på hvor stor andel av personens inntekt som stammer fra de ulike trygdene i forhold til arbeidsinntekten. En person er klassifisert som sysselsatt selv om vedkommende kan ha vært arbeidsledig i løpet av året, sålenge dagpengene utgjør mindre enn halvparten av øvrig arbeidsinntekt. Å være "uten inntekt" er definert som at man ikke har hatt mer enn folketrygdens grunnbeløp i lønnsinntekt, og altså heller ikke er mottaker av overføringene nevnt over. Vedkommende kan være forsørget eller leve av sosialhjelp. Av totalt 1,7 millioner personer i den potensielle arbeidsstyrken er 1,3 millioner personer klassifisert som sysselsatte, vel 109 000 er arbeidsledige, nærmere 40 000 er på attføring, 60 000 har overgangsstønad eller etterlattepensjon og 180 000 er uten inntekt.

For de *sysselsatte* har vi, ved hjelp av opplysninger om oppkjente trygderettigheter, beregnet en potensiell trygd, det vil si hvor mye personen ville fått i trygd som arbeidsledig eller som attføringspengemottaker dersom vedkommende ikke hadde vært i jobb dette året. Dersom vedkommende er enke eller enslig forsørger beregner vi dessuten overgangsstønad og etterlattepensjon. Det forutsettes at personen vil "velge" den trygdearten som gir høyest brutto utbetaling. Dette impliserer ikke at individet står fritt til å velge og vrake mellom trygdeordninger, men fanger opp at individer som for eksempel ikke har opparbeidet seg rettigheter til dagpenger, kan ha mulighet til å få en form for stønad dersom vedkommende ikke ser seg i stand til å fortsette i arbeid. *Brutto kompensasjonsgrad* beregnes deretter som

$$(1) \quad 100 * \text{brutto trygd} / \text{brutto lønn},$$

der inntekten ved å arbeide tilsvarer det personen faktisk har ført opp på selvangivelsen dette året, eventuelt skjønnmessig oppjustert til en full årlønn dersom vedkommende har hatt perioder uten arbeid. Dersom Olas brutto kompensasjonsgrad er lik 65 prosent, betyr det at han som arbeidsledig vil motta trygd som tilsvarer 65 prosent av lønnsinntekten han har som sysselsatt, og altså oppleve et brutto inntektstap på 35 prosent, dersom han blir arbeidsledig.

Netto kompensasjonsgrad tar i tillegg hensyn til at inntektskatten vil være forskjellig i de to tilfellene. Et vesentlig poeng er at netto kompensasjonsgrad også inkluderer effekten av en eventuell *endring av ektefellens skatt*, som kan oppstå dersom ekteparet i den ene tilpasningen lignes separat, mens de i den andre tilpasningen lignes felles. Ideelt sett skulle man også tatt hensyn til *effekten på trygden* til en eventuell samboer eller ektefelle som i utgangspunktet er trygdet. Slike effekter er en følge av at enkelte ytelsjer behovsprøves mot familiens eller ektefellens inntekt, men det har desverre ikke vært mulig å få dem med i beregningene som presenteres her. Disse ordningene er imidlertid lite utbredt i Norge i forhold til andre land, og vil i liten grad påvirke resultatene. Netto kompensasjonsgrad beregnes som

- (2) *100 - familiens disponible inntektsøkning ved at personen er sysselsatt i forhold til at personen er trygdemottaker, i prosent av personens brutto lønn.*

Dersom Olas netto kompensasjonsgrad er lik 80 prosent, betyr det at når Ola blir arbeidsledig, vil Olas familie oppleve reduksjon i *disponibel inntekt* som tilsvarer 20 prosent av Olas lønn. Denne definisjonen av netto kompensasjonsgrad kan alternativt tolkes som en effektiv gjennomsnittskatt, og er dermed velegnet til å beskrive økonomiske incentiver i arbeidsmarkedet: Dersom Ola var arbeidsledig og fant seg lønnet arbeid, -hvor mye av denne lønna ville "forsvinne" i form av redusert trygd og økt skatt for ham og hans ektefelle? Evt. hvor stor andel av denne lønna ville familien uansett ha disponert dersom Ola likevel ikke tok seg en jobb?

For personer klassifisert som *ikke sysselsatte*, justeres inntektene slik at de fremstår som om de har vært trygdemottakere hele året: En person som har hatt så mye arbeidsledighetstrygd i forhold til lønn at han er klassifisert som arbeidsledig, får altså beregnet dagpenger for et helt år, basert på inntektsopplysninger fra tidligere år. Tilsvarende gjøres for attføringspengemottakere, etterlattepensjonister og enslige forsørgere som mottar overgangsstønad. For husmødre og andre personer som ikke hadde registrert inntekt i 1993, bruker vi samme fremgangsmåte som for de sysselsatte, og tildeles dem en potensiell trygd. Kompensasjonsgraden for de ikke sysselsatte beregnes så ved å sammenligne dette trygdebeløpet med lønna de ville hatt dersom de var i arbeid hele året. Denne lønna beregnes ut fra individenes utdanning, erfaring og alder, der effekten på lønna av disse faktorene er hentet fra tidligere undersøkelser (Kornstad 1995). Den potensielle lønna for personer som i utgangspunktet er trygdet vil altså være beheftet med usikkerhet, og bør tolkes som en gjennomsnittslønn som personer med samme alder, utdanning og erfaring kan oppnå i arbeidsmarkedet.

Kompensasjonsgradene vi beregner her gir bare informasjon om inntektsforskjellen mellom å være sysselsatt og å være trygdet det første året. Dersom nivået på trygdeytelsene faktisk påvirker individenes tilpasning, er det rimelig å anta at også inntekten i ulike tilpasninger i fremtiden tas med i betrakningen, som for eksempel at arbeidsledighetstrygd kun ytes for en kortere periode, og at mulighetene på arbeidsmarkedet kanskje innsnevres jo lenger man har vært ledig. Slike forhold har vi ikke mulighet til å ta hensyn til i denne analysen.

Eksempler på kompensasjon i det norske trygde- og skattesystemet

Av de norske trygdeordningene omfatter denne analysen som nevnt trygder som skal kompensere et midlertidig tap av inntekt. Her presenteres eksempler på hvordan enkelt-individens inntekter før og etter skatt påvirkes av om man er sysselsatt eller ledig.

Dagpenger ved arbeidsledighet

Før å ha rett til dagpenger kreves det at man er reelt arbeidssøkende, samt at fjarårets, evt. gjennomsnitt av tre foregående års lønnsinntekt (syke- og fødselspenger, samt dagpenger teller ikke med), må overstige 75 prosent av folketrygdens grunnbeløp, G, dvs. 29 000 kroner per i dag. Dette inngangskravet er forøvrig foreslått hevet til 1,25 G for siste års lønn, alternativt til 1 G for gjennomsnittet av tre foregående års lønn (Ot.prp. 35 95/96). Dersom man tilfredsstiller dette kravet, er hovedregelen at ledighetstrygden per dag tilsvarer 2 promille av fjarårets lønnsinntekt. Dagpenger ytes for seks dager per uke, tilsammen 312 dager per år. Dette gir at brutto dagpenger tilsvarer 62,4 prosent av lønna man hadde som yrkesaktiv. (Til sammenligning kan nevnes at tilsvarende tall for en enslig arbeidsledig med gjennomsnittlig industriarbeiderlønn i andre OECD-land varierer fra 16 prosent i Storbritannia til 78 prosent i Sverige.) I tillegg kommer 9,5 prosent feriepenger, og et forsørgertillegg for barn under 18 år som utgjør 8 kroner per barn per dag det første halvåret man er ledig, for deretter å øke til 19 kroner. Dagpenger inkludert forsørgertillegg, men uten feriepenger, kan ikke overstige 90 prosent av dagpengegrunnlaget. Dagpengene til en person med 200 000 kroner i lønnsinntekt året før, blir i overkant av 136 000 kroner, som gir en brutto kompensasjonsgrad på 68 prosent. Samtidig som bruttoinntekten faller med 75 000 kroner, faller inntektsskatten med 22 000 kroner. Disponibel inntekt som trygdet utgjør dermed 71 prosent av disponibel inntekt som sysselsatt. Økningen i kompensasjonen skyldes progressiviteten i skattesystemet. Netto kompensasjonsgrad definert som effektiv gjennomsnittskatt i (2) blir 79 prosent.

Dersom personen er gift og forsørger ett barn, gjør forsørgertillegget at dagpengene blir på 141 000 kroner, slik at brutto kompensasjonsgrad blir 70 prosent. Disponibel inntekt som ledig tilsvarer i dette tilfellet 76 prosent av disponibel inntekt som sysselsatt. Den store forskjellen mellom brutto og disponibel kompensasjon for familien i forhold til den enslige, skyldes først og fremst barnetrygden. Netto kompensasjonsgrad som i (2) vil være 81 prosent: Dersom vedkommende tar lønnet arbeid, vil familien "miste" 81 prosent av lønnsinntekten i form av tapt trygd og økt skatt.

Kompensasjonsgraden kan imidlertid avvike ganske sterkt fra dette "normalnivået". Lønnsinntekt utover 6 G, altså i overkant av 235 000 kroner, teller ikke med når dagpengene beregnes. Personer med inntekt over dette taket vil dermed ha lavere kompensasjon. Kompensasjonsgraden kan også bli høyere: Personer med inntekt som varierer fra år til år kan kreve å få beregnet dagpengene på grunnlag av gjennomsnittslønnen de tre siste årene i stedet for siste års lønn. Videre er arbeidstakere over 63 år sikret et beregningsgrunnlag på 2,5 G, dvs. at dagpengene skal beregnes utfra en lønn på minst 98 000 kroner. I Regjeringens gjennomgang av dagpengeregningen er minstegrunnlaget for eldre arbeidstakere forøvrig foreslått hevet til 3 G (Ot.prp. 35 95/96). Eldre personer med lav inntekt og personer med fallende inntekt de siste årene kan altså få mer enn 100 prosent kompensasjon.

Attføring

Det finnes to typer attføringshjelp; yrkesrettet og medisinsk. Intensjonen bak attføringshjelp er, som navnet tyder på, å tilbakeføre personer til inntektsgivende arbeid. I motsetning til uførepensjon, er attføring en ytelse som skal gis i et begrenset tidsrom. I Regjeringens "arbeidslinje" i sosialpolitikken spiller attføring en sentral rolle for å hindre at personer havner på uføretrygd frem til de går av med alderspensjon dersom de ikke lenger er i stand til å utføre sitt ordinære arbeid (Velferdsmeldingen s. 16). Det er et krav at personen hittil har vært i stand til å utføre arbeid, og at vedkommende på grunn av sykdom, lyte eller skade enten ikke er i stand til å utføre dette arbeidet lenger eller har fått innskrenket sine muligheter til å velge arbeid. Attføringshjelp består av attføringsstønad og attføringspenger. Attføringsstønad dekker utgifter til behandling, utdauning, transport mv., og inngår ikke i denne analysen. Kontantytelsen til livsopphold, attføringspenger, beregnes på samme måte for begge typer attføring. Mottaker har krav på grunnpensjon og tilleggspensjon, samt evt. forsørgertillegg for ektefelle og barn. Grunnpensjonen tilsvarer 1 G (som per i dag er 39 230 kroner), eventuelt 75 prosent av G dersom ektefellen mottar trygd. Tilleggspensjonen avhenger av tidligere inntekt i form av av opptjente pensjonspoeng, samt at det beregnes fremtidige pensjonspoeng som om vedkommende skulle vært yrkesaktiv frem til pensjonsalderen. Reglene for dette er for omfattende til å omtales her, men dersom personen har hatt 200 000 kroner i lønn de siste årene, vil tilleggspensjonen ligge i underkant av 68 000 kroner. Dersom vedkommende er enslig og uten barn blir total trygd omlag 107 000 kroner, som gir en brutto kompensasjonsgrad lik 54 prosent. Det gjelder særskilte skatteregler for attføringspenger: Det gis et halvt særfradrag (8 820 kroner) i inntekten, og attføringspenger ileses laveste trygdeavgift (3 prosent mot 7,8 prosent for lønnsinntekt) fordi de ikke gir opptjening av pensjonspoeng. Disse særskilte reglene gjør at de 107 000 kronene blir skattlagt med 18 000 kroner, mens tilsvarende lønnsinntekt blir skattlagt med 26 000 kroner. Forholdet mellom disponibel inntekt som trygdet og som sysselsatt blir 62 prosent, altså åtte prosentpoeng høyere enn brutto kompensasjon. Netto kompensasjon definert i (2) blir på 73 prosent.

I tillegg til grunn- og tilleggspensjon kan man få forsørgertillegg for ektefelle over 60 år som tilsvarer en halv G, mens det ytes en kvart G for hvert barn under 18 år. Forsørgertilleggene behovsprøves mot egen og ektefelles inntekt. Da grunnpensjon ytes uavhengig av tidligere inntekt, og tilleggspensjonen utgjør en mindre andel av tidligere lønn desto høyere denne er, vil i regelen kompensasjonsgraden være lavere jo høyere inntekten er. Har man mange å forsørge, vil kompensasjonsgraden bli betraktelig høyere.

Trygd til etterlatte og enslige forsørgere

Ved tap av ektefelle eller dersom man er enslig forsørger til barn under 11 år, har man krav på grunnpensjon og særtillegg. I Velferdsmeldingen er det forøvrig foreslått å redusere aldersgrensen til 7 år, samt at overgangsstønad ikke

yttes for mer enn 3 år tilsammen (Sosial- og helsedepartementet 1994/95). Den etterlatte får også tilleggspensjon som er basert på avdødes opptjente trygderettigheter. Det er således ingen sammenheng mellom egen tidligere inntekt og utbetalt stønad. Enken etter en lønnstaker som har tjent 200 000 vil motta omtrent 76 000 kroner i pensjon, mens en enslig forsørger får 63 000 i overgangsstønad. Mottakere av disse ytelsene har gunstig beskatning i form av at de kommer inn under skatteklasseregelen. Den skal sikre at de ikke betaler skatt dersom alminnelig inntekt ikke overstiger minstepensjon, og at eventuell skatt ikke overstiger 55 prosent av inntekt utover minstepensjon. Personene i vårt eksempel har så lave trygder at de ikke skal betale skatt. Dersom vi antar at de alternativt kunne tjent 200 000 kroner som sysselsatte, er brutto kompensasjonsgrad for den etterlatte 38 prosent, mens disponibel inntekt som trygdet utgjør 53 prosent av disponibel inntekt som sysselsatt. Den enslige forsørgeren vil ha brutto kompensasjon lik 32 prosent. Dersom vedkommende har ett barn vil disponibel inntekt som trygdemottaker bli 84 000 kroner når barnetrygden tas med. Den enslige forsørgeren skal lignes i skattekasse 2, og får derfor noe lavere skatt enn andre enslige. Disponibel inntekt som sysselsatt blir 183 000 kroner. Forholdet mellom disponibel inntekt som trygdet i forhold til som sysselsatt blir dermed 46 prosent. Effektiv gjennomsnittskatt som definert i (2) blir 66 prosent for etterlattepensionisten og 51 prosent for den enslige forsørgeren.

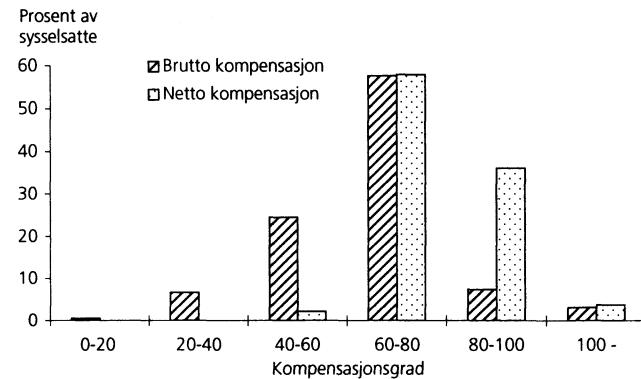
Kort sagt forventer vi å finne de svært høye kompensasjonsgradene blant personer som er i en nedtrapningsfase av yrkesaktiviteten, slik at dagens inntekt ligger under nivået på ytelsene de har opparbeidet seg rett til. Dette kan også gjelde personer som har en ustabil tilknytning til yrkeslivet. De kan i gode år ha opparbeidet seg trygderettigheter slik at lønna i dårligere perioder vil bli lav i forhold til trygden de kan få. Ustabil lønn kan imidlertid også gi stikk motsatt resultat, dersom man skulle være så uheldig å bli arbeidsledig etter å ha opplevd noen magre år som yrkesaktiv. For personer med stabil inntekt over tid, vil kompensasjonsgraden være lavere jo høyere inntekten er. For etterlatte og enslige forsørger er nivået på stønadene uavhengig av den enkeltes inntekthistorie, og kompensasjonsgraden avhenger helt av hva de alternativt kan oppnå i lønn.

En faktor som har betydning for kompensasjonsgraden er, om enn mindre i Norge enn i mange andre land, at skatter og overføringer er avhengig av forsørgerbyrde. Stor forsørgerbyrde gir høy kompensasjonsgrad fordi det gir både mer trygd og lavere skatt, samtidig som lønna er uavhengig av om man har ett eller ti barn å brødfø. I beregningene som presenteres nedenfor er disse faktorene tatt vare på bl.a. gjennom forsørgertillegg i de ulike ytelsene og klasseinndelingen i skattesystemet.

Kompensasjonsgrader for personer som er sysselsatte: resultater

Figur 1 viser brutto (skravert) og netto kompensasjongrad for sysselsatte. Brutto kompensasjon tilsvarer potensiell

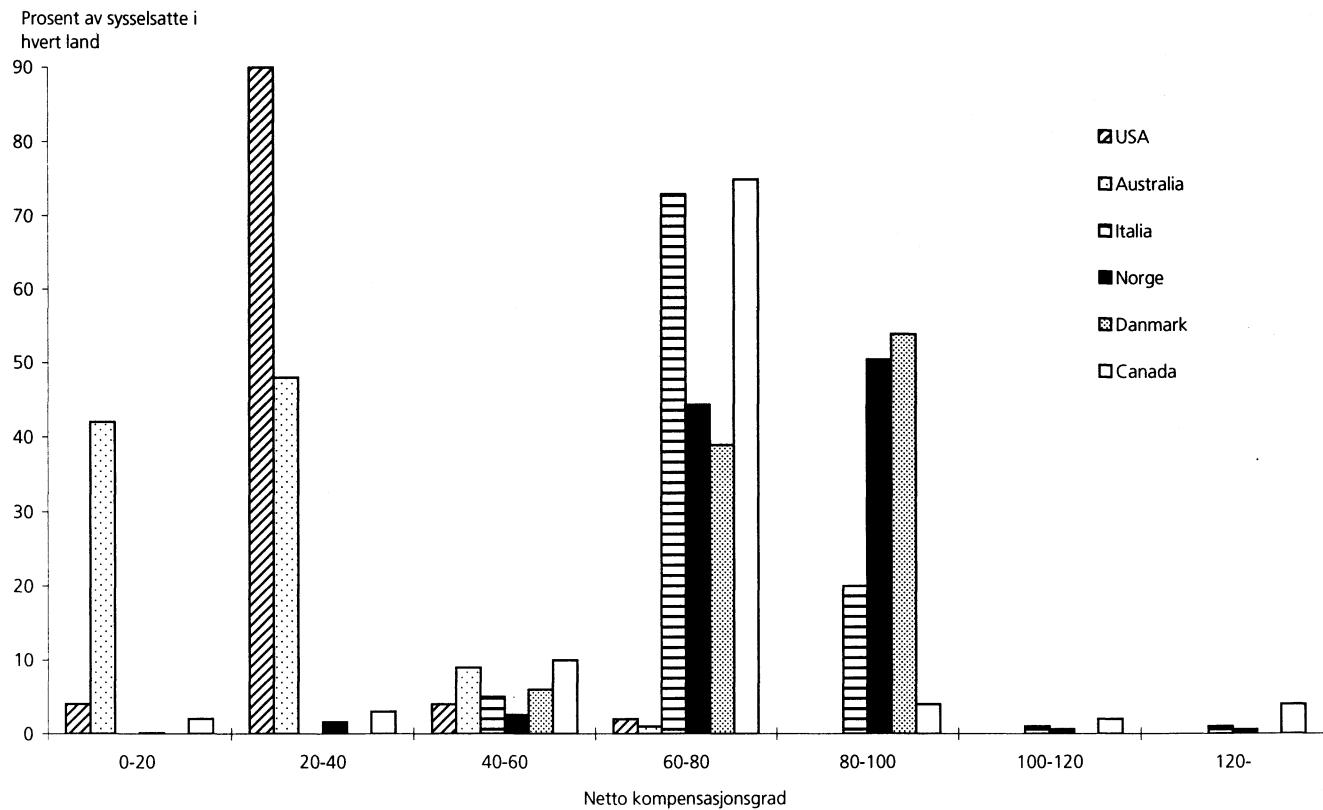
Figur 1. Kompensasjonsgrader for sysselsatte

trygd i prosent av faktisk lønn, der den potensielle trygden i nesten ni av ti tilfeller er dagpenger. Netto kompensasjon kan tolkes som den effektive skatteklassen personen ileses ved å ha lønnet arbeid, tatt i betraktning at vedkommende kunne fått trygd og lavere skatt for seg selv og eventuell ektefelle ved ikke å ha arbeid.

De sysselsatte vil i gjennomsnitt beholde 65 prosent av brutto inntekt dersom de skulle slutte å jobbe. Flertallet av de sysselsatte har en kompensasjonsgrad som ligger mellom 60 og 80 prosent. En fjerdedel har kompensasjonsgrad i intervallet 40 til 60 prosent, og vil altså tape rundt halve bruttoinntekten. Som en følge av at inntektskatten blir lavere når bruttoinntekten synker, vil fall i disponibel inntekt bli mindre; gjennomsnittlig netto kompensasjonsgrad er på 79 prosent. Fire av ti sysselsatte har netto kompensasjonsgrad som overstiger 80 prosent, og fire av hundre vil faktisk tjene på å slutte å arbeide (i alle fall midlertidig). Dette er nesten utelukkende personer som har "valgt" attføringspenger; kun et fåtall sysselsatte (10 000 av over en million) vil kunne øke sin disponibele inntekt ved å melde seg arbeidsledig. Dette er personer som vil benytte seg av regelen om å få dagpenger utmålt på grunnlag av de tre siste års inntekt istedet for fjorårets inntekt, og personer over 63 år med lav inntekt som er sikret et minimumsbeløp i dagpenger.

Figur 2 viser netto kompensasjonsgrad i arbeidsledighetstrygd for sysselsatte i noen OECD-land (OECD 1996). I motsetning til i figur 1, er netto kompensasjon her i prosent av brutto lønnskostnad, det vil si for Norges vedkommende bety at arbeidsgiveravgiften er inkludert. Figuren viser, ikke uventet, at de nordiske land sammen med Italia og Canada har de mest generøse ordningene, mens USA og Australia utpeker seg som land med lav kompensasjonsgrad. I USA vil 9 av 10 sysselsatte oppleve et fall i disponibel inntekt på mellom 60 og 80 prosent dersom de skulle bli arbeidsledige. I Australia vil inntektsreduksjonen som følger av å bli ledig, utgjøre over 80 prosent av lønna for nesten annenhver sysselsatt. I andre enden av skalaen har vi Norge og Danmark, der over halvparten av de sysselsatte vil få en inntektsreduksjon på mindre enn 20 prosent av brutto lønnskostnad dersom de skulle bli arbeidsledige.

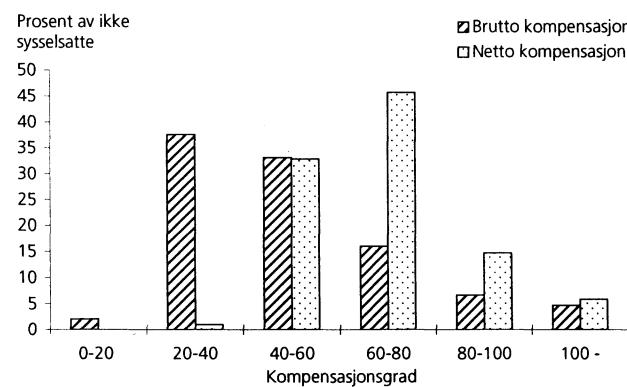
Figur 2. Kompensasjonsgrader for sysselsatte i enkelte OECD-land

Kompensasjonsgrader for personer som ikke er sysselsatte: resultater

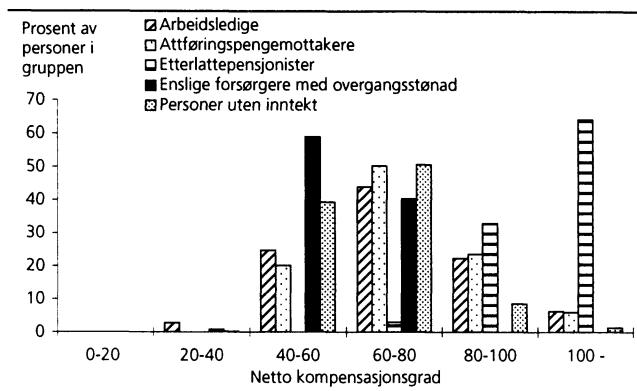
Figur 3 viser brutto og netto kompensasjonsgrad for personer i den potensielle arbeidsstyrken som ikke er yrkesaktive. Gjennomsnittlig brutto kompensasjonsgrad er 51 prosent, og for to tredjedeler av de ikke yrkesaktive utgjør det de har (eller, for personer uten inntekts vedkommende; hva de kunne fått) i brutto trygd mindre enn 60 prosent av hva de kunne fått i lønn dersom de hadde vært i arbeid. Mens brutto kompensasjonsgrad for personer som mottar en eller annen form for trygd i gjennomsnitt ligger på 56-57 prosent, er gjennomsnittlig brutto kompensasjon for husmødre og andre personer uten inntekt nede i 44 prosent. Disse har ofte verken krav på arbeidsledighetstrygd eller opparbeidet seg

pensjonspoeng, og får i våre beregninger tildelt attføringspenger i form av grunnpensjon og eventuelt forsørgertillegg.

Når vi ser på disponibel inntekt, er det imidlertid bare en tredjedel av de ikke sysselsatte som har lavere enn 60 prosent kompensasjon. En av ti har trygd som tilsvarer minst 80 prosent av det de kunne tjene som yrkesaktiv. Når vi ser på inntekten etter skatt, vil dobbelt så mange, altså en av fem ha så høy kompensasjon. Figur 4 viser netto kompensasjonsgrad (effektiv gjennomsnittskatt) separat for arbeidsledige, attføringspengemottakere, etterlattepensionister, mottakere av overgangsstønad og personer uten inntekt (sistnevnte får kompensasjonsgraden beregnet på grunnlag av den av trygdeartene som gir høyest brutto utbetaling). Både blandt arbeidsledige og personer på attføring har om lag halvparten av individene netto kompensasjonsgrad som ligger mellom 60 og 80 prosent, mens den resterende halvdelen fordeler seg jevnt på begge sider; en fjerdedel med lavere og en fjerdedel med høyere kompensasjon. Om lag seks av hundre har høyere disponibel inntekt som trygdet enn de ville hatt som yrkesaktiv. De etterlatte skiller seg ut som gruppen med klart høyest kompensasjon, der nær to tredjedeler har kompensasjonsgrad som overstiger 100 prosent. Dette skyldes en kombinasjon av at avdøde ektefeller har opparbeidet relativt store tilleggspensjoner og at de etterlatte, på grunn av høy alder og lav utdanning, vil få svært lav lønn som yrkesaktive. Stikk motsatt er bildet for de enslige forsørgerene: Over halvparten får mindre enn 60 prosent netto kompensasjon, og ingen ligger over 80 prosent. Et lite forbehold må tas om at det er relativt få observasjoner av personer med etterlattepensjon og over-

Figur 3. Kompensasjonsgrader for ikke sysselsatte

Figur 4. Kompensasjonsgrader for ikke sysselsatte etter trygdeart

gangsstønad. Personer uten inntekt har i hovedsak kompensasjonsgrad mellom 40 og 80 prosent.

Det er altså de enslige forsørgerene som ifølge disse resultatene skulle ha størst incentiv til å få seg lønnet arbeid. De etterlatte er en noe spesiell gruppe, idet de ofte er eldre kvinner uten utdanning og arbeidserfaring, og at de har små incentiver til å ta lønnet arbeid er kanskje ikke noe å lage oppstyr om. Imidlertid er det muligens et effektivitetsproblem - en ledighetsfelle - at en fjerdedel av de arbeidsledige og attføringspengemottakerne, ved å få seg lønnet arbeid, vil oppleve at over 80 prosent av lønna vil forsvinne i tap av trygd og i økt skatt. Den lave kompensasjonsgraden til de resterende trygddelede indikerer at årsaken til at de lever på trygd ikke er økonomisk vinning, men at de

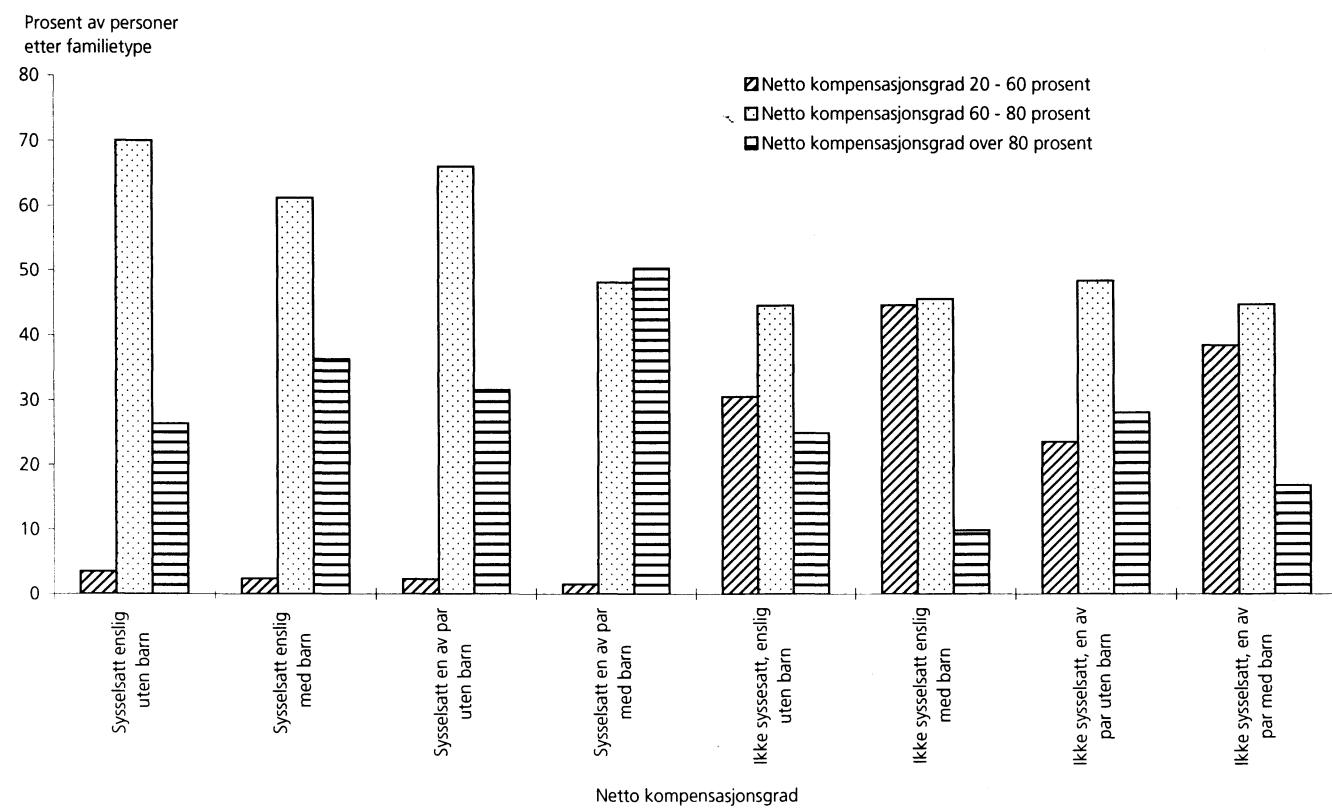
enten ikke har mulighet til å få jobb, eller at andre forhold enn de rent økonomiske har større betydning.

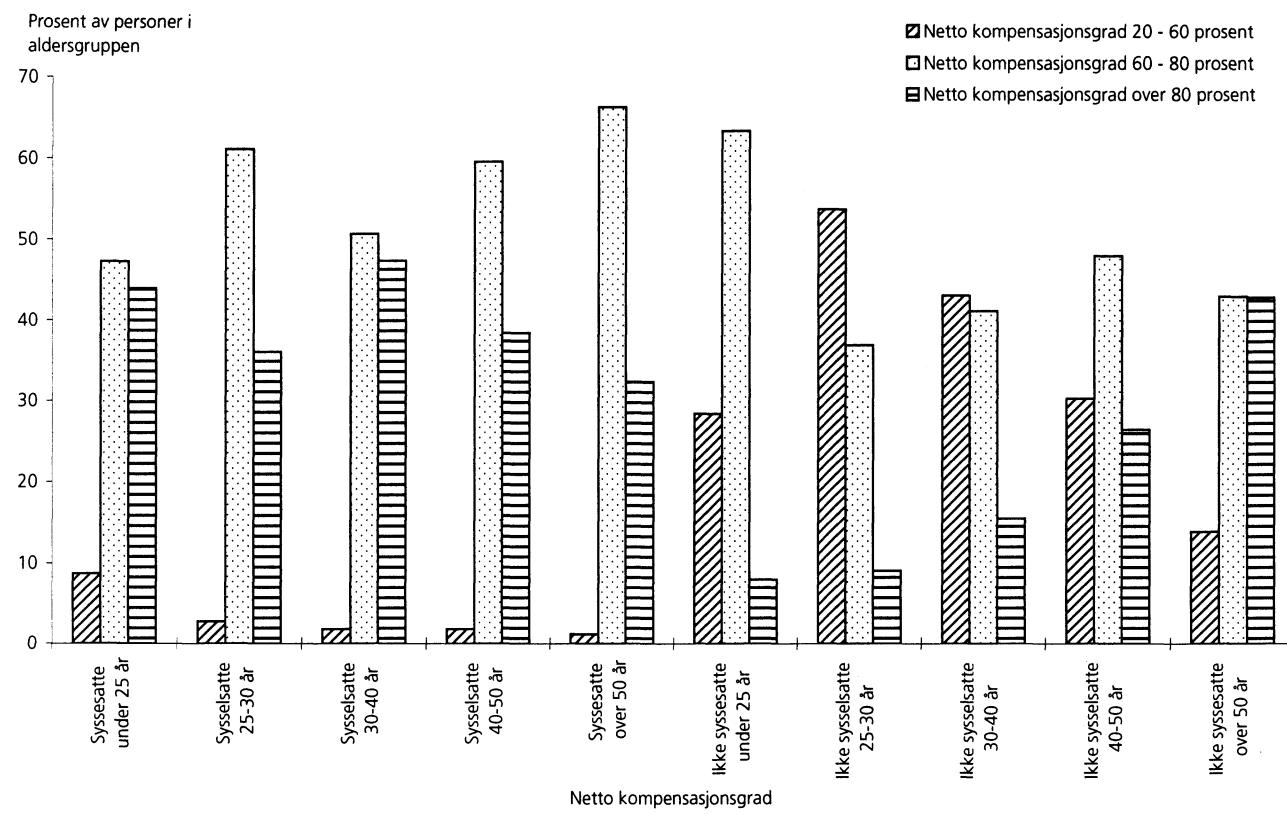
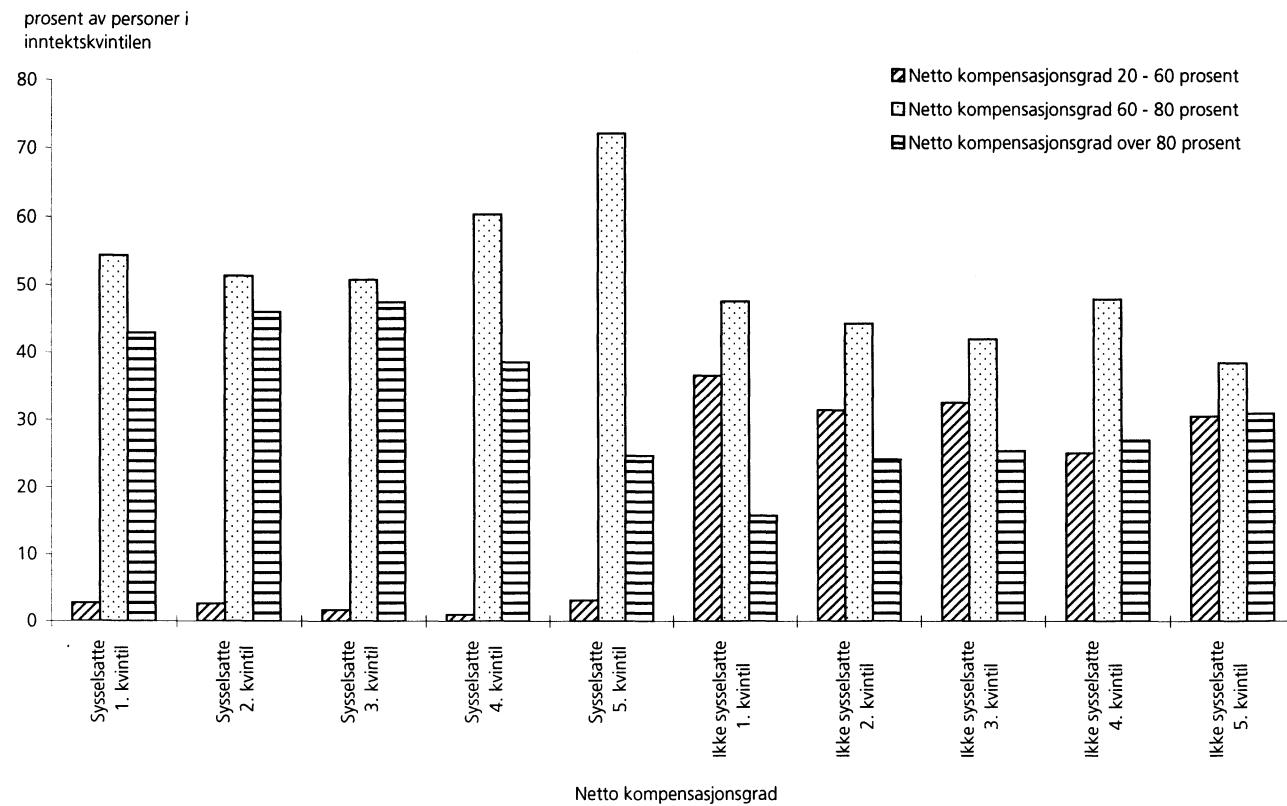
Hvem sitter i fella?

Politiske tiltak for å bedre incentivstrukturen i arbeidsmarkedet betinger at man har informasjon om hvilke grupper som er spesielt "utsatt" for å havne i en ledighetsfelle. I dette avsnittet gjøres et forsøk på å identifisere hvilke grupper som har lite å tjene på å ha lønnet arbeid i forhold til å leve av trygd. Årsaken til at en slik kartlegging er viktig er ikke bare det effektivitetsmessige aspektet: Fra et fordelspolitiske perspektiv kan den enkleste løsningen, nemlig å kutte ned på trygdeytelsene, ofte kan ha sosialt uakseptable konsekvenser i form av å skape fattigdom. En alternativ politikk kan være å forsøke å endre situasjonen til utsatte grupper direkte, gjennom økonomisk støtte eller andre goder knyttet til forsøk på å bedre sine egne muligheter i arbeidsmarkedet.

I figur 5 er personene i den potensielle arbeidsstyrken delt inn etter familietype. "Par" omfatter både ektepar og samboere, og med "barn" menes hjemmeboende barn. For de sysselsatte er det spesielt personer som lever i parforhold med barn, men også enslige med barn, som har høy kompensasjonsgrad. Dette skyldes både forsørgertillegget i dagpengeordningen og at mange par skifter ligning fra klasse 1 til klasse 2 når den ene ektefellen får lavere inntekt. Dermed vi i tillegg tar med i betraktnsing at de som sysselsatte i mange tilfeller må betale for pass av barn, noe som ikke er med i våre beregninger, vil gevinsten ved å ha lønnet arbeid bli enda mindre. Forsørgertillegget er en målrettet

Figur 5. Kompensasjonsgrad etter familietype

Figur 6. Kompensasjonsgrad etter alder**Figur 7. Kompensasjonsgrad etter familieinntekt**

ytelse til et fåtall av landets forsørgere, og gir dermed Staten lavere utgifter enn en universell stønad som for eksempel barnetrygden. Den samfunnsøkonomiske kostnaden kan imidlertid være høyere enn den rent budsjettmessige, i form av et effektivitetstap. Mens over halvparten av personene i parforhold med barn har minst 80 prosent kompensasjonsgrad, er dette tilfelle bare for en fjerdedel av de enslige.

Det motsatte er tilfelle blant de ikke sysselsatte. De enslige forsørgerne har som vi tidligere har sett lavest kompensasjon, men det er noe overraskende at personer i parforhold uten barn har høyest netto kompensasjon. Det kan skyldes en alderseffekt, - at denne gruppen for en stor del består av eldre ektepar.

Dette bekreftes i figur 6 der vi har delt inn etter alder. Blant personer som ikke er sysselsatte, er kompensasjonsgraden stigende med alderen. Dette skyldes tildels de før nevnte etterlattepensjonistene, men hovedsakelig at de eldste har opptjent endel trygderettigheter, samtidig som de ville ha vanskeligheter med å oppnå høy lønn som yrkesaktive. Særregelen om minimumsbeløp i dagpenger og forsørgerstillegg for eldre ektefelle (for atføringspenge-mottakere) bidrar også til dette. Blant de sysselsatte ser vi derimot at kompensasjonsgraden faller med alderen, noe som kan skyldes at lønna stiger med erfaring, og dermed gir lav kompensasjonsgrad.

Generelt sett gjelder en korrespondanse mellom lav inntekt og høy kompensasjonsgrad og vice versa for det enkelte individ. Figur 7 viser at denne sammenhengen ikke gjelder når vi tar med inntekten til individets familiemedlemmer. Individene er inndelt etter hvilken inntektskvintil vedkommendes familie tilhører. 1. kvintil er de 20 prosent fattigste familiene, mens 5. kvintil er de 20 prosent rikeste. Bortsett fra at de aller rikeste blant de sysselsatte har klart lavere kompensasjonsgrad, ser det ikke ut til at høy kompensasjonsgrad er noe "klassefenomen" i den forstand at de dårlige incentivene hoper seg opp blant lavinntektsfamilier.

Over halvparten av personene som ikke er syssesatte, befinner seg i den fattigste kvintilen. Disse har også klart lavest kompensasjon. For personer som ikke er syssesatte ser det ut til at kompensasjonsgraden er høyere jo høyere familieinntekt man har.

Individuelle kjennetegn som påvirker arbeidsledigheten

Kartleggingen av kompensasjonsgradene for ulike grupper ovenfor har ikke gitt klare indikasjoner på at kompensasjonsgraden har hatt noen avgjørende betydning for individenes tilpasning i arbeidsmarkedet. Av de generelt lave kompensasjonsgradene for personer som lever på trygd kan det trekkes flere mulige konklusjoner: Det å jobbe er forbundet med så mye "ubezag" at kompensasjonsgraden skal være svært lav, under 40 prosent, for at man skal finne det bryte verdt å jobbe. Dette strider imidlertid imot at mange av de som er i jobb har svært lite å tape på å slutte i jobben. En alternativ forklaring er at de arbeidsledige fak-

tisk ikke har noe valg, og at lønna de står overfor er tilnærmet lik null. Kompenasjonsgraden for disse vil i realiteten være irrelevant. Våre resultater er derfor ikke uforenelige med at høy kompenasjonsgrad kan gi negative incentiv-virkninger, men indikerer heller at det er et stort innslag av ufrivillig arbeidsledighet, både i form av at jobbene ikke finnes og fordi mange er ute av stand til å inneha arbeid på grunn av sykdom og lignende. Det kan selvsagt ikke utelukkes at det finnes endel frivillig ledighet, men resultatene tyder på at det er lite myndighetene kan gjøre i form av økonomiske incentivter for å redusere denne: Det synes som om andre faktorer enn de rent økonomiske spiller en avgjørende rolle. I dette avsnittet skal vi forsøke å identifisere noen slike faktorer.

I tabell 1 presenteres resultatene fra en statistisk analyse der det er brukt en såkalt logit-modell for å finne hvilke effekter som har betydning for individets sannsynlighet for å ha vært registrert ledig ved arbeidskontorene i løpet av året. Analysen er foretatt for personer som hovedsakelig har vært i lønnet arbeid eller arbeidsledige i løpet av året. Personer som lever av andre trygder er utelatt. Det ble også foretatt en analyse av alle personer som har vært ledige i løpet av året, for å se etter systematiske sammenhenger mellom individuelle kjennetegn og ledighetens lengde når man først er blitt arbeidsledig. Resultatene var imidlertid befeftet med så mye usikkerhet at de ikke presenteres her.

Fortegnet på estimatene forteller om variabelen bidrar til økt sannsynlighet for arbeidsledighet (positiv) eller omvendt (negativ). t-verdien sier noe om hvor sikker effekten er. Under visse forutsetninger kan man si at dersom t-verdien er større enn 1,6 er det mindre enn 5 prosent sannsynlighet for at estimatet vi har funnet fremkommer *på tross av* at det ikke eksisterer noen systematisk sammenheng mellom vedkommende variabel og sannsynligheten for å bli ledig.

Tabell 1 viser at for både kvinner og menn følger samvariasjonen mellom arbeidsledighet og alder et U-forløp; det er de aller yngste og de aller eldste som har høyest risiko for å bli ledig. Effekten av alder er størst for menn, og mer usikker for kvinner. Hernes og Strøm (1995) fant, i en analyse av data fra 1991, at insidens av arbeidsledighet var lavere jo eldre man var, men at personer over 60 år gjennomgående var ledige lengre enn gjennomsnittet når de først ble ledige. I vår analyse er alder eneste faktoren som vi med stor grad av sikkerhet har funnet at påvirker ledighetens lengde. Dette gjelder imidlertid bare for menn.

Tanken bak å ha med (små) barn og ektefellens/samboerens inntekt som forklaringsfaktorer er at menn, som tradisjonelt er hovedforsørger i familien, vil ha lavere sannsynlighet for å bli ledig dersom de har barn (og særlig dersom kona har lav inntekt). For kvinner kan man tenke seg at ledighetstrygd kan brukes som en form for (illegal) omsorgslønn og at jo bedre mannen tjener, desto større muligheter har kvinnan til å benytte seg av denne lave "omsorgslønnen". Fortegnet på estimatene for det å ha barn passer

Tabell1. Faktorer som påvirker individets sannsynlighet for arbeidsledighet

Årsaksfaktor	Kategori	Effekt på sannsynligheten for arbeidsledighet		t-verdi	
		Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Konstantledd		+3,785	+2,110	2,34	1,87
Alder		-0,174	-0,071	2,04	1,37
Alder2		+0,002	+0,001	1,95	1,30
Har små barn		-0,109	+0,011	1,07	0,12
Fødeland (i forhold til Norge)	Europa eller Nord-Amerika andre land	+0,143	+0,229	0,33	0,64
Utdanning		+1,973	+0,299	4,27	0,72
Arbeidserfaring		-0,193	-0,190	5,30	5,42
Ektefelles/samboers inntekt		+0,012	-0,072	0,37	4,49
Ledighet i regionen		-2*10-6	-5*10-7	1,86	1,15
Sivil status (i forhold til enslig)	Gift	+0,173	+0,139	2,33	2,12
	Enke(-mann)	-0,745	-0,125	3,25	0,56
	Skilt	+0,535	+0,777	0,44	1,38
		-0,199	-0,045	0,66	0,12

med antakelsene, men vi ser at estimatene er helt upålitelige, særlig for kvinner. Ektefelle eller samboers inntekt ser ut til å virke motsatt av hva denne teorien predikrer; jo høyere ektefellens inntekt er, desto lavere er sannsynligheten for å bli ledig. Analysen gir derfor ingen holdepunkter for å støtte en slik teori om frivillig ledighet blant kvinner. Man kunne tenke seg at arbeidsledige kvinner med små barn ville ha lengre ledighetsperiode enn andre; at de kvier seg for å ta jobben de blir tilbuddt fordi de må skaffe barnepass. Analysen støtter heller ikke denne hypotesen.

Mannlige innvandrere fra land utenfor Europa og Nord-Amerika har klart høyere sannsynlighet for å bli arbeidsledig enn andre, noe som skulle være velkjent fra andre analyser av arbeidsledighet. At innvandrerkvinner i liten grad melder seg ledig ved arbeidskontorene kan skyldes at de ikke har opparbeidet seg krav på dagpenger, samtidig som de ikke ønsker arbeid eller ikke regner med å få arbeid.

Utdanning gir entydig lavere sannsynlighet for å bli ledig både for kvinner og menn, mens arbeidserfaring målt som antall år man har hatt pensjonsgivende inntekt gir lavere ledighetsfrekvens kun for kvinner.

Individenes bosted er grovt inndelt ved at fylket de bor i er gruppert i 11 regioner. Det er en klar sammenheng mellom arbeidsledighetsraten i bostedsregionen og sannsynligheten for å være ledig. Dette er en klar indikator på ufrivillig ledighet (dersom man da ikke har som hypotese at arbeidsmoralen varierer med landsdelen). Effekten av utdanning og bosted på sannsynligheten for å bli arbeidsledig er i store trekk forenlig med resultatene til Hernæs og Strøm (1995).

Gifte menn har klart lavere sannsynlighet for å bli ledig i forhold til enslige. Dette muligens ha noe med forsørgeransvar å gjøre. Enkelte (yrkesaktive menn) vil muligens hevde at dette er en seleksjonseffekt, det vil si at årsaks-sammenhengen egentlig går andre veien.

Referanser

Arneberg, Marie, Hanne A. Gravningsmyhr, Kirsten Hansen, Nina Langbraathen, Bård Lian og Thor Olav Thoresen (1995): *LOTTE - en mikrosimuleringsmodell for beregning av skatter og trygder*, Rapporter 95/19, Statistisk sentralbyrå.

Atkinson, A.B. og G. Viby Mogensen (1993): *Welfare and Work Incentives. A North European Perspective*, Clarendon Press, Oxford.

Hernæs, Erik og Steinar Strøm(1995): *Arbeidsledighet og jobb 1989-1992*, SNF Rapport 37/95, Stiftelsen for samfunns- og næringslivsforskning, Oslo.

Killingsworth, Mark K.(1983): *Labor Supply*, Cambridge University Press, Cambridge.

Kornstad, Tom (1995): *Empirical Life Cycle Models of Labor Supply and Consumption*. Sosiale og økonomiske studier 91, Statistisk sentralbyrå.

Lindbeck, Assar (1995): *Welfare State Disincentives, Scandinavian Journal of Economics*, vol. 97 no.4, 477-494.

New Zealand Treasury (1990): *Unemployment Benefit: Policy and Administration*, Paper to the Minister of Finance, 16 November, Wellington.

OECD (1996): *Making Work Pay: A Thematic Review of Taxes, Benefits, Employment and Unemployment*, Draft from the Committee on Fiscal Affairs.

Sosial- og helsedepartementet (1995): *Velferdsmeldingen*, Stortingsmelding nr. 35, 1994-95.

En kontrafaktisk analyse av oljeprissjokk – virkninger på internasjonal økonomi*

Knut A. Magnussen

Oljeprissjokk har spilt en betydningsfull rolle for den internasjonale konjunkturutviklingen siden 1973. Denne artikkelen, som bygger på Barrell og Magnussen (1996), presenterer resultater av kontrafaktiske beregninger av oljeprissjokk gjennomført ved bruk av en makroøkonomisk verdensmodell. For å underbygge realismen i analysen er det lagt spesiell vekt på å fange opp endringer i handelsmønsteret over tid og å modellere atferden til OPEC. Myndighetenes økonomiske reaksjoner på oljeprisendringene bestemmes ved såkalte politikkregler. Resultatene indikerer at oljeprissjokkene har hatt langvarige, dynamiske effekter på produksjon, priser, arbeidsledighet og utenriksøkonomi i de store OECD-landene, og at det er betydelige forskjeller landene imellom.

Innledning

Den internasjonale konjunkturutviklingen i tiåret etter 1973 har i mange sammenhenger blitt knyttet til oljeprissjokkene i den samme perioden. Dette må sees i sammenheng at begge oljeprøkningene på 70-tallet var svært store og ble etterfulgt av de kraftigste nedgangsperiodene for OECD-landene etter 2. verdenskrig. Den høye inflasjonen i dette tiåret og tidlig på 80-tallet knyttes også ofte til oljeprisutviklingen. Oljeprisfallet i 1985/86 har vært mindre fokussert, trolig fordi virkningene var positive for de fleste OECD-land. Dette sjokket er imidlertid også interessant sett i konjunkturmessig sammenheng. I denne artikkelen ser vi nærmere på alle de tre store oljeprissjokkene.

Når en skal analysere oljeprissjokk må en bl.a. søke å fange opp hvordan prisimpulsene påvirker økonomiene, noe som inkluderer virkninger fra importpriser til produsent- og konsumpriser, og hvordan prisimpulsene slår ut i lønnsdannelsen. En varig økning i oljeprisen vil normalt lede til substitusjon mot bruk av andre energiformer og økt energieffektivitet, og slike forhold bør også tas i betraktning. I utgangspunktet er vi interessert i å se på virkninger for OECD-land. Varige oljeprisendringer vil imidlertid medføre en omfordeling av inntekter mellom oljekonsumerende og oljeproduserende land. De viktigste produsentlandene er medlemmene av OPEC. Ved en økning i oljeprisene vil OPECs inntekter øke og etterhvert lede til økt forbruk som også vil påvirke OECD-landene. Det er derfor viktig at OPEC-landenes atferd er med i analyseapparatet.

I analysen vi her skal presentere brukes en makroøkonomisk modell som er tallfestet ved bruk av data som stort sett omfatter den perioden vi skal studere, dvs. 1973-93. Selv om modellen er etterspørselsdrevet og derfor ikke

direkte tar hensyn til bruk av olje som innsatsfaktor, er viktige prismekanismer representert i modellen. For at kontrafaktiske analyser av historien skal være interessante må en ta hensyn til at det skjer strukturelle endringer i økonomiene over tid, f.eks. endringer i handelsmønsteret. I tillegg kan oljeprissjokkene i seg selv ha ført til endringer i økonomisk atferd både hos myndigheter og de økonomiske aktørene. Endringer i handelsmønsteret over tid er i modellen ivaretatt ved tidsvarierende handelsvekter. Modellen inneholder forøvrig et sett av spesifiserte politikkregler for penge- og finanspolitikk. Ved å benytte regler oppnår vi at politikken reagerer på oljeprissjokkene på en systematisk måte, og vi kan også studere virkninger av politikkforutsettingene ved å endre eller utelate reglene.

Analysen er utført ved at vi først lager en kontrafaktiskbane ved å fjerne alle oljeprissjokkene. Ved å sammenligne denne banen med historien kan vi studere de akkumulerede virkningene av sjokkene over hele perioden. Banen brukes videre som basis for å beregne et permanent oljeprissjokk som starter i 1973/74, men er mindre omfattende enn det faktiske sjokket, og vi fokuserer på virkningene for de tre store økonomiene USA, Japan og Tyskland. I tillegg presenteres effekter av å fjerne oljeprisfallet midt på 1980-tallet. Spesielt er vi interessert i virkninger på inflasjon, BNP, arbeidsledighet og utenriksøkonomi. Før vi går nærmere inn på modellen og resultatene av beregningene, skal vi gi et kort tilbakeblikk på det faktiske utviklingen for oljeprisen og noen makroøkonomiske størrelser i periodene rundt oljeprissjokkene.

Tilbakeblikk på oljeprissjokkene

Gjennom 1950 og 60-tallet var oljeprisen (nominelt) tilnærmet konstant med bare små fluktuasjoner. De økonomiske aktørene kunne derfor forholde seg til en stabil prisutvikling på råolje. OPEC, som ble dannet i 1960, sto for en svært høy andel av verdens oljeproduksjon, men utnyttet ikke sin markedsmakt til å presse prisen oppover. Dette bildet endret seg dramatisk i slutten av 1973, da OPEC som en reaksjon på Yom Kippur krigen begrenset sitt tilbud av olje kraftig. Fra 3. kvartal 1973 til 1. kvartal 1974 økte rå-

* Takk til Per Richard Johansen for gode kommentarer.

oljeprisen (målt som et gjennomsnitt av Arabian light og Brent Blend) fra 2,8 til 9,2 dollar pr. fat, over en tredobling. Etter denne raske og sterke oppgangen holdt prisen seg relativt stabil de neste fem årene. Det andre oljeprissjokket ble utløst av uroligheter i Iran i 1978 som etterhvert førte til at all eksport av olje fra dette landet stoppet opp i begynnelsen av 1979. Den offisielle OPEC prisen ble hevet flere ganger etter at markedsprisen på råolje stadig oversteg de planlagte nivåene, og oppgangen stanset ikke opp før utover i 1980. Økningen kom altså langt mer gradvis enn i 1973/74 og var heller ikke stor målt i prosent. Prisen økte fra i underkant av 13 dollar i 4. kvartal 1978 til noe over 31 dollar i 3. kvartal 1980.

Oljemarkedet ble betydelig påvirket av prisutviklingen på 70-tallet. Forbruket av olje ble redusert som følge av det høye prisnivået, samtidig som produksjonen ble mer lønnsom for produsentene. Det siste påvirket særlig produsentland utenfor OPEC, f.eks. i Nordsjøen der kostnadsnivået er betydelig høyere enn i Gulf-statene. Redusert forbruk og økt produksjon skulle i seg selv tilsi lavere oljepriser. OPEC, og spesielt Saudi-Arabia, bidro imidlertid, ved å redusere sin produksjon, til at prisnivået holdt seg oppe på begynnelsen av 80-tallet. Prisen falt noe i 1983 og mot slutten av 1985 ga Saudi-Arabia i prinsippet opp sine produksjonsbegrensninger. Følgen ble et kraftig fall i råoljeprisen, fra 27 dollar pr. fat i 4. kvartal 1985 til 11 dollar i 3. kvartal 1986, før prisen tok seg noe opp og ble liggende rundt 16 dollar i gjennomsnitt de neste tre årene.

En periode med sterk økonomisk vekst gikk forut for alle tre oljeprissjokkene, men en viss konjunkturavmatning startet før sjakkene inntraff. I begynnelsen av 1973 var vekstraten for G7-landene oppe i 8,5 prosent, men veksttakten avtok utover i året bl.a. som en følge av en innstramming i pengepolitikken i flere land. I Tyskland ble f.eks. den kortsigtige renten hevet betydelig før oljeprissjokket. BNP-veksten var mye lavere foran det andre og det tredje oljeprissjokket: Veksten i BNP for OECD-området under ett var 4,1 prosent i 1978 og 3,5 prosent i 1985, se f.eks. OECD (1995). Inflasjonen i OECD-området var svært høy på begynnelsen av 70-tallet og kom opp i 13,4 prosent i 1974. Deretter falt konsumprisveksten gradvis til 7 prosent i 1978. Etter det andre oljeprissjokket var inflasjonen oppe i 10,5 prosent i 1980, falt betydelig i årene som fulgte og kom ved hjelp av oljeprisfallet helt ned i 2,7 prosent i 1986. Arbeidsledigheten i OECD-området økte i hele perioden; fra 3,5 prosent i 1973 til 5,2 prosent i 1979 og 8,0 prosent i 1985. Selv om konjunkturfasene var relativt like ved de tre oljeprissjokkene, var altså de strukturelle forholdene i økonomiene vesentlig forskjellige.

Oljepriseeffekter avhenger åpenbart av oljeavhengigheten, samtidig som oljeprisendringer også vil påvirke forbruket av olje. Oljeavhengigheten i OECD-området, målt som forbruk i tonn oljeekkvivalenter relativt til BNP i faste priser, avtok noe fra 1973 og videre utover på 70-tallet, se Fielike (1990). Etter oljeprissjokket i 1979/80 fortsatte denne nedgangen, men da i et større tempo enn før. Tilsammen falt oljeavhengigheten for OECD-landene med 38 prosent fra

1973 til 1985. Den samlede energiavhengigheten avtok imidlertid med 21 prosent i samme periode, noe som indikerer betydelig grad av substitusjon fra oljeprodukter mot andre energibærere. Av de tre landene vi ser spesielt på i denne artikkelen, falt oljeavhengigheten mest i Japan, der nedgangen var omrent som OECD-gjennomsnittet fra 1973 til 1985. I USA avtok oljeavhengigheten med 32,5 prosent og i Tyskland med 28 prosent i samme periode. USA skiller seg ut i perioden 1973-79 da oljeavhengigheten bare gikk ned med 7 prosent, mens de tilsvarende tallene for Japan og Tyskland var hhv. 16 og 15 prosent. I USA falt den samlede energiavhengigheten om lag like mye i denne perioden, mens det i de andre landene var en viss substitusjon bort fra petroleumsprodukter allerede på 70-tallet. På begynnelsen av 80-tallet begynte også USA å vri forbruket mot andre energiformer, mens denne tendensen ble ytterligere forsterket i Tyskland og Japan ifølge tallene i Fielike (1990).

Politikkreaksjonene ser også ut til å ha variert mellom de ulike oljeprissjokkene. Det ser f.eks. ut til at finanspolitikken var strammere etter det andre sjokket enn etter det første. De fleste land stimulerte økonomiene i 1975, mens bare Japan foretok ekspansive tiltak i 1980/81. Etterhvert kom også Reagens ekspansive finanspolitikk i gang, men den kan neppe betraktes som en reaksjon på oljeprissjokket. I vurderinger av finanspolitikken støter en imidlertid raskt på problemer i å skille ut diskresjonær politikk fra stabilisatormekanismer og i tillegg gjør sjokkenes ulike varighet det vanskelig å sammenligne politikkreaksjonene. I og med at vi benytter politikkregler i modellberegningene, trenger vi imidlertid ikke ta eksplisitt stilling til hvordan den faktiske politikken ble påvirket.

Simulering av oljeprissjokk

Modellen som benyttes til simuleringene er den makroøkonomiske verdensmodellen NIGEM (National Institute Global Econometric Model). Modellen er utviklet ved forskningsinstituttet NIESR i London og har vært benyttet av SSB i forbindelse med konjunkturanalyser av internasjonal økonomi ved flere anledninger, se f.eks. Johansen, Magnussen og Rolland (1993) der modellen er relativt detaljert dokumentert. Modellen har også vært brukt til analyser av oljeprissjokk tidligere, se Barrell, Gurney og Dulake (1990), der virkningene av oljeprisoppgangen i forbindelse med Gulf-krigen ble drøftet.

NIGEM kan karakteriseres som en etterspørselsdrevet konjunkturmodell med relativt detaljert spesifikasjon av G7-landene, mindre modeller for noen små land og regioner, og med handelsrelasjoner for de øvrige verdensregionene. En oljeprisøkning vil i modellen slå ut i høyere importpriser for OECD-landene, mens OPEC vil få økte eksportpriser. Prisimpulsene vil for OECD-landene gi økte produsent- og konsumpriser og de nominelle effektene vil bli overført til realstørelsene i modellen via flere kanaler, f.eks. gjennom lavere realinntekter og privat konsum. En viktig mekanisme er lønnsdannelsen som er med på å bestemme i hvilken grad reallønnen påvirkes.

Analysen av oljeprissjokk setter et spesielt fokus på oljeprodusentenes atferd, selv om vi som regel er mest interessert i virkningene for OECD-landene. Bytteforholdsgevinster vil f.eks. etterhvert måtte slå ut i økt import av varer og tjenester i OPEC-land, noe som gir positive tilbakevirkninger til OECD-området. Vareimporten vil føre til økt vareeksport fra andre land, avhengig av hvor stor del av deres eksport av varer som går til OPEC. Eksport av tjenester bestemmes i NIGEM av etterspørselen etter tjenesteimport fra alle andre land og den reelle effektive valutakursen. Økt import av tjenester fra OPEC vil dermed gi positive impulser til tjenesteproduserende land i OECD-området.

For å ta hensyn til vridninger i handelsmønsteret over tid, har det blitt implementert tidsvarierende handelsvekter i den versjonen av NIGEM som brukes i denne analysen. Vektene, som har betydning både for eksportmarkeder, effektive valutakurser, import- og eksportpriser, er konstruert med data for årene 1973, 1980 og 1987, og utvikler seg trendmessig over tid på en slik måte at de stemmer eksakt i 1987, men avviker noe i de andre årene, for flere detaljer se Barrell og Magnussen (1996). Varierende oljeavhengighet er det også til tatt hensyn til i modellen, bl.a. ved at oljeimporten er skilt ut fra annen import i USA og Japan. For andre land vil samlet import bli påvirket av at oljeprisene endrer seg og dermed implisitt også oljeimporten.

Forutsetninger om offentlig politikk

I beregningene av den kontraktiske banen og av det permanente oljeprissjokket nedenfor blir den økonomiske politikken bestemt ved at rentesatser, skatter og valutakurser avhenger av endogene variable i modellen. Dette har den fordelen at politikken ikke må bestemmes på en tilfeldig måte og gjør det enklere å sammenligne ulike beregninger. På den annen side kunne en tenke seg regler som har andre utforminger enn de som er inkludert i modellen, f.eks. en finanspolitisk regel som impliserer motkonjunkturpolitikk. Det vil også kunne være vanskelig å gjennomskue de direkte effektene av politikken, noe vi forsøker vi å ta hensyn til ved å presentere resultater også med alternative regler.

I pengepolitikken er det de kortsiktige rentene som blir bestemt av politikkregelen, mens de langsiktige rentene følger de kortsiktige med et visst etterslep. Regelen som fastsetter rentenivået kan karakteriseres som pengemengde-styring og relasjonene er basert på langtidsløsningen fra estimerte pengeetterspørselsfunksjoner for det enkelte land. I disse ligningene bestemmes realpengemengden som en funksjon av BNP og rentenivået. Ved å gjøre om litt på denne sammenhengen finner vi følgende generelle renteligning

$$(1) \quad R = a + b \cdot Y - c \cdot (M^R/P)$$

der

R er det kortsiktige rentenivået

Y er bruttonasjonalproduktet (BNP)

M^R er pengemengden i referansebanen

P er konsumprisdeflatoren

a, b og c er positive koefisienter

Ligning (1) viser at rentenivået settes opp når hhv. BNP og konsumprisene øker. Virkningen vil bl.a. avhenge av størrelsen på koefisientene a, b og c. Hva som skjer med renten ved et oljeprissjokk avhenger av hvordan både realøkonomien og konsumprisene reagerer, dvs. forhold ved den enkelte økonomi som kommer til uttrykk i modellen. Dersom det f.eks. er høy reallønnstivet vil økte priser kunne gå sammen med økt BNP og rentenivået vil bli satt opp. Med større fleksibilitet i lønnsdannelsen vil pris og BNP-effektene kunne utlikne hverandre slik at rentenivået forblir uendret, eller de negative BNP-effektene kan dominere slik at renten blir satt ned. Hvordan regelen slår ut vil variere fra land til land. Politikkregelen sikrer forøvrig at rentendringene vil komme gradvis selv om prisutslagene kan være store på kort sikt.

Finanspolitikken styres av en målsetting for det offentlige budsjettunderskuddet (relativt til BNP) og på lang sikt dermed av gjeldsutviklingen for offentlig sektor. Regelen er utformet slik at et sjokk som øker budsjettunderskuddet (evt. reduserer overskuddet) gradvis vil bli møtt av økte direkte skatter og den er likt utformet for alle land.

Ligningen som bestemmer skatten kan skrives

$$(2) \quad T = T(-1) \cdot I/I(-1) \\ + 0,2 [PY(-1) \cdot Y(-1)] \cdot [Z(-1) - Z^R(-1)]$$

der

T er skattebeløpet

I er husholdningenes nominelle inntekter før skatt

Y er bruttonasjonalproduktet (BNP)

PY er BNP-deflatoren

Z er budsjettunderskuddet som andel av nominelt BNP (^R indikerer referansebanen)

Uten regelen vil skattene følge nominelle inntekter i overensstemmelse med første ledd på høyre side i ligning (2). Med regelen vil et sjokk som gjør at budsjettunderskuddet som andel av nominelt BNP øker i forhold til referansebanen slå ut i en skatteøkning tilsvarende 20 prosent av denne økningen, målt i verdi, i neste periode (kvartal). Regelen bidrar til at budsjettunderskuddet på lang sikt vil vende tilbake til nivået i referansebanen og sikrer dermed at gjelden ikke eksploderer. Implisitt legger en derfor til grunn at nivået på budsjettbalansen i referansebanen er identisk med målsettingen fra myndighetenes side. Dette er ikke opplagt dersom en har store overskudd i utgangspunktet, men siden de fleste land har hatt underskudd på budsjettene i den perioden vi ser på, synes dette å være en rimelig forutsetning.

Valutakursene blir også styrt etter regler. Vi har valgt å pålegge de reelle effektive kursene å holde seg konstant. Har et land f.eks. større økning i konsumprisene enn sine handelspartner, vil den effektive valutakursen depresiere. Modellen kan også simuleres med fremadskuende forventninger om valutakursene, samt om langsiktige renter og priser. Vi legger imidlertid til grunn at aktørene ikke kunne forutse oljeprisutviklingen i årene fremover, og forutsetter at forventningene baserer seg på tilbakedaterte verdier i den simulerte banen både når det gjelder valutakurser, rente- og lønnsdannelsene.

En kontrafaktisk bane med lav oljepris

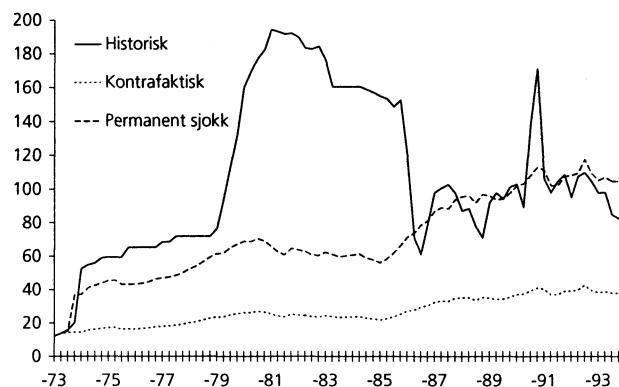
Den kontrafaktiske banen ble laget med utgangspunkt i at oljeprisen reellt sett skulle være uendret fra 1973 til 1993. Det er imidlertid den nominelle prisen som er eksogen i modellen og den ble forsøkt satt slik at realprisen i den simulerte banen holder seg konstant. Den nominelle kontrafaktiske prisutviklingen er vist i figur 1, sammen med den historiske prisen. Det er ikke foretatt endringer i andre eksogene variable og den økonomiske politikken er bestemt av reglene beskrevet over. Politikkforutsetningene gjør at det kortsiktige rentenivået i Tyskland faller gjennom det meste av perioden, mens det ligger over referansebanen både i Japan og i USA på 80-tallet. Grunnen er at nominelt BNP avtar i Tyskland, men øker i de to andre landene. Finanspolitikken fører til en viss bedring av budsjettbalansen i alle tre landene, som går over til en svekkelse i 1985 for USA og rundt 1990 for de to øvrige landene.

Virkningene på BNP-vekst og inflasjon i OECD-området under ett er vist i figur 2 og 3 (landspesifikke effekter av et permanent oljeprissjokk drøftes nedenfor). Vi ser av figur 2 at nedgangsperioden i 1974 ikke ville vært unngått uten oljeprissjokk, men perioden med fall i BNP ville vært kortere og nedgangen mindre enn det som faktisk skjedde. Resultatene indikerer også at BNP-veksten ikke bare ble redusert i 1974, men helt frem til neste oljeprissjokk i 1979/80; målt pr. 4. kvartal 1978 var den akkumulerte effekten på BNP i OECD-området 2,9 prosent.

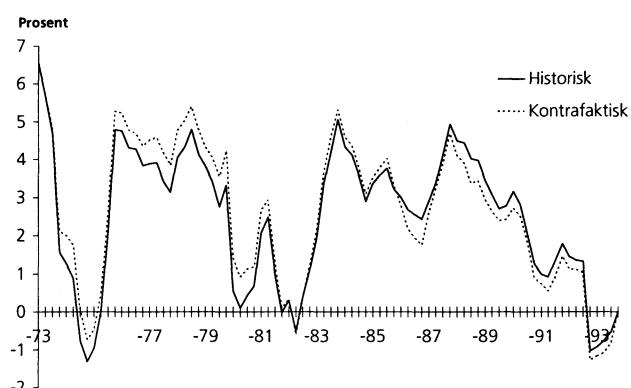
Fra 1979 og fremover viser figuren den akkumulerte virkningen av de to oljeprissjokkene og vi kan derfor ikke uten videre sammenligne dem. Det er imidlertid klart at sjokkene samlet bidro til konjunkturbunnen i 1980. Det er også interessant å se at nedgangen i 1982 så å si ikke ser ut til å ha blitt påvirket av oljeprissjokkene i det hele tatt, noe som reflekterer at oljeprisen begynte å falle svakt fra 2. kvartal 1981. En tolkning av dette resultatet er at det var andre tilbuds- eller etterspørrelssjokk som forårsaket denne nedgangsperioden i OECD-området. I 1986 ser det ut til at oljeprisfallen hindret BNP-veksten fra å falle under trendveksten (på rundt 2,5 prosent), men tolkningen er ikke oppslag siden effektene av de tidligere oljeprissjokkene ikke nødvendigvis er uttømt. Vi vil se nærmere på 1985/86-sjokket i en egen beregning nedenfor.

Når det gjelder konsumprisveksten viser figur 3 at denne sannsynligvis hadde blitt noe mindre uten oljeprissjokkene på 70-tallet. Med unntak av en kort periode i begynnelsen av 1979 ser inflasjonen ut til å ha økt med 1-2 prosentpoeng som følge av sjokkene. Beregningene viser med andre ord at det fortsatt ville vært relativt sterkt prisvekst uten oljeprissjokk, noe som ikke er overraskende ettersom inflasjonen var høy allerede før det første oljeprissjokket. Figur 3 viser forøvrig at oljeprisfallen i 1985/86 bidro relativt sterkt til å trekke konsumprisveksten nedover; uten denne nedgangen ville konsumprisveksten trolig ligget rundt 4 prosent gjennom hele perioden fra 1985 til 1991.

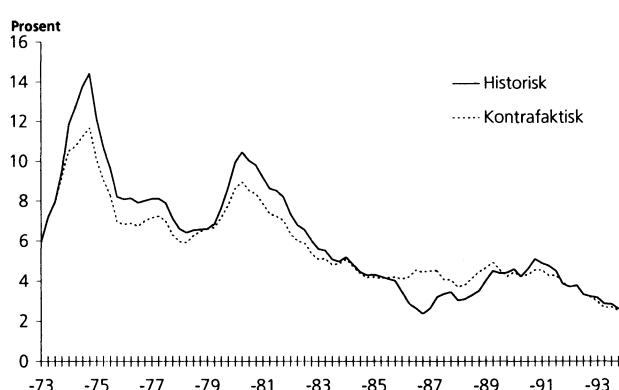
Figur 1. Råoljeprisen. Historisk, kontrafaktisk og permanent sjokk. 1987=100

Figur 2. BNP, OECD-området. Historisk og kontrafaktisk bane. Vekst fra samme kvartal fra året før

Figur 3. Konsumprisdeflatoren, OECD. Historisk og kontrafaktisk bane. Vekst fra samme kvartal året før

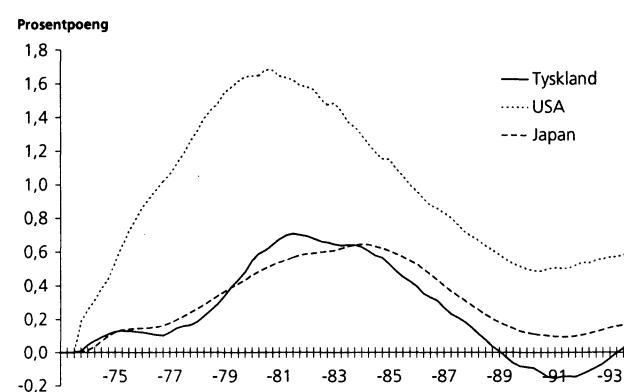
Et stilisert oljeprissjokk

La oss gå over til å se nærmere på et stilisert oljeprissjokk, der vi vil fokusere på landspesifikke ulikheter. Sjokket er laget ved å øke råoljeprisen med om lag 140 prosent fra 4. kvartal 1973 i forhold til den kontrafaktiske banen, se figur 1. En mulig tolkning av dette sjokket er at det representerer den permanente komponenten av det faktiske oljeprissjokket. En undersøkelse av Green, Mork og Vaage (1993) indikerer at om lag halvparten av det faktiske sjokket var et såkalt permanent sjokk, mens sjokkene i 1978/79 og i 1985/86 var temporære. Hovedpoenget med sjokket er imidlertid å studere hvordan oljeprisøkningen påvirker økonomiske størrelser i USA, Japan og Tyskland.

Resultatene for tre makroøkonomiske hovedstørrelser er gjengitt i tabell 1, som bl.a. viser at konsumpriseffektene er svært like i USA og Tyskland de første fem årene. Importprisene øker mest i USA, men det er en større effekt fra importpriser til produsentpriser i Tyskland. Konsumpriseffektene er betydelig mindre i Japan, til tross for relativt stor oljeavhengighet. Selv om konsumpriseffektene er relativt like i USA og Tyskland de første årene, reduseres innenlandsk etterspørsel mest i USA. Dette har sammenheng med lønnsdannelsen; det er større grad av reallønnstivhet i Tyskland enn i USA. Tyske arbeidstakere blir også mer kompensert for prisstigningen enn sine amerikanske kollegaer. I Japan er også reallønningene fleksible bl.a. pga. stort innslag av bonusordninger, men her blir virkningene på etterspørselen også mindre enn i USA som følge av mindre prisutslag i utgangspunktet. Samlet blir derfor BNP-virkningene betydelig sterkere i USA enn i de to andre landene. Denne forskjellen blir på noe sikt forsterket av eksportavhengigheten til OPEC, spesielt fordi USA drar mindre fordeler enn de to andre landene av tjenestekspor til OPEC. Dette har sammenheng med at dollaren appresierer som følge av sjokket.

Som følge av redusert produksjon øker arbeidsledigheten sterkt i USA på 70-tallet og når et maksimum 1,6 prosentpoeng over referansebanen i 1980, se figur 4. I løpet av 80-årene avtar effekten på ledigheten igjen, men denne proses-

Figur 4. Arbeidsledighet. Prosent av arbeidsstyrken. Virkning av en permanent oljeprisøkning fra 4. kvartal 1973

sen er langsom. Den sterke økningen i ledigheten fører imidlertid til at konsumprisene i USA etterhvert nærmer seg nivået i referansebanen. Både ledighetsnivået og endringer i ledigheten påvirker lønnsveksten i USA, mens bare nivået har betydning i de to andre landene iflg.

NIGEM. Økningen i ledigheten (målt i prosentpoeng) er om lag den samme i Tyskland og Japan, hvilket betyr at den relative effekten er klart størst i Japan der ledigheten var svært lav i hele simuleringsperioden. For en gitt økning i ledigheten er de lønnsdempende effektene betydelig større i Japan enn i Tyskland, noe som forklarer hvorfor konsumpriseffektene etterhvert forsvinner (og blir negative) i Japan, men vedvarer i Tyskland. Legg imidlertid merke til at det er konsumprisnivået, og ikke inflasjonen som omtales her.

I alle tre landene faller innenlandsk etterspørsel mer enn BNP, og denne effekten er størst i Tyskland. Kilen mellom produksjon og etterspørsel reflekterer overføringen av ressurser fra OECD landene til OPEC (og andre nettoeksportører av olje). Etterhvert som inntektene blir forbrukt av OPEC beveger driftsbalanse seg tilbake til utgangspunktet igjen, se figur 5 og 6. Det er en viss "overshooting" i

Tabell 1. Virkninger av et permanent 140 prosent oljeprissjokk fra 4. kvartal 1973
Avvik fra referansebanen i prosent

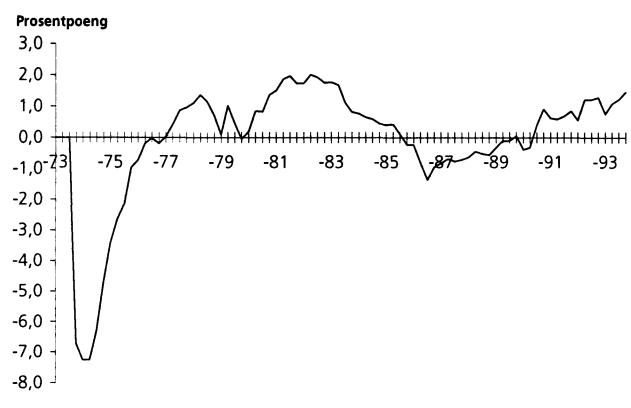
År	USA			Japan			Tyskland		
	BNP ¹⁾	IE ²⁾	KPD ³⁾	BNP	IE	KPD	BNP	IE	KPD
1973	-0,2	-0,2	0,3	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,3
1974	-1,6	-1,9	2,4	-0,5	-0,5	1,0	-0,7	-0,9	2,1
1975	-2,6	-3,1	3,1	-0,4	-0,9	1,4	-0,9	-1,4	2,9
1976	-3,3	-3,9	3,4	-0,5	-1,2	1,4	-0,9	-1,8	3,3
1977	-3,9	-4,6	3,6	-0,7	-1,4	1,2	-1,1	-2,2	3,6
1978	-4,5	-5,2	3,3	-1,0	-1,5	1,0	-1,4	-2,6	3,8
1979	-4,9	-5,6	2,7	-1,2	-1,6	0,6	-1,8	-3,0	3,9
1980	-5,1	-5,7	2,1	-1,3	-1,6	0,0	-2,1	-3,3	4,0
1981	-4,9	-5,5	1,3	-1,2	-1,5	-0,6	-2,2	-3,6	3,9
1982	-4,8	-5,3	0,5	-1,1	-1,4	-1,1	-2,2	-3,6	3,9

1) Bruttonasjonalprodukt

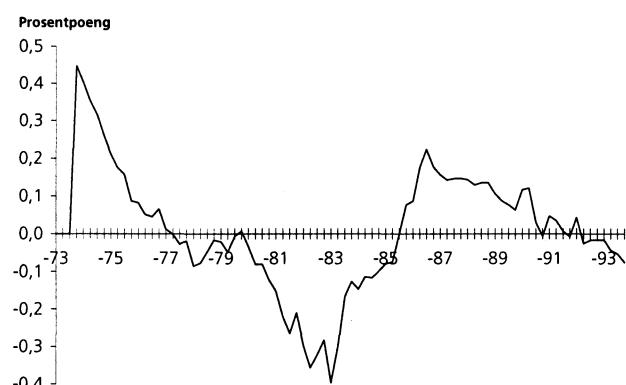
2) Innenlandsk etterspørsel

3) Konsumprisdeflatoren

Figur 5. Driftsbalansen, OECD-området. Prosent av BNP. Effekter av en permanent oljeprisøkning fra 4. kvartal 1973

Figur 6. Driftsbalansen, OPEC. Prosent av eksport. Virkning av permanent oljeprisøkning fra 4. kvartal 1973

denne prosessen og figurene viser at sjokket skaper en tiårs-sykel i utenriksøkonomien.

Resultatene fra modellbaserte analyser vil alltid være avhengig av den eksakte utformingen av modellen som er benyttet. Det er derfor viktig å sammenligne med lignende studier basert på andre modeller. To tidligere studier av oljeprissjokk med verdensmodeller av lignende type som NIGEM er gjennomført av hhv. OECD med modellen INTERLINK, se OECD (1980), og av IMF med modellen MULTIMOD, se IMF (1990). I tabell 2 har vi presentert sammenlignbare tall for BNP og konsumpriser for de tre modellsimuleringene. Studien til OECD tar for seg 1978/79-sjokket, mao. et om lag like stort prosentvist skift i oljeprisen som i vårt tilfelle. IMF analyserer effekten av Gulf-krig sjokket i 1990, og her utgjør oljeprisøkningen om lag 40 prosent. For å sammenligne med resultatene fra denne studien har vi derfor multiplisert virkningene med 3,5 (140/40). Dette er imidlertid bare en gyldig transformasjon dersom modellen er tilnærmet lineær, noe som gjør at vi må tolke denne sammenligningen med en viss forsiktighet.

Tabell 2. Effekter av oljeprissjokk for OECD-området. BNP og konsumpriser
Avvik fra referansebanen i prosent

	BNP		
	NIGEM	INTERLINK (OECD)	MULTIMOD (IMF)
1974	-0,7	1979	-0,9
1975	-1,0	1980	-3,8
1976	-1,3	1981	-5,4
1977	-1,7		
1978	-2,1		

Konsumpriser			
NIGEM	INTERLINK (OECD)	MULTIMOD (IMF)	
1974	1,7	1979	1,6
1975	2,5	1980	6,6
1976	2,9	1981	10,2
1977	3,2		
1978	3,3		

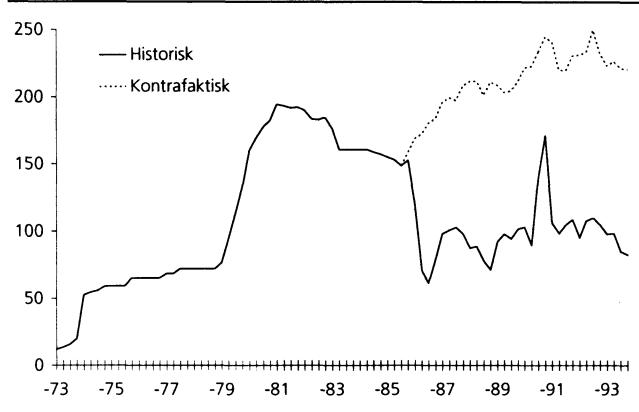
Fra tabellen ser vi at virkningene på BNP og konsumpriser i MULTIMOD er om lag den samme som i NIGEM når vi betrakter de to første årene under ett. Førsteårseffektene er også sammenfallende med INTERLINK, men etter to og tre år er effektene betydelig sterkere i denne beregningen, både når det gjelder konsumpriser og BNP. Det er åpenbart flere forhold som kan bidra til å forklare slike forskjeller. Beregningene omfatter ulike perioder og modellene er også forskjellige. INTERLINK versjonen fra 1980 må f.eks. ha vært basert på data fra 1960 - og 70-tallet, noe som antakelig har viktige implikasjoner for lønnsdannelsen og oljeavhengigheten. IMF studien er fra 1990, slik at modellen trolig har om lag det samme datagrunnlaget som NIGEM. Dette kan være en viktig grunn til at effektene i de to modellene er relativt like.

Virkninger av oljeprisfallet i 1985/86

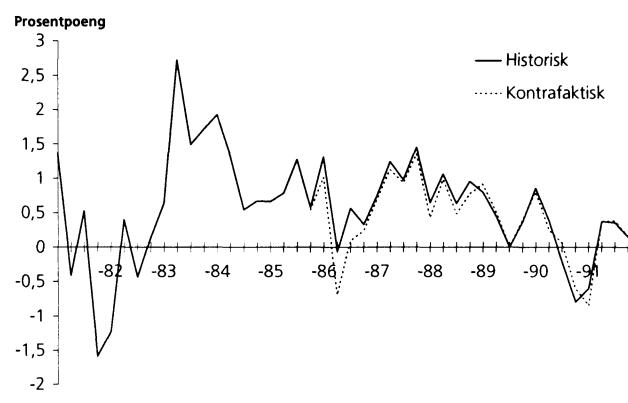
Oljeprisfallet i 1985/86 fikk stor betydning for norsk økonomi, men har i motsetning til sjokkene på 70-tallet ikke vært særlig fokusert i den internasjonale litteraturen. Sett i konjunkturmessig sammenheng er imidlertid betydningen av dette sjokket spesielt interessant. Johansen (1988) hevder f.eks. at konjunkturbevegelsene på 80-tallet har blitt undervurdert som følge av virkningene av oljeprisfallet; mens hele 80-tallet kan fortone seg som en vedvarende oppgangsfase i internasjonal økonomi, viste Johansen at dette ikke er tilfelle når en tar hensyn til virkningene av oljeprissjokket.

Vår analyse av oljeprisfallet midt på 80-tallet er laget ved å holde realoljeprisen relativt konstant fra 4. kvartal 1985 og ut simuleringsperioden, se figur 7. De realøkonomiske virkningene av sjokket kommer til syne allerede tidlig i 1986, og BNP-veksten i OECD-området blir 0,5 prosent lavere dette året uten oljeprisfallet. Veksten avtar med 0,3 prosent i 1987 og 0,2 prosent i 1988, da alle effektene i hovedsak er uttømt. Profilen på disse effektene stemmer i

**Figur 7. Råoljeprisen. Historisk og kontrafaktisk.
1987=100**

**Figur 8. BNP, USA. Historisk og kontrafaktisk bane.
Vekst fra forrige kvartal**

så måte godt overens med alternativ 1 i Johansen (1988), men utslagene er om lag halvparten så store som det han beregnet med utgangspunkt i resultater fra andre internasjonale studier¹. Våre resultater gir imidlertid også grunnlag for å hevde at oljeprisfallet skjulte en konjunkturmessig nedgangsperiode når en betrakter OECD-området under ett; BNP-veksten i 1986 reduseres fra 2,9 prosent i referansebanen til 1,8 prosent i den kontrafaktiske banen, en veksttak betydelig under trendveksten på om lag 2,5 prosent.

I likhet med det permanente sjokket over, er virkningene av å fjerne oljeprisfallet også betydelig større i USA enn i Tyskland og Japan. I 1986 reduseres BNP-veksten i USA med 1,1 prosent, i 1987 med 0,7 og i 1988 med 0,5 prosent. Dette er forøvrig akkurat de samme tallene som Johansen (1988) la til grunn som gjennomsnitt for hele OECD-området. Det fremgår ellers av figur 8 at 1986 ikke ville blitt karakterisert som en nedgangsperiode etter den amerikanske definisjonen av begrepet, dvs. to påfølgende kvartaler med fall i BNP. Likevel fortørner perioden fra 2. til 4. kvartal 1986 seg klart som en lavvekstperiode når vi

fjerner effektene av oljeprissjokket og BNP falt i det første kvartalet. Vekstraten er hhv. -0,7, 0,1 og 0,2 prosent, regnet fra forrige kvartal. Det er dessuten interessant at denne perioden ligger omtrent midt i mellom de to nedgangsperiodene i 1982 og 1991, og er i overensstemmelse med at konjunktursykelen i amerikansk økonomi er beregnet til 4,5-5 år, se f.eks. Johansen og Magnussen (1996).

Følsomhetsanalyse - hva betyr politikkreglene

I alle beregningene hittil har vi benyttet politikkreglene beskrevet over, som kan betegnes som hhv. pengemengdestyrkt rente og gjeldsstyrkt finanspolitikk. For å se nærmere på betydningen av valg av politikkregler har vi også gjennomført det stiliserte sjokket over med to alternative regler, en for pengepolitikk og en for finanspolitikk. I stedet for å la renten bli bestemt av ligning (1), pålegger vi nå realrentenivået å holde seg konstant, dvs. at den nominelle kortsiktige renten antas å følge inflasjonen. Som alternativ finanspolitikk har vi valgt å fjerne regelen gitt ved ligning (2) og i stedet la skattene følge husholdningenes nominelle inntekter, dvs. at det ikke settes igang tiltak for å rette opp en endring i budsjettbalansen.

Tabell 3 viser resultatene med alternativ pengepolitikk. Som følge av at prisene øker kraftig umiddelbart etter oljeprissjokket, vil det nominelle rentenivået også bli satt betydelig opp. Dette i motsetning til pengemengdestyring der renteendringene kommer gradvis. I USA og Tyskland kommer renteøkningen allerede i 1973 (og gjennomsnittstallet for dette året er lik effekten i 4. kvartal alene), mens renteoppgangen kommer i 1974 i Japan. Renteøkningen bidrar til at BNP blir betydelig mer redusert i 1974, mens konsumprisene øker mer dette året. Forskjellen på de to politikkreglene er altså at virkningene blir fremskyndet ved realrentestyring, mens virkningene på lang sikt ikke er vesentlig forskjellig. Den gradvise innstrammingen av pengepolitikken synes imidlertid å stemme best overens med det som faktisk skjedde etter det første oljeprissjokket, mens den raske tilstrammingen antakelig er mer karakteristisk for sjokket på slutten av 70-tallet.

Virkningen av den finanspolitiske regelen kan vurderes ved å sammenligne tabell 4 og 1. Når skattene følger nominelle inntekter, blir finanspolitikken betydelig mer ekspansiv i USA og Tyskland, mens forskjellen er relativt liten i Japan. BNP blir dermed mindre redusert i de to førstnevnte landene. I USA og Tyskland blir resultatet også store og vedvarende virkninger på inflasjonen; effektene er ikke uttømt etter 10 år ifølge tabell 4. I motsetning til tilfellet med politikkregel, er det liten forskjell på konsumprisvirkningene i USA og Tyskland. Den ekspansive politikken i USA bidrar til at ledigheten kun øker i en kort periode etter sjokket, og de prisdempende effektene blir små. En annen følge av den mer ekspansive finanspolitikken er at offentlig gjeld øker betydelig over tid, med over 40 prosent i USA og over 15 prosent i Japan og Tyskland etter 20 år, noe som virker lite rimelig. Det kan også virke som om denne gjeldsutviklingen ikke er opprettholdbar på lang

¹ Se Berger et al. (1986) for nærmere dokumentasjon.

Tabell 3. Virkninger av et permanent 140 prosent oljeprissjokk fra 4. kvartal 1973

Avvik fra referansebanen i prosent. Realrentestyring

År	USA			Japan			Tyskland		
	BNP	R3M ¹⁾	KPD	BNP	R3M	KPD	BNP	R3M	KPD
1973	-0,2	1,7	0,4	0,0	0,0	0,0	-0,1	1,2	0,3
1974	-3,3	0,5	2,0	-1,2	1,2	0,9	-2,0	1,4	2,0
1975	-3,4	-0,1	1,8	-1,3	-0,6	0,7	-2,4	0,0	2,3
1976	-3,7	0,2	1,9	-0,9	-0,7	0,1	-2,2	-0,1	2,3
1977	-4,3	0,1	2,1	-0,7	-0,4	0,4	-2,0	-0,1	2,1
1978	-4,6	-0,5	1,8	-0,7	-0,1	-0,6	-1,6	-0,1	2,0
1979	-4,6	-0,3	1,5	-0,8	-0,2	-0,7	-1,3	0,1	2,0
1980	-4,7	-0,4	1,2	-0,9	-0,4	-1,1	-1,1	0,2	2,2
1981	-4,4	-0,4	0,8	-0,9	-0,4	-0,8	-2,0	0,3	2,4
1982	-4,3	-0,4	0,5	-0,9	-0,5	-1,7	-1,0	0,4	2,7

1) Tremånedersrenten

Tabell 4. Virkninger av et permanent 140 prosent oljeprissjokk fra 4. kvartal 1973

Avvik fra referansebanen i prosent. Eksogen finanspolitikk

År	USA			Japan			Tyskland		
	BNP	OG ¹⁾	KPD	BNP	OG	KPD	BNP	OG	KPD
1973	-0,2	0,1	0,4	0,0	0,2	0,0	-0,1	0,1	0,3
1974	-1,5	1,3	2,5	-0,5	-0,2	1,0	-0,6	1,1	2,2
1975	-2,2	3,4	3,3	-0,4	-0,6	1,4	-0,6	2,9	3,0
1976	-2,5	5,9	3,9	-1,2	-0,5	1,3	-0,5	4,5	3,8
1977	-2,8	8,8	4,7	-0,6	0,2	1,3	-0,5	5,8	3,8
1978	-3,2	12,2	5,2	-0,8	0,8	1,2	-0,7	7,0	4,3
1979	-3,3	15,6	5,3	-1,0	1,6	0,9	-1,0	8,3	4,7
1980	-3,4	19,8	5,6	-1,0	2,7	0,5	-1,3	9,7	5,1
1981	-3,2	23,6	5,7	-0,9	3,9	0,1	-1,3	11,1	5,3
1982	-2,9	26,5	5,9	-0,8	5,2	-0,3	-1,1	12,5	5,7
1987	-1,5	33,7	6,9	-0,2	10,9	-1,0	-1,3	19,4	8,1
1992	-0,8	41,2	9,1	-0,7	17,5	-1,2	-1,2	18,0	11,1

1) Offentlig gjeld

sikt, noe som trolig også ville påvirket renteutviklingen, spesielt langsiktige renter.

Avslutning

Kontrafaktiske analyser stiller spørsmål om hva som ville ha skjedd under endrete historiske forutsetninger. I denne artikkelen har vi bl.a. studert hva som kunne blitt resultatet dersom råoljeprisen hadde holdt seg konstant i reelle termer fra 1973 til 1993. Et viktig spørsmål er da hvordan de politiske myndigheter i så fall hadde innrettet den økonomiske politikken. Som hovedalternativ valgte vi å la politikken følge spesifiserte retningslinjer, basert på økonomiske nøkkelvariable som BNP, konsumpriser og budsjettunderskudd. På den måten unngår vi å måtte tallfeste økonomiske politikkreaksjoner direkte. Vi kan åpenbart ikke vite om disse reglene hadde blitt fulgt, men vi argumenterer for at de gir rimelige resultater. I tillegg har vi har også studert virkningen av å spesifisere alternative politikkfunksjoner.

Økonomiske strukturer endrer seg over tid og vi har søkt å ivareta dette når det gjelder handel ved å benytte tidsvarierende handelsvekter. Andre strukturelle forhold kan imidlertid også ha endret seg, f.eks. lønnsdannelsen som er av stor betydning for resultatene. Det kan være vanskelig å identifisere slike endringer dersom de utvikler seg gradvis over tid. Relasjoner som er estimert på basis av data for hele simuleringssperioden vil representere et gjennomsnitt av den faktiske utviklingen og trenger ikke være en god beskrivelse av forholdene midt på 70-tallet. En utfordring for videre arbeid vil være å forsøke å ta hensyn til slike (eventuelle) strukturelle endringer i lønnsdannelsen, samt at lønnsdannelsen også kan ha blitt påvirket av oljeprissjokkene.

Resultatene viser at begge oljeprissjokkene på 70-tallet bidro betydelig til de etterfølgende nedgangsperiodene, men at lavkonjunkturen i 1982 så å si ikke var påvirket av oljeprissjokkene. I 1985/86 hindret oljeprisfallet en ny nedgangsperiode, spesielt i USA, og bidro dermed til den langvarige internasjonale høykonjunkturen på 80-tallet. Beregningene viser også at oljeprissjokkene på 70-tallet løftet inflasjonstakten, men bare med 1-2 prosentpoeng. Andre

faktorer må derfor også ha ligget bak den høye konsumprisveksten dette tiåret.

Ved å analysere virkninger av en permanent oljeprisøkning har vi også påvist interessante forskjeller mellom de store OECD-landene. Et gjennomgående resultat, uavhengig av de politikkregler vi har benyttet, er at BNP reduseres mest i USA, betydelig mindre i Tyskland og lite i Japan. Dette har sammenheng med at reallønnsfleksibiliteten er større i USA enn i Tyskland, og at konsumpriseffektene av oljeprissjokk er små i Japan (til tross for relativt store importpriseeffekter). På kort sikt er konsumpriseffektene svært like i Tyskland og USA. De langsiktige prisvirkningene avhenger imidlertid av den finanspolitiske reaksjonen: Dersom budsjettbalansen ikke tillates å forverres i særlig grad, avtar konsumpriseffekten i USA, men ikke i Tyskland. Dette fordi BNP og ledigheten reduseres mye i USA, noe som har prisdempende effekter via lønnsdannelsen. Når budsjettbalansen fritt kan forverre seg, blir utslagene på arbeidsledigheten i USA betydelig mindre og det oppstår vedvarende prisefekter, på linje med de i Tyskland.

Referanser

Barrell, R., Gurney, A. and Dulake, S. (1990): The World Economy. *National Institute Economic Review*, no. 115 August, 22-43.

Barrell, R. og K.A. Magnussen (1996): Counterfactual analyses of oil price shocks using a world model. Kommer som Discussion Papers, Statistisk sentralbyrå.

Berger, K., Å. Cappelen, V. Knudsen og K. Roland (1986): Utsiktene for oljemarkedet og virkninger for norsk økonomi, *Økonomiske analyser* nr. 5, Statistisk sentralbyrå, 23-40.

Fielike, N.S. (1990): Oil Shock III? *New England Economic Review*, September/Okttober, 3-10.

Johansen, P.R. (1988): Den internasjonale konjunkturutviklingen siden 1982: Er konjunkturbevegelsene undervurdert? *Økonomiske analyser* nr. 2, Statistisk sentralbyrå, 21-29.

Johansen, P.R., K.A. Magnussen og M. Rolland (1993): Renteutviklingen og de økonomiske utsiktene for Vest-Europa, *Økonomiske analyser* nr. 9. Statistisk sentralbyrå, 66-74.

Johansen, P.R. og K.A. Magnussen (1996): Eksport og investeringsledet oppgang i USA - mulige konsekvenser for amerikansk og europeisk økonomi, *Sosialøkonomen* nr.3, 22-34.

Green, S. L., K. A. Mork and K. Vaage (1993): An outlier-based time-series analysis of the price of crude-oil over the past 130 years, Working Paper No. 39, Norwegian School of Management.

IMF (1990): The possible effects of a rise in oil prices on the world economy - An illustrative scenario. *World Economic Outlook*, October, 33-37.

OECD (1980): The impact on oil on the world economy. *Economic Outlook* 27, July, 114-130.

OECD (1995): *Historical Statistics 1960-1993*.

Forventninger i norsk økonomi

Ingvild Svendsen

Spørsmålet om hva som er en god beskrivelse av forventningsdannelse står sentralt i kritikken som fjorårets nobelprisvinner i økonomi, Robert E. Lucas, Jr. reiser mot bruk av empiriske makroøkonomiske modeller av den typen som utvikles i Statistisk sentralbyrå (bl.a. MODAG, KVARTS). Forventningsdannelse er lite eksplisitt behandlet i disse modellene, og de kan derfor være feilspesifiserte på dette punktet og offer for Lucas-kritikken. Resultater som presenteres i denne artikkelen og som er basert på norske data, antyder imidlertid at bakoverskuende forventningsmekanismer gir en bedre beskrivelse enn rasjonelle forventninger på hvordan forventninger er dannet.

Økonomisk modellering og forventningsdannelse

Mange økonomiske beslutninger er fremadskuende, og beslutningstakerne danner seg derfor forventninger om framtidige verdier på blant annet priser, etterspørselsnivå, renter og valutakurser. Hvordan disse forventningene dannes har betydning for hvordan aktørene - og dermed også økonomien - reagerer på endringer i blant annet økonomisk politikk og forhold på verdensmarkedet. I hvilken grad framtidige forhold spiller en rolle for økonomiske aktørers beslutninger varierer med problemets art; blant annet hvor lang tidshorisont beslutningen har og eventuelle muligheter for å justere egne valg på et senere tidspunkt. Størrelsen på potensielle tap ved å fatte feil beslutninger og hvor store variasjoner man har observert historisk kan også påvirke aktørenes vektlegging av forventninger om framtiden. Investeringsbeslutninger er typiske eksempler på valg som har langsiktige konsekvenser. De er ofte forbundet med store justeringskostnader og fortjenesten er i stor grad avhengig av framtidige rammebetingelser - alle forhold som taler for at forventninger spiller en sentral rolle. Hvorvidt utviklingen framover tillegges vekt vil også avhenge av hvilket marked vi studerer og av aktørenes strategiske posisjon. Ofte antas det at aktører som opererer i finansielle markeder i stor grad baserer sine disposisjoner på forventninger, og at en fagforening er mer opptatt av inflasjonsforventninger enn hva den enkelte lønnsmottaker er.

Vår kunnskap om konkrete hendelser i norsk økonomi illustrerer at oppfatninger om framtidige forhold kan spille en rolle; aktørene fatter ikke sine beslutninger kun ved å titte seg over skulderen. Endringene i bilavgiftene ved inngangen til 1996 fikk effekter på biletterspørselen høsten 1995, først på grunn av Regjeringens forslag til endringer og deretter som følge av de konkrete endringene folk med sikkerhet visste ville komme 1/1-1996. Tilsvarende fikk den forhåndsannonserede innføringen av merverdiavgiften ved inngangen til 1970 effekter på etterspørselen etter varige forbruksvarer høsten 1969. Disse to eksemplene viser at forhåndsannonserede regimeskifter blir tatt hensyn til. Dette kan fanges opp i modelleringen og bruken av makroøkonometriske modeller på ulike måter, hvorav eksplisitt

modellering av forventningsdannelse er en måte. Effektene av enkeltstående hendelser kan modelleres i etterkant ved bruk av dummy-variable; variable som gir et utslag i perioder som avviker fra det vanlige forløpet. På forhånd er det vanskelig å anslå effekten av slike engangshendelser, men fordi vi antar at de vil ha en effekt fra det øyeblikket de er annonseret, vil man foreta ad hoc justeringer delvis på bakgrunn av effekten av tidligere forhåndsannonserete endringer når man lager prognosenter. Vi kan modellere forventningene mer eksplisitt, ved å la forventede endringer i avgiftssatser inngå som forklaringsvariabler i delmodellen for privat konsum. Spørsmålet er hvordan disse forventningene skal modelleres. Vi kommer tilbake til alternative hypoteser som har vært lansert, senere i artikkelen.

Husholdningenes reaksjon på dereguleringene av kredittmarkedene og reduksjonen i verdien av rentefradraget gjennom siste halvdel av 1980-tallet, illustrerer imidlertid at signaler om framtidige politikkendringer ikke nødvendigvis påvirker beslutningene her og nå. Dereguleringene resulterte i en kraftig økning i de nominelle rentene. Samtidig lå det an til en redusert verdi av rentefradraget, signalisert blant annet gjennom fremleggelsen av NOU 1984:22, Personbeskatningen og St.meld. 35 (1986-87), Reformer i personbeskatningen. Omleggingen ble gradvis igangsatt fra og med starten av 1988, i første omgang via redusert marginalskatt. Studerer man husholdningenes adferd i denne perioden, blant annet med hensyn på sparetilbøyelighet og boligkjøp, virker det som effekten av reformen først slår fullt igjennom når husholdningene selv merker endringene via egen skatteprosent og lønnsutbetalinger. De handlet med andre ord ikke i henhold til signalene om framtidig endring i realrente etter skatt, men ut i fra den renten de på et hvert tidspunkt kunne observere. Til husholdningenes forsvar må bemerkes at disse hendelsene inntraff i en periode med store endringer i rammebetingelsene for norsk og internasjonal økonomi – endringer som grep inn i hverandre på en uoversiktig måte.

Hvis aktørenes forventninger påvirker deres beslutninger, blir forventningene en del av den økonomiske strukturen og vil virke tilbake på resten av økonomien. Forventningene har dermed en naturlig plass når økonomien skal modelleres. Forventningsstørrelser er imidlertid vanskelige å måle, og det finnes få observasjoner av slike variable. De

er heller ikke eksogene; det vil si bestemt uavhengig av det økonomiske systemet, men påvirkes av det som skjer i resten av økonomien. Observasjoner av aktørenes forventninger blir derfor fort uaktuelle. Har vi observasjoner av for eksempel husholdningenes forventning i dag om renteutviklingen fram til år 2000, er det ikke gitt at disse observasjonene er identiske med husholdningenes forventning ett år fram i tid om den samme størrelsen. I løpet av året har husholdningene fått ny informasjon som kan ha endret deres renteforventninger. Gitt at forventninger spiller en rolle, stilles vi dermed overfor en ny problemstilling: Hvordan danner aktørene sine forventninger?

I Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå arbeides det blant annet med å tallfeste sammenhenger mellom aggregerte økonomiske størrelser. Disse relasjonene inngår i ulike makroøkonometriske modeller som brukes til å lage prognosenter for norsk økonomi og til å analysere hvordan det økonomiske forløpet avhenger av alternative politikkvalg og rammebetegnelser. Analysene kan legge grunnlag for politiske beslutninger. Et viktig mål er derfor at modellene beskriver de økonomiske sammenhengene så korrekt som mulig, også etter at endringer i politikk og rammebetegnelser har inntruffet. Modellene må derfor fange opp økonomiske sammenhenger på en god måte, herunder koblingen mellom økonomisk politikk og aferden i privat sektor. Som påpekt av Lucas (1976) kan forventningsdannelsen representer en slik kobling, og utelatelse av forventningsvariable eller feil modellering av forventninger kan være en av flere kilder til feilspesifiserte modeller. I Statistisk sentralbyrås modeller er det imidlertid, med få unntak, lagt liten vekt på å modellere forventningsdannelsen. Dette er noe av bakgrunnen for de empiriske analysene som vi refererer senere i denne artikkelen, og som studerer hvordan forventninger dannes og hvilken rolle de spiller i norsk økonomi. En grundigere gjennomgang av de empiriske resultatene finnes i Svendsen (1996a) som omfatter fem tidligere publiserte arbeider.

Innen økonomisk teori har det blitt lansert ulike hypoteser om hvordan forventninger dannes. Det viktigste skillet går mellom rasjonelle og ekstrapolative forventninger. Den siste gruppen omfatter blant annet adaptive og statiske forventninger.

Rasjonelle forventninger

Under hypotesen om rasjonelle forventninger bruker aktørene all fri, tilgjengelig informasjon på en optimal måte. La x_{t+1}^e være aktørenes forventning dannet på tidspunktet t om variabelen x på tidspunktet t+1 og anta at Ω_t inneholder all informasjon aktørene har tilgjengelig når forventningen danner. Da har vi følgende definisjon av en rasjonell forventning:

$$x_{t+1}^e = E(x_{t+1} | \Omega_t)$$

En rasjonell forventning er med andre ord definert som den matematiske forventningen til variabelen betinget på all, fri tilgjengelig informasjon. Fra denne definisjonen føl-

ger en rekke egenskaper, eller betingelser, som en rasjonell forventning må oppfylle. Den mest sentrale av disse er at aktørenes forventningsfeil, definert som avviket mellom den størrelsen som faktisk blir realisert og deres forventning; det vil si $x_{t+1} - x_{t+1}^e$, ikke skal avhenge systematisk av noen del av den informasjonen som var tilgjengelig da forventningen ble dannet. I dette ligger det et strengt krav til aktørenes evner til å bearbeide og bruke informasjon, et krav mange vil hevde er realistisk. Innledningsvis nevnte vi at forventningene både påvirker og blir påvirket av det samlede økonomiske systemet. Ideelt sett skal derfor en aktør som danner forventninger ifølge hypotesen om rasjonelle forventninger ta innover seg hele den økonomiske strukturen, innbefattet sin egen potensielle påvirkningskraft, og løse dette systemet gitt tilgjengelig informasjon.

Virkningene på forhånd av å innføre merverdiavgiften og av å endre bilavgiften som vi viste til innledningsvis, er eksempler på forhåndsannonserede regimeskift med klare, gjennomskuelige effekter. Forhåndseffekten av disse endringene kan imidlertid ikke umiddelbart tas til inntekt for at aktørene danner forventninger i henhold til hypotesen om rasjonelle forventninger. Det tredje eksempelet, situasjonen i norsk økonomi på 1980-tallet, med mange endringer som påvirket hverandre, illustrerer hvor vanskelig det kan være for aktørene å basere sine forventninger på en optimal bruk av all, fri tilgjengelig informasjon.

En ofte benyttet operasjonalisering i modellsammenheng er å sette aktørenes forventninger lik det den aktuelle modellen predikerer; derav også betegnelsen modellkonsistente forventninger¹. Sett i lys av den aktuelle modellen kan dette virke konsistent, men det blir mer problematisk når man tar i betraktning det store spekteret av økonomiske modeller som gir ulike beskrivelser av økonomiske sammenhenger. Antar vi modellkonsistente forventninger, sier vi implisitt at de økonomiske aktørene har valgt seg akkurat vår modell i konkurranse med flere. Kanskje vi beveger oss nærmere en realistisk forutsetning hvis vi antar at aktørenes forventninger er et veid gjennomsnitt av hva et større antall modeller predikerer?

Hvilke krav vi stiller til hva som inngår som del av aktørenes informasjon, er ikke uproblematisk. Som et minstekrav, kan vi kreve at aktørenes egne observasjoner av variabelens historie og egne forventningsfeil skal inngå. Videre vil mange oppfatte informasjon som publiseres via massemedia som fri, tilgjengelig informasjon. Dette gjelder politiske vedtak som størrelsen på og fordelingen av statsbudsjettet, skattesatser og -reformer og valg av valutakursregime for å nevne noe. Av større aktører som banker og konserner kan man kreve at de er kjent med økonomiske prognosene utarbeidet av blant annet OECD, Finansdepartementet, Norges Bank og Statistisk sentralbyrå. At disse prognosene ofte spriker og kan være basert på forskjellige oppfatninger av hvordan økonomien fungerer, er

¹ En versjon av Statistisk sentralbyrås likevektsmodell, MSG, inneholder modellkonsistente forventninger.

et problem i seg selv. Ytterligere problematisk blir det med informasjon som er kostbar å samle inn eller bearbeide, enten i form av penger og/eller tidsbruk. Er nytten større enn kostnadene, vil det være lønnsomt å skaffe seg denne informasjonen. Nytten av informasjonen kjennen man imidlertid ikke før man har den, og skal man skaffe seg informasjon om denne potensielle nytten stilles man overfor en ny avveining mellom en ukjent nytteverdi og kostnader. Slik kan vi fortsette i det uendelige, men synker stadig dypere ned i informasjonsparadokset.

Ekstrapolative forventninger

En ekstrapolativ forventning av en variabel er et veid gjennomsnitt av tidligere observasjoner av variabelen selv. Alt etter hvordan man vektlegger observasjoner som ligger henholdsvis nær eller langt tilbake i tid, framstår ulike former for ekstrapolative forventninger. Mest kjent er adaptive forventninger som er gitt ved en geometrisk avtakende rekke av tidligere observasjoner. De observasjonene som ligger nærmest i tid tillegges størst vekt. Adaptive forventninger kan også framstilles på følgende form:

$$x_{t+1}^e - x_t^e = \delta(x_t - x_{t-1}^e)$$

På denne formen ser vi at aktørenes justeringer av sine forventninger er proporsjonal med forventningsfeilen fra foregående periode. Denne formen for forventningsdannelse kalles følgelig ofte for feillæringsmodellen.

Ekstrapolative forventninger skiller seg fra rasjonelle forventninger for det første ved at en svært begrenset informasjonsmengde brukes; kun variabelens egen forhistorie, deretter ved at hypotesen ikke gir noen garanti for at denne informasjonen brukes optimalt. I flere tilfeller leder disse modellene til systematiske forventningsfeil. Adaptive forventninger vil for eksempel systematisk underpredikere utviklingen ved en vedvarende oppadgående trend, og motsatt overpredikere ved en nedadgående trend. Mange forkaster denne typen forventninger nettopp fordi de oppfatter det som problematisk å gjøre antagelser som innebærer at vi forutsetter at økonomiske aktører tar systematisk feil over tid.

Rasjonalitetespriadiget i sosialøkonomien tas ofte som et forsvar for hypotesen om rasjonelle forventninger. Tar man utgangspunkt i teorien for rasjonelle valg med det formål å gi en avgrensning av en rasjonelt dannet forventning, for deretter å se om denne er sammenfallende med hypotesen om rasjonelle forventninger, vil man finne at en entydig definisjon er tvilsom. En viktig årsak er at teorien ikke gir en operasjonell avgrensning av optimal innhenting og bearbeiding av informasjon. Begrenset rasjonalitet er muligens en mer realistisk antagelse i tilknytning til forventninger, og åpner for at aktørene baserer seg på relativt enkle "tommelfingerregler" som over tid har vist seg å gi et tilstrekkelig bra resultat. Dette er et mindre strengt rasjonalitetskrav enn ved hypotesen om rasjonelle forventninger, men leder heller ikke automatisk til ekstrapolative forventninger. Mellomliggende former som er foreslått, ut-

vider ekstrapolative forventningsmekanismer med andre variable i tillegg til tidligere observasjoner av variabelen. I tillegg kan både ekstrapolative og rasjonelle forventninger modifiseres ved å anta at aktørene er i en kontinuerlig läringssprosess. De lærer av egne forventningsfeil og bedrer dermed gradvis sine forventningsanslag. Disse modellene kan vise seg å være realistiske representasjoner av enkle tommelfingerregler aktørene benytter når de danner seg sine forventninger.

Man kan klassifisere enkelte typer forventninger som irrasjonelle; f.eks. forventninger som er basert på en bevisst eller ubevisst utvelgelse av informasjon som støtter opp under eller avviker fra egne ønsker. Sosialpsykologiske eksperimenter har vist at dette ofte skjer. Tilsvarende viser tester (referert i Svendsen (1993a)) at valutakursforventningene i japanske handelskompanier systematisk avhenger av hvorvidt selskapene ville tjene eller tape på depresering av japanske yen.

Tidligere har vi vist hvordan effekten av annonseerte framtidige endringer kan fanges opp ved bruk av dummy-variable eller ved å la modellbrukeren foreta ad hoc justeringer. Denne framgangsmåten anbefales ikke når forventninger om framtidige oljepriser, lønnskostnader, renter, valutakurser o. l. har betydning for aktørene. Utviklingen i disse variablene annonseres ikke på forhånd men avhenger av den øvrige økonomiske utviklingen. Forventningsdannelsen bør derfor modelleres mer eksplisitt. Danner aktørene seg rasjonelle forventninger, må man i tillegg til å la forventninger inngå som forklaringsvariable også introdusere relasjoner i modellen for variable det knytter seg forventninger til. Dette kan medføre at regler som fastsetter politikkvariable (offentlig konsum, skatter og avgifter o.l.) må modelleres. Forventningene vil være identiske med de prediksjonene modellen gir.

Har vi på den andre siden belegg for at forventningene danner ekstrapolativt, kan betydningen av forventningene enkelt ivaretas ved at tidligere verdier på forklaringsvariable inngår i de ulike relasjonene. Den potensielle effekten av ekstrapolative forventninger er nettopp en av begrunnelsene for at "laggede" verdier inngår i økonometriske relasjoner, og det er på denne måten at forventninger er ivaretatt i modeller som MODAG og KVARTS.

Signifikante effekter av laggede forklaringsvariable kan imidlertid også skyldes at vi står overfor en relasjon som er avledet fra en modell hvor rasjonelle forventninger inngår. Dette er tilfelle hvis variablene det danner forventninger om følger autoregressive prosesser; det vil si at hver enkelt kan modelleres som en funksjon av tidligere realiserte verdier av seg selv. I så fall kan ekstrapolative og rasjonelle forventninger gi opphav til identiske økonometriske relasjoner. Hvilken forventningsmodell som ligger bak kan likevel være kritisk for gyldigheten til de prediksjonene modellen gir. Endres prosessen som bestemmer variablene det danner forventninger om, vil aktører som danner seg rasjonelle forventninger ta hensyn til dette, og den avleddede relasjonen vil ikke være identisk med den opprinnelige.

Brukes den opprinnelige relasjonen i modellsimuleringer som helt eller delvis dekker perioden etter at endringene har inntruffet, vil modellen predikere feil. Dette blir spesielt kritisk hvis aktørene handler på grunnlag av rasjonelle forventninger om myndighetenes politikkvalg, og modellene brukes til å analysere effekten av ulike valg nettopp med hensyn på denne politikken. Er forventningene dannet ekstrapolativt, oppstår ikke dette problemet.

Lucas (1976) retter fokus på konsekvensene av at enkelte makroøkonometriske modeller er feilspesifiserte med hensyn på forventningsdannelsen. Handler økonomiske aktører på grunnlag av rasjonelle forventninger, og dette ikke tas hensyn til i modellene, vil introdusering av nye politikkregler føre til at de tallfestede sammenhengene ikke lenger gjelder. Denne kritikken går under betegnelsen Lucas-kritikken og brukes av enkelte til å avvise makroøkonometriske modeller som ikke forutsetter rasjonelle forventninger. Lucas-kritikken er for øvrig et spesialtilfelle av mangel på autonomi i forhold til endringer i det øvrige systemet, et tema både Haavelmo og Frisch var opptatt av (Haavelmo (1944) og Frisch et al. (1948)). Nyere forskning innen økonometrisk metode viser at det er mulig å teste om Lucas-kritikken er relevant for en estimert relasjon, og dermed også om den bakenforliggende modellen inneholder rasjonelle forventninger. Innen denne litteraturen blir en feilaktig utelatelse av rasjonelle forventninger kun en av flere mulige forklaringer på at økonometriske relasjoner ikke er invariante overfor endringer i andre deler av økonomien (Hendry (1988) og Engle og Hendry (1993)). Svendsen (1996b) gir en oversikt og innføring i hvordan testene kan utføres.

Hvorvidt forventninger spiller en rolle på ulike felter av økonomien og hvordan de i så fall er dannet, er et empirisk spørsmål. Feil eller mangelfull modellering av aktørenes forventninger innebærer modeller som er lite robuste og som kan lede til feil konklusjoner i våre analyser. Det er viktig å merke seg at også en feilaktig antakelse om rasjonelle forventninger, kan gi en feilspesifisert modell. Behovet for empiriske studier av forventningsdannelsen er derfor tilstede. I resten av artikkelen skal vi konsentrere oss om empiriske resultater, i hovedsak framskaffet på norske data. Et viktig skille i empiriske studier av forventningsdannelsen går mellom arbeider som benytter direkte observasjoner av aktørers forventninger (direkte tester) og arbeider som ikke har denne type data, men tester økonomiske modeller gitt forutsetninger om forventningsdannelsen (indirekte tester). Vi skal presentere resultater fra bruk av begge tilnæringsmåttene.

Forventningsanalyser på Konjunkturbarometeret

I Statistisk sentralbyrås Konjunkturbarometer publiseres hvert kvartal data om norske bedrifters forventninger knyttet til prisutvikling på eget produkt på hjemme- og eksportmarkedet og etterspørselet rettet mot det samme produktet fra de to markedene. Tidligere har informasjon fra Konjunkturbarometeret i liten grad vært benyttet for analytiske

formål. I Svendsen (1993b) og (1994) danner dette data-materialet grunnlaget for empiriske tester av forventningsmekanismer. Data fra perioden 1974 til 1990 benyttes. Dataene er kategoriske, det vil si de er på formen "forventer oppgang/ingen endring/nedgang". Ulike metoder for å håndtere kategoriske data i empiriske tester er lansert, hvorav tre diskuteres i Svendsen (1993a). To av metodene benytter de kategoriske mikroobservasjonene til å gi et kvantitativt anslag på aktørenes gjennomsnittlige forventing for deretter å teste forventningshypoteser med utgangspunkt i disse anslagene. Problemet er at forutsetninger som gjøres i overgangen fra kategoriske mikroobservasjoner til kvantitative anslag på aggregert nivå, kan legge føringer på konklusjonene som trekkes. Den tredje metoden benytter de kategoriske mikroobservasjonene og tester hypotesene på tvers av aktørene på et gitt tidspunkt (tverrsnittsanalyse) ved hjelp av metoder for kategoriske data. Det er denne strategien vi har valgt å følge her. Metoden legger visse begrensninger på hvilke hypoteser som kan testes.

Kategoriske data gir relativt begrenset informasjon. Rapporterer aktørene en oppgang, sier Konjunkturbarometeret oss ingenting om størrelsen på oppgangen. En rapportering om uendrede priser eller etterspørsel, dekker et intervall rundt null prosent endring hvis respondentene har en grense for hvor stor endring de må observere eller forvente før de klassifiserer det som en oppgang/nedgang. Vi bruker dataene til å konstruere mål på blant annet forventningsfeil og justering av forventningsanslag fra et kvartal til neste. Ettersom grunnlagsmaterialet er kategorisk, omfatter for eksempel vår kategori "ingen forventningsfeil", kun de tilfellene der bedriftene i ettertid rapporterer at de har observert den samme retningen på en variabels forløp fra tidspunkt t til t+1, som de på forhånd rapporterte at de forventet. Vi fanger ikke opp forventningsfeil av typen "forventer 10 prosents økning, men observerer i ettertid 2 prosents økning". Følgende klassifiserer vi derimot som en overprediksjon; "forventer 2 prosents oppgang, men observerer i ettertid 2 prosents nedgang". Bruker man isteden de kategoriske dataene til å danne seg kvantitative estimer på bedriftenes aggregerte forventninger og observasjoner, får man tilsynelatende også informasjon om størrelsen

Tabell 1. Antall perioder med forkastning¹⁾ av rasjonelle forventninger (totalt 44 perioder)

	Pris på bedriftens produkter på		Etterspørsel fra	
	Hjemmemarked	Eksportmarked	Hjemmemarked	Eksportmarked
Test I ²⁾	37	34	42	35
Test II ³⁾	15	14	23	14
Test III ⁴⁾	6	5	34	28

1) H_0 : Forventningsfeil og tidligere observasjon av variablene er uavhengig fordelt.

2) Test I: Likelihood ratio-test av H_0 .

3) Test II: Test av H_0 med utgangspunkt i parametrene for bivariat samvariasjon fra en loglineær sannsynlighetsmodell (se Boks 2).

4) Test III: Test av H_0 med utgangspunkt i parametrene for bivariat samvariasjon fra en loglineær sannsynlighetsmodell (se Boks 2), og med H_1 : positiv samvariasjon.

på forventningsfeilene. Men informasjonsinnholdet i et gitt datamaterialet øker ikke når det transformeres, hvis det ikke samtidig blir tilført ny informasjon. I tillegg representere de kvantitative estimatene aggregerte verdier med tap av mikroinformasjonen.

Bedriftene uttaler seg til Konjunkturbarometeret om sine observasjoner gjennom det siste kvarтаlet og om sine forventninger for neste kvarthal. Dette er selvsagt et relativt kortsiktig perspektiv, men innebefatter samtidig at bedriftene har relativt mye informasjon når de danner sine forventninger, slik at det er mindre sjanse for at uventede hendelser skal inntrefte og forårsake et avvik mellom forventning og realisering. Når vi studerer et såpass kort tidsintervall, får forskjellen mellom plan og forventning økt relevans for tolkningen av resultatene. Uttalelsen om prisutviklingen fra inneværende til neste kvarthal kan for enkelte bedrifter bære mer preg av plan enn av forventning. For en del skyldes dette at de har såpass stor makt i sine respektive markeder at de selv er med på å sette prisen. I den grad de i ettertid rapporterer en annen utvikling, kan dette skyldes at de har feilpredikert utviklingen på felter som er av betydning for den prisen de setter. Andre bedrifter produserer på grunnlag av inngåtte kontrakter og vil derfor ha full kunnskap om egen produktpris et kvarthal fram i tid.

Svendsen (1993b)) tester ulike egenskaper som skal være oppfylt under hypotesen om rasjonelle forventninger, og finner at disse egenskapene i liten grad er oppfylt. En viktig egenskap er at den informasjonen som ligger i tidligere observasjoner av variabelen, skal utnyttes maksimalt. Det er et minimum av hva som kan betraktes som fri, tilgjengelige informasjon. På bakgrunn av bedriftenes opplysninger til Konjunkturbarometeret om forventet utvikling fra tidspunkt t til $t+1$ (gitt på tidspunkt t) og observert utvikling fra t til $t+1$ (gitt på $t+1$), har vi konstruert et kategorisk mål på hver enkelt bedrifts forventningsfeil². Dette målet er, som diskutert over, relativt grovt. De ulike statistiske målene vi benytter og som er rapportert i tabell 1, er beregnet utifra hvordan kombinasjonen av bedriftenes forventningsfeil og deres siste observasjon av variabelens faktiske utvikling fordeler seg i en krysstabell³. Under hypotesen om rasjonelle forventninger skal bedriftenes forventningsfeil være uavhengig av deres mest oppdaterte informasjon om variabelens utvikling. Hvis vi ikke forkaster uavhengighet, må vi være varsomme med å trekke konklusjonen for langt i retning av støtte til hypotesen om rasjonelle forventninger, ettersom vi tester for en effisient bruk av en svært begrenset informasjonsmengde. En full test av rasjonelle forventninger krever test av uavhengighet mellom forventningsfeilen og all fri, tilgjengelig informasjon, noe som i praksis er umulig.

² Målet på bedriftens forventningsfeil er den kategoriske parallelle til $x_{t+1} - \hat{x}_{t+1}^e$.

³ Krystabellen gir ni mulige utfall for den enkelte bedrift avhengig av hvorvidt de (i) har overpredikert, forventet riktig eller underpredikert og (ii) tidligere har observert en oppgang, ingen endring eller nedgang (se Boks 1).

Boks 1. Likelihood ratio-testen

For hver enkelt bedrift observerer vi utfallet på to variable. Hver variabel kan anta en av tre mulige kategorier, angitt ved $s, k=1, 2, 3^1$. Dette gir opphav til en krysstabell med ni mulige utfall;

	Tidligere observert retning:		
	opp = 1	uendret = 2	ned = 3
underprediksjon = 1	m_{11}	m_{12}	m_{13}
Forventningsfeil: korrekt prediksjon = 2	m_{21}	m_{22}	m_{23}
overprediksjon = 3	m_{31}	m_{32}	m_{33}

Vi lar m_{sk} være antall bedrifter med utfallskombinasjonen $\{s, k\}$, mens n_{sk} er antallet vi får hvis utfallet på de to variablene er uavhengige av hverandre (vår nullhypotese). Likelihood ratio-testobservatoren er gitt ved

$$LR = 2 \sum_{s=1}^3 \sum_{k=1}^3 m_{sk} \log(m_{sk}/n_{sk})$$

og følger en $\chi^2(4)$ -fordeling.

¹ Vi tilordner verdier til de ulike kategoriene, f.eks. "opp" verdien 1, "uendret" verdien 2 og "ned" verdien 3.

Likelihood ratio-testen (test I i tabellen) er et mål på forskjellen mellom fordelingen i krysstabellen av bedriftenes innrapporteringer, og den fordelingen vi ville hatt hvis forventningene var dannet i henhold til hypotesen om rasjonelle forventninger (nærmere beskrevet i Boks 1). I tabell 1 har vi rapportert antall perioder hvor rasjonelle forventninger forkastes, og vi ser at test I fører til forkastning i mer enn tre fjerdedeler av periodene. I disse periodene er det en systematikk i fordelingen av bedriftenes forventningsfeil og deres tidligere observasjoner. Denne systematikken innebefatter at bedriftene kunne brukt den informasjonen som ligger i egne, tidligere observasjoner mer effektivt for å redusere sine forventningsfeil.

Hvordan bedriftenes innrapporteringer om forventningsfeil og tidligere observasjoner fordeler seg i krysstabellen, er et resultat av hvordan de to variablene (bedriftenes forventningsfeil og tidligere observasjoner) fordeler seg uavhengig av hverandre og av samspillet dem i mellom (bivariate samvariasjon). Det er samspillet vi er interessert i. Test II er beregnet kun ved bruk av mål på den bivariate samvariasjonen, beregnet ved hjelp av loglineære sannsynlighetsmodeller (se Boks 2). Vi ser at rasjonelle forventninger forkastes sjeldnere ved dette målet, i fra en tredjedel til halvparten av periodene.

Hvis vi finner en sammenheng mellom forventningsfeil og tidligere observasjoner, kan kjennskap til retningen på samvariasjonen gi oss økt kunnskap om forventningsdannelsen.

Boks 2. Loglineære sannsynlighetsmodeller

π_{sk} er den relative frekvensen til bedrifter med utfallskombinasjon $\{s,k\}$. Vi estimerer parametrene μ , u_s , u_k og u_{sk} i den loglineære sannsynlighetsmodellen

$$\log(\pi_{sk}) = \mu + u_s + u_k + u_{sk}$$

hvor μ = gjennomsnittet av $\log(\pi_{sk})$ over $s,k=1,2,3$

u_s (u_k) = avviket til $\log(\pi_{sk})$ fra μ som vi tilskriver den marginale fordelingen til variabel 1 (variabel 2).

u_{sk} = avviket til $\log(\pi_{sk})$ fra $\mu + u_s + u_k$ som vi tilskriver den bivariate samvariasjonen mellom variabel 1 og variabel 2.

H_0 : Uavhengighet mellom variabel 1 og variabel 2: $u_{sk} = 0$ for alle s,k .

For feillæringsmodellen estimerer vi en ordinal-nominal loglineær sannsynlighetsmodell.

$$\log(\pi_{sk}) = \mu + u_s + u_k + \beta_s(k-2)$$

β_s fanger opp effekten av den bivariate samvariasjonen som for en gitt kategori s er antatt å være lineær i verdien på k . Vi skiller mellom tre tilfeller:

$\beta_s = 0$ for alle s : Variabel 1 og variabel 2 er fordelt uavhengig av hverandre.

$\beta_3 - \beta_1 > 0$: Positiv samvariasjon. Høy verdi på k ($k>2$) gir økt sannsynlighet for høy verdi på s .

nen. Er det for eksempel slik at bedrifter som nylig har observert en prisstigning overpredikerer utviklingen framover; med andre ord forventer høyere priser enn hva som faktisk blir tilfelle? Dette kan testes når de kategoriske dataene er ordinale, det vil si at de ulike kategoriene kan ordnes innbyrdes i forhold til en skala. Våre kategorier; opp/uendret/ned og overprediksjon/korrekt prediksjon/underprediksjon, danner en meningsfull skala. Med test III tester vi om samvariasjonen har en signifikant retning, noe som vil gi forkastning av rasjonelle forventninger. Den systematiske samvariasjonen test I og til dels test II tyder på, har sjeldent en entydig retning for de to prisvariablene i følge test III. For de to etterspørselsvariablene finner vi en signifikant retning i et flertall av periodene, men i alle disse periodene går assosiasjonen i retning av å underpredikere (overpredikere) utviklingen i lys av nylig observert oppgang (nedgang). Resultatene for de to etterspørselsvariablene tyder derfor på at forventningsdannelsen er regressiv; bedriftene forventer at etterspørselen etter en periode med oppgang/nedgang skal vende tilbake til sitt tidligere nivå. For bedriftene i vårt utvalg gir denne forventningsmekanismen opphav til systematiske forventningsfeil, og hypotesen om rasjonelle forventninger må forkastes. Konklusjonen er klarere for etterspørselsvariablene enn for prisvariablene.

Tabell 2. Antall perioder med forkastning til støtte for feillæringsmodellen¹⁾ (totalt 44 perioder)

	Pris på bedriftens produkter på		Etterspørsel fra	
	Hjemmemarked	Eksportmarked	Hjemmemarked	Eksportmarked
Test IV ²⁾	44	44	44	44
Test V ³⁾	44	44	6	44
Test VI ⁴⁾	22	29	6	8

- 1) H_0 : Ingen sammenheng mellom justering av forventning og forrige periodes forventningsfeil.
- 2) Test IV: Likelihood ratio-test av H_0 .
- 3) Test V: Kruskal og Goodmans gamma-test av H_0 mot H_1 : Positiv samvariasjon.
- 4) Test VI: Likelihood ratio-test av restriksjoner pålagt en ordinal-nominal loglineær sannsynlighetsmodell. I alle perioder hvor disse er gyldige, forkastes H_0 : Ingen samvariasjon, til fordel for H_1 : Positiv samvariasjon.

En annen egenskap ved rasjonelle forventninger, er at forventningsfeilen ikke skal avvike systematisk fra null over tid. Testes denne egenskapen på et tverrsnitt kan en uventet hendelse som påvirker f.eks. etterspørselen eller prisen for alle i utvalget gi et systematisk avvik, og testen kan dermed ikke brukes til å forkaste rasjonelle forventninger. Dette er et problem med den metoden vi har valgt.

Gitt at man forkaster rasjonelle forventninger, er det i neste omgang relevant å spørre om ekstrapolative forventningsmodeller gir en bedre forklaring. Statistiske tester av ulike varianter av ekstrapolative forventninger, og statistiske mål som beskriver datamaterialet, indikerer at den nære fortid er av betydning når forventninger dannes, spesielt for prisforventningene og forventet etterspørsel fra eksportmarkeder (Svendsen (1994)). Observasjonene i foregående kvartal og fire kvartaler tilbake har langt større forklaringskraft på forventningene i følge Likelihood ratio-tester rapportert i Svendsen (1994), enn informasjon fra mellomliggende perioder. Dette tyder på at bedriftene tillegger den nyeste informasjonen stor vekt, men at de også tar inn over seg sesongmessige variasjoner i prisendringer og etterspørsel. Igjen tyder resultatene på at bedriftene danner regressive forventninger for etterspørsel fra hjemmemarkedet.

Tabell 2 oppsummerer resultater fra tester av feillæringsmodellen, en undergruppe av ekstrapolative forventninger. Testene er basert på krysstabeller hvor bedriftenes justering av forventningsanslaget og forventningsfeilen i forrige periode⁴⁾ utgjør de to variablene. Når feillæringsmodellen gjelder, skal disse to samvariere slik at underprediksjon (overprediksjon) fører til en oppjustering (nedjustering) av forventningene i forhold til hva man predikerte i forrige periode. Forventningsmodellen gir med andre ord en klar retning på samvariasjonen. Resultatene fra test IV, innebærer at nullhypotesen om ingen samvariasjon forkastes i alle periodene for alle fire variable. Alternativhypotesen

⁴⁾ Justering av forventningsanslaget er den kategoriske parallelle til $x_{t+1}^e - x_{t-1}^e$. Forrige periodes forventningsfeil er den kategoriske parallelle til $x_t - x_{t-1}^e$.

angir ingen retning på samvariasjonen. Ved test V er alternativhypotesen at variablene samvarierer positivt eller negativt og vi finner at samvariasjonen går i den retningen feillæringsmodellen tilsier i de periodene hvor nullhypotesen forkastes. Dette gjelder for alle periodene for tre av variablene, mens resultatene for etterspørselfra hjemmemarkedet avviker med en signifikant retning på samvariasjonen i kun seks perioder. Vi har også testet samvariasjonen og retningen på denne med utgangspunkt i loglineære modeller hvor vi utnytter at vi har ordinale variable (se Boks 2; ordinal-nominal loglineær sannsynlighetsmodell). Disse modellene, som er nærmere beskrevet i Svendsen (1994), legger en del restriksjoner på samvariasjonen i datamaterialet. Test VI er således en test av gyldigheten av disse restriksjonene, og vi ser at de ikke forkastes i rundt halvparten av periodene for de to prisvariablene, men for langt færre perioder for etterspørselsvariablene. Gitt at modellrestriksjonene ikke blir forkastet, må vi i neste omgang forkaste uavhengighet mellom de to variablene, og vi får igjen støtte for at de samvarierer i samsvar med feillæringsmodellen.

Svendsen (1993a) gir en oversikt over utenlandske empiriske arbeider som tester ulike modeller for forventningsdannelse ved bruk av direkte metoder. Gjennomgangen av arbeidene konkluderer med at et flertall forkaster hypotesen om rasjonelle forventninger til fordel for ulike ekstrapolative forventningsmekanismer. Arbeidene som inngår i oversikten dekker forventninger dannet av ulike typer aktører; bedrifter, konsumenter, økonomiske eksperter og aktører i internasjonale markeder. Både kategoriske og kvantitative data benyttes. Forventningene knytter seg til etterspørsel rettet mot eget produkt, makroøkonomiske størrelser som f.eks. inflasjon, arbeidsledighet, brutto nasjonalprodukt, lønnsvekst, investeringer og valutakurser. Sett i forhold til at aktører i internasjonale markeder både forvalter store ressurser, har god tilgang på informasjon og har store potensielle tap knyttet til å gjøre feil antagelser om den framtidige utviklingen for ulike valutakurser, antas det ofte at disse aktørenes forventninger vil være i henhold til hypotesen om rasjonelle forventninger. Resultater fra andre land (bl.a. USA, Storbritannia og Japan) konkluderer imidlertid med at også disse aktørene gjør systematiske feil.

Påvirker forventninger prisdannelsen?

Mens Svendsen (1993b) og (1994) anvender den direkte metoden i testing av forventningshypoteser, studeres forventningshypotesene indirekte i Svendsen (1995a) og (1995b). Utgangspunktet er estimerte prisrelasjoner for et aggregat bestående av varer og tjenester produsert av private bedrifter i fastlandsøkonomien solgt på henholdsvis hjemme- og eksportmarkedet. Tidsseriedata fra det kvar-talsvise nasjonalregnskap brukes. Ved indirekte testing av forventningshypoteser har man ikke data for aktørenes forventninger. Framgangsmåten vi benytter, er å formulere en modell for prisdannelsen, hvor forventninger knyttet til det framtidige forløpet for produksjonskostnader og prisen utenlandske konkurrenter setter på sine produkter er av betydning for prisen på norske produkter. Deretter gjør vi

spesifikke forutsetninger for hvordan forventningene er dannet. Vi ender opp med å teste en modell som er en kombinasjon av en prisdannelsessteori og en forventningshypote. Dersom modellen forkastes er det dermed ikke gitt at det er forventningshypotesen som er gal.

Vi stiller to ulike prismodeller opp mot hverandre. Begge er basert på den samme grunnleggende teorien for prisdannelsen, teorien for imperfekt konkurranse. I følge denne antar vi at norske bedrifter har en viss grad av markedsmakt på det aktuelle markedet og kan dermed påvirke prisen. Markedsmakten kan begrunnes enten ved at vareaggregater produsert i ulike land ikke er perfekte substitutter, eller ved at norske produsenter har innflytelse i enkelte markeder i kraft av sine markedsandeler. Produktprisen vil avhenge av produksjonskostnader og prisen på konkurrentenes produkter⁵. Spørsmålet er hvorvidt det er forventninger om disse to forholdene som påvirker produktprisene eller om bedriftene tar sine beslutninger på grunnlag av det de observerer "her og nå".

Vi gjør ingen spesielle antagelser i den første modellen (modell A) om hvorvidt forventninger spiller en rolle, og om hvordan de i så fall er dannet. Modell A er i overensstemmelse med en rekke ulike forutsetninger om forventninger og kan være framkommet både ved at aktørene handler på grunnlag av forventninger, og ved at de tilpasser seg gradvis over tid mot en optimal pris gitt endringer i utenforliggende forhold som har inntruffet i tidligere perioder. Handler de på grunnlag av forventninger kan disse være dannet ekstrapolativt, men også i følge hypotesen om rasjonelle forventninger gitt at variablene forventningene er dannet rundt følger en ekstrapolativ prosess. Som tidligere nevnt vil modellen, hvis dette siste er tilfelle, ikke være autonom overfor endringer i prosessen som styrer de utenforliggende variablene.

I modell B forutsetter vi eksplisitt at forventninger er av betydning og at de er dannet i følge hypotesen om rasjonelle forventninger. Vi antar at bedriftene står overfor en kvadratisk tapsfunksjon hvor de påføres et tap både hvis de endrer produktprisen fra en periode til en annen og hvis den avviker fra sitt optimale nivå. Lar vi den optimale prisen avhenge av produksjonskostnader og konkurrentenes priser, vil forventningene om det framtidige forløpet for disse størrelsene få betydning på dagens prisbeslutninger. Forventer bedriftene at prisen på innsatsfaktorer skal øke i periodene framover, kan det lønne seg å trappe opp egne priser på forhånd, slik at store prishopp kan unngås på et senere tidspunkt. På den andre siden kan effekten av en kostnadsøkning bli null, hvis bedriftene forventer at økningen er forbigående. Modell B, som er eksplisitt avledet fra en rasjonell forventningsmodell, gir imidlertid en dårligere beskrivelse av prisdannelsen enn modell A i følge våre empiriske resultater. Dette gjelder både når produktet selges på hjemmemarkedet (Svendsen (1995a)) og på eksportmarke-

⁵ Vi ser bort fra eventuelle effekter fra etterspørsels- og/eller produksjonsnivået.

det (Svendsen (1995b)). Konklusjonen holder fortsatt hvis vi løser opp det relativt stramme rammeverket den kvadratiske tapsfunksjonene gir oss, og istedet lar rasjonelle forventninger inngå mindre restriktivt i prisfunksjonene. De indirekte testene gir dermed heller ikke særlig støtte til hypotesen om rasjonelle forventninger, men det må bemerkes at resultatene av denne typen tester er betinget av de øvrige forutsetningene vi gjør med hensyn på prisdannelsene og av hvordan forventningene er introdusert.

Hva har vi lært — veien videre

Betydningen av forventninger og hvordan disse i så fall er dannet, er et viktig tema for å forstå hvordan økonomien fungerer. Ettersom det er vanskelig å måle aktørenes forventninger, stiller studier av forventningsdannelse store krav til metodebruk. Problemer med testing av simultane hypoteser og identifikasjonsproblemer mellom ulike forventningshypoteser, gjør at forventninger bør analyseres fra ulike angrepsvinkler og for ulike aktører. Våre resultater går ikke entydig i retning av rasjonelle eller ekstrapolative forventninger. På grunn av identifikasjonsproblemet, kan vi ikke tolke en støtte til at forventningsdannelsen er ekstrapolativ som en forkastning av rasjonelle forventninger. Hypotesen om rasjonelle forventninger må analyseres separat. I de indirekte studiene farges konklusjonene av øvrige forutsetninger som er valgt. De direkte testene er basert på kategoriske data som gir relativ grovmasket informasjon om bedriftenes forventninger, forventningsfeil og justering av forventninger. I tillegg innebærer test II av rasjonelle forventninger, at hypotesen forkastes i under halvparten av periodene. Men, som tidligere nevnt, vi tester kun hvorvidt en begrenset mengde informasjon er utnyttet effisient; den informasjonen som ligger i den siste observasjonen av variablene. Selv om vi ikke kan trekke en entydig konklusjon, gir resultatene mer støtte til ekstrapolative enn rasjonelle forventninger. Dette styrker tilliten til modeller som MODAG og KVARTS. Rasjonelle forventninger er ikke tilstede i disse modellene, men en utstrakt bruk av laggede forklaringsvariable fanger trolig opp ekstrapolative forventningsmekanismer i den grad de gjør seg gjeldene i norsk økonomi. Ytterligere studier av forventningsdannelse trengs for å styrke eller svekke denne konklusjonen.

Mulighetene for analyser basert på Statistisk sentralbyrås Konjunkturbarometer, er på langt nær utømt. Blant annet gjør metodene for å konstruere kvantitative forventningsserier på bakgrunn av datamaterialet det mulig å teste forventningshypoteser direkte ved hjelp av tidsserieøkonometri, samt å estimere aggregerte modeller hvor de konstruerte forventningsseriene inngår som forklaringsvariable. Ved hjelp av den indirekte metoden har vi foreløpig bare studert forventninger i tilknytning til prisdannelse og etter-spørrelser etter arbeidskraft. Andre aktuelle felt er blant annet lønnsdannelse og rente- og valutamarkeder. Videre bør det testes for relevansen av Lucas-kritikken i relasjoner som inngår i eksisterende makroøkonometriske modeller for norsk økonomi. De ulike testene av forventningshypoteser gir informasjon om sannsynligheten for at ulike forhold er

av betydning for forventningsdannelsen. Alternativt kan vi benytte spørreundersøkelser til å skaffe informasjon om hva aktørene selv mener de legger vekt på når forventninger dannes, og hvilken rolle forventningene deres har. Analyser av et slikt datamaterialet vil gi nyttig innsikt om forventningenes betydning i økonomien.

Referanser

- Frisch, R., T. Haavelmo, T. C. Koopmans og J. Tinbergen (1948): Autonomy of Economic Relations, University Institute of Economics, Oslo, Stencil-memo, November 6, 1948.
- Engle, R. F. og D. F. Hendry (1993): Testing Super Exogeneity and Invariance in Regression Models, *Journal of Econometrics* **56**, 119-139.
- Hendry, D. F. (1988): The Encompassing Implications of Feedback versus Feedforward Mechanisms in Econometrics, *Oxford Economic Papers* **40**, 132-139.
- Haavelmo, T. (1944): The Probability Approach in Econometrics, *Econometrica* **12** (supplement), 1-118.
- Lucas, R. E., Jr. (1976): Econometric Policy Evaluation: A Critique i K. Brunner og A.H. Meltzer (eds.): *The Phillips Curve and the Labor Markets, Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy*, Volume 1, *Journal of Monetary Economics*, supplementary issue, 19-46.
- Svendsen, I. (1993a): *Empirical Tests of the Formation of Expectations - A Survey of Methods and Results*, Sosiale og økonomiske studier 83, Statistisk sentralbyrå, Oslo.
- Svendsen, I. (1993b): Testing the Rational Expectations Hypothesis - Using Norwegian Microeconomic Data, Discussion Papers 90, Statistisk sentralbyrå.
- Svendsen, I. (1994): Do Norwegian Firms Form Extrapolative Expectations? Discussion Papers 126, Statistisk sentralbyrå.
- Svendsen, I. (1995a): Dynamic Modelling of Domestic Prices with Time-varying Elasticities and Rational Expectations, Discussion Papers 151, Statistisk sentralbyrå.
- Svendsen, I. (1995b): Forward- and Backward Looking Models for Norwegian Export Prices, Discussion Papers 152, Statistisk sentralbyrå.
- Svendsen, I. (1996a): Empirical Evidence on Expectations, *Økonomiske doktoravhandlinger* **28**, Sosialøkonomisk institutt, Universitetet i Oslo.
- Svendsen, I. (1996b): Eksogenitet, Lucas-kritikken og rasjonelle forventninger, upublisert manuskript 27/2-96, Statistisk sentralbyrå.

Offentlige finanser i Norge sammenlignet med EU-landene, USA og Japan*

Jon Petter Nossen

Artikkelen sammenligner offentlig forvaltnings finansielle stilling i Norge med EU-landene, USA og Japan. Utgangspunktet er Maastricht-traktatens konvergenskriterier. Det konkluderes med at de offentlige finansene i Norge er langt bedre enn i de fleste landene det sammenlignes med. Dette kommer til uttrykk bl.a. ved at Norge oppfyller Maastricht-kriteriene for offentlig underskudd og offentlig gjeld, mens Luxembourg for tiden er det eneste av EU-landene som oppfyller begge kriteriene. Fra 1990 er Norge sammen med Finland alene om å ha større offentlige fordringer enn gjeld. Årsaken til dette er at budsjettbalansen i lengre tid har vært bedre i Norge enn i de andre landene, noe som delvis henger sammen med de store nettoinntektene staten har fra petroleumsvirksomheten.

Innledning

Hovedformålet med artikkelen er å sammenligne offentlig forvaltnings finansielle stilling i Norge med EU-landene, USA og Japan. Dette knyttes opp mot Maastricht-traktatens krav til EU-landenes offentlige finanser, og det blir også vist hvordan situasjonen er for EU-landene når det gjelder å oppfylle disse kravene. Det må understreskes at verken Norge, USA eller Japan er forpliktet til å tilfredsstille Maastricht-kravene, som kun gjelder EU's medlemsland.

Maastricht-traktaten (se TANO, 1993 for en norsk oversetelse), ble undertegnet av EU's medlemsstater i 1992. Det ble vedtatt å opprette en økonomisk og monetær union, hvor gjennomføringen skal skje i tre faser. Tredje fase innebefatter bl.a. innføring av felles valuta. I traktaten ble det fastsatt retningslinjer for hvilke medlemsland som kan delta i valutaunionen. Kravene er spesifisert i de fire såkalte konvergenskriteriene, som kan formuleres slik:

1. Prisstigningen må ikke overstige gjennomsnittet for de tre medlemslandene med lavest prisstigning med mer enn 1,5 prosent.
2. Langsiktig nominell rentesats må ikke overstige gjennomsnittet for de samme tre landene med mer enn 2 prosent.
3. Valutakursen må ha vært stabil de siste to årene.
4. Offentlig forvaltnings finansielle stilling må ikke være for dårlig. Dette er konkretisert ved at faktisk eller forventet underskudd i offentlig forvaltning ikke må være på mer enn tre prosent av bruttonasjonalproduktet (BNP), og at den offentlige gjelden ikke bør overstige 60 prosent av BNP.

En mulig tolkning av konvergenskriteriene kan være at de dels skal sikre at den nye felles valutaen vil bli en "sterk" valuta, dvs. at den vil ha en stabil, eventuelt stigende verdi

* Takk til Paal Sand for kommentarer til tidligere utkast

i forhold til andre valutaer, og dels å sikre den økonomiske og monetære unionen tilstrekkelig økonomisk handlefrihet. For at dette skal oppnås, er det ansett som avgjørende at landene som innfører den nye valutaen har tilstrekkelig lav prisstigning, lavt rentenivå, stabil valutakurs og gode offentlige finanser. Ut fra dagens situasjon stiller konvergenskriteriene strenge krav til den økonomiske situasjonen og den økonomiske politikken, men det er usikkert hvor strengt kriteriene vil bli tolket ved den endelige vurderingen. I skrivende stund er det meningen at det skal vurderes hvilke land som oppfyller kriteriene i begynnelsen av 1998, basert på økonomiske nøkkeltall for 1997. Prognosører for utviklingen framover vil imidlertid ikke bli tatt opp i denne artikkelen¹.

I artikkelen skal vi konsentrere oss om de to kriteriene for offentlig forvaltnings finansielle stilling, dvs. kravene til offentlig underskudd og gjeld. I første del definieres disse nærmere, og det redegjøres for i hvilken grad internasjonal statistikk stemmer overens med definisjonene.

Deretter blir det ved hjelp av 1995-tall vist i hvilken grad Norge og de andre landene oppfyller kriteriene, og hvordan utviklingen har vært fra 1972 til 1995.

I tredje del av artikkelen utvides perspektivet noe ved å fokusere på sammenhengen mellom underskudd og gjeld og sammenhengen mellom budsjettbalanse og utgifts- og inntektsnivå. Videre blir det redegjort for det tilgjengelige materialet over forvaltningens fordringer og gjeld i de ulike landene.

Kriteriene for offentlige finanser

Kriteriene for offentlige finanser har vist seg vanskelige å oppfylle, men de er ikke formulert som absolute krav. I traktatteksten står det at underskuddskravet kan fravikes dersom nivået er "nær referanseverdien" og det har avtatt "vesentlig og vedvarende", eller overskridelsen er "uvanlig og midlertidig". Videre kan gjeldskravet fravikes dersom

Jon Petter Nossen, førstekonsulent ved Seksjon for offentlige finanser og kreditmarkedsstatistikk. E-post: jon@ssb.no

¹ Prognosører for 1997 er gitt bl.a. i Statistisk sentralbyrå (1996b).

nivået "avtar tilstrekkelig og nærmer seg referanseverdien i en tilfredsstillende takt". Hovedvekten er lagt på kriteriet for offentlig underskudd. I artikkelen ser vi bort fra denne nyanseringen og betrakter referanseverdiene for offentlig underskudd og gjeld som to adskilte og likeverdige kriterier. I Maastricht-traktaten er begrepene definert slik:

Offentlig underskudd:

Med offentlig underskudd menes det samlede underskuddet i offentlig forvaltning, herunder stats-, kommune- og trygdeforvaltningen. Underskuddet er definert lik nettofinansinvesteringene, dvs. den finansielle sparingen (regnet negativt).

Offentlig gjeld:

Med offentlig gjeld menes offentlig forvaltnings konsoliderte bruttogjeld ved utgangen av året til pålydende verdi. At gjelden er definert lik bruttogsjelden innebærer at finansielle fordringer ikke skal trekkes fra gjelden. Med konsolidert gjeld menes at gjeldsforhold mellom enheter innenfor offentlig forvaltning ikke skal regnes med. Pålydende verdi er valgt fordi det er knyttet betydelig usikkerhet til beregnede markedsverditall for aksjer og andre verdipapirer.

I utgangspunktet ville nettogjelden vært en mer relevant gjeldsindikator, bl.a. fordi indikatoren skal ses i sammenheng med nettofinansinvesteringene. Negative nettofinansinvesteringer kan like godt gi seg utslag i reduserte fordringer (f.eks. ved trekk på statens innskudd i sentralbanken) som økt gjeld. Med nettogjeld som gjeldsindikator ville det heller ikke vært nødvendig å konsolidere tallene. Når bruttogsjelden likevel er valgt, kan årsaken være at man da unngår problemene med avgrensning og verdsetting av fordringene.

Kildematerialet

I det følgende skal vi se nærmere på kildene til tallmaterialet over offentlige finanser i Norge, EU-landene, USA og Japan. Tall for EU-landene er hentet fra EU-kommisjonens siste publisering høsten 1995, se EU-kommisjonen (1995a og 1995b). Et unntak gjelder for det tyske underskuddet i 1995, som er et nyere anslag offentliggjort av den tyske regjeringen (Dagens Næringsliv, januar 1996). For Norge er Statistisk sentralbyrås egne tall benyttet. Tallene for USA og Japan er hentet fra OECD (1995a og 1995b).

Generelt publiserer både myndighetene i hvert enkelt land, EU-kommisjonen/Eurostat og OECD regnskapstall, anslag og prognosenter for offentlig underskudd og bruttogsjeld. Alle disse kildene har samme definisjon av budsjettunderskuddet. Regnskapstall for offentlig underskudd skal derfor være like uansett hvilken kilde som benyttes. Anslag og prognosenter vil imidlertid variere med valg av kilde.

Når det gjelder offentlig bruttogsjeld er det dessverre avvikende definisjoner mellom de ulike kildene. Statistisk sentralbyrås tall for Norge er i overensstemmelse med Maastricht-definisjonen, bortsett fra at selve gjeldsavgrens-

ingen er basert på FN's nye nasjonalregnskapsstandard System of National Accounts ("SNA 1993"). I statistikken fra EU-kommisjonen, Eurostat og de enkelte medlemslandene i EU er derimot gjeldsavgrensningen basert på EU's gamle nasjonalregnskapsstandard The European System of National and Regional Accounts ("ESA 1979"). Forskjellene mellom disse to gjeldsavgrensningene er imidlertid begrenset til noen få forhold som har liten betydning for Norge, slik at tallene for Norge kan sies å være definisjonsmessig på linje med tallene for EU-landene.

Videre er statistikken fra OECD basert på gjeldsavgrensningen i den gamle FN-standarden ("SNA 1968"), som stort sett er lik den i SNA 1993. Imidlertid er tallene gitt i markedsverdi, og ikke i pålydende verdi som Maastricht-traktatens definisjon tilslter. Dessuten er OECD's tall basert på det tilgjengelige publiserte materialet fra hvert enkelt medlemsland, og de er derfor konsoliderte bare i den grad grunnlagsmaterialet gjør det mulig. Tallene for USA og Japan som blir benyttet i denne artikkelen er derfor ikke fullt ut sammenlignbare med tallene for Norge og EU-landene.

Forskjellene i gjeldsavgrensningen mellom SNA og ESA vil ventelig bli borte så snart EU-landene har tilpasset sin statistikk til EU's nye standard European System of Accounts ("ESA 1995"), som er konsistent med SNA 1993. Dette vil skje innen 1999.

Situasjonen i 1995

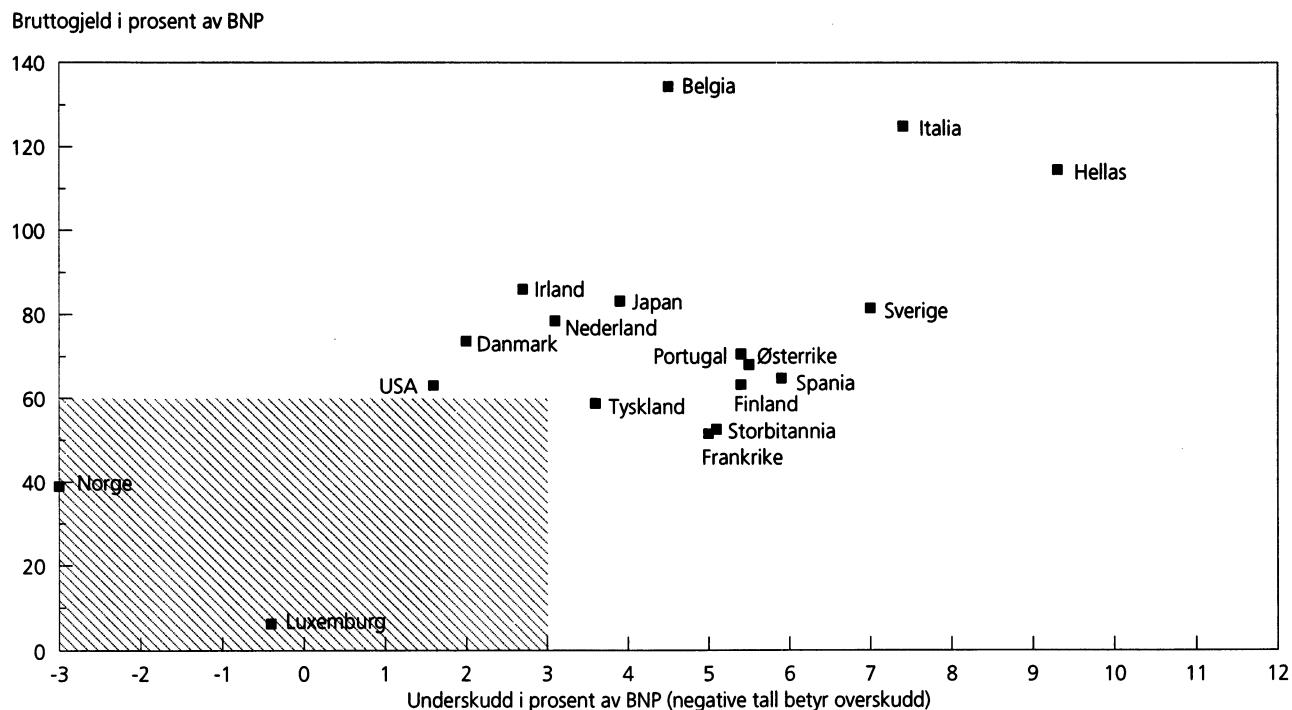
Tabell 1 viser offentlig underskudd og bruttogsjeld i 1995 for Norge og EU-landene samt USA og Japan. Fet skrifttype indikerer at ett av eller begge kriteriene er oppfylt. Figur 1 gir en grafisk framstilling av det samme.

Tabell 1. Offentlig forvaltnings underskudd og bruttogsjeld i prosent av BNP. Norge, EU-landene, USA og Japan. Foreløpige anslag for 1995

	Underskudd	Bruttogsjeld
Referanseverdi	<3,0	<60
Norge	-3,0	39
Luxemburg	-0,4	6
USA	1,6	63
Danmark	2,0	74
Irland	2,7	86
Nederland	3,1	78
Tyskland	3,6	59
Japan	3,9	83
Belgia	4,5	134
Frankrike	5,0	52
Storbritannia	5,1	53
Finland	5,4	63
Portugal	5,4	71
Østerrike	5,5	68
Spania	5,9	65
Sverige	7,0	81
Italia	7,4	125
Hellas	9,3	114

Kilde: Statistisk sentralbyrå, EU-kommisjonen og OECD

Figur 1. Offentlig forvaltnings underskudd og bruttogsjeld i prosent av BNP. Norge, EU-landene, USA og Japan.
Foreløpige anslag for 1995¹⁾

1) Det skraverte området markerer at begge kriteriene her er oppfylt.

Bare Norge og Luxemburg oppfyller begge kravene, der som referanseverdiene betraktes som absolute krav. De samme to landene er også de eneste hvor offentlig forvaltning faktisk hadde overskudd i 1995, og hvor den offentlige bruttogsjelden var under 40 prosent av BNP. Av de andre EU-landene er det bare Tyskland som kan sies å være i nærheten av å oppfylle begge kravene. Tysklands bruttogsjeld var i 1995 såvidt innenfor kravet, mens underskuddet var noe over med 3,6 prosent av BNP. Videre oppfylte Danmark og Irland underskuddskriteriet, og Frankrike og Storbritannia i tillegg til Tyskland gjeldskriteriet. De øvrige EU-landene oppfylte i 1995 ingen av kravene. Belgia, Hellas og Italia hadde alle en offentlig bruttogsjeld på over 100 prosent av BNP.

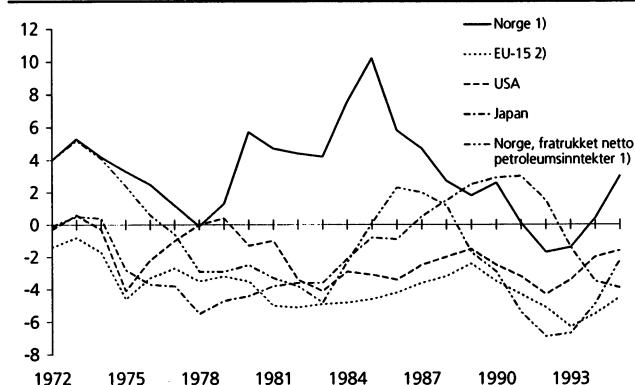
For sammenligningens skyld kan det nevnes at Japan, med et offentlig underskudd på nærmere 4 prosent av BNP og en offentlig bruttogsjeld på over 80 prosent, ikke oppfyller noen av kravene. For USA er tallene 1,6 prosent og litt over 60 prosent, dvs. USA er svært nær ved å oppfylle begge kravene.

Utviklingen i perioden 1972 til 1995

Figur 2 viser utviklingen i offentlig forvaltnings budsjettbalanse i perioden 1972-1995 for Norge², USA, Japan og

² I tallserien for Norge er det et brudd fra 1987 til 1988 fordi hovedrevisjonen av nasjonalregnskapet og finansstatistikken foreløpig ikke er ført lenger tilbake enn 1988. Virkningen av hovedrevisjonen på offentlig forvaltnings nettofinansinvesteringer er imidlertid relativt liten.

Figur 2. Offentlig forvaltnings budsjettbalanse i prosent av BNP, Norge, EU, USA og Japan. 1972-1995

1) Brudd fra 1987 til 1988 pga. hovedrevisjonen av nasjonalregnskapet og finansstatistikken.

2) 1972-1978: Unntatt Hellas, Luxemburg, Portugal og Sverige. 1979-1990: unntatt Luxemburg.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, EU-kommisjonen og OECD.

gjennomsnittet av EU-landene. Gjennomgående har budsjettbalansen vært langt bedre i Norge enn i de andre landene, med unntak av noen år rundt 1990, da Japan hadde større overskudd.

I 1972 oppfylte både Norge, EU, USA og Japan underskuddskriteriet. Dette var også tilfelle så sent som i 1989, da EU-landene og USA hadde et underskudd på rundt 2 prosent av BNP, mens Norge og Japan hadde et overskudd i samme størrelsesorden. I begynnelsen av 1990-årene var

utviklingen nokså lik i alle landene, med en betydelig svekelse av budsjettbalansen. Svekkelsen var imidlertid noe mindre for Japan enn for de andre landene. I 1992-93 opplevde både Norge, EU og USA et rekordstort underskudd, for EU-landene i gjennomsnitt over 6 prosent av BNP.

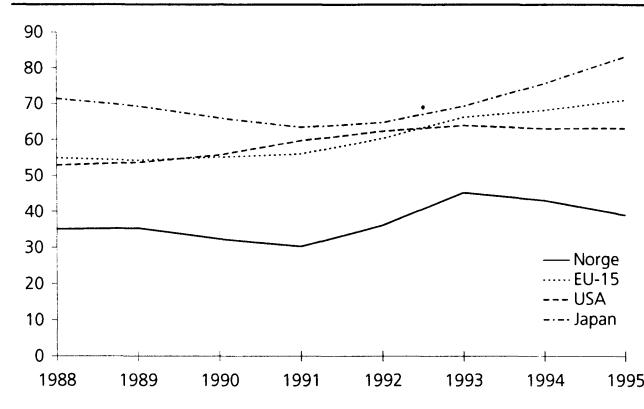
Etter 1992 opplevde Norge og USA konjunkturoppgang og klar styrking av budsjettbalansen, og i 1995 var begge landene omrent tilbake på 1988-nivået. For EU-landene begynte oppgangen senere, og den var svakere. Utviklingen i Japan skilte seg fra de andre landene ved at budsjettbalansen fortsatt ble kraftig svekket både i 1993 og 1994, og i mindre grad i 1995. I 1995 lå Japans budsjettunderskudd omrent på nivå med EU-gjennomsnittet.

Figuren viser også budsjettbalansen i Norge når statens netto petroleumsinntekter er trukket fra, i prosent av BNP. Med statens netto petroleumsinntekter menes her petroleumsskattene, netto inntekter i statens direkte engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE), samt utbytte fra Statoil.

Budsjettbalansen fratrukket statens netto petroleumsinntekter ble kraftig svekket ved inngangen til "oljealderen" i midten av 1970-årene, og deretter lå den i store trekk rundt budsjettbalansen for EU, USA og Japan. I perioden 1984-1988 var imidlertid den korrigerte budsjettbalansen langt bedre enn for de andre landene, og i 1985-1988 var det overskudd også når netto petroleumsinntekter er trukket fra. De siste årene har det korrigerte underskuddet igjen ligget rundt nivået for de andre landene.

Figur 3 viser utviklingen i den offentlige bruttogjelden fra 1988 til 1995. Perioden sett under ett økte gjelden som andel av BNP i alle landene. I Norge økte den fra 35 prosent i 1988 til 45 prosent i 1992, men gikk deretter noe ned til 39 prosent i 1995. EU hadde en kraftig økning fra 55 prosent i gjennomsnitt i 1988 til 71 prosent i 1995, og USA fra 53 prosent til 63 prosent. Japan hadde i hele perioden den største gjelden, i 1995 på hele 83 prosent av BNP.

Figur 3. Offentlig forvaltnings bruttogjeld i prosent av BNP. Norge, EU, USA og Japan. 1988-1995

Utviklingen de siste årene har vært noe forskjellig i de ulike landene. Etter 1993 gikk gjeldsandelen noe ned i Norge, mens den var stabil i USA, økte noe i EU og økte kraftig i Japan.

Figuren gir også en pekepinn på at det tar tid å få til betydelige reduksjoner i gjeldsandelen. Bedret budsjettbalanse, enten det er som følge av en strammere finanspolitikk eller en konjunkturoppgang, vil ikke gi store utslag i bruttogjelden på kort sikt. Det vil normalt være nødvendig med flere år med overskudd før det blir noen betydelig reduksjon i bruttogjelden. Uten en uvanlig sterk konjunkturoppgang vil derfor EU-landene som helhet ha problemer med å komme under referanseverdien på 60 prosent av BNP før århundreskifte.

Sammenhengen mellom de to kriteriene

Offentlig forvaltnings budsjettbalanse og bruttogjeld henger sammen på flere måter. For det første vil et eventuelt underskudd ofte finansieres ved låneopptak. Dermed vil bruttogjelden øke, men ikke nødvendigvis regnet som prosent av BNP. Et alternativ kan være å dekke underskuddet ved å trekke på f.eks. innskudd i sentralbanken, slik at bruttogjelden ikke blir påvirket. For det andre vil stor (netto) gjeld gi store (netto) renteutgifter, som igjen vil bidra negativt til budsjettbalansen. Et land med stor offentlig nettogjeld er normalt tyngt av store netto renteutgifter, og vil måtte føre en svært stram finanspolitikk for å kunne oppnå balanse eller overskudd.

Formelt er sammenhengen mellom budsjettbalansen og gjelden gitt ved:

- Nettofinansinvestering
- + Netto ikke regnskapsførte omvurderinger og andre avstemmingsposter
- = Økning i nettofordringer (brutto fordringer minus brutto gjeld)

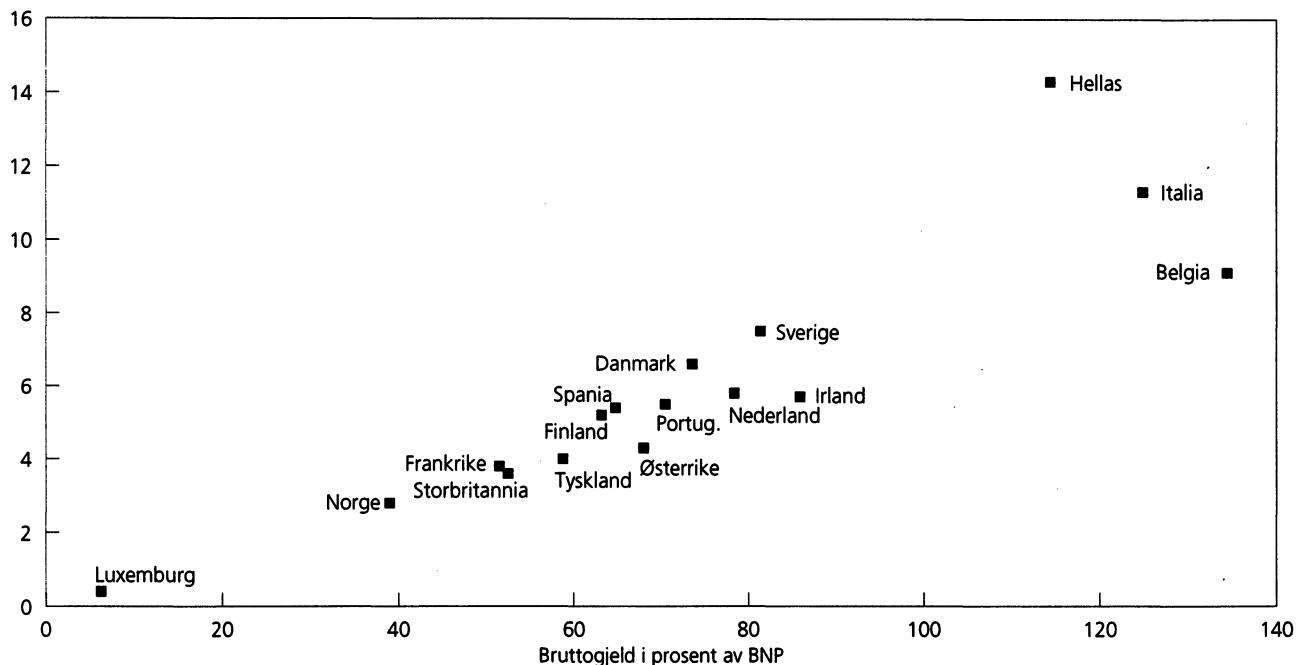
Med andre ord kan et eventuelt underskudd korrigert for avstemmingsposter finansieres enten ved å redusere fordringene eller ved å øke gjelden. I praksis kan man likevel regne med at utviklingen i budsjettbalansen over tid først og fremst vil komme til uttrykk i en tilsvarende utvikling i bruttogjelden.

Figur 4 viser 1995-tall for Norge og EU-landene over bruttogjeld og renteutgifter i prosent av BNP. Det er en klar positiv samvariasjon mellom stor bruttogjeld og store renteutgifter. Størst renteutgifter i forhold til BNP hadde Hellas med hele 14,3 prosent av BNP, selv om Belgia og Italia hadde større gjeld. Minst var andelen for Luxembourg med 0,4 prosent.

På samme måte viser figur 5 Norges og EU-landenes renteutgifter og underskudd i prosent av BNP. Det kan se ut til å være en tendens til at store renteutgifter opptrer sammen med store underskudd. Dette er et uttrykk for at det er vanskelig å oppnå budsjettbalanse når renteutgiftene er

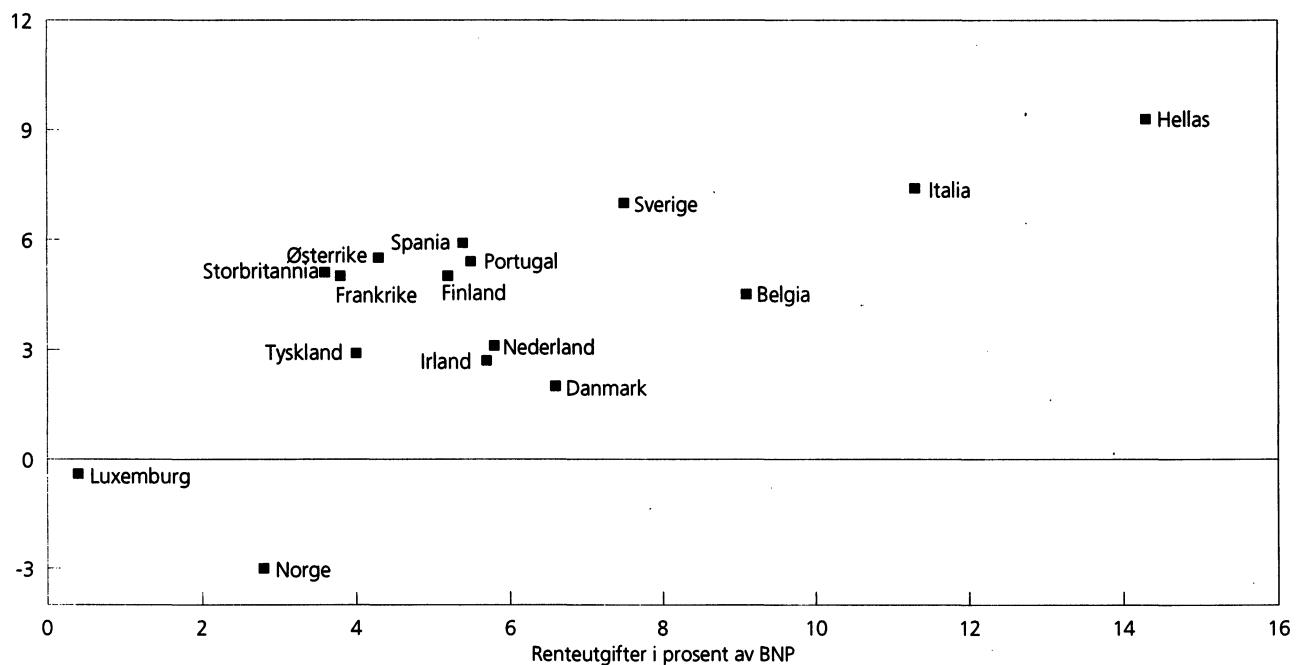
Figur 4. Offentlig forvaltnings bruttogjeld og renteutgifter i prosent av BNP. Norge og EU-landene. Foreløpige anslag for 1995

Renteutgifter i prosent av BNP

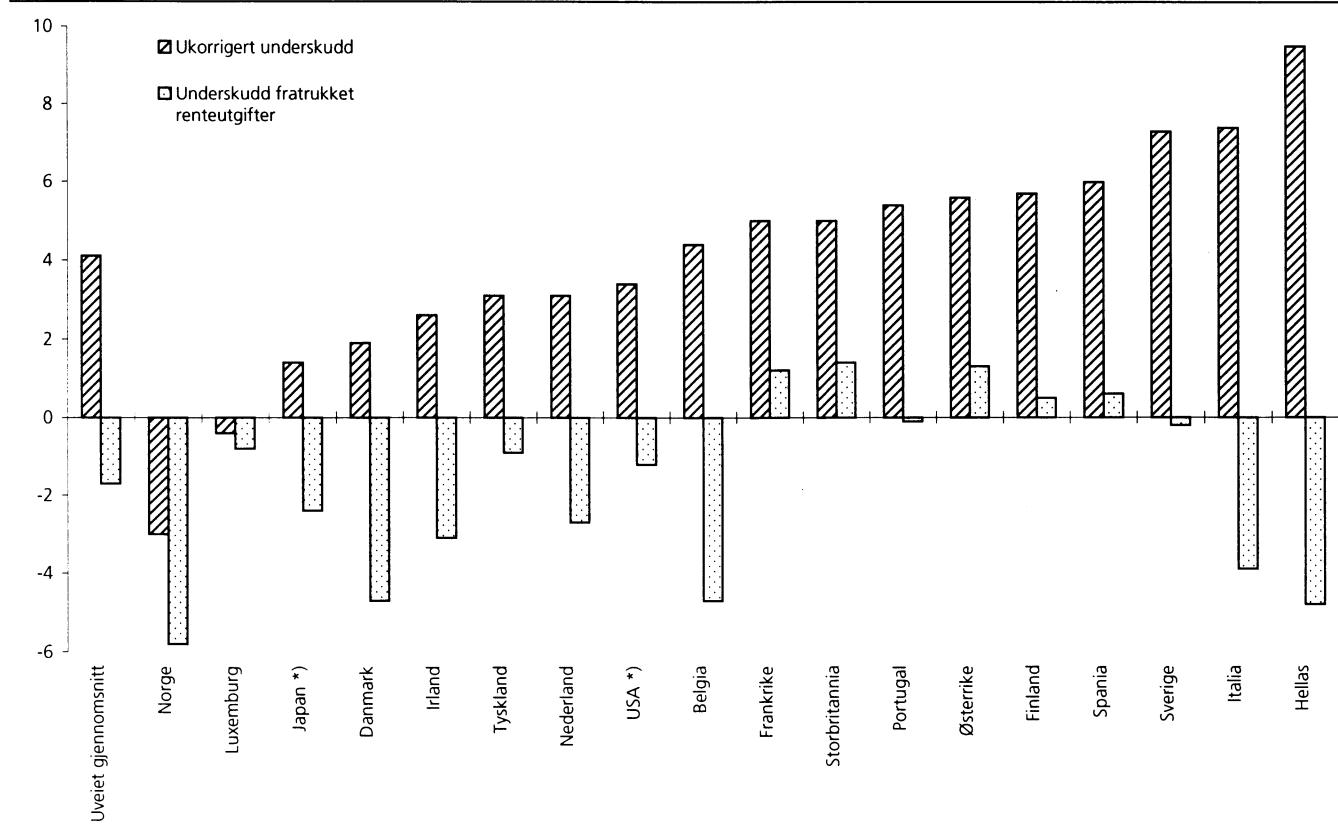

Figur 5. Offentlig forvaltnings renteutgifter og underskudd i prosent av BNP. Norge og EU-landene. Foreløpige anslag for 1995

Underskudd i prosent av BNP

Figur 6. Offentlig forvaltnings underskudd med og uten fradrag for renteutgifter, i prosent av BNP. Norge, EU-landene, USA og Japan. Foreløpige anslag for 1995

store. Hellas hadde f.eks. i 1995 både det største underskuddet med 9,3 prosent, og de største renteutgiftene med 14,3 prosent av BNP. Korrigert for renteutgifter hadde offentlig forvaltning i Hellas altså et overskudd tilsvarende 5 prosent av BNP.

Figur 6 viser tall for Norge, EU-landene, USA og Japan gruppert etter stigende offentlig underskudd i 1995. I tillegg vises underskuddet korrigert for renteutgifter, med andre ord i hvilken grad virksomheten i offentlig forvaltning bidrar til underskudd når utgiftene til å betjene gjelden er holdt utenfor. Figuren indikerer at flere av landene med store underskudd faktisk fører en relativt stram finanspolitikk med sikte på å få underskuddet ned. Dette gjelder bl.a. de tre landene med størst gjeld, nemlig Belgia, Italia og Hellas.

Inntekts- og utgiftsnivå

For å få et mer fullstendig bilde av budsjettituasjonen kan det være interessant å se på i hvilken grad forskjellene i budsjettbalansen landene imellom kan tilskrives forskjeller i inntektsnivå eller utgiftsnivå. Har f.eks. Norge bedre budsjettbalanse enn de andre landene pga. et høyt inntektsnivå (skattenivå) eller et lavt utgiftsnivå?

Figur 7 viser de ulike landenes totale offentlige utgifter og inntekter slik disse begrepene er definert av OECD, samt budsjettbalansen, alt målt i prosent av BNP. Landene er gruppert med økende budsjettunderskudd mot høyre på den horisontale aksen. Med unntak av Norge er tallene

OECD's anslag for 1995 (dvs. ikke regnskapstall), og anslagene for EU-landenes budsjettbalanse skiller seg dermed noe fra dem som er benyttet tidligere i artikkelen (anslag fra EU-kommisjonen).

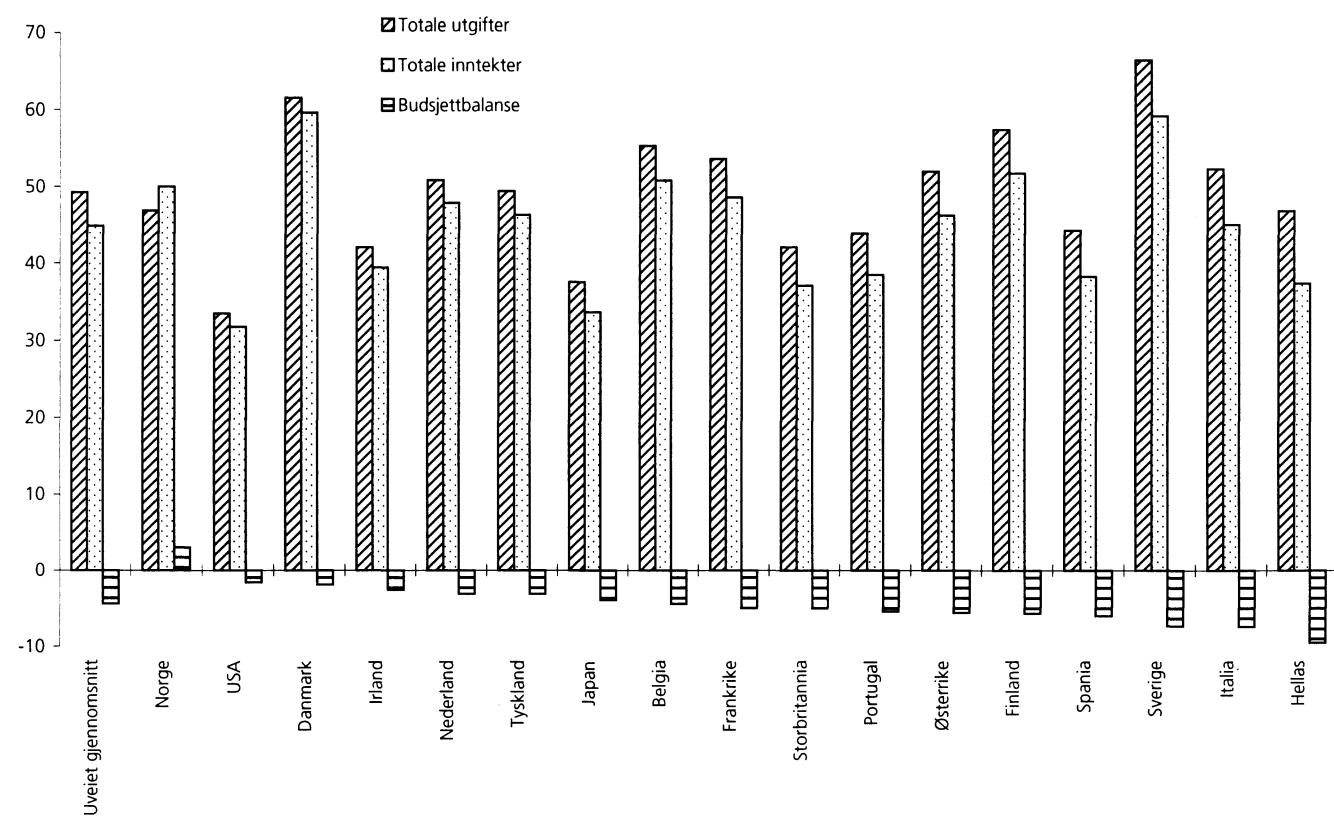
Tallene innebærer at Norge ligger noe under gjennomsnittet når det gjelder utgiftsnivået, mens inntektsnivået er klart over gjennomsnittet, når det sammenlignes med et uveiet gjennomsnitt. At offentlig forvaltning i Norge har en relativt god budsjettbalanse henger altså sammen med et relativt høyt inntektsnivå kombinert med et relativt lavt utgiftsnivå (når renteutgifter er regnet med).

Av figuren framgår det ellers ingen klar sammenheng mellom inntekts- og utgiftsnivået på den ene siden og budsjettbalansen på den andre siden. For eksempel er de to landene med høyest nivå på både inntekter og utgifter plassert i hver sin ende av skalaen, idet Sverige er blant landene med størst underskudd og Danmark blant dem med minst underskudd. De to landene med lavest inntekter og utgifter i forhold til BNP, USA og Japan, har likevel begge et relativt lite underskudd.

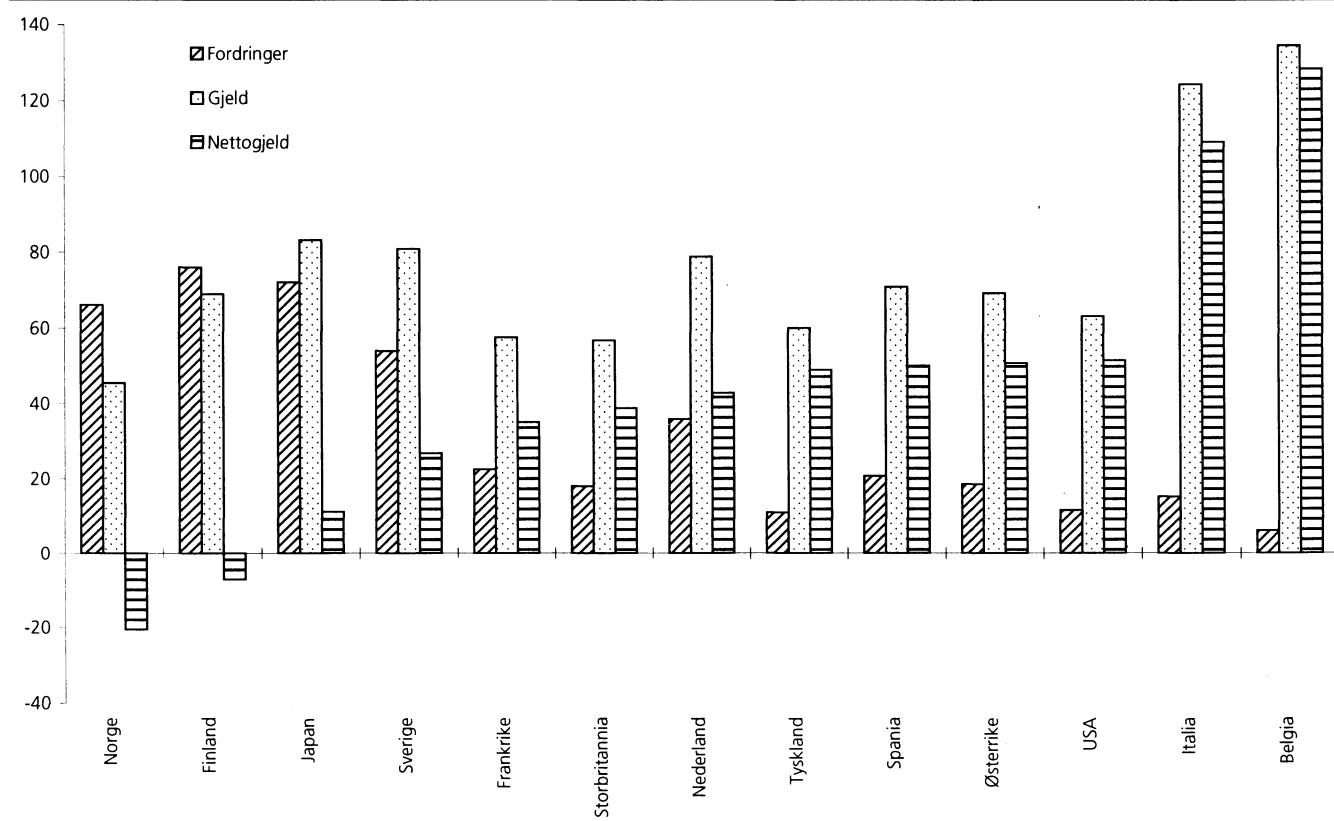
Nærmere om fordringer og gjeld

Når det gjelder offentlig forvaltnings finansielle formesituasjon, gir ikke bruttogsjelden noe fullstendig bilde av dette. Et land med stor bruttogsjeld i offentlig forvaltning, men også store bruttofordringer, kan f.eks. redusere bruttogsjelden ved å bygge ned bruttofordringene. På denne måten kan bruttogsjelden reduseres uten at det blir nødvendig

Figur 7. Offentlig forvaltnings totale utgifter, totale inntekter og budsjettbalanse, alt i prosent av BNP. Norge, EU-landene (unntatt Luxemburg), USA og Japan. Foreløpige anslag for 1995

Figur 8. Offentlig forvaltnings brutto fordringer og gjeld og nettогjeld i prosent av BNP. Norge, diverse EU-land, USA og Japan. Foreløpige anslag for 1995

å foreta store innstramminger i form av utgiftsreduksjoner eller skatteøkninger.

Figur 8 viser offentlig forvaltnings bruttofordringer og bruttogjeld samt nettogjeld ifølge OECD's foreløpige anslag for 1995. Det må tas forbehold om at dårlig standardisering av statistikken påvirker kvaliteten på tallene, spesielt når det gjelder nettogjeld.

Norge og Finland var, ifølge disse tallene, de eneste landene hvor offentlig forvaltning hadde netto fordringer. For Norges del utgjorde nettofordringene 21 prosent av BNP. Med unntak av Italia og Belgia, der forvaltningen hadde en nettogjeld på over 100 prosent, var nettogjelden for de andre landene mellom 11 prosent (Japan) og 51 prosent (USA).

Av landene vi ser på er det forholdsvis få som i 1995 hadde betydelige bruttofordringer målt i forhold til BNP. Det gjelder Finland, Japan, Norge, Sverige og Nederland. For de andre landene ligger fordringene på et så lavt nivå (mellan 6 og 23 prosent av BNP) at det er små muligheter for å redusere gjelden noe særlig ved å bygge ned fordringene.

Avslutning

Norge er langt på vei i en særstilling når det gjelder offentlig forvaltnings finansielle stilling, målt ved nivået på nettofordringene i prosent av BNP. Imidlertid er den tilgjengelige internasjonale statistikken over offentlig forvaltnings fordringer og gjeld både mangelfull og til dels dårlig standardisert, bl.a. når det gjelder verdettingsprinsipper og den institusjonelle avgrensningen. Det kan derfor ikke utelukkes at svakhetene ved statistikken gir et noe skjevt bilde, i hvert fall når det gjelder fordringene. Sammenligninger av budsjettbalansen over tid tyder imidlertid på at hovedkonklusjonen står fast.

I perioden 1972-1995 var budsjettbalansen i Norge nesten hvert eneste år bedre enn i EU, USA og Japan. Dette var tilfellet også i årene før staten begynte å få betydelige inntekter fra petroleumsvirksomheten (fra ca. 1978). Dersom vi trekker fra statens netto petroleumsinntekter, har imidlertid budsjettbalansen i Norge de fleste årene etter 1978 vært omrent på nivå med EU, USA og Japan.

Ifølge foreløpige tall var Norge og Luxemburg i 1995 de eneste landene som oppfylte begge Maastricht-kriteriene for offentlige finanser, dvs. kravene om et offentlig budsjettunderskudd på maksimalt 3 prosent av BNP og en offentlig bruttogjeld på maksimalt 60 prosent av BNP. Norge og Luxemburg var dessuten alene om å ha budsjettoverskudd, og en bruttogjeld under 40 prosent av BNP. Ellers oppfylte fem andre EU-land samt USA ett av kriteriene. For flertallet av EU-landene (og Japan) vil det bli svært vanskelig å oppfylle begge kriteriene i bokstavelig forstand innen århundreskiftet.

Offentlig forvaltnings inntekter som andel av BNP er klart høyere i Norge enn i de andre landene i gjennomsnitt.

Utgiftsnivået medregnet renteutgifter er noe lavere i Norge. Fra 1990 er Norge sammen med Finland alene om å ha større offentlige fordringer enn gjeld.

Referanser

EU-kommisjonen (1995a): *European Economy 60*.

EU-kommisjonen (1995b): *European Economy*, supplement A, 12/95.

Eurostat (1996): *European System of Accounts ("ESA 1995")* (under utgivelse).

FN (1993): *System of National Accounts ("SNA 1993")*.

Justad, B. og K. Halvorsrud (1995): Finansielle sektorbalanser 1988-1993, *Økonomiske analyser* nr. 7, Statistisk sentralbyrå.

Nossen, J.P. og L. Sundell (1995): Revisjon av finansstastikk for offentlig forvaltning, *Økonomiske analyser* nr. 6, Statistisk sentralbyrå.

OECD (1995a): *Economic Outlook 58*

OECD (1995b): *National Accounts 1981-1993*

Statistisk sentralbyrå (1996a): *Offentlig sektor i Norge*, Rapporter 7/96 (under utgivelse).

Statistisk sentralbyrå (1996b): Økonomisk utsyn over året 1995, *Økonomiske analyser* nr. 1, Statistisk sentralbyrå.

TANO (1993): *Maastricht-traktaten*, norsk oversettelse med kommentarer av Per Christensen

Reviderte nasjonalregnskapstall for 1993-1995

Statistisk sentralbyrå legger i denne utgaven av Økonomiske analyser fram endelige nasjonalregnskapstall for 1993 og nye foreløpige anslag for 1994 og 1995. De reviderte tallene bygger på mer omfattende datagrunnlag enn tidligere publiserte tall.

Nedjustert BNP-vekst for 1995

Bruttonasjonalproduktet vokste med 3,3 prosent fra 1994 til 1995, målt i faste priser. Det er 0,4 prosentenheter lavere vekst enn det som ble presentert i de første anslagene for 1995 i Økonomisk utsyn i februar i år. Årsaken til revisjonen skyldes flere forhold, blant annet er ny informasjon om 4. kvartal 1995 innarbeidet. Videre er reviderte tall for 1993 innarbeidet som ny basis for beregningene. På næringssiden er anslagene både for industri, privat og offentlig tjenesteyting nedjustert, og veksten i BNP for fastlands-Norge er beregnet til 2,7 prosent som er 0,6 prosentenheter lavere enn anslagene i februar.

Innenlandsk anvendelse er nedjustert fra en volumvekst på 3,9 prosent til 3,7 prosent. Anslaget for veksten i husholdningenes konsum er ifølge de nye tallene på 2,7 prosent mot 2,9 prosent i de første beregningene. Det har medført at volumveksten i konsumet i husholdninger og ideelle organisasjoner samlet er justert ned fra 2,7 til 2,5 prosent fra 1994 til 1995. Også konsumet i offentlig forvaltning viser lavere vekst enn først antatt, mens bruttoinvesteringer totalt er tilnærmet uendret.

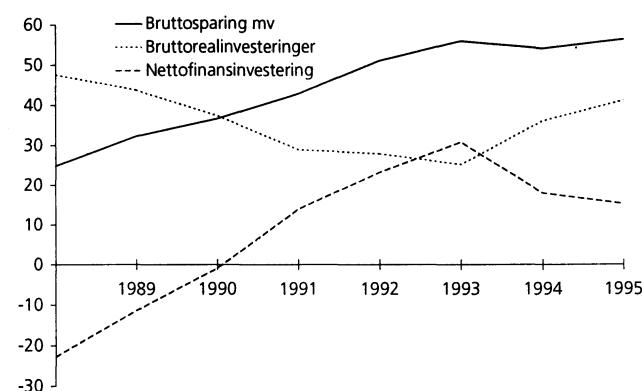
Brutto sparing vel 30 milliarder kroner høyere i 1995 enn i 1994

Brutto disponibel inntekt for Norge er beregnet til 898,2 milliarder kroner i 1995, en økning på 60,2 milliarder kroner fra året før. Konsum i alt er for 1995 beregnet til 648,6 milliarder kroner, slik at brutto sparing for landet som helhet var 249,6 milliarder kroner. Dette er 31,6 milliarder kroner høyere enn i 1994. Veksten i brutto disponibel inntekt for Norge i 1995 fordeler seg altså noenlunde jamnt på konsum og brutto sparing.

Foreløpige tall for husholdningssektoren viser en brutto disponibel inntekt på 507,5 milliarder kroner i 1995, som utgjør om lag 57 prosent av Norges brutto disponibel inntekt. Sammenlignet med 1994 har brutto disponibel inntekt for husholdningene økt med 24,0 milliarder kroner. Konsumet i husholdningene økte med 21,8 milliarder kroner, og brutto sparing i denne sektoren fikk et moderat oppsving i fjor.

I perioden 1993-1995 holdt husholdningenes brutto sparing seg på et nivå rundt 55 milliarder kroner. I samme periode økte husholdningenes bruttoinvesteringer fra et bunnivå på 25,2 milliarder kroner i 1993 til 41,2 milliarder kroner i 1995. I tråd med dette viser beregningene en nedgang i husholdningenes nettofinansinvesteringer i årene

Figur 1. Husholdningene. Sparing, bruttoinvestering og nettofinansinvesteringer 1988-1995.
Milliarder kroner

Tabell 1. Husholdningenes disponible inntekt og brutto sparing. Endringer fra Økonomisk utsyn.
Milliarder kroner

	Rev. tall 1995	Øk. utsyn 1995
Brutto disponibel inntekt	507,5	513,7
Konsum i husholdningene	456,6	458,7
Korreksjon, sparing i pensj.fond	6,7	2,0
Brutto sparing	57,5	56,9

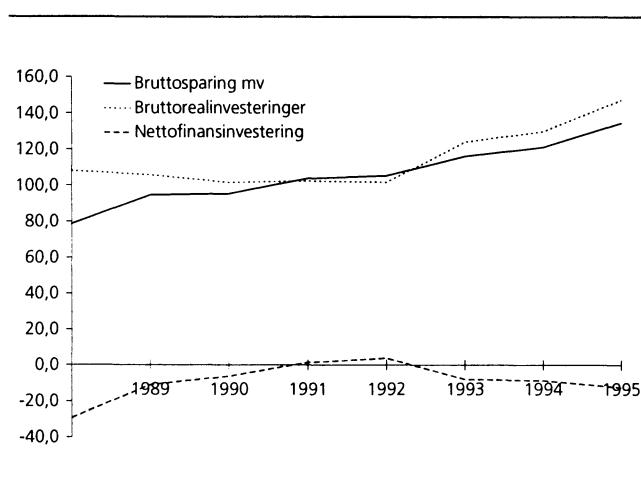
1993-1995. Nettofinansinvesteringene er beregnet til 15,3 milliarder kroner i 1995.

Positiv utvikling for ikke-finansielle foretak

Ikke-finansielle foretak, som omfatter både private og offentlig eide foretak, har hatt en positiv inntektsutvikling i perioden 1993-1995. Brutto disponibel inntekt og brutto sparing for sektoren er foreløpig beregnet til 133,3 milliarder kroner i 1995, mens tilsvarende resultat var 118,0 og 114,1 milliarder kroner i henholdsvis 1994 og 1993. Dette innebærer en vekst på 13 prosent fra 1994 til 1995.

Også bruttoinvesteringene i sektoren økte i samme periode. Veksten fant sted blant de privateide foretakene, som representerer den største delen av de ikke-finansielle fore-

Figur 2. Ikke-finansielle foretak. Sparing, bruttorealinvestering og nettofinansinvestering 1988-1995. Milliarder kroner

takene. Som en følge av de økte realinvesteringene har sektoren, til tross for økt brutto sparing, hatt økende negative nettofinansinvesteringer for perioden 1993-1995.

Nedjustert overskudd på driftsregnskapet overfor utlandet

Nye foreløpige tall for utenriksregnskapet viser at Norge hadde et overskudd på driftsregnskapet overfor utlandet på 28,4 milliarder kroner i 1995. Dette er 3,9 milliarder kroner lavere enn anslaget som ble publisert i februar i år. Endringen skyldes hovedsakelig nye tall for reinvestert fortjeneste for utenlandske direkte investeringer i Norge, som er revidert opp med 2,7 milliarder kroner. I tillegg fører nye tall for andre inntekts- og utgiftsposter til at underskuddet på rente- og stønadsbalansen er revidert opp med 3,8 milliarder kroner fra 23,5 til 27,3 milliarder kroner.

Total eksportverdi og total importverdi er begge revidert opp med rundt 2,5 milliarder kroner, noe som fører til at eksportoverskuddet er lite endret. Eksportverdien er oppjustert som følge av høyere anslag på eksportprisene. Det betyr at eksportvolumet er tilnærmet uendret fra tidligere anslag. Importverdien er derimot revidert opp som følge av høyere anslag på importvolumet. Ifølge de nye tallene er veksten i importen, regnet i faste priser, på 5,1 prosent mot 4,1 i de tidligere tallene.

Reviderte tall for 1994 og 1993 viser små endringer i overskuddet på driftsbalansen overfor utlandet. I 1994 var overskuddet på 21,0 milliarder kroner, det samme som ved forrige publisering. En økning av eksportoverskuddet på 423 millioner kroner ble motsvar av en økning av underskuddet på rente- og stønadsbalansen med 455 millioner kroner. Overskuddet på driftsbalansen i 1993 er revidert ned med rundt 150 millioner kroner til 25,0 milliarder kroner. Også for 1993 ble en oppjustering av eksportoverskuddet motsvar av en økning av underskuddet på rente- og stønadsbalansen.

Nedjustert BNP-vekst også for 1994

Nye foreløpige nasjonalregnskapstall for 1994 har også medført lavere vekst i BNP regnet i faste priser. Både de nye og de tidligere publiserte tallene er utarbeidet ved hjelp av kvartalsregnskapet, og årsaken til revisjonene er dels innarbeiding av nytt basisår, og dermed nytt vektgunglag, og dels innarbeiding av nytt tallmateriale. Etter de siste revisjonene vokste BNP med 5,0 prosent, en nedjustering på 0,7 prosentenheter. Bruttoproduktet i industrien er lite endret, mens tjenesteproduksjonen både i offentlige og private næringer er nedjustert.

Som for 1995 er veksten i den innenlandske anvendelsen revidert ned. Både konsum i husholdninger og offentlig forvaltning er justert ned 0,4 prosentenheter. Ifølge de nye nasjonalregnskapstallene vokste husholdningenes konsum med 4,4 prosent fra 1993 til 1994. I de reviderte tallene er informasjon fra forbruksundersøkelsen for husholdninger innarbeidet.

Veksten i bruttoinvesteringene i fast realkapital er derimot revidert opp fra 5,5 prosent til 6,9 prosent. Det er investeringene i fastlands-Norge som er revidert opp, og særlig for de tjenesteytende næringene viser nyberegningene sterke vekst enn tidligere antatt. Lagerinvesteringene, som i de første anslagene for 1994 bidro sterkt til BNP-veksten, er klart lavere i de nye beregningene. Bruttoinvesteringer totalt er dermed nedjustert fra 9,2 prosent vekst til 8,7 prosent vekst, regnet i faste priser.

Fra 1993 til 1994 vokste eksporten regnet i faste priser med 8,2 prosent, som er en nedjustering på 0,3 prosentenheter. Importvolumet ble derimot oppjustert med 0,3 prosentenheter til 6,9 prosent.

Revisjoner i næringssammensetningen for 1993

De endelige nasjonalregnskapstallene for 1993 er utarbeidet ved hjelp av det årlige nasjonalregnskapssystemet, mens de tidligere publiserte tallene var utarbeidet ved hjelp av kvartalsregnskapssystemet. Det betyr at ny og mer detaljert informasjon om de ulike næringene og anvendelseskompontene er innarbeidet. Det har medført at veksten i bruttonasjonalproduktet for 1993, regnet i faste priser, er revidert opp fra 2,1 til 2,8 prosent.

Den nye næringssinformasjonen viser sterke volumvekst i offentlig forvaltning og primærnæringene, som begge har fått oppjustert sitt bidrag til BNP med om lag 1,7 milliarder 1992-kroner. Også privat tjenesteyting viser sterke volumvekst enn tidligere antatt. For enkeltnæringer er revisjonene tildels betydelige, men revisjonene går delvis mot hverandre slik at veksten samlet for privat tjenesteyting bare er revidert fra 1,9 prosent til 2,3 prosent.

For industri og bergverk er revisionene ubetydelige, mens oljevirksomhet og utenriks sjøfart er justert ned med om lag 2,5 milliarder 1992-kroner. Trefiredeler av revisjonen i BNP i faste priser kan forklares med endringer i korrek-

Tabell 2. Endelige nasjonalregnskapstall for 1993. Prosentvis volumendring fra året før. Foreløpige nasjonalregnskapstall for 1994 og 1995. Prosentvis volumendring målt i faste 1993-priser

	1993	1994	1995
Bruttonasjonalprodukt	2,8	5,0	3,3
Innenlandsk anvendelse	3,2	4,4	3,7
Konsum i husholdninger og ideelle org.	2,2	4,1	2,5
Konsum i offentlig forvaltning	2,3	0,7	0,2
Statsforvaltningen	2,4	-1,2	-0,6
Kommuneforvaltningen	2,3	2,0	0,8
Bruttoinv. i fast realkapital	4,3	6,9	4,5
Oljevirks. og utenriks sjøfart	20,1	-9,8	-14,6
Fastlandsnæringer	-3,1	17,2	13,5
Eksport	3,2	8,2	3,8
Import	4,4	6,9	5,1

sjonspostene, hovedsakelig indirekte målte bank- og finanstjenester og statistiske avvik.

Veksten i innenlandsk anvendelse er justert opp med 0,5 prosentpoeng. De nye nasjonalregnskapstallene viser at konsumet i offentlig forvaltning vokste med 2,3 prosent, en oppjustering på 1,3 prosentenheter. Årsaken til oppjusteringen er at de tidligere tallene overvurderte prisindeksen for offentlig konsum. Veksten i husholdningenes konsum på 2,3 prosent er uendret fra tidligere anslag.

De samlede bruttoinvesteringene i fast realkapital er justert opp fra en vekst på 1,5 prosent til en vekst på 4,3 prosent. Over to tredjedeler av revisjonen kan forklares ved at investeringene i utenriks sjøfart har økt. Investeringsøkningen i utenriks sjøfart ble motsatt av en tilsvarende nedgang i lagerinvesteringene.

De nye tallene for import og eksport er lite endret i løpende priser. Imidlertid har ny prisinformasjon medført at spesielt eksporten regnet i faste priser er oppjustert med bortimot 3,5 milliarder kroner.

1989-1992: Korrigerte vekstrater for pris og volum

Tallene i løpende priser for årene 1989-1992 er uendret i forhold til det som tidligere er publisert. Statistisk sentralbyrå har imidlertid ønsket å gjøre enkelte korreksjoner i vekstratene for pris og volum. Den viktigste endringen er at prisindeksen for ny enebolig er innarbeidet i beregningsgrunnlaget for bygge- og anleggsvirksomhet. Dette har ført til at vekstraten for bruttoproduktet målt i faste priser i denne næringen er justert betydelig opp for alle årene 1989-1992. Utslaget er størst for 1989 der volumvekstraten er justert opp med hele 10 prosentpoeng. Dette har indirekte påvirket vekstratene for investeringer og bruttoproduktet i næringen som har utført reparasjon og vedlikehold av bygg og anlegg.

Det er også rettet opp noen svakheter i de tidligere beregnede vekstratene for pris og volum i varehandel og metallindustri. Samlet sett er resultatet at volumvekstraten for BNP er justert opp fra 0,3 til 0,9 prosent for 1989, fra 1,6 til 1,9 prosent for 1990, og fra 2,9 til 3,1 for 1991. For 1992 er volumvekstraten for BNP beregnet til 3,3 prosent, det vil si det samme som er publisert tidligere.

Offentlige finanser 1995

Offentlig forvaltning hadde et overskudd, eller positive nettofinansinvesteringer, på 28 milliarder i 1995. Dette innebar en bedring i budsjettbalansen på nær 40 milliarder i forhold til 1993. Målt som andel av bruttonasjonalprodukt (BNP) ble nettofinansinvestering redusert fra et underskuddet på 1,4 prosent i 1993 til et overskudd på 3 prosent i 1995. De største bidragene til denne styrkingen kom fra økning i skatteinntektene og overføringene fra Norges Bank, kombinert med at en strammere finanspolitikk reduserte utgiftsveksten.

Offentlig forvaltnings løpende inntekter økte i 1995 nominelt med omlag 33 milliarder, eller 7,5 prosent, i forhold til året før. Hovedårsaken til den sterke inntektsveksten var økningen i skatteinntektene med nær 25 milliarder. Her kom den største nominelle veksten i merverdiavgiften, som økte med 8 milliarder, og skatt på inntekt og formue mv. som økte med nær 10,5 milliarder.

Tilsvarende tall for offentlig forvaltnings løpende utgifter viste en nominell økning på 9,5 milliarder, eller 2,3 prosent, i forhold til året før. Den nominelle veksten kom her i lønnsutgiftene, som økte med 5 milliarder, og i stønadene til husholdningene, som økte med omlag 6,5 milliarder.

Nedgangen i de løpende utgiftene kom i formuesutgiftene og de løpende overføringene. Av stønadene til husholdningene var det spesielt sykepenger, fødselspenger mv og utdanningsstønader som hadde høy vekst. Arbeidsledighetsstønaden gikk derimot ned med 0,9 milliarder som følge av redusert ledighet.

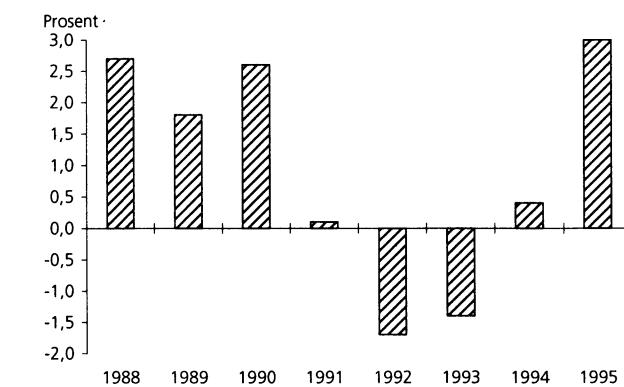
Nettofinansinvesteringer i offentlig forvaltning er det over-/underskuddsmål som benyttes i nasjonalregnskapet og i internasjonale sammenlikninger. Ett av Maastricht-avtalens kriterier for medlemskap i en fremtidig europeisk økonomisk union er at dette underskuddet ikke må overstige 3 prosent av BNP. Med et budsjettoverskudd på 3 prosent hadde Norge i 1995 ikke problemer med kriteriet. Også i 1992 og 1993 hvor Norge hadde underskudd på budsjettbalansen for offentlig forvaltning var Norge klart innenfor marginen. Til sammenlikning var underskuddet blant EU-medlemmene samlet omlag 5,6 prosent i 1995 i følge tallmateriale fra EU-kommisjonen.

Et annet vanlig underskuddsbegrep er underskudd før låne-transaksjoner. I dette begrepet er statsforvaltningens netto kapitalinnskudd til statlig forretningsdrift utgjørt. I 1994 var underskudd før lånetransaksjoner på 12,6 milliarder. I 1995 var dette snudd til ett overskudd på 17,5 milliarder. Målt som andel av BNP utgjorde overskuddet 1,9 prosent i 1995, mot et underskudd på 1,4 prosent i 1994.

Offentlig forvaltning består av to forvaltningsnivåer; statsforvaltningen og kommuneforvaltningen, herunder både primær- og fylkeskommuner. Statsforvaltningen kan igjen deles opp i statskassen medregnet folketrygden og andre stats- og trygderegnskap (Folketrygfondet, Banksikringsfondet, Petroleumsfondet mv.). Statsforvaltningen hadde et overskudd, eller positive nettofinansinvesteringer, på 23 milliarder i 1995. Dette er en styrking i budsjettbalansen

på nær 30 milliarder fra 1994. Hovedårsaken til denne bedringen var økte skatteinntekter og økning i overføringene fra Norges Bank. Nettofinansinvesteringene for kommune-forvaltningen var i 1995 på 0,5 milliard i overskudd. Dette er en nominell nedgang fra 1994 hvor overskuddet var på 4 milliarder kroner. Her er det økningen i lønnsutgiftene og bruttoinvesteringene som hovedsakelig sto for reduksjonen i overskuddet. Veksten i investeringer må sees i sammenheng med forberedelser til obligatorisk skolestart for 6-åringar fra 1997

Offentlig forvaltning. Nettofinansinvesteringer 1988-1995. Prosent av BNP

Offentlig forvaltning. Inntekter og utgifter, påløpte beløp. 1994-1995

	1994 Milliarder	1995 Milliarder	Vekst. Prosent
1. Totale inntekter	437,1	470,2	7,6
Formuesinntekter	46,5	47,8	2,8
Skatteinntekter	366,0	390,5	6,7
Andre løpende overføringer	21,4	27,9	30,4
Driftsresultat	2,6	3,0	15,4
Kapitalinntekter	0,6	1,0	66,7
2. Totale utgifter	433,8	441,8	1,8
Formuesutgifter	27,0	26,7	-1,1
Overføring til private	190,5	195,3	2,5
Andre løpende overføringer	11,3	9,6	-15,0
Konsum i offentlig forvaltning	185,2	192,0	3,7
Kapitalutgifter	19,8	18,2	-8,1
3. Nettofinansinvestering (1-2)	3,3	28,4	
3.a. Kapitalinnskudd i forretningsdrift	15,9	10,9	
3.b. Overskudd før lånetransaksjoner	-12,6	17,5	

Tabell 1. Offentlig forvaltning. Utvalgte hovedtall. Absolutte tall og i prosent av bruttonasjonalproduktet (BNP)

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Mill. kr								
KONSUM I OFFENTLIG FORVALTNING	130763	139037	149505	161378	172974	179599	185202	191964
Statsforvaltningen	51125	55575	61360	65772	71017	74111	74910	76852
Kommuneforvaltningen	79638	83462	88145	95606	101957	105488	110292	115112
BRUTTOINVESTERING I FAST REALKAPITAL	26145	27165	25729	28883	29998	27369	28263	29161
Statsforvaltningen	10670	12829	12983	15002	16204	13939	13923	13487
Kommuneforvaltningen	15475	14336	12746	13881	13794	13430	14340	15674
OVERFØRINGER TIL PRIVATE	129819	144705	157780	170035	180294	187330	190528	195265
Produksjonssubsidier	28035	30001	32565	34176	34914	36322	36771	34983
Stønader til husholdninger	92709	105081	115259	124965	133887	139455	141953	148610
Overføringer til ideelle organisasjoner	9057	9596	9919	10854	11312	11386	11544	11622
Andre innenlandske løpende overføringer	18	27	37	40	181	167	260	50
SKATTER I ALT	280719	288538	306878	317701	326905	339076	365993	390605
Petroleumsskatter	10283	18378	27852	28302	27522	26155	27343	27795
NETTO SKATTER (Skatter-overføringer til private)	150900	143833	149098	147666	146611	151746	175465	195340
NETTOFINANSINVESTERINGER	17032	12420	18706	1028	-13604	-11364	3300	28455
OVERSKUDD FØR LÅNETRANSAKSJONER	7611	6963	15614	-2863	-18753	-25444	-12639	17472
Prosent av BNP								
KONSUM I OFFENTLIG FORVALTNING	20,4	20,4	20,7	21,2	22,1	21,8	21,1	20,5
Statsforvaltningen	8,0	8,1	8,5	8,6	9,1	9,0	8,5	8,2
Kommuneforvaltningen	12,5	12,2	12,2	12,5	13,0	12,8	12,6	12,3
BRUTTOINVESTERING I FAST REALKAPITAL	4,1	4,0	3,6	3,8	3,8	3,3	3,2	3,1
Statsforvaltningen	1,7	1,9	1,8	2,0	2,1	1,7	1,6	1,4
Kommuneforvaltningen	2,4	2,1	1,8	1,8	1,8	1,6	1,6	1,7
OVERFØRINGER TIL PRIVATE	20,3	21,2	21,9	22,3	23,0	22,8	21,7	20,9
Produksjonssubsidier	4,4	4,4	4,5	4,5	4,5	4,4	4,2	3,7
Stønader til husholdninger	14,5	15,4	16,0	16,4	17,1	16,9	16,2	15,9
Overføringer til ideelle organisasjoner	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,2
Andre innenlandske løpende overføringer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
SKATTER I ALT	43,9	42,3	42,5	41,7	41,7	41,2	41,7	41,7
Petroleumsskatter	1,6	2,7	3,9	3,7	3,5	3,2	3,1	3,0
NETTO SKATTER (Skatter-overføringer til private)	23,6	21,1	20,6	19,4	18,7	18,4	20,0	20,9
NETTOFINANSINVESTERINGER	2,7	1,8	2,6	0,1	-1,7	-1,4	0,4	3,0
OVERSKUDD FØR LÅNETRANSAKSJONER	1,2	1,0	2,2	-0,4	-2,4	-3,1	-1,4	1,9

Tabell 2. Offentlig forvaltning¹⁾. Inntekter og utgifter etter art. 1988-1995. Mill. kr

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
A. LØPENDE INNTEKTER	333490	347681	377546	387074	394262	408672	436505	469254
1. Formuesinntekter	44888	47898	51227	53135	52676	50832	46457	47799
Renter	43151	45979	48563	49813	48771	48062	43154	42336
Aksjeutbytte mv.	345	426	1257	2011	1843	1732	2493	4437
Leieinntekter av grunn, veianlegg mv.	1392	1493	1407	1311	2062	1038	810	1026
2. Skatteinntekter	280719	288538	306878	317701	326905	339076	365993	390605
Produksjonsskatter	106704	107049	110849	116724	122212	130794	141366	151325
Mva. og avgift på investeringer	64169	62591	62804	64305	66929	74547	80774	88789
Toll	1262	1273	1451	1492	1647	1699	1975	2121
Avgift på utvinning av petroleum	5451	7512	8729	10333	10508	10676	9292	8995
Avgift på alkohol mv.	5304	5477	5746	5852	6040	5853	6226	6465
Avgift på tobakkvarer	3173	3647	3733	4248	4437	4768	5030	5305
Avgift på bensin	6430	6507	6920	8345	9122	9126	9581	10224
Avgift på motorvogner ²⁾	6866	6055	6761	6328	7433	7684	11371	12161
Avgift på elektrisk kraft	3144	3315	3507	3338	3535	3738	4110	4473
Eiendomsskatt	1704	1961	2216	2267	2591	2685	2792	2812
Andre produksjonsskatter	9201	8711	8982	10216	9970	10018	10215	9980
Trygde- og pensjonspremier	79770	76418	79773	83339	87334	83134	87235	91385
Fra arbeidstakere	30859	27683	29273	30878	32818	34080	35682	37535
Fra arbeidsgivere	48911	48735	50500	52461	54516	49054	51553	53850
Skatt på inntekt, formue mv.	94245	105071	116256	117638	117359	125148	137392	147895
Skatt på inntekt og formue unntatt ved utvinning av petroleum	77144	76935	80532	80852	72211	77706	81001	83550
Skatt på inntekt og formue ved utvinning av petroleum	4832	10866	19123	17969	17014	15479	18051	18800
Fellesskatt til Skattefordelingsfondet	10593	15468	14732	16549	25456	29073	35309	42436
Årsavgift på motorvogner betalt av husholdninger	1618	1734	1790	1850	2255	2460	2588	2664
Annen skatt på inntekt, formue mv.	58	68	79	418	423	430	443	445
3. Andre løpende overføringer	6815	9630	17506	14162	12462	16392	21447	27889
Overføringer fra offentlig forretningsdrift	74	138	5254	5663	3957	8244	9010	10612
Petroleumsvirksomhet	-	124	5223	5625	3932	8071	8947	10576
Annen virksomhet	74	14	31	38	25	173	63	36
Overføringer fra Norges Bank	4573	7466	10153	5691	4525	5080	9545	14340
Bøter, inndragninger mv.	364	294	328	829	1833	916	661	668
Andre overføringer	1804	1732	1771	1979	2147	2152	2231	2269
4. Driftsresultat³⁾	1068	1615	1935	2076	2219	2372	2608	2961
B. KAPITALINNTEKTER	497	569	446	479	623	657	647	975
1. Kapitaloverføringer	497	569	446	479	623	657	647	975
Avgift på arv og gaver	497	569	446	479	623	657	647	975
C. TOTALE INNTEKTER (A+B)	333987	348250	377992	387553	394885	409329	437152	470229

1) I tabellen for offentlig forvaltning er interne overføringer mellom statsforvaltningen og kommuneforvaltningen strøket, mens disse er tatt med i undersektorene.

2) Årsavgift på motorvogner betalt av husholdninger er inkludert under skatt på inntekt, formue m.v.

3) Kommunale vannverk og kommunal avløps- og renovasjonsvirksomhet betraktes som markedsrettet virksomhet selv om de er en del av offentlig forvaltning.

Disse virksomhetene har et positivt driftsresultat i motsetning til offentlig forvaltning ellers, som har større driftsutgifter enn driftsinntekter og der de enkelte komponentene inngår i konsum i offentlig forvaltning.

Tabell 2 (forts.). Offentlig forvaltning. Inntekter og utgifter etter art. 1988-1995. Mill. kr

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
D. LØPENDE UTGIFTER	298873	317541	342265	366480	387399	403251	414101	423573
1. Formuesutgifter	22684	24711	25812	24840	25653	27845	27065	26702
Renter	22684	24711	25812	24840	25653	27556	26841	26074
Aksjeutbytte mv	-	-	-	-	-	289	224	628
2. Overføringer til private	129819	144705	157780	170035	180294	187330	190528	195265
Produksjonssubsidier	28035	30001	32565	34176	34914	36322	36771	34983
Stønader til husholdninger	92709	105081	115259	124965	133887	139455	141953	148610
Pensjonsstønader	57042	62275	66977	71677	75207	78373	80308	83891
Sykepenger, fødselspenger mv.	12050	12882	13772	15214	15098	15063	15736	17120
Barnetrygd	7200	7870	8800	10083	11219	11489	11604	11679
Arbeidsløshetsstønader	3212	6474	7811	8545	10629	11852	10916	10010
Attføringsstønader	3879	4623	5664	6707	7686	8234	8260	8071
Utdanningsstønader	2505	3067	3673	4404	5172	5616	6280	8527
Sosialhjelpsstønader	2977	3412	3570	3919	3969	4118	4436	4451
Andre stønader til husholdninger	3844	4478	4992	4416	4907	4710	4413	4861
Overføringer til ideelle organisasjoner	9057	9596	9919	10854	11312	11386	11544	11622
Andre innenlandske løpende overføringer	18	27	37	40	181	167	260	50
3. Andre løpende overføringer	15607	9088	9168	10227	8478	8477	11306	9642
Overføringer til statens forretningsdrift	10311	3723	2783	3646	1672	1878	3917	1615
Petroleumsvirksomhet	5873	-	-	-	-	-	-	-
Annen virksomhet	4438	3723	2783	3646	1672	1878	3917	1615
Løpende overføringer til utlandet	5296	5365	6385	6581	6806	6599	7389	8027
4. Konsum i offentlig forvaltning	130763	139037	149505	161378	172974	179599	185202	191964
Lønnskostnader	88969	93899	99904	107650	114374	118245	123117	128398
Produktinnsats	46176	49009	54739	59547	62890	65080	66481	67812
Produktkjøp til husholdninger	6866	7073	8057	9181	10304	11026	11643	12233
Kapitalslit	10149	10925	11042	11587	12269	12481	12706	13054
Driftsresultat 3)	1068	1615	1935	2076	2219	2372	2608	2961
Gebyrer (-)	-22465	-23484	-26172	-28663	-29082	-29605	-31353	-32494
E. NETTO SPARING (A-D)	34617	30140	35281	20594	6863	5421	22404	45681
F. KAPITALUTGIFTER	18082	18289	17021	20045	21090	17442	19751	18201
1. Nettoinvestering i fast realkapital	15996	16240	14687	17296	17729	14888	15557	16107
Bruttoinvestering i fast realkapital	26145	27165	25729	28883	29998	27369	28263	29161
Anskaffelse av fast realkapital	27890	28312	26914	29160	30632	27743	28651	29463
Salg av fast realkapital (-)	-1745	-1147	-1185	-277	-634	-374	-388	-302
Kapitalslit (-)	-10149	-10925	-11042	-11587	-12269	-12481	-12706	-13054
2. Netto kjøp av tomter og grunn	-190	-72	6	402	348	171	-95	-145
Kjøp av tomter og grunn	56	93	145	1261	1063	657	593	549
Salg av tomter og grunn (-)	-246	-165	-139	-859	-715	-486	-688	-694
3. Kapitaloverføringer	2276	2121	2328	2347	3013	2383	4289	2239
Kapitaloverføringer til næringsvirksomhet	1286	1243	1295	1301	2070	1390	3334	1338
Kapitaloverføringer til utlandet	990	878	1033	1046	943	993	955	901
G. TOTALE UTGIFTER (D+F)	316955	335830	359286	386525	408489	420693	433852	441774
H. NETTOFINANSINVESTERINGER (C-G)	17032	12420	18706	1028	-13604	-11364	3300	28455
1. Netto kapitalinnskudd i statens forretningsdrift	9421	5457	3092	3891	5149	14080	15939	10983
Petroleumsvirksomhet	8037	4702	3911	6550	8082	16036	17970	10110
Annen virksomhet	1384	755	-819	-2659	-2933	-1956	-2031	873
2. Overskudd før lånetransaksjoner	7611	6963	15614	-2863	-18753	-25444	-12639	17472

Tabell 3. Statsforvaltningen. Inntekter og utgifter etter art. 1988-1995. Mill. kr

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
A. LØPENDE INNTEKTER	270741	282463	309861	320318	317264	325264	347260	381592
1. Formuesinntekter	42265	45454	48636	50188	49556	47804	43957	45369
Renter	40528	43535	45972	46866	45651	45034	40654	39906
Aksjeutbytte mv	345	426	1257	2011	1843	1732	2493	4437
Leieinntekter av grunn, veianlegg mv.	1392	1493	1407	1311	2062	1038	810	1026
2. Skatteinntekter	218684	222764	239815	254459	255500	261730	282664	309256
Produksjonsskatter	103077	102031	106172	110276	118082	124806	135459	146938
Mva og avgift på investeringer	63718	60063	61110	61383	65403	71930	79324	87592
Toll	1213	1135	1305	1439	1533	1681	1811	2647
Avgift på utvinning av petroleum	5451	7512	8729	10333	10508	10676	9292	8995
Avgift på alkohol mv.	5203	5363	5757	5855	6009	5776	6280	6519
Avgift på tobakkvarer	2676	3731	3750	4134	4526	4649	5041	5316
Avgift på bensin	6009	6584	7057	7978	9351	9338	9298	9941
Avgift på motorvogner ¹⁾	6987	6023	6627	6267	7478	7745	11127	12236
Avgift på elektrisk kraft	3188	3317	3413	3380	3456	3747	3937	4408
Andre produksjonskatter	8632	8303	8424	9507	9818	9264	9349	9284
Trygde- og pensjonspremier	78748	77153	79361	83279	86534	83144	86428	90727
Fra arbeidstakere	30660	28150	29246	31217	32622	33119	35497	37401
Fra arbeidsgivere	48088	49003	50115	52062	53912	50025	50931	53326
Skatt på inntekt, formue mv.	36859	43580	54282	60904	50884	53780	60777	71591
Skatt på inntekt og formue unntatt ved utvinning av petroleum	20748	21639	20167	20396	14473	9958	10296	11354
Skatt på inntekt og formue ved utvinning av petroleum	6201	6378	17329	21760	14823	15939	15205	18769
Fellesskatt til Skattefordelingsfondet	8234	13761	14917	16480	18910	24993	32244	38359
Årsavgift på motorvogner betalt av husholdninger	1618	1734	1790	1850	2255	2460	2588	2664
Annen skatt på inntekt, formue mv.	58	68	79	418	423	430	444	445
3. Andre løpende overføringer	9792	14245	21410	15671	12208	15730	20639	26967
Overføringer innen offentlig forvaltning	4781	6347	5675	3488	1893	1490	1423	1347
Fra kommuneforvaltningen	4781	6347	5675	3488	1893	1490	1423	1347
Overføringer fra offentlig forretningsdrift	74	138	5254	5663	3957	8244	9010	10612
Petroleumsvirksomhet	-	124	5223	5625	3932	8071	8947	10576
Annen virksomhet	74	14	31	38	25	173	63	36
Overføringer fra Norges Bank	4573	7466	10153	5691	4525	5080	9545	14340
Bøter, inndragninger mv.	364	294	328	829	1833	916	661	668
B. KAPITALINNTEKTER	497	569	446	479	623	657	647	975
1. Kapitaloverføringer	497	569	446	479	623	657	647	975
Avgift på arv og gaver	497	569	446	479	623	657	647	975
C. TOTALE INNTEKTER (A+B)	271238	283032	310307	320797	317887	325921	347907	382567

1) Årsavgift på motorvogner betalt av husholdninger er inkludert under skatt på inntekt, formue mv.

Tabell 3. (forts.). Statsforvaltningen. Inntekter og utgifter etter art. 1988-1995. Mill. kr

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
D. LØPENDE UTGIFTER	242774	262568	286509	306284	324403	335794	343934	350310
1. Formuesutgifter	16456	17853	18666	17380	17961	20340	21072	21241
Renter	16456	17853	18666	17380	17961	20051	20848	20613
Aksjeutbytte mv	-	-	-	-	-	289	224	628
2. Overføringer til private	115485	129826	142035	154120	163452	169809	172303	176244
Produksjonssubsidier	24630	26916	28971	30838	31261	32121	32186	29777
Stønader til husholdninger	88009	99946	109731	119785	128267	133553	135579	141984
Pensjonsstønader	57042	62275	66977	71677	75207	78373	80308	83891
Sykepenger, fødselspenger mv.	12050	12882	13772	15214	15098	15063	15736	17120
Barnetrygd	7200	7870	8800	10083	11219	11489	11604	11679
Arbeidsløshetsstønader	3212	6474	7811	8545	10629	11852	10916	10010
Attføringsstønader	3879	4623	5664	6707	7686	8234	8260	8071
Utdanningsstønader	2505	3067	3673	4404	5172	5616	6280	8527
Andre stønader til husholdninger	2121	2755	3034	3155	3256	2926	2475	2686
Overføringer til ideelle organisasjoner	2828	2937	3296	3457	3743	3968	4278	4433
Andre innenlandske løpende overføringer	18	27	37	40	181	167	260	50
3. Andre løpende overføringer	59708	59314	64448	69012	71973	71534	75649	75973
Overføringer innen offentlig forvaltning	44846	50782	55428	59766	63822	63526	64792	66873
Til kommuneforvaltningen	44846	50782	55428	59766	63822	63526	64792	66873
Overføringer til statens forretningsdrift	9566	3167	2635	2665	1345	1409	3468	1073
Petroleumsvirksomhet	5873	-	-	-	-	-	-	-
Annен virksomhet	3693	3167	2635	2665	1345	1409	3468	1073
Løpende overføringer til utlandet	5296	5365	6385	6581	6806	6599	7389	8027
4. Konsum i statsforvaltningen	51125	55575	61360	65772	71017	74111	74910	76852
Lønnskostnader	26743	28002	30040	31599	33472	34139	34873	35714
Produktinnsats	20864	23443	27947	29968	31915	33384	33460	33512
Produktkjøp til husholdninger	4976	5448	6117	7078	7935	8411	8859	9365
Kapitalslit	4829	5296	5321	5749	6162	6240	6293	6478
Gebyrer (-)	-6287	-6614	-8065	-8622	-8467	-8063	-8575	-8217
E. NETTO SPARING (A-D)	27967	19895	23352	14034	-7139	-10530	3326	31282
F. KAPITALUTGIFTER	8049	9701	10055	11581	12892	10092	11586	9109
1. Nettoinvestering i fast realkapital	5841	7533	7662	9253	10042	7699	7630	7009
Bruttoinvestering i fast realkapital	10670	12829	12983	15002	16204	13939	13923	13487
Anskaffelse av fast realkapital	10702	12854	13009	15027	16276	14064	13987	13587
Salg av fast realkapital (-)	-32	-25	-26	-25	-72	-125	-64	-100
Kapitalslit (-)	-4829	-5296	-5321	-5749	-6162	-6240	-6293	-6478
2. Netto kjøp av tomter og grunn	-68	47	65	52	-66	93	111	35
Kjøp av tomter og grunn	56	93	145	182	121	179	158	109
Salg av tomter og grunn (-)	-124	-46	-80	-130	-187	-86	-47	-74
3. Kapitaloverføringer	2276	2121	2328	2276	2916	2300	3845	2065
Kapitaloverføringer til næringsvirksomhet	1286	1243	1295	1230	1973	1307	2890	1164
Kapitaloverføringer til utlandet	990	878	1033	1046	943	993	955	901
G. TOTALE UTGIFTER (D+F)	250823	272269	296564	317865	337295	345886	355520	359419
H. NETTOFINANSINVESTERINGER (C-G)	20415	10763	13743	2932	-19408	-19965	-7613	23148
1. Netto kapitalinnskudd i statens forretningsdrift	9421	5457	3092	3891	5149	14080	15939	10983
Petroleumsvirksomhet	8037	4702	3911	6550	8082	16036	17970	10110
Annен virksomhet	1384	755	-819	-2659	-2933	-1956	-2031	873
2. Overskudd før lånetransaksjoner	10994	5306	10651	-959	-24557	-34045	-23552	12165

Tabell 4. Kommuneforvaltningen. Inntekter og utgifter etter art. 1988-1995. Mill. kr

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
A. LØPENDE INNTEKTER	107238	115491	122188	129792	136272	139716	148141	150431
1. Formuesinntekter	2623	2444	2591	2947	3120	3028	2500	2430
Renter	2623	2444	2591	2947	3120	3028	2500	2430
2. Skatteinntekter	56373	58699	61552	64008	65308	68281	74986	75711
Produksjonsskatter	1990	2373	2627	2597	2926	3004	3223	3173
Eiendomsskatt	1704	1961	2216	2267	2591	2685	2792	2812
Andre produksjonsskatter	286	412	411	330	335	319	431	361
Skatt på inntekt, formue mv.	54383	56326	58925	61411	62382	65277	71763	72538
Skatt på inntekt og formue unntatt ved utvinning av petroleum	54383	56326	58925	61411	62382	65277	71763	72538
3. Andre løpende overføringer	47174	52733	56110	60761	65625	66035	68047	69329
Overføringer innen offentlig forvaltning	45370	51001	54339	58782	63478	63883	65816	67060
Fra statskassen medregnet folketrygden	37672	42071	45302	48942	52998	53521	55291	56342
Fra andre stats- og trygderegnskap	7698	8930	9037	9840	10480	10362	10525	10718
Andre overføringer	1804	1732	1771	1979	2147	2152	2231	2269
4. Driftsresultat¹⁾	1068	1615	1935	2076	2219	2372	2608	2961
C. TOTALE INNTEKTER (=A)	107238	115491	122188	129792	136272	139716	148141	150431
D. LØPENDE UTGIFTER	105187	112433	116351	123891	128505	132451	135943	140846
1. Formuesutgifter	6228	6858	7146	7460	7692	7505	5993	5461
Renter	6228	6858	7146	7460	7692	7505	5993	5461
2. Overføringer til private	14113	15174	15691	16240	16888	17577	17813	18253
Produksjonssubsidier	3184	3380	3540	3663	3699	4257	4173	4438
Stønader til husholdninger	4700	5135	5528	5180	5620	5902	6374	6626
Sosialhjelpsstønader	2977	3412	3570	3919	3969	4118	4436	4451
Andre stønader til husholdninger	1723	1723	1958	1261	1651	1784	1938	2175
Overføringer til ideelle organisasjoner	6229	6659	6623	7397	7569	7418	7266	7189
3. Andre løpende overføringer	5208	6939	5369	4585	1968	1881	1845	2020
Overføringer innen offentlig forvaltning	4463	6383	5221	3604	1641	1412	1396	1478
Til statskassen medregnet folketrygden	4154	6106	4712	3432	1235	998	1072	1288
Til andre stats og trygderegnskap	309	277	509	172	406	414	324	190
Overføringer til kommunal forretningsdrift	745	556	148	981	327	469	449	542
4. Konsum i kommuneforvaltningen	79638	83462	88145	95606	101957	105488	110292	115112
Lønnskostnader	62226	65897	69864	76051	80902	84106	88244	92684
Produktinnsats	25312	25566	26792	29579	30975	31696	33021	34300
Produktkjøp til husholdninger	1890	1625	1940	2103	2369	2615	2784	2868
Kapitalslit	5320	5629	5721	5838	6107	6241	6413	6576
Driftsresultat ¹⁾	1068	1615	1935	2076	2219	2372	2608	2961
Gebyrer (-)	-16178	-16870	-18107	-20041	-20615	-21542	-22778	-24277
Ordinære gebyrer	-10851	-12259	-13221	-15256	-16414	-17307	-18403	-19771
Inntekter av egne bygge- og anleggsarbeider	-5327	-4611	-4886	-4785	-4201	-4235	-4375	-4506
E. NETTO SPARING (A-D)	2051	3058	5837	5901	7767	7265	12198	9585
F. KAPITALUTGIFTER	10033	8588	6966	8464	8198	7350	8165	9092
1. Nettoinvestering i fast realkapital	10155	8707	7025	8043	7687	7189	7927	9098
Bruttoinvestering i fast realkapital	15475	14336	12746	13881	13794	13430	14340	15674
Anskaffelse av fast realkapital	17188	15458	13905	14133	14356	13679	14664	15876
Salg av fast realkapital (-)	-1713	-1122	-1159	-252	-562	-249	-324	-202
Kapitalslit (-)	-5320	-5629	-5721	-5838	-6107	-6241	-6413	-6576
2. Netto kjøp av tomter og grunn	-122	-119	-59	350	414	78	-206	-180
Kjøp av tomter og grunn	-	-	-	1079	942	478	435	440
Salg av tomter og grunn (-)	-122	-119	-59	-729	-528	-400	-641	-620
3. Kapitaloverføringer til næringsvirksomhet	-	-	-	71	97	83	444	174
G. TOTALE UTGIFTER (D+F)	115220	121021	123317	132355	136703	139801	144108	149938
H. NETTOFINANSINVESTERINGER (C-G)	-7982	-5530	-1129	-2563	-431	-85	4033	493
2. Overskudd før lånetransaksjoner	-7982	-5530	-1129	-2563	-431	-85	4033	493

1) Kommunale vannverk og kommunal avløps- og renovasjonsvirksomhet betraktes som markedsrettet virksomhet selv om de er en del av offentlig forvaltning. Disse virksomhetene har et positivt driftsresultat i motsetning til offentlig forvaltning ellers, som har større driftsutgifter enn driftsinntekter og der de enkelte komponentene inngår i konsum i offentlig forvaltning.

Tabell 5. Offentlig forvaltning¹⁾. Totale utgifter etter formål. 1988-1995. Mill. kr

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
TOTALE UTGIFTER	316955	335830	359286	386525	408489	420693	433852	441774
01. Alminnelig offentlig tjenesteyting	19021	19467	20971	22012	22908	23930	25214	26396
02. Forsvar	17854	20758	22297	22410	23202	21689	23188	22449
03. Politi, rettsvesen mv.	4945	5042	5536	6207	6780	6767	7076	7360
04. Undervisning	37725	41479	44374	48087	51347	53947	56856	60606
Av dette								
041 Grunnskoler og førskoler	16724	17296	17748	17916	18245	18268	19103	20012
042 Videregående skoler	9276	10111	10639	11504	11871	12160	13411	13959
043 Universiteter og høgskoler	6883	7692	8763	10042	10978	11797	12000	12514
05. Helsestett	42351	43105	45675	50352	52550	54036	56145	59513
Av dette								
051 Helseinstitusjoner	32084	32944	34397	38066	39201	40057	41403	38234
052 Helsetjenester utenfor institusjoner	5240	5412	5905	6824	7427	7498	7753	13897
06. Sosial trygd og velferd	103694	116029	125376	136995	146950	154043	156702	161244
07. Boliger og nærmiljø	7667	8746	8554	9566	9918	10226	12012	11204
08. Kultur, fritid og religion	8570	8336	8465	10827	11966	12041	10537	10994
09. Energi	8299	1782	2424	2445	621	-336	591	634
10. Næringsøkonomiske formål i primærnæringene	14435	14991	16303	15575	16669	15965	15508	15657
11. Næringsøkonomiske formål i sekundærnæringene	2462	1875	2771	2147	2597	1857	1599	1678
12. Næringsøkonomiske formål i samferdsel	19084	19748	19732	22356	24634	24276	27522	24240
13. Andre næringsøkonomiske formål	7418	8958	9788	12237	12076	13758	13119	11893
14. Andre formål	23430	25514	27020	25309	26271	28494	27783	27906
Av dette								
1401 Renter	22919	24950	26047	25072	25884	28079	27295	26931

1) I tabellen for offentlig forvaltning er interne overføringer mellom statsforvaltningen og kommuneforvaltningen strøket, mens disse er tatt med i undersektorene.

Tabell 5 (forts.). Offentlig forvaltning. Totale utgifter etter formål. 1988-1995. Prosent.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
TOTALE UTGIFTER	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
01. Alminnelig offentlig tjenesteyting	6,0	5,8	5,8	5,7	5,6	5,7	5,8	6,0
02. Forsvar	5,6	6,2	6,2	5,8	5,7	5,2	5,3	5,1
03. Politi, rettsvesen mv.	1,6	1,5	1,5	1,6	1,7	1,6	1,6	1,7
04. Undervisning	11,9	12,4	12,4	12,4	12,6	12,8	13,1	13,7
Av dette								
041 Grunnskoler og førskoler	5,3	5,2	4,9	4,6	4,5	4,3	4,4	4,5
042 Videregående skoler	2,9	3,0	3,0	3,0	2,9	2,9	3,1	3,2
043 Universiteter og høgskoler	2,2	2,3	2,4	2,6	2,7	2,8	2,8	2,8
05. Helsestett	13,4	12,8	12,7	13,0	12,9	12,8	12,9	13,5
Av dette								
051 Helseinstitusjoner	10,1	9,8	9,6	9,8	9,6	9,5	9,5	8,7
052 Helsetjenester utenfor institusjoner	1,7	1,6	1,6	1,8	1,8	1,8	1,8	3,1
06. Sosial trygd og velferd	32,7	34,5	34,9	35,4	36,0	36,6	36,1	36,5
07. Boliger og nærmiljø	2,4	2,6	2,4	2,5	2,4	2,4	2,8	2,5
08. Kultur, fritid og religion	2,7	2,5	2,4	2,8	2,9	2,9	2,4	2,5
09. Energi	2,6	0,5	0,7	0,6	0,2	-0,1	0,1	0,1
10. Næringsøkonomiske formål i primærnæringene	4,6	4,5	4,5	4,0	4,1	3,8	3,6	3,5
11. Næringsøkonomiske formål i sekundærnæringene	0,8	0,6	0,8	0,6	0,6	0,4	0,4	0,4
12. Næringsøkonomiske formål i samferdsel	6,0	5,9	5,5	5,8	6,0	5,8	6,3	5,5
13. Andre næringsøkonomiske formål	2,3	2,7	2,7	3,2	3,0	3,3	3,0	2,7
14. Andre formål	7,4	7,6	7,5	6,5	6,4	6,8	6,4	6,3
Av dette								
1401 Renter	7,2	7,4	7,2	6,5	6,3	6,7	6,3	6,1

Tabell 6. Statsforvaltningen. Totale utgifter etter formål. 1988-1995. Mill. kr

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
TOTALE UTGIFTER	250823	272269	296564	317865	337295	345886	355520	359419
01. Alminnelig offentlig tjenesteyting	12345	12701	14213	14694	15123	16200	17101	17921
02. Forsvar	17800	20705	22241	22410	23202	21689	23188	22449
03. Politi, rettsvesen mv.	3939	4020	4511	5084	5599	5669	5959	6211
04. Undervisning	11259	13445	15356	17649	19473	21521	22622	24723
Av dette								
041 Grunnskoler og førskoler	447	482	597	574	271	309	314	345
042 Videregående skoler	1368	1418	1536	1810	1838	1999	2682	2887
043 Universiteter og høgskoler	6883	7692	8763	10042	10978	11797	12000	12514
05. Helsestett	7875	8456	9199	10341	11392	12011	12743	13785
Av dette								
051 Helseinstitusjoner	2074	2128	2219	2270	2374	2491	2603	3015
052 Helsetjenester utenfor institusjoner	2725	2989	3312	3855	4307	4283	4403	4687
06. Sosial trygd og velferd	87208	98092	106683	115810	123880	129694	131015	134815
07. Boliger og nærmiljø	2605	3162	3246	3804	4123	4363	5524	4452
08. Kultur, fritid og religion	2689	2945	3013	4699	5299	5348	3763	4115
09. Energi	8327	1878	2702	2859	1329	304	661	646
10. Næringsøkonomiske formål i primærnæringene	14007	15063	16046	15901	16714	16021	15096	14889
11. Næringsøkonomiske formål i sekundærnæringene	2462	1875	2771	2147	2597	1857	1599	1678
12. Næringsøkonomiske formål i samferdsel	11753	12854	12969	14536	16639	16310	19412	16002
13. Andre næringsøkonomiske formål	6956	8121	8846	10521	9839	10748	10589	9081
14. Andre formål	61598	68952	74768	77410	82086	84151	86248	88652
Av dette								
1401 Renter	16467	17868	18677	17388	17968	20350	21078	21246
1405 Overføringer til kommuneforvaltningen	44846	50782	55428	59765	63823	63526	64792	66873

Tabell 6 (forts.). Statsforvaltningen. Totale utgifter etter formål. 1988-1995. Prosent

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
TOTALE UTGIFTER	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
01. Alminnelig offentlig tjenesteyting	4,9	4,7	4,8	4,6	4,5	4,7	4,8	5,0
02. Forsvar	7,1	7,6	7,5	7,1	6,9	6,3	6,5	6,2
03. Politi, rettsvesen mv.	1,6	1,5	1,5	1,6	1,7	1,6	1,7	1,7
04. Undervisning	4,5	4,9	5,2	5,6	5,8	6,2	6,4	6,9
Av dette								
041 Grunnskoler og førskoler	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
042 Videregående skoler	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,6	0,8	0,8
043 Universiteter og høgskoler	2,7	2,8	3,0	3,2	3,3	3,4	3,4	3,5
05. Helsestett	3,1	3,1	3,1	3,3	3,4	3,5	3,6	3,8
Av dette								
051 Helseinstitusjoner	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8
052 Helsetjenester utenfor institusjoner	1,1	1,1	1,1	1,2	1,3	1,2	1,2	1,3
06. Sosial trygd og velferd	34,8	36,0	36,0	36,4	36,7	37,5	36,9	37,5
07. Boliger og nærmiljø	1,0	1,2	1,1	1,2	1,2	1,3	1,6	1,2
08. Kultur, fritid og religion	1,1	1,1	1,0	1,5	1,6	1,5	1,1	1,1
09. Energi	3,3	0,7	0,9	0,9	0,4	0,1	0,2	0,2
10. Næringsøkonomiske formål i primærnæringene	5,6	5,5	5,4	5,0	5,0	4,6	4,2	4,1
11. Næringsøkonomiske formål i sekundærnæringene	1,0	0,7	0,9	0,7	0,8	0,5	0,4	0,5
12. Næringsøkonomiske formål i samferdsel	4,7	4,7	4,4	4,6	4,9	4,7	5,5	4,5
13. Andre næringsøkonomiske formål	2,8	3,0	3,0	3,3	2,9	3,1	3,0	2,5
14. Andre formål	24,6	25,3	25,2	24,4	24,3	24,3	24,3	24,7
Av dette								
1401 Renter	6,6	6,6	6,3	5,5	5,3	5,9	5,9	5,9
1405 Overføringer til kommuneforvaltningen	17,9	18,7	18,7	18,8	18,9	18,4	18,2	18,6

Tabell 7. Kommuneforvaltningen. Totale utgifter etter formål. 1988 - 1995. Mill. kr

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
TOTALE UTGIFTER	115220	121021	123317	132355	136703	139801	144108	149938
01. Alminnelig offentlig tjenesteyting	6676	6766	6758	7318	7785	7730	8113	8475
02. Forsvar	54	53	56	-	-	-	-	-
03. Politi, rettsvesen mv.	1006	1022	1025	1123	1181	1098	1117	1149
04. Undervisning	26466	28034	29018	30438	31874	32426	34234	35883
Av dette								
041 Grunnskoler og førskoler	16277	16814	17151	17342	17974	17959	18789	19667
042 Videregående skoler	7908	8693	9103	9694	10033	10161	10729	11072
043 Universiteter og høgskoler	-	-	-	-	-	-	-	-
05. Helsestell	34476	34649	36476	40011	41158	42025	43402	45728
Av dette								
051 Helseinstitusjoner	30010	30816	32178	35796	36827	37566	38800	35219
052 Helsejenester utenfor institusjoner	2515	2423	2593	2969	3120	3215	3350	9210
06. Sosial trygd og velferd	16486	17937	18693	21185	23070	24349	25687	26429
07. Boliger og nærmiljø	5062	5584	5308	5762	5795	5863	6488	6752
08. Kultur, fritid og religion	5881	5391	5452	6128	6667	6693	6774	6879
09. Energi	-28	-96	-278	-414	-708	-640	-70	-12
10. Næringsøkonomiske formål i primærnæringene	207	223	203	-	-	-	-	-
11. Næringsøkonomiske formål i sekundærnæringene	-	-	-	-	-	-	-	-
12. Næringsøkonomiske formål i samferdsel	7331	6894	6763	7820	7995	7966	8110	8238
13. Andre næringsøkonomiske formål	462	837	942	1716	2237	3010	2530	2812
14. Andre formål	11141	13727	12901	11268	9649	9281	7723	7605
Av dette								
1401 Renter	6228	6858	7146	7460	7692	7505	5993	5461
1405 Overføringer til statsforvaltningen	4463	6383	5221	3604	1641	1412	1396	1478

Tabell 7 (forts.). Kommuneforvaltningen. Totale utgifter etter formål. 1988 - 1995. Prosent

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
TOTALE UTGIFTER	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
01. Alminnelig offentlig tjenesteyting	5,8	5,6	5,5	5,5	5,7	5,5	5,6	5,5
02. Forsvar	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-	-
03. Politi, rettsvesen mv.	0,9	0,8	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8	0,8
04. Undervisning	23,0	23,2	23,5	23,0	23,3	23,2	23,8	23,0
Av dette								
041 Grunnskoler og førskoler	14,1	13,9	13,9	13,1	13,1	12,8	13,0	12,7
042 Videregående skoler	6,9	7,2	7,4	7,3	7,3	7,3	7,4	7,2
043 Universiteter og høgskoler	-	-	-	-	-	-	-	-
05. Helsestell	29,9	28,6	29,6	30,2	30,1	30,1	30,1	29,8
Av dette								
051 Helseinstitusjoner	26,0	25,5	26,1	27,0	26,9	26,9	26,9	26,6
052 Helsejenester utenfor institusjoner	2,2	2,0	2,1	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3
06. Sosial trygd og velferd	14,3	14,8	15,2	16,0	16,9	17,4	17,8	17,2
07. Boliger og nærmiljø	4,4	4,6	4,3	4,4	4,2	4,2	4,5	4,2
08. Kultur, fritid og religion	5,1	4,5	4,4	4,6	4,9	4,8	4,7	4,7
09. Energi	0,0	-0,1	-0,2	-0,3	-0,5	-0,5	0,0	-0,5
10. Næringsøkonomiske formål i primærnæringene	0,2	0,2	0,2	-	-	-	-	-
11. Næringsøkonomiske formål i sekundærnæringene	-	-	-	-	-	-	-	-
12. Næringsøkonomiske formål i samferdsel	6,4	5,7	5,5	5,9	5,8	5,7	5,6	5,6
13. Andre næringsøkonomiske formål	0,4	0,7	0,8	1,3	1,6	2,2	1,8	2,1
14. Andre formål	9,7	11,3	10,5	8,5	7,1	6,6	5,4	6,6
Av dette								
1401 Renter	5,4	5,7	5,8	5,6	5,6	5,4	4,2	3,8
1405 Overføringer til statsforvaltningen	3,9	5,3	4,2	2,7	1,2	1,0	1,0	1,0

Reiserapporter

LINK-møte

New York, 25.-28. mars 1996

Mette Rolland

LINK-prosjektet er et internasjonalt prognosesamarbeid i FN-regi, som Statistisk sentralbyrå deltar i. Prognosene for verdensøkonomien blir utarbeidet på grunnlag av modellsimuleringer der de enkelte landene bidrar med makroøkonomiske modeller for sine respektive økonomier. Ved modellsimuleringene tar en hensyn til den sammenkoplingen mellom landene som følger av internasjonal handel.

Årets vårmøte i LINK-prosjektet ble som vanlig holdt i FNs hovedkvarter i New York, og samlet rundt 140 deltakere fra 57 land. Møtet ble åpnet av visegeneralsekretær J-C. Milleron, leder av FNs Avdeling for økonomisk og sosial informasjon og politisk analyse (Department for Economic and Social Information and Policy Analysis - DESIPA). Han trakk i sin tale bl.a. frem prosjektet "Wages of Peace" – initiert etter forslag fra Norge (SSB/PRIO) i Beijing høsten 1993 og fullført våren 1995 – som eksempel på et svært vellykket samarbeidsprosjekt innen LINK-systemet.

På møtets første dag var det gjennomgang av utsiktene for verdensøkonomien frem mot slutten av 1990-tallet basert på LINK-prognosene. Representanter fra EU, OECD, IMF, NIESR og Verdensbanken ga sine vurderinger av utviklingen, og i tillegg presenterte én person fra hver region utviklingen og prognosene for sitt område. Det var også satt av noe tid til å la de nasjonale representantene kommentere sitt land. Dette førte dessverre til altfor detaljerte og kjedelige presentasjoner fra enkelte land.

Imidlertid var det også denne gangen gitt plass til spesial-emner med inviterte forelesere fra forskningsmiljøer i USA og Europa. En interessant sesjon inneholdt fire presentasjoner om offentlig forvaltnings balanser i EU. Dessuten var det et foredrag om utfordringer for det globale handelssystemet og et om kapitalstømmer til utviklingslandene.

Den siste dagen var et rent modellseminar der det bl.a. ble diskutert hvordan en kan modellere investeringsadferd. Det ble fremmet forslag om å danne arbeidsgrupper for å vurdere eventuell ulik investeringsadferd i forskjellige regioner. I tillegg ble det holdt to forelesninger om kjedeviktede nasjonalregnskapsdata. Dette må ses i lys av at USA ved årsskiftet endret sine nasjonalregnskapsrutiner fra å bruke fast basisår til kjedevektning. Neste LINK-møte vil finne sted i Lausanne, Sveits i oktober 1996.

ECE arbeidsgruppe om økonomiske aspekter ved forurensningstiltak

Geneve, 23.-24. april 1996

Knut H. Alfsen

Statistisk sentralbyrå var bedt av SFT om å legge fram sitt arbeid om økonomiske skader av luftforurensning på arbeidsgruppens møte. Arbeidsgruppen ledes av David Pearce, og samlet 17 deltakere fra europeiske land. Det var særlig interesse for byråets arbeid med å implementere fysiske skadefunksjoner i makroøkonomiske modeller. Arbeidsgruppen rapporterer til Working Group on Strategies, som er sentral i forbindelse med reforhand-

lingen av protokollen om NO_x reduksjoner og nye avtaler om reduksjon av bestandige organiske forurensninger (POP) og tungmetaller. Vårt bidrag vil bli benyttet i arbeidsgruppens rapportering til Working Group on Strategies.

Jeg var tilstede kun på møtets første dag, hvor man gjennomgikk erfaringer fra et seminar om materialskader av luftforurensninger avholdt i Stockholm tidligere i år (og hvor også byrået var representert og la frem egne arbeider). Videre gikk det med mye tid til presentasjon og diskusjon av et engelsk arbeid om (helse)skader av NO_x, foruten at vi la fram og diskuterte vårt bidrag. Inntrykket fra diskusjonene er at de fleste miljøer har færre motforstillinger enn oss i å benytte betalingsvillighetsundersøkelser for verdsetting av statistiske liv (risiko for skade og død) og også er mindre konservative når det gjelder å trekke på resultater fra enkeltstående epidemiologiske undersøkelser. Mange ser en fare i byråets strategi med å vektlegge kun økonomiske produktivitetseffekter av luftforurensning, fordi forurensningsproblemene da kan framstå som mindre alvorlige enn de «virkelig» er.

Møter i arbeidsgruppen er med på å skaffe oversikt over relevant internasjonal litteratur og vil over tid også medføre større klarhet i hva som kan betraktes som «sikker» informasjon innen et meget komplekst saksfelt. Det planlegges et seminar i England 10-12 juni i regi av arbeidsgruppen, hvor byrået absolutt bør delta. Seminaret tar sikte på å få fram konsensusestimater for dose-responsfunksjoner knyttet til helseskader av luftforurensninger.

Internasjonale samarbeidsprosjekter

Samarbeid med Palestinian Central Bureau of Statistics

Helge Brunborg

Palestinian Central Bureau of Statistics (PCBS) ble etablert høsten 1993, hovedsakelig med norske midler. Dette er et ledd i oppbygningen av palestinske institusjoner, som del av fredsprosessen som startet med Oslo-avtalen. Hittil har det meste av de norske ressursene til PCBS gått via FN (UNDP). Hovedkontoret til PCBS er i Ramallah, om lag to mil nord for Jerusalem, som tidligere i år fikk status som selvstyrt område under Palestinian National Authority (PNA).

Arbeidet med oppbygningen av et palestinsk statistisk system har på de fleste områder startet fra grunnen. Det har vært litt

samarbeid med det israelske sentralbyrået og det er ventet at dette vil øke dersom fredsprosessen går bra. PCBS har i dag over 100 ansatte og ledes av Dr. Hasan Abu Libdeh, som har ambisiøse planer for utviklingen av PCBS. Det er allerede produsert en serie rapporter som gir status på ulike områder, som befolningsstatistikk, helsestatistikk og økonomisk statistikk.

Etter ett planleggingsbesøk fra SSB i 1995 og ett i 1996 har NORAD gitt positive signaler om støtte til samarbeid over en femårsperiode. De mest aktuelle områdene for faglig assistanse fra SSB til PCBS er folketelling og folkeregister, nasjonalregnskap og annen økonomisk statistikk, bedrifts- og foretaksregister, miljøstatistikk og generell bruk av administrative data til statistiske formål. Den tyske utviklingshjelpen GTZ vil trolig finansiere deler av vår faglige bistand innen økonomisk statistikk.

Ved etableringen av nasjonalregnskaps-systemet vil det fra norsk side også bli lagt vekt på administrative data om offentlige finanser og om kreditmarkeder, som det i dag finnes svært lite informasjon om.

Det er stor interesse fra PCBS for å dra veksler på SSBs omfattende erfaring med etablering, vedlikehold og bruk av register. Det er interesse og behov for å etablere registre på følgende områder: befolkning, boliger/bygninger, bedrifter/foretak, og gårdsbruk.

Det faglige støtten baseres på både kortere opphold over 2-3 uker og langtidsopphold i hovedsak over 1-2 år. Langtidsoppoldene planlegges samordnet slik at SSB kontinuerlig vil ha en prosjektkoordinator ved PCBS over en femårsperiode, antakelig fra årsskiftet 1996/97.

Forskningspublikasjoner

Nye utgivelser

Rapporter

Knut Einar Rosendahl:

Helseeffekter av luftforurensning og virkninger på økonomisk aktivitet. Generell metode med anvendelse på Oslo Rapporter 96/8, 1996. Sidelall 40.

ISBN 82-537-4277-0

Denne rapporten beskriver sammenhenger mellom luftforurensning og ulike helseeffekter, slik de er påvist gjennom mange internasjonale studier. Det dokumenteres også hvordan disse effektene kan påvirke økonomisk aktivitet, via endret sykefravær og offentlige helseutgifter. Videre presenteres beregninger av årlige helseskader som følge av luftforurensning i Oslo, og hvilke samfunnsøkonomiske kostnader som er forbundet med disse.

De siste årene har omfanget av epidemiologiske studier av sammenhengen mellom luftforurensning og helseeffekter vokst kraftig. Mange internasjonale studier har dokumentert en signifikant sammenheng mellom kortvarige episoder med høy partikkellikonsentrasjon i lufta, og antall dødsfall i befolkningen. For andre helseeffekter er utvalget av studier mer blandet, men resultatene gir en god indikasjon på hva luftforurensning kan medføre av helseplager. Et interessant trekk ved mange av studiene er at sammenhengen mellom partikkelforurensning og helseeffekter ser ut til å gjelde også ved relativt lave konsentrasjoner, slik som i norske byer. En ekspertgruppe i WHO har på denne bakgrunn besluttet å ikke lenger anbefale noen grenseverdi for partikler.

Beregningene for Oslo illustrerer at luftforurensning har en betydelig effekt på helsetilstanden i befolkningen, og at dette kan være en stor kostnad for samfunnet. Vi finner blant annet at det kan være bortimot 100 personer som hvert år får framskyndet sin død som følge av luftforurensning i Oslo, og rundt 400 personer som utvikler en kronisk lungesykdom hvert år. De rene økonomiske kostnadene beregnes til å være omkring 160 millioner kroner pr. år. Disse er først og fremst knyttet til økt sykefravær. Kostnadene knyttet til redusert livskvalitet på grunn av økt sykelighet og dødelighet forsøkes også verdsatt. Disse antas å være av langt større betydning enn de rene økonomiske kostnadene. Vi viser

også at de langvarige konsekvensene av luftforurensning kan være enda mer alvorlige, ved at forventet levetid kan reduseres.

Discussion Papers

Sverre Grepperud:

Poverty, Land Degradation and Climatic Uncertainty

DP no. 162, 1996. Sidelall 30.

This paper studies farmers who operate in a risky environment at a minimum level of subsistence. In particular is investigated how poverty influence their soil conservation decision in the absence of formal insurance markets. It is shown that the consequences for the soil conservation decision from poverty differ across the agricultural activities considered in the model. Output-induced soil depletion increases with poverty, while soil conservation improves for the same reason when soil conservation inputs and overlapping technologies are considered.

Karine Nyborg:

Some Norwegian Politicians' Use of Cost-Benefit Analysis

DP no. 169, 1996. Sidelall 35.

Members of the Norwegian Parliament were interviewed about the decision process concerning national road investments. Most of them found cost-benefit analysis useful, but apparently not as a device for ranking projects. Rather, the cost-benefit ratio was used to pick project proposals requiring political attention among the large number of projects included in the plan. However, information about project-related local conflicts seemed to be used much more extensively for this latter purpose. Attitudes towards cost-benefit analysis varied along the left-right political axis. These findings are shown to be consistent with a hypothesis that politicians rationally maximize subjective perceptions of social welfare.

Elin Berg, Snorre Kverndokk and Knut Einar Rosendahl:

Market Power, International CO₂ Taxation and Petroleum Wealth

DP no. 170, 1996. Sidelall 47.

This paper studies the effects on fossil fuel prices, extraction paths and petroleum wealth of an international carbon tax on fossil fuel consumption. We present an intertemporal equilibrium model for fossil fuels, where the main focus is on the oil market. The impacts of a global carbon tax of \$ 10 per barrel of oil depend heavily on the market structure in the oil market. If OPEC acts as a cartel, they reduce their production to maintain the oil price. Thus, the effects on the oil wealth of the competitive fringe is minor, while OPEC's oil wealth is considerably reduced. This may explain the difference in attitudes of OPEC and other oil producing countries to international global warming negotiations. If, on the other side, the oil market is competitive, the highest relative reduction in the oil wealth are to be found among non-OPEC producers.

Rolf Aaberge, Ugo Colombino and Steinar Strøm:

Welfare Effects of Proportional Taxation: Empirical Evidence from Italy, Norway and Sweden

DP no. 171, 1996. Sidelall 25.

This paper employs a particular labor supply model to examine the welfare effects from replacing current tax systems in Italy, Norway and Sweden by proportional taxation on labor income. The results show that there are high efficiency costs for Norway and low costs for Italy and Sweden associated with the current progressive labor income taxes. However, there appears to be large variation in the distribution of welfare gains/losses. "Rich" households - defined by their pre-tax-reform income - tend to benefit more than "poor" households from replacing the current progressive tax systems by proportional taxation.

John K. Dagsvik:

Dynamic Choice, Multistate Duration Models and Stochastic Structure

DP no. 172, 1996. Sidelall 47.

An important problem in the analysis of intertemporal choice processes is how to justify the choice of mathematical structure of the transition probabilities. A related and delicate identification problem is to separate the effect of unobserved variables

from the influence on preferences from past choice behavior (state dependence). The present paper proposes a particular behavioral assumption to characterize the stochastic structure of intertemporal discrete choice models under the absence of state dependence. This assumption extends Luce axiom; "Independence from Irrelevant Alternatives", to the intertemporal context. Under specific regularity conditions the implication of these assumptions is that the individual choice process is a Markov chain with a particularly simple structure of the transition probabilities. By drawing on results obtained by Dagsvik (1983, 1988) it is demonstrated that this structure is consistent with an intertemporal and life cycle consistent random utility model where the utilities are independent extremal processes in time. Finally, the framework is extended to allow for state dependence and time varying choice sets.

John K. Dagsvik:
Aggregation in Matching Markets
DP no. 173, 1996. Sidetall 38.

This paper develops aggregate relations for a matching market of heterogeneous suppliers and demanders. The point of departure is the analysis of two-sided matching found in Roth and Sotomayor (1990). Under particular assumptions about the distribution of preferences, the present paper derives asymptotic aggregate relations for the number of realized matches of different types in the presence of flexible contracts (such as a price). Simulation experiments demonstrate that the model also provides excellent predictions in small populations.

Documents

Elin Berg:
Some Results from the Literature on the Impact of Carbon Taxes on the Petroleum Wealth
Documents 96/4, 1996. Sidetall 21.

Notater

Karsten Gerdrup:
Inntektsfordeling og økonomisk vekst i norske fylker: En empirisk studie basert på data for perioden 1967-93
Notater 96/16, 1996. Sidetall 45.

Tidligere utgivelser

Sosiale og økonomiske studier

Rolf Aaberge og Tom Wennemo:

Inntektsulikhet og inntektsmobilitet i Norge 1986-1990 (Income inequality and income mobility in Norway 1986-1990). **SØS nr. 82, 1993.**

Ingvild Svendsen:

Empirical Tests of the Formation of Expectations. A Survey of Methods and Results. **SØS 83, 1993.**

Bjørn E. Naug:

En økonometrisk analyse av utviklingen i importandelene for industrivarer 1968-1990. **SØS 84, 1994.**

Einar Bowitz og Ådne Cappelen:

Prisdannelsel og faktoretterspørsel i norske næringer. **SØS 85, 1994.**

Klaus Mohn:

Modelling Regional Producer Behaviour - A Survey. **SØS 86, 1994.**

Knut A. Magnussen:

Old-Age Pensions, Retirement Behaviour and Personal Saving. A Discussion of the Literature. **SØS 87, 1994.**

Klaus Mohn, Lasse Stambøl og Knut Ø. Sørensen:

Regional analyse av arbeidsmarkedet og demografi. Drivkrefter og utviklingstrekk belyst ved modellsystemet REGARD. **SØS 88, 1994.**

Nils Martin Stølen:

Wage Formation and the Macroeconomic Functioning of the Norwegian Labour Market. **SØS 89, 1995.**

Tom Kornstad:

Empirical Life Cycle Models of Labour Supply and Consumption. **SØS 91, 1995.**

Hilde Christiane Bjørnland:

Trends, Cycles and Measures of Persistence in the Norwegian Economy. **SØS 92, 1995.**

Statistiske analyser

Naturressurser og miljø 1996, SA nr. 9, 1996.

Rapporter

Olav Bjerkholt, Torgeir Johnsen og Knut Thonstad:

Muligheter for en bærekraftig utvikling. Analyser på World Model. **Rapporter 93/15, 1993.**

Tom Andersen, Ole Tom Djupskås og Tor Arnt Johnsen:

Kraftkontrakter til alminnelig forsyning i 1992. Priser, kvantum og leveringsbetingelser. **Rapporter 93/16, 1993.**

Steinar Strøm, Tom Wennemo og Rolf Aaberge:

Inntektsulikhet i Norge 1973-1990. **Rapporter 93/17, 1993.**

Kjersti-Gro Lindquist:

Empirical Modelling of Export of Manufactures: Norway 1962-1987. **Rapporter 93/18, 1993.**

Knut Røed:

Den selvførsterkende arbeidsledigheten. Om hystereseffekter i arbeidsmarkedet. **Rapporter 93/19, 1993.**

Dag Kolsrud:

Stochastic Simulation of KVARTS91. **Rapporter 93/20, 1993.**

Sarita Bartlett:

The Evolution of Norwegian Energy Use from 1950 to 1991. **Rapporter 93/21, 1993.**

Klaus Mohn:

Industriysselsetting og produksjonsteknologi i norske regioner. **Rapporter 93/22, 1993.**

Torbjørn Eika:

Norsk økonomi 1988-1991: Hvorfor steg arbeidsledigheten så mye? **Rapporter 93/23, 1993.**

Skatter og overføringer til private. Historisk oversikt over satser mv. årene 1975-1993. **Rapporter 93/25, 1993.**

Thor Olav Thoresen:

Fordelingsvirkninger av overføringene til barnefamilier. Beregninger ved skattemodellen LOTTE. **Rapporter 93/26, 1993.**

Erling Holmøy, Torbjørn Hægeland,

Øystein Olsen og Birger Strøm:

Effektive satser for næringsstøtte. **Rapporter 93/31, 1993.**

Torstein Bye, Ådne Cappelen, Torbjørn Eika, Eystein Gjelsvik og Øystein Olsen:

Noen konsekvenser av petroleumsvirksomheten for norsk økonomi. **Rapporter 94/1, 1994.**

Wenche Drzwi, Lisbeth Lerskaa, Øystein Olsen og Nils Martin Stølen:

Tilbud og etterspørsel etter ulike typer arbeidskraft. **Rapporter 94/2, 1994.**

Hilde-Marie Branæs Zakariassen:

Tilbud av arbeidskraft i Norge. En empirisk analyse på kvartalsdata for perioden 1972-1990. **Rapporter 94/3, 1994.**

Haakon Vennemo:

A Growth Model of Norway with a Two-way Link to the Environment. **Rapporter 94/5, 1994.**

Leif Brubakk:

Estimering av en makrokonsumfunksjon for ikke-varige varer 1968-1991. **Rapporter 94/9, 1994.**

Marie W. Arneberg og Thor Olav Thoresen:

Syke- og fødselspenger i mikrosimuleringssmodellen LOTTE. **Rapporter 94/10, 1994.**

Klaus Mohn:

Monetarism and Structural Adjustment - The Case of Mozambique. **Rapporter 94/11, 1994.**

Tom Andersen, Ole Tom Djupskås og Tor Arnt Johnsen:

Kraftkontrakter til alminnelig forsyning i 1993. Priser, kvantum og leveringsbetingelser. **Rapporter 94/12, 1994.**

Asbjørn Aaheim:

Inntekter fra utvinning av norske naturressurser. Noen teoretiske betraktninger. **Rapporter 94/14, 1994.**

Tom-André Johansson:

En økonometrisk analyse av lagertilpasningen i norske industriktorer. **Rapporter 94/16, 1994.**

Lasse S. Stambøl:

Flytting, utdanning og arbeidsmarked 1986-1990. En interaktiv analyse av sammenhengen mellom endringer i flyttetilbøyelighet og arbeidsmarkedet. **Rapporter 94/17, 1994.**

Anne Brendemoen, Mona I. Hansen og Bodil Larsen:
Framskriving av utslipp til luft i Norge. En modell dokumentasjon. **Rapporter 94/18, 1994.**

Erling Holmøy, Gunnar Nordén og Birger Strøm:
MSG-5. A Complete Description of the System of Equations. **Rapporter 94/19, 1994.**

Ragnhild Balsvik og Anne Brendemoen:
A Computable General Equilibrium Model for Tanzania. Documentation of the Model, the 1990 - Social Accounting Matrix and Calibration. **Rapporter 94/20, 1994.**

Audun Langørgen:
Framskriving av sysselsettingen i kommuneforvaltningen. **Rapporter 94/24, 1994.**

Mette Rolland:
Militærutgifter i utviklingsland. Metodeproblemer knyttet til måling av militærutgifter i norske programland. **Rapporter 94/26, 1994.**

Petter Jakob Bjerve:
Utviklingsoppdrag i Sri Lanka. **Rapporter 94/28, 1994.**

Marie W. Arneberg:
Dokumentasjon av prosjektet LOTTE-TRYGD. **Rapporter 94/29, 1994.**

Kirsten Hansen:
Skatter og overføringer til private. Historisk oversikt over satser mv. Årene 1975-1994. **Rapporter 94/21, 1994.**

Einar Bowitz, Taran Fæhn, Leo Andreas Grünfeld og Knut Moum:
Norsk medlemskap i EU - en makroøkonomisk analyse. **Rapporter 94/25, 1994.**

Helge Brunborg og Svenn-Erik Mamalund:
Kohort- og periodefruktbarhet i Norge 1820-1993. **Rapporter 94/27, 1994.**

Elin Berg:
Estimering av investeringsrelasjoner med installasjonskostander. **Rapporter 94/30, 1994.**

Torbjørn Hægeland:
En indikator for effekter av næringspolitiske tiltak i en økonomi karakterisert ved monopolistisk konkurranse. **Rapporter 94/31, 1994.**

Bjørn E. Naug:
En økonometrisk modell for norsk eksport av industrielle råvarer. **Rapporter 95/2, 1995.**

Annegrete Bruyoll og Gina Spurkland:
Avfall i Noreg fram til 2010. **Rapport 95/8, 1995.**

Taran Fæhn, Leo Andreas Grünfeld, Erling Holmøy, Torbjørn Hægeland og Birger Strøm:
Sammensetningen av den effektive støtten til norske næringer i 1989 og 1991. - **Rapporter 95/9, 1995.**

Ole Tom Djupskås og Runa Nesbakken:
Energibruk i husholdningene 1993. Data fra forbruksundersøkelsen. **Rapport 95/10, 1995.**

Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken:
Norske CO₂ utslipp 1987-1993. En studie av CO₂ avgiftens effekt. **Rapporter 95/14, 1995.**

Torstein Bye, Tor Arnt Johnsen og Mona I. Hansen:
Tilbud og etterspørsel av elektrisk kraft til 2020. Nasjonale og regionale fremskrivninger. **Rapporter 95/18, 1995.**

Marie W. Arneberg, Hanne A. Gravningsmyhr, Kirsten Hansen, Nina Langbraaten, Bård Lian og Thor Olav Thoresen:
LOTTE en mikrosimuleringsmodell for beregning av skatter og trygder. **Rapporter 95/19, 1995.**

Nico Keilman og Helge Brunborg:
Household Projections for Norway, 1990-2020. Part I: Macrosimulations. **Rapport 95/21, 1995.**

Leif Brubakk, Morten Aaserud, Wilma Pellekaan og Fritz von Ostvoorn:
SEEM - An Energy Demand Model for Western Europe. **Rapporter 95/24, 1995.**

Hilde Lurås:
Framskriving av miljøindikatorer. **Rapporter 95/25, 1995.**

Knut H. Alfsen, Bodil Larsen og Haakon Vennemo:
Bærekraftig økonomi? Noen alternative modellsценarier for Norge mot år 2030. **Rapport 95/27, 1995.**

Lasse S. Stambøl:
Flytting og arbeidsstyrken. Flyttetilbøyelighet og flyttemønster hos arbeidsledige og sysselsatte i perioden 1988-1993. **Rapport 95/28, 1995.**

Grete Dahl, Else Helene Flittig, Jorunn Lajord og Dennis Fredriksen:
Trygd og velferd. **Rapporter 95/29, 1995.**

Terje Skjerpen:
Seasonal Adjustment of First Time Registered New Passenger Cars in Norway by Structural Time Series Analysis. **Rapport 95/30, 1995.**

Tor Arnt Johnsen og Bodil M. Larsen:
Kraftmarkedsmodell med energi- og effekt-dimensjon. **Rapport 95/33, 1995.**

Finn Roar Aune:
Virkninger på de nordiske energimarkedene av en svensk kjernekraftutfasing. - **Rapporter 95/34, 1995.**

Tom Kornstad:
Vridninger i lønnstakernes relative bruker-priser på bolig, ikke-varige varer og fritid 1985/96 til 1992/93. **Rapporter 95/36, 1995.**

George John's Limperopoulos:
Usikkerhet i oljeprosjekter. **Rapporter 95/38, 1995.**

Einar Bowitz, Nils-Øyvind Mæhle, Virza S. Sasmitawidjaja og Sentot B. Widoyono:
MEMLI - The Indonesian Model for Environmental Analysis. Technical Documentation. **Rapporter 96/1, 1996.**

Discussion Papers

Snorre Kverndokk:
Coalitions and Side Payments in International CO₂ Treaties. **DP no. 97, 1993.**

Torbjørn Eika:
Wage Equations in Macro Models. Phillips Curve versus Error Correction Model Determination of Wages in Large-Scale UK Macro Models. **DP no. 98, 1993.**

Anne Brendemoen and Haakon Vennemo:
The Marginal Cost of Funds in the Presence of External Effects. **DP no. 99, 1993.**

Kjersti-Gro Lindquist:
Empirical Modelling of Norwegian Exports: A Disaggregated Approach. **DP no. 100, 1993.**

Anne Sofie Jore, Terje Skjerpen and Anders Rygh Swensen:
Testing for Purchasing Power Parity and Interest Rate Parities on Norwegian Data. **DP no. 101, 1993.**

Runa Nesbakken and Steinar Strøm:
The Choice of Space Heating System and Energy Consumption in Norwegian Household. **DP no. 102, 1993.**

- Asbjørn Aaheim and Karine Nyborg:*
"Green National Product": Good Intentions, Poor Device? **DP no. 103, 1993.**
- Knut H. Alfsen, Hugo Birkelund and Morten Aaserud:*
Secondary Benefits of the EC Carbon/Energy Tax. **DP no. 104, 1993.**
- Jørgen Aasness and Bjart Holtsmark:*
Consumer Demand in a General Equilibrium Model for Environmental Analysis. **DP no. 105, 1993.**
- Kjersti-Gro Lindquist:*
The Existence of Factor Substitution in the Primary Aluminium Industry. A Multivariate Error Correction Approach on Norwegian Panel Data. **DP no. 106, 1993.**
- Snorre Kverndokk:*
Depletion of Fossil Fuels and the Impact of Global Warming. **DP no. 107, 1994.**
- Knut A. Magnussen:*
Precautionary Saving and Old-Age Pensions. **DP no. 108, 1994.**
- Frode Johansen:*
Investment and Financial Constraints. An empirical Analysis of Norwegian Firms. **DP no. 109, 1994.**
- Kjell Arne Brekke and Pål Børings:*
The Volatility of Oil Wealth under Uncertainty About Parameter Values. **DP no. 110, 1994.**
- Margaret J. Simpson:*
Foreign Control and Norwegian Manufacturing Performance. **DP no. 111, 1994.**
- Yngve Willasen and Tor Jakob Klette:*
Correlated Measurement Errors, Bounds on Parameters, and a Model of Producer Behavior. **DP no. 112, 1994.**
- Dag G. Wetterwald:*
Car Ownership and Private Car Use. A Microeconometric Analysis Based on Norwegian Data. **DP no. 113, 1994.**
- Knut Einar Rosendahl:*
Does Improved Environmental Policy Enhance Economic Growth? Endogenous Growth Theory Applied to Developing Countries. **DP no. 114, 1994.**
- Leif Andreassen, Dennis Fredriksen og Olav Ljones:*
The Future Burden of Public Pension Benefits. A Microsimulation Study. **DP no. 115, 1994.**
- Anne Brendemoen:*
Car Ownership Decisions in Norwegian Households. **DP no. 116, 1994.**
- Audun Langørgen:*
A MACromodel of Local Government Spending Behaviour in Norway. **DP no. 117, 1994.**
- Kjell Arne Brekke:*
Utilitarism, Equivalence Scales and Logarithmic Utility. **DP no. 118, 1994.**
- Kjell Arne Brekke, Hilde Lurås og Karine Nyborg:*
Sufficient Welfare Indicators, Allowing Disagreement in Evaluations of Social Welfare. **DP no. 119, 1994.**
- Tor Jakob Klette:*
R&D, Spillovers and Performance among Heterogeneous Firms. An Empirical Study Using Microdata. **DP no. 133, 1994.**
- Kjell Arne Brekke og Hanne A. Gravningsmyhr:*
Adjusting NNP for instrumental or defensive expenditures. An analytical approach. **DP no. 134, 1994.**
- Thor Olav Thoresen:*
Distributional and Behavioural Effects of Child Care Subsidies. **DP no. 135, 1995.**
- Tor Jakob Klette og Astrid Mathiassen:*
Job Creation, Job Destruction and Plant Turnover in Norwegian Manufacturing. **DP no. 136, 1995.**
- Karine Nyborg:*
Project Evaluations and Decision Processes. **DP no. 137, 1995.**
- Leif Andreassen:*
A Framework for Estimating Disequilibrium Models with Many Markets. **DP no. 138, 1995.**
- Leif Andreassen:*
Aggregation when Markets do not Clear. **DP no. 139, 1995.**
- Terje Skjerpen:*
Is there a Business Cycle Component in Norwegian Macroeconomic Quarterly Time Series? **DP no. 140, 1995.**
- John K. Dagsvik:*
Probabilistic Choice Models for Uncertain Outcomes. **DP no. 141, 1995.**
- Marit Rønse:*
Maternal Employment in Norway, a Parity-Specific analysis of the Return to Full-Time and Part-Time Work after Birth. **DP no. 142, 1995.**
- Annegrete Bruvoll, Solveig Glomsrød og Haakon Vennemo:*
The Environmental Drag on Longterm Economic Performance. Evidence from Norway. **DP no. 143, 1995.**

Torstein Bye og Tor Arnt Johnsen:
Prospects for a Common, Deregulated
Nordic Electricity Market. **DP no. 144,**
1995.

Brita Bye:
A Dynamic Equilibrium Analysis of a
Carbon Tax. **DP no. 145, 1995.**

Thor Olav Thoresen:
The Distributional Impact of the Norwegian
Tax Reform Measured by Disproportionality. **DP no. 146, 1995.**

Erling Holmøy og Torbjørn Hægeland:
Effective Rates of Assistance for Norwegian
Industries. **DP no. 147, 1995.**

Jørgen Aasness, Torstein Bye og Hans Terje Mysen:
Welfare Effects of Emission Taxes in Norway. **DP no. 148, 1995.**

Jørgen Aasness, Erik Biørn og Terje Skjerpen:
Distribution of Preferences and Measurement
Errors in a Disaggregated Expenditure
System. **DP no. 149, 1995.**

Einar Bowitz, Taran Fæhn, Leo Andreas Grünfeld og Knut Moun:
Transitory Adjustment Costs and Long
Term Welfare Effects of an EUmembership
The Norwegian Case. **DP no. 150,**
1995.

Ingvild Svendsen:
Dynamic Modelling of Domestic Prices
with Time-varying Elasticities and Rational
Expectations. **DP no. 151, 1995.**

Ingvild Svendsen:
Forward- and Backward Looking Models
for Norwegian Export Prices. **DP no. 152,**
1995.

Audun Langørgen:
On the Simultaneous Determination of
Current Expenditure, Real Capital, Fee
Income, and Public Debt in Norwegian
Local Government. **DP no. 153, 1995.**

Alexandra Katz og Torstein Bye:
Returns to Publicly Owned Transport
Infrastructure Investment. A Cost Function/Cost Share Approach for Norway,
1971-1991. **DP no. 154, 1995.**

Karl Ove Aarbu:
Some Issues About the Norwegian Capital
Income Imputation Model. **DP no. 155,**
1995.

Pål Boug, Knut Anton Mork og Trond Tjemsland:
Financial Deregulation and Consumer
Behavior: the Norwegian Experience.
DP no. 156, 1995.

Bjørn E. Naug og Ragnar Nymoen:
Import Price Formation and Pricing to
Market: A Test on Norwegian Data.
DP no. 157, 1995.

Rolf Aaberge:
Choosing Measures of Inequality for Empirical
Applications. **DP no. 158, 1995.**

Tor Jakob Klette og Svein Erik Førre:
Innovation and Job Creation in a Small
Open Economy. Evidence from Norwegian
Manufacturing Plants 1982-92.
DP no. 159, 1995.

Steinar Holden, Dag Kolsrud og Birger Vikøren:
Noisy signals in target zone regimes.
Theory and Monte Carlo experiments.
DP no. 160, 1995.

Torbjørn Hægeland:
Monopolistic Competition, Resource Allocation
and the Effects of Industrial Policy.
DP no. 161, 1996.

John K. Dagsvik:
Consumer Demand with Unobservable
Product Attributes. Part I: Theory. **DP no.**
166, 1996.

John K. Dagsvik:
Consumer Demand with Unobservable
Product Attributes. Part II: Inference. **DP**
no. 167, 1996.

Rolf Aaberge, Anders Björklund, Markus Jäntti, Mårten Palme, Peder J. Pedersen, Nina Smith og Tom Wennemo:
Income Inequality and Income Mobility in
the Scandinavian Countries Compared to
the United States, **DP no. 168, 1996.**

Reprints

Petter Jakob Bjerve:
Feilslegen politikk? Analyse og vurdering
av den makroøkonomiske politikken i
1986-1992. **Reprints no. 67, 1994.** Sær-
trykk fra *Sosialøkonomien*, 1993, 11, 22-27.

*Jørgen Aasness, Erik Biørn and
Terje Skjerpen:*
Engel Functions, Panel Data, and Latent
Variables. **Reprints no. 68, 1994.** Reprint
from *Econometrica*, 1993, 61, 6, 1395-
1422.

Knut H. Alfsen og Hans Viggo Sæbø:
Environmental Quality Indicators: Back-
ground, Principles and Examples from
Norway. **Reprints no. 69, 1994.** Reprint
from *Environmental and Resource Economics*, 1993, 3, 415-435.

John K. Dagsvik:
Discrete and Continuous Choice, Max-
Stable Processes, and Independence from
Irrelevant Attributes. **Reprints no. 70,**
1994. Reprint from *Econometrica*, 1994,
62, 5, 1179-1205.

Snorre Kverndokk:
Coalitions and Side Payments in International
CO₂ Treaties. **Reprints no. 72, 1995.**
Reprint from Ekko C. Van Ierland (ed.):
*International Environmental Economics,
Theories, Models and Applications to Climate
Change, International Trade and Acidification.* Developments in Environmental
Economics 4, 1994, 45-76. Elsevier Science
Publishers B.V. Amsterdam.

Knut Anton Mork, Øystein Olsen og Hans Terje Mysen:
Macroeconomic Responses to Oil Price
Increases and Decreases in Seven OECD
Countries. **Reprints no. 73, 1995.** Reprint
from *The Energy Journal* 15, 4, 1994, 19-
35.

John K. Dagsvik:
How Large is the Class of Generalized Extreme
Value Random Utility Models? **Reprints no. 74,**
1995. Reprint from *Journal of Mathematical Psychology* 39, 1, 1995,
90-98

Knut Alfsen, Hugo Birkelund Morten Aaserud:
Impacts of an EC Carbon/Energy Tax and
Deregulation Thermal Power Supply on
CO₂, SO₂ and NO_x Emissions. **Reprints no. 76, 1995.** Reprint from *Environmental
and Resource Economics*, Vol. 5, 1995,
165-189.

Odd Aukrust:
The Scandinavian Contribution to National
Accounting. **Reprints no. 77, 1995.**
Reprint from Z. Kennesey (ed.): *The Accounts of Nations* Amsterdam, IOS Press,
1994. ISBN 90-51-5199-156-8.

Olav Bjerkholt:
Introduction: Ragnar Frisch, the originator
of Econometrics. **Reprints no. 78, 1995.**
Reprint from O. Bjerkholt (ed.): *Foundations of Modern Econometrics. The Selected Essays of Ragnar Frisch*, Volume I.
Aldershot, UK: Edward Elgar, pp. xiii-lii,
1995.

Kjersti-Gro Lindquist:

The Existence of Factor Substitution in the Primary Aluminium Industry: A Multivariate Error-Correction Approach Using Norwegian Panel Data. **Reprints no. 79, 1995.** Reprint from Empirical Economics, Vol. 20, 1995, 361-383.

Petter Jakob Bjerve:

Innverknaden fra Ragnar Frisch på norsk makroøkonomisk planlegging og politikk. **Reprints no. 80, 1995.** Sidetall 10. Særttrykk fra Sosialøkonomien, Vol. 10, 1995

Rolf Aaberge, John K. Dagsvik og Steinar Strøm:

Labor Supply Responses and Welfare Effects of Tax Reforms. **Reprints no. 81, 1995.** Sidetall 25. Reprint from Scandinavian Journal of Economics no. 4, Vol. 97, 1995

Snorre Kverndokk:

Tradeable CO₂ Emission Permits: Initial Distribution as a Justice Problem. **Reprints no. 82, 1996.** Sidetall 20. Reprint from Environmental Values, Vol. 4, 1995, 129-148.

Iulie Aslaksen og Charlotte Koren:

Det ubetalte husholdssarbeidet - omfang og fordeling. **Reprints no. 84, 1996.** Særttrykk fra Tidsskrift for samfunnsforskning nr. 1, 1995

Documents**Haakon Vennemo:**

Welfare and the Environment. Implications of a recent tax reform in Norway. **Documents 94/1, 1994.**

Knut H. Alfsen:

Natural Resource Accounting and Analysis in Norway. **Documents 94/2, 1994.**

Olav Bjerkholt:

Ragnar Frisch 1895-1995. **Documents 94/3, 1994.**

Anders Rygh Swensen:

Simple examples on smoothing macroeconomic time series. **Documents 95/1, 1995.**

Chunping Zhao, Olav Bjerkholt, Tore Halvorsen and Yu Zhu:

The Flow of Funds Accounts in China. **Documents 95/3, 1995.**

Hanne A. Gravningsmyhr:

Analysing Effects of Removing Survivors' Pensions, Using the Microsimulation Model LOTTE. **Documents 95/5, 1995.**

Pål Boug:

User's Guide. The SEEMmodel Version 2.0. **Documents 95/6, 1995.**

Einar Bowitz, Nils Øyvind Mæhle, Virza S. Sasmitawidjaja og Sentot B. Widoyono: MEMLI An Environmental Model for Indonesia. Technical Documentation of Data Programs and Procedures. **Documents 95/7, 1995.**

Knut H. Alfsen, Torstein Bye, Solveig Glomsrød og Henrik Wiig: Integrated Assessment of Soil Degradation and Economic Growth in Ghana. **Documents 95/8, 1995.**

Olav Bjerkholt:

Ragnar Frisch and the Foundation of the Econometric Society and Econometrica. **Documents 95/9, 1995.**

Petter Jakob Bjerve:

The Influence of Ragnar Frisch on Macroeconomic Planning and Policy in Norway. **Documents 95/10, 1995.**

Dag Kolsrud:

Documentation of Computer Programs that Extend the SEEM Model and Provide a Link to the RAINS Model. **Documents 96/1, 1996.**

Notater**Bjart Holtsmark:**

Tjenesteytende virksomhet i Norge. Revidert versjon, august 1994. **Notater 94/13, 1994.**

Torbjørn Eika, Stein Inge Hove og Laila Haakonsen:

KVARTS i praksis. Macro-systemer og rutiner. **Notater 94/15, 1994.**

Einar Bowitz og Inger Holm:

Nye relasjoner i MODAG, januar 1994. Teknisk dokumentasjon. **Notater 94/17, 1994.**

Marie W. Arneberg:

LOTTE-TRYGD. Teknisk dokumentasjon. **Notater 94/22, 1994.**

Dennis Fredriksen:

MOSART. Teknisk dokumentasjon **Notater 95/5, 1995.**

Kjetil Olsen:

Nytte- og kostnadsvirkninger av en norsk oppfyllelse av nasjonale utslippsmålstegninger. **Notater 95/7, 1995.**

Ådne Cappelen, Terje Skjerpen og Jørgen Aasness: Konsumetterspørsel, tjeneste-

produksjon og sysselsetting. En mikro til makro analyse. **Notater 95/17, 1995.**

Hans Terje Mysen:

Nordisk energimarkedsmodell. Dokumentasjon av delmodell for energietterspørsel i industrien. **Notater 95/24, 1995.**

Bjørn E. Naug:

Eksport og importlikninger i KVARTS. **Notater 95/29, 1995.**

Bjørn E. Naug:

Etterspørsel etter arbeidskraft en litteraturoversikt. **Notater 95/31, 1995.**

Tor Jakob Klette:

Vekst og produktivitet i norsk industri. Hovedrapport fra et NFR-prosjekt. **Notater 95/35, 1995.**

Lisbeth Lerskau:

Oversikt over konjunkturindikatorer i databasen NORMAP på FAME. **Notater 95/40, 1995.**

Bjørn E. Naug:

Estimering av eksportrelasjoner på disaggregerte kvartalsdata. **Notater 95/46, 1995.**

Knut Moum:

Beregning av bruttoproduksjon og eierinntekt i boligsektoren i nasjonalregnskapet - noen metodiske synspunkter. **Notater 95/47, 1995.**

Tom Kornstad:

Simulering av konsum og arbeidstilbud i et livsløsperspektiv. **Notater 95/52, 1995.**

Audun Langørgen:

Faktorer bak kommunale variasjoner i utgifter til sosialhjelp og barnevern. **Notater 95/56, 1995.**

Tor Wiersdalen Karlsen:

Energimarkedet fra 1973 og fram mot 2010. **Notater 95/58, 1995.**

Bård Lian og Karl Ove Aarbu:

Dokumentasjon av LOTTE-AS. **Notater 96/8, 1996.**

Dennis Fredriksen:

Datagrunnlaget for modellen MOSART, 1993. **Notater 96/9, 1996.**

Sverre Grepperud og Ann Christin Bøeng: Konsekvensene av økte oljeavgifter for råoljepris og etterspørsel etter olje. Analyser i PETRO og WOM, **Notater 96/10, 1996.**

Innholdsfortegnelse for ØKONOMISKE ANALYSER (ØA) og ECONOMIC SURVEY (ES) de siste 12 måneder

Innholdsfortegnelse for tidligere utgivelser av Økonomiske analyser og Economic Survey kan fås ved henvendelse til Eva Ivås, Statistisk sentralbyrå, telefon: 22 86 45 70, telefax: 22 11 12 38, E-post: eiv@ssb.no

Økonomiske Analyser

ØA 4/95:

Elin Berg: Utviklingen på det europeiske gassmarked.

Bodil M. Larsen og Runa Nesbakken: Norske CO₂-utslipp 1987-1993.

Audun Langørgen: Kommunenes økonomiske tilpasning over tid.

ØA 5/95:

Konjunkturtendensene.

Einar Bowitz: MODAG-modellenes prognoseegenskaper 1991-1994.

Audun Langørgen: Virkninger av politiske reformer på antall tilsynsplasser og sysselsettingen i barnehager.

ØA 6/95:

Konjunkturtendensene.

Håkon Vennemo: Økt levestandard, men dårligere miljø?

Jon Petter Nossen og Lars Sundell: Revisjon av finansstatistikken for offentlig forvaltning.

ØA 7/95:

Finn Roar Aune, Torstein Bye og Tor Arnt Johnsen: Kostnader ved nedleggelse av svenske atomkraftverk.

Karine Nyborg: Nytte-kostnadsanalyser og politiske vurderinger.

Britt Justad og Kjersti Halvorsrud: Finansielle sektorbalanser 1988-1993. Hovedresultater og metoder.

Bjørn E. Naug: Importandeler, relative priser og konkurranseevne. En analyse basert på importandelsmodellen i MODAG.

ØA 8/95:

Julie Aslaksen, Hanne A. Gravningsmyhr og Jørgen Aasness: Fordelingseffektivitet av ulike typer direkte beskatning — en analyse av "barnerelevante" ordninger.

Karl Ove Aarbu: Skattereformens betydning for endringen i skatt for aksjeselskapet fra 1991 til 1992.

Inger Texmon: På egne ben. Om ungdomsflytting fra foreldrehjemmet.

Lasse Sigbjørn Stambøl: Flytting i ulike grupper på arbeidsmarkedet.

Annegrete Bruvoll og Karin Ibenhold: Framskrivning av avfallsmengder i Norge.

Erling Joar Fløttum: Publiseringen av reviserte nasjonalregnskapstall – hvorfor Statistisk sentralbyrå ikke ventet på de andre landene.

ØA 9/95:

Konjunkturtendensene.

Ådne Cappelen og Einar Bowitz: Norsk økonomisk utvikling 1996-2000.

Knut A. Magnussen og Mette Rolland: Den internasjonale konjunkturutviklingen mot år 2000.

Thor Olav Thoresen og Karl Ove Aarbu: Skattereformen og progressivitet i skattesystemet.

ØA 1/96:

Økonomisk utsyn over året 1995.

ØA 2/95:

Elin Berg, Snorre Kverndokk og Knut Einar Rosendahl: Markedsmakt, internasjonal CO₂-avgift og petroleumsformue.

Bjørn E. Naug: Om konkurranseevneindikatorer.

Knut H. Alfsen: Grønt BNP — trenger vi det?

Henrik Urdal og Nico Keilman: Barnløshet i fremtiden — en formell demografisk analyse.

Godkjente doktoravhandlinger:

Ingvild Svendsen: Empirical Evidence on Expectations.

ØA 3/95:

Karine Nyborg og Inger Spangen: Politiske beslutninger om veiinvesteringer.

Torbjørn Eika: Utbyggingen av petroleumssektoren og konjunkturforløpet 1973-93.

Leo Andreas Grünfeld: Norske konjunkturbølger fra 1900 til i dag. Noen tidligere antakelser og nyere avsløringer.

Trude Nygård: Turismens økonomiske betydning for Norge.

Anne B. Dahle: Sesongjustering og publisering av utenrikshandelstall.

Economic Survey

ES 2/95:

Economic trends.

Torstein Bye og Tor Arnt Johnsen: Norway - the Nordic power house.

Mette Rolland: Prospects for the world economy.

ES 3/95:

Economic trends.

Article: Revised Norwegian national accounts.

ES 4/95:

Economic trends.

Einar Bowitz and Ådne Cappelen: Economic developments in Norway.

Finn Roar Aune, Torstein Bye og Tor Arnt Johnsen: The costs of decommissioning nuclear power stations. The Swedish example.

Annegrete Bruvoll og Karin Ibenhol: Projections of waste quantities in Norway.

ES 1/96:

Economic survey 1995.

Knut H. Alfsen: A green GDP — Do we need it?

Tabell- og diagramvedlegg

Innhold

A. Nasjonalregnskap for Norge

Side

Tabell A1	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Millioner kroner	1*
Tabell A2	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis prisendring fra året før	2*
Tabell A3	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis volumendring fra året før	3*
Tabell A4	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring. I basispris. Millioner kroner	4*
Tabell A5	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring. I basispris. Prosentvis prisendring fra året før	5*
Tabell A6	Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring. I basispris. Prosentvis volumendring fra året før	6*
Tabell A7	Konsum i husholdninger. Millioner kroner.....	7*
Tabell A8	Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra året før	7*
Tabell A9	Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra året før	8*
Tabell A10	Bruttoinvesteringer i fast realkapital. Millioner kroner	8*
Tabell A11	Bruttoinvesteringer i fast realkapital. Prosentvis prisendring fra året før	9*
Tabell A12	Bruttoinvesteringer i fast realkapital. Prosentvis volumendring fra året før	10*
Tabell A13	Sysselsatte personer etter næring. Lønnstakere og selvstendige. Absolitte tall (1000) og prosentvis endring fra året før	11*
Tabell A14	Sysselsatte normalårsverk etter næring. Lønnstakere og selvstendige. Absolitte tall (1000) og prosentvis endring fra året før	12*
Tabell A15	Utførte timeverk etter næring. Lønnstakere og selvstendige. Absolitte tall (millioner) og prosentvis endring fra året før	13*
Tabell A16	Lønnsvekst etter næring. Lønnstakere. Prosentvis endring fra året før	14*
Tabell A17	Lønnskostnader etter næring. Millioner kroner.....	15*
Tabell A18	Driftsresultat etter næring. Millioner kroner	16*
Tabell A19	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner	17*
Tabell A20	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 1993-priser. Millioner kroner	18*
Tabell A21	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	19*
Tabell A22	Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	20*
Tabell A23	Bruttonasjonalprodukt etter sluttanvendelse. Løpende priser. Millioner kroner.....	21*
Tabell A24	Bruttonasjonalprodukt etter sluttanvendelse. Faste 1993-priser. Millioner kroner	21*
Tabell A25	Bruttonasjonalprodukt etter sluttanvendelse. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	22*
Tabell A26	Bruttonasjonalprodukt etter sluttanvendelse. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	22*
Tabell A27	Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner.....	23*
Tabell A28	Produksjon. Faste 1993-priser. Millioner kroner	24*
Tabell A29	Produksjon. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	25*
Tabell A30	Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	26*
Tabell A31	Produktinnsats. Løpende priser. Millioner kroner	27*
Tabell A32	Produktinnsats. Faste 1993-priser. Millioner kroner	28*
Tabell A33	Produktinnsats. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	29*
Tabell A34	Produktinnsats. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	30*
Tabell A35	Bruttoprodukt. Løpende priser. Millioner kroner	31*
Tabell A36	Bruttoprodukt. Faste 1993-priser. Millioner kroner	32*
Tabell A37	Bruttoprodukt. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	33*
Tabell A38	Bruttoprodukt. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	34*
Tabell A39	Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner.....	35*
Tabell A40	Hovedtall for konsum. Faste 1993-priser. Millioner kroner	35*
Tabell A41	Hovedtall for konsum. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	36*
Tabell A42	Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	36*
Tabell A43	Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner	37*
Tabell A44	Konsum i husholdninger. Faste 1993-priser. Millioner kroner	37*
Tabell A45	Konsum i husholdninger. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	38*
Tabell A46	Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	38*
Tabell A47	Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner	39*
Tabell A48	Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 1993-priser. Millioner kroner	40*
Tabell A49	Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	41*
Tabell A50	Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	42*
Tabell A51	Eksport. Løpende priser. Millioner kroner	43*
Tabell A52	Eksport. Faste 1993-priser. Millioner kroner	44*
Tabell A53	Eksport. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	45*
Tabell A54	Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	46*
Tabell A55	Import. Løpende priser. Millioner kroner	47*
Tabell A56	Import. Faste 1993-priser. Millioner kroner	48*
Tabell A57	Import. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før	49*
Tabell A58	Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før	50*
Tabell A59	Driftsregnskapet overfor utlandet. Løpende priser. Millioner kroner	51*

Tabell A61	Produksjon og inntekt. Hovedrelasjoner. Millioner kroner	52*
Tabell A62.1	Statsforvaltningen. Produksjonskonto. Millioner kroner	53*
Tabell A62.2	Statsforvaltningen. Alllokering av primære inntekter. Millioner kroner	53*
Tabell A62.3	Statsforvaltningen. Sekundær inntektsfordeling. Millioner kroner	53*
Tabell A62.4	Statsforvaltningen. Bruk av disponibel inntekt. Millioner kroner	54*
Tabell A62.5	Statsforvaltningen. Omfordeling av naturaloverføringer. Millioner kroner	54*
Tabell A62.6	Statsforvaltningen. Bruk av justert inntekt. Millioner kroner	54*
Tabell A62.7	Statsforvaltningen. Finansiering og investering. Millioner kroner	54*
Tabell A63.1	Kommuneforvaltningen. Produksjonskonto. Millioner kroner	55*
Tabell A63.2	Kommuneforvaltningen. Allocering av primære inntekter. Millioner kroner	55*
Tabell A63.3	Kommuneforvaltningen. Sekundær inntektsfordeling. Millioner kroner	55*
Tabell A63.4	Kommuneforvaltningen. Bruk av disponibel inntekt. Millioner kroner	55*
Tabell A63.5	Kommuneforvaltningen. Omfordeling av naturaloverføringer. Millioner kroner	56*
Tabell A63.6	Kommuneforvaltningen. Bruk av justert inntekt. Millioner kroner	56*
Tabell A63.7	Kommuneforvaltningen. Finansiering og investering. Millioner kroner	56*
Tabell A64.1	Finansielle foretak. Produksjonskonto. Millioner kroner	57*
Tabell A64.2	Finansielle foretak. Allocering av primære inntekter. Millioner kroner	57*
Tabell A64.3	Finansielle foretak. Sekundær inntektsfordeling. Millioner kroner	57*
Tabell A64.4	Finansielle foretak. Bruk av disponibel inntekt. Millioner kroner	57*
Tabell A64.5	Finansielle foretak. Finansiering og investering. Millioner kroner	57*
Tabell A65.1	Offentlig ikke-finansielle foretak. Produksjonskonto. Millioner kroner	58*
Tabell A65.2	Offentlig ikke-finansielle foretak. Allocering av primære inntekter. Millioner kroner	58*
Tabell A65.3	Offentlig ikke-finansielle foretak. Sekundær inntektsfordeling. Millioner kroner	58*
Tabell A65.4	Offentlig ikke-finansielle foretak. Bruk av disponibel inntekt. Millioner kroner	58*
Tabell A65.5	Offentlig ikke-finansielle foretak. Finansiering og investering. Millioner kroner	58*
Tabell A66.1	Private ikke-finansielle foretak. Produksjonskonto. Millioner kroner	59*
Tabell A66.2	Private ikke-finansielle foretak. Allocering av primære inntekter. Millioner kroner	59*
Tabell A66.3	Private ikke-finansielle foretak. Sekundær inntektsfordeling. Millioner kroner	59*
Tabell A66.4	Private ikke-finansielle foretak. Bruk av disponibel inntekt. Millioner kroner	59*
Tabell A66.5	Private ikke-finansielle foretak. Finansiering og investering. Millioner kroner	59*
Tabell A67.1	Husholdninger. Produksjonskonto. Millioner kroner	60*
Tabell A67.2	Husholdninger. Allocering av primære inntekter. Millioner kroner	60*
Tabell A67.3	Husholdninger. Sekundær inntektsfordeling. Millioner kroner	60*
Tabell A67.4	Husholdninger. Bruk av disponibel inntekt. Millioner kroner	60*
Tabell A67.5	Husholdninger. Justert disponibel inntekt. Millioner kroner	61*
Tabell A67.6	Husholdninger. Bruk av justert disponibel inntekt. Millioner kroner	61*
Tabell A67.7	Husholdninger. Finansiering og investering. Millioner kroner	61*
Tabell A68.1	Utlandet. Produksjonskonto. Millioner kroner	62*
Tabell A68.2	Utlandet. Allocering av primære inntekter. Millioner kroner	62*
Tabell A68.3	Utlandet. Sekundær inntektsfordeling. Millioner kroner	62*
Tabell A68.4	Utlandet. Finansiering og investering. Millioner kroner	62*

B. Konjunkturindikatorer for Norge

Tabell B1:	Olje- og gassproduksjon	63*
Tabell B2:	Produksjonsindeksen etter næring og varetype	63*
Tabell B3:	Industriproduksjonen - produksjonsindeksen	63*
Tabell B4:	Ordretilgang - industri	64*
Tabell B5:	Ordrereserver - industri	64*
Tabell B6:	Påløpte investeringskostnader for oljeutvinning	65*
Tabell B7:	Industriinvesteringer i verdi - Investeringsundersøkelsen	65*
Tabell B8:	Boligbygging	65*
Tabell B9:	Detaljomsetningsvolum	66*
Tabell B10:	Detaljomsetningsvolum mv	66*
Tabell B11:	Arbeidsmarkedet - arbeidskraftundersøkelsen	66*
Tabell B12:	Arbeidsmarkedet - arbeidskontorenes registreringer	66*
Tabell B13:	Timefortjeneste	67*
Tabell B14:	Konsumprisindeksen	67*
Tabell B15:	Engrospriser	67*
Tabell B16:	Utenrikshandel - verditall	68*
Tabell B17:	Utenrikshandel - indekser	68*

Diagrammer

Olje- og gassproduksjon	69*
Produksjonsindeksen	69*
Ordreindeksen - industri	70*
Byggearealstatistikk og boliglån, nye boliger	71*
Ordreindeksen - bygge- og anleggsvirksomhet	71*
Arbeidsledighet og sysselsetting	72*
Antatte og utførte investeringer i industrien	72*
Detaljomsetning mv	72*
Lønninger	72*
Konsum- og engrospriser	73*
Nominell rente på tre-måneders plasseringer	73*
Utenrikshandel	73*

C. Nasjonalregnskapstall for utvalgte OECD-land

Tabell C1: Bruttonasjonalprodukt	74*
Tabell C2: Privat konsum	74*
Tabell C3: Offentlig konsum	74*
Tabell C4: Bruttoinvesteringer i fast realkapital	75*
Tabell C5: Eksport av varer og tjenester	75*
Tabell C6: Import av varer og tjenester	75*
Tabell C7: Privat konsumdeflator	76*
Tabell C8: Arbeidsledighet	76*

D. Konjunkturindikatorer for utlandet

Tabell D1: Sverige	77*
Tabell D2: Danmark	77*
Tabell D3: Storbritannia	77*
Tabell D4: Tyskland	77*
Tabell D5: Frankrike	78*
Tabell D6: USA	78*
Tabell D7: Japan	78*

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	325167	338778	357100	376275	394949	411637
Varekonsum	180248	183176	193289	203060	211900	219754
Tjenester	140220	150460	160076	171091	180275	189717
Husholdningenes kjøp i utlandet	14636	15028	13936	13483	15424	15923
Utlendingers kjøp i Norge	-9937	-9886	-10201	-11359	-12650	-13757
Konsum i offentlig forvaltning	130754	139016	149465	161326	172945	179575
Konsum i statsforvaltningen	51116	55554	61330	65720	70985	74087
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	34442	36471	40485	44385	48391	52881
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	16674	19083	20845	21335	22594	21206
Konsum i kommuneforvaltningen	79638	83462	88135	95606	101960	105488
Bruttoinvestering i fast kapital	181428	175057	156210	157426	156340	168202
Oljeutvinning og rørtransport	29522	31777	31976	42634	49196	57168
Utenriks sjøfart og oljeboring	12251	22465	12831	6733	1093	6945
Fastlands-næringer	139655	120815	111403	108059	106051	104089
Industri og bergverk	17493	12376	13448	12446	12349	9879
Annen vareproduksjon	19716	15301	12856	10946	10954	10973
Offentlig forvaltning	26141	27151	25740	28885	29996	27282
Boligtjenester	35750	31198	25330	19884	18029	17436
Annen tjenesteyting	40555	34789	34029	35898	34723	38519
Lager	5616	4297	11903	6068	5774	9634
Bruttoinvesteringer i alt	187044	179354	168113	163494	162114	177836
Innenlandske anvendelse	642965	657148	674678	701095	730008	769048
Etterspørsel fra fastlands-Norge	595576	598609	617968	645660	673945	695301
Eksport i alt	213858	262658	293752	308046	300094	315960
Tradisjonelle varer	96229	108055	114274	110484	108927	112426
Råolje og naturgass	48513	73540	88541	96704	97158	104071
Skip og plattformer	5990	6678	10827	14351	13896	11838
Tjenester	63126	74385	80110	86507	80113	87625
Samlet anvendelse	856823	919806	968430	1009141	1030102	1085008
Import i alt	217232	237459	246359	246367	245806	261669
Tradisjonelle varer	140265	141018	154699	154049	156701	159700
Råolje	843	802	1665	1564	986	1143
Skip og plattformer	16790	30137	23147	18234	10806	18835
Tjenester	59334	65502	66848	72520	77313	81991
Bruttonasjonalprodukt	639591	682347	722071	762774	784296	823339
Fastlands-Norge	578953	589726	608391	638600	664236	695042
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	60638	92621	113680	124174	120060	128297
Fastlands-næringer	525493	540055	556852	582048	603352	626061
Industri og bergverk	87459	87573	85984	87546	90165	96172
Annen vareproduksjon	76103	74088	73591	72471	70438	68950
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	100188	106424	112861	121272	128837	133086
Privat tjenesteproduksjon	261743	271970	284416	300759	313912	327853
Korreksjonsposter	53460	49671	51539	56552	60884	68981

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A2. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis prisendring fra året før

	1989	1990	1991	1992	1993
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	4,8	4,7	3,9	2,7	2,0
Varekonsum	3,9	4,1	3,6	2,6	1,5
Tjenester	5,9	5,2	3,9	2,8	2,8
Husholdningenes kjøp i utlandet	5,6	6,2	7,9	2,8	1,2
Utlendingers kjøp i Norge	5,0	4,1	4,6	3,5	1,9
Konsum i offentlig forvaltning	4,3	3,0	3,4	1,7	1,5
Konsum i statsforvaltningen	4,0	2,6	2,4	1,9	2,0
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	4,1	3,6	3,5	1,7	1,6
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	3,6	0,8	0,1	2,4	2,9
Konsum i kommuneforvaltningen	4,5	3,2	4,1	1,6	1,1
Bruttoinvestering i fast kapital	3,6	0,1	1,2	2,5	3,1
Oljeutvinning og rørtransport	4,2	3,2	3,2	2,9	3,7
Utenriks sjøfart og oljeboring	21,7	0,4	2,7	-221,0	32,2
Fastlands-næringer	0,7	-0,9	0,3	0,4	1,3
Industri og bergverk	1,3	-0,5	1,7	0,6	3,4
Annen vareproduksjon	3,1	-0,4	0,9	1,7	2,6
Offentlig forvaltning	-0,2	-0,5	0,8	-0,5	0,6
Boligtjenester	-0,3	-1,2	0,3	1,4	0,5
Annen tjenesteyting	1,0	-1,2	-0,6	0,1	1,3
Lager	-8,2	9,8	2,0	28,5	0,2
Bruttoinvesteringer i alt	3,3	0,7	1,2	3,2	3,0
Innenlandske anvendelse	4,3	3,3	3,1	2,6	2,1
Etterspørsel fra fastlands-Norge	3,8	3,2	3,1	2,1	1,8
Eksport i alt	10,7	3,0	-1,1	-7,4	2,1
Tradisjonelle varer	6,5	-3,9	-0,7	-6,7	0,0
Råolje og naturgass	20,4	16,6	-6,8	-9,7	1,1
Skip og plattformer	16,4	0,2	-0,0	-10,6	-3,3
Tjenester	7,6	0,7	5,2	-4,9	6,8
Samlet anvendelse	6,0	3,2	1,8	-0,6	2,1
Import i alt	7,0	1,2	-0,2	-0,9	1,9
Tradisjonelle varer	5,3	0,5	-1,0	-2,3	0,7
Råolje	24,7	18,8	-8,8	-6,3	-3,7
Skip og plattformer	21,8	0,6	-0,1	4,1	11,3
Tjenester	4,6	2,7	1,9	1,2	2,5
Bruttonasjonalprodukt	5,7	3,9	2,4	-0,4	2,1
Fastlands-Norge	3,6	2,3	3,5	1,8	1,8
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	21,3	13,2	-2,8	-11,3	4,3
Fastlands-næringer	4,1	2,4	3,2	1,7	1,7
Industri og bergverk	5,9	-1,7	5,3	-0,1	4,5
Annen vareproduksjon	-3,4	-1,0	-0,2	-2,8	-4,3
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	4,5	3,2	4,2	2,3	1,5
Privat tjenesteproduksjon	5,6	4,4	3,1	3,1	2,3
Korreksjonsposter	-1,2	0,7	7,0	2,7	2,5

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A3. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis volumendring fra året før

	1989	1990	1991	1992	1993
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	-0,6	0,7	1,5	2,2	2,2
Varekonsum	-2,2	1,4	1,4	1,7	2,2
Tjenester	1,3	1,2	2,8	2,5	2,4
Husholdningenes kjøp i utlandet	-2,8	-12,7	-10,3	11,3	2,0
Utlendingers kjøp i Norge	-5,3	-0,9	6,5	7,6	6,7
Konsum i offentlig forvaltning	1,9	4,4	4,4	5,4	2,3
Konsum i statsforvaltningen	4,5	7,6	4,7	6,0	2,4
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	1,7	7,2	5,9	7,2	7,6
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	10,4	8,3	2,2	3,4	-8,8
Konsum i kommuneforvaltningen	0,3	2,3	4,2	4,9	2,3
Bruttoinvestering i fast kapital	-6,9	-10,8	-0,4	-3,1	4,3
Oljeutvinning og rørtransport	3,3	-2,5	29,1	12,2	12,1
Utenriks sjøfart og oljeboring	50,6	-43,1	-48,9	-113,4	380,7
Fastlands-næringer	-14,1	-7,0	-3,3	-2,2	-3,1
Industri og bergverk	-30,1	9,2	-9,0	-1,4	-22,7
Annen vareproduksjon	-24,7	-15,6	-15,6	-1,6	-2,4
Offentlig forvaltning	4,1	-4,7	11,3	4,3	-9,6
Boligtjenester	-12,5	-17,8	-21,7	-10,6	-3,7
Annen tjenesteyting	-15,1	-1,0	6,2	-3,4	9,5
Lager	-16,7	152,4	-50,0	-26,0	66,5
Bruttoinvesteringer i alt	-7,2	-6,9	-3,9	-3,9	6,5
Innenlandske anvendelse	-2,0	-0,6	0,8	1,5	3,2
Etterspørsel fra fastlands-Norge	-3,2	0,0	1,3	2,3	1,4
Eksport i alt	11,0	8,6	6,1	5,2	3,2
Tradisjonelle varer	5,4	10,1	-2,7	5,7	3,2
Råolje og naturgass	25,9	3,2	17,2	11,3	5,9
Skip og plattformer	-4,3	61,8	32,6	8,3	-11,9
Tjenester	9,5	7,0	2,7	-2,6	2,4
Samlet anvendelse	1,2	2,0	2,4	2,6	3,2
Import i alt	2,2	2,5	0,2	0,7	4,4
Tradisjonelle varer	-4,5	9,2	0,6	4,1	1,2
Råolje	-23,7	74,8	2,9	-32,7	20,4
Skip og plattformer	47,4	-23,7	-21,2	-43,0	56,5
Tjenester	5,5	-0,6	6,5	5,3	3,4
Bruttonasjonalprodukt	0,9	1,9	3,1	3,3	2,8
Fastlands-Norge	-1,7	0,9	1,4	2,2	2,8
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	25,9	8,4	12,4	9,0	2,5
Fastlands-næringer	-1,3	0,7	1,3	1,9	2,0
Industri og bergverk	-5,4	-0,1	-3,3	3,1	2,1
Annen vareproduksjon	0,8	0,4	-1,3	-0,0	2,3
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	1,7	2,8	3,1	3,9	1,8
Privat tjenesteproduksjon	-1,6	0,2	2,6	1,2	2,1
Korreksjonsposter	-6,0	3,1	2,5	4,8	10,5

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A4. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring. I basispris. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Bruttonasjonalprodukt	639591	682347	722071	762774	784296	823339
Jordbruk	12029	13122	14536	13481	12250	13133
Skogbruk	3475	3465	3783	3536	3084	2650
Fiske og fiskeoppdrett	5445	4468	4528	5213	5053	5762
Olje og gassutvinning	44654	70976	89038	92888	93275	98231
Utv. av råolje og naturgass	42424	68854	87118	90386	90416	95760
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	2230	2122	1920	2502	2859	2471
Bergverksdrift	1568	1823	1788	1707	1838	1505
Industri	85891	85750	84196	85839	88327	94667
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	12351	12802	12771	14524	16946	17466
Tekstil, bekledning og skotøy	1971	1707	1817	1957	2163	2203
Treforedling	4469	4928	4803	4239	3639	3969
Grafisk produksjon	8759	9026	9358	9711	10037	10802
Raffinering	1026	884	1364	1600	1021	1847
Kjemiske råvarer	5382	5039	4939	4411	4181	4851
Kjemiske og mineralske prod.	7664	7583	7782	7529	7833	8417
Metaller	10212	10664	6778	5955	5632	6473
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv.	26514	26099	27535	29263	30189	31898
Trevare-, møbelindustri og annen industri	7543	7018	7049	6650	6686	6741
Kraftforsyning	18488	20015	21381	22741	22079	21642
Bygg og anlegg	36666	33018	29363	27500	27972	25763
Varehandel	69636	68838	71194	75602	78309	78266
Hotell og restaurant	9531	9406	9684	10421	10271	10406
Rørtransport	6254	7112	7924	10020	10938	11017
Samferdsel	39268	41124	44314	45524	47453	51867
Sjøfart	11484	16410	18567	23404	17815	21053
Utenriks sjøfart	9730	14533	16718	21266	15847	19049
Innenriks sjøfart	1754	1877	1849	2138	1968	2004
Bank og forsikring	34854	35754	36080	35574	36905	38640
Boligtjenester	37793	45643	50668	55878	58961	61604
Forretningsmessig tjenesteyting	37052	36525	35581	37417	39275	43159
Privat tjenesteyting	31855	32803	35046	38205	40770	41907
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	100188	106424	112861	121272	128837	133086
Statsforvaltningen	31574	33283	35341	37308	39606	40366
Sivilt	22450	23585	24834	26811	28978	29448
Forsvar	9124	9698	10507	10497	10628	10918
Kommuneforvaltningen	68614	73141	77520	83964	89231	92720
Ind. målte bank- og finanstjen.	-31287	-33020	-33964	-33160	-33859	-32649
Merverdi- og investeringsavgift	64169	62591	62804	64305	66929	74547
Andre produktskatter, netto	20578	20100	22699	25407	27814	27083
Fastlands-næringer	525493	540055	556852	582048	603352	626061

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A5. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring. I basispris. Prosentvis prisendring fra året før

	1989	1990	1991	1992	1993
Bruttonasjonalprodukt	5,7	3,9	2,4	-0,4	2,1
Jordbruk	2,8	0,1	-4,6	0,4	-3,0
Skogbruk	-0,4	5,4	1,0	-6,2	-16,4
Fiske og fiskeoppdrett	-18,5	15,6	-11,2	-5,2	-14,8
Olje og gassutvinning	23,8	18,3	-8,7	-10,1	1,5
Utv. av råolje og naturgass	24,2	19,4	-9,2	-11,3	0,8
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	10,6	-16,0	16,6	55,2	35,2
Bergverksdrift	6,0	0,8	-5,3	3,5	-2,8
Industri	5,9	-1,7	5,5	-0,2	4,6
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	1,7	12,6	16,4	6,7	3,1
Tekstil, bekledning og skotøy	3,9	0,1	7,1	2,3	-0,8
Treforedling	20,0	-5,5	-7,8	-10,9	-1,1
Grafisk produksjon	3,8	0,9	8,8	5,3	-2,4
Raffinering	71,0	-9,8	43,6	-58,9	59,5
Kjemiske råvarer	-3,2	-15,7	1,8	-6,2	4,1
Kjemiske og mineralske prod.	5,3	3,0	3,4	-0,4	6,8
Metaller	15,6	-38,0	-18,2	-13,4	16,3
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv. .	4,2	7,0	7,6	3,5	3,2
Trevare-, møbelindustri og annen industri	4,0	7,2	4,8	4,3	11,0
Kraftforsyning	4,0	5,6	7,7	-8,2	-4,2
Bygg og anlegg	-7,6	-8,5	-1,9	1,4	-0,8
Varehandel	2,8	1,6	2,2	0,4	0,5
Hotell og restaurant	8,4	5,2	4,6	10,1	8,9
Rørtransport	2,9	4,7	13,9	-3,0	4,2
Samferdsel	5,5	1,0	-2,7	1,8	-1,6
Sjøfart	17,7	-3,6	21,5	-19,8	19,5
Utenriks sjøfart	20,3	-4,9	23,1	-21,8	21,6
Innenriks sjøfart	1,2	10,0	7,9	0,8	2,8
Bank og forsikring	10,5	6,0	3,6	6,0	7,4
Boligtjenester	9,1	8,0	5,7	4,4	3,3
Forretningsmessig tjenesteyting	1,2	3,8	3,6	1,9	2,6
Privat tjenesteyting	6,3	8,2	6,7	5,4	2,7
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	4,5	3,2	4,2	2,3	1,5
Statsforvaltningen	4,0	2,4	2,4	1,7	1,2
Sivilt	3,7	3,6	3,5	1,7	0,7
Forsvar	4,6	-0,2	-0,3	1,9	2,5
Kommuneforvaltningen	4,7	3,6	5,1	2,5	1,7
Ind. målte bank- og finanstjen.	7,5	3,1	2,1	5,6	7,2
Merverdi- og investeringsavgift	2,2	0,1	1,8	1,4	8,7
Andre produktskatter, netto	3,6	3,1	12,0	3,0	-2,7
Statistiske avvik	-100,0	-100,0	-100,0	-100,0	-100,0
Fastlands-næringer	4,1	2,4	3,2	1,7	1,7

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A6. Bruttonasjonalprodukt. Bruttoprodukt etter næring. I basispris. Prosentvis volumendring fra året før

	1989	1990	1991	1992	1993
Bruttonasjonalprodukt	0,9	1,9	3,1	3,3	2,8
Jordbruk	6,1	10,7	-2,8	-9,5	10,5
Skogbruk	0,1	3,6	-7,5	-7,0	2,7
Fiske og fiskeoppdrett	0,7	-12,4	29,7	2,3	33,9
Olje og gassutvinning	28,4	6,0	14,3	11,7	3,8
Utv. av råolje og naturgass.	30,6	6,0	14,3	12,8	5,0
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	-14,0	7,7	11,8	-26,4	-36,1
Bergverksdrift	9,7	-2,7	0,8	4,0	-15,7
Industri	-5,7	-0,1	-3,4	3,1	2,4
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	1,9	-11,4	-2,3	9,4	-
Tekstil, bekledning og skotøy	-16,6	6,4	0,6	8,0	2,7
Treforedling	-8,1	3,1	-4,3	-3,7	10,3
Grafisk produksjon	-0,8	2,8	-4,6	-1,8	10,3
Raffinering	-49,6	71,2	-18,3	55,4	13,4
Kjemiske råvarer	-3,3	16,3	-12,2	1,0	11,4
Kjemiske og mineralske prod.	-6,1	-0,4	-6,4	4,4	0,6
Metaller	-9,7	2,5	7,4	9,2	-1,2
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv.	-5,5	-1,4	-1,2	-0,4	2,4
Trevare-, møbelindustri og annen industri	-10,5	-6,3	-9,9	-3,6	-9,2
Kraftforsyning	4,1	1,1	-1,3	5,7	2,3
Bygg og anlegg	-2,6	-2,8	-4,5	0,3	-7,2
Varehandel	-3,9	1,8	3,9	3,2	-0,6
Hotell og restaurant	-9,0	-2,2	2,9	-10,5	-7,0
Rørtransport	10,5	6,4	11,1	12,6	-3,3
Samferdsel	-0,7	6,7	5,6	2,3	11,0
Sjøfart	21,4	17,4	3,7	-5,1	-1,1
Utenriks sjøfart	24,2	21,0	3,3	-4,7	-1,1
Innenriks sjøfart	5,7	-10,4	7,2	-8,7	-0,9
Bank og forsikring	-7,2	-4,8	-4,8	-2,1	-2,5
Boligtjenester	10,7	2,8	4,3	1,1	1,1
Forretningsmessig tjenesteyting	-2,6	-6,2	1,5	3,0	7,2
Privat tjenesteyting	-3,1	-1,2	2,1	1,3	0,1
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	1,7	2,8	3,1	3,9	1,8
Statsforvaltningen	1,4	3,7	3,1	4,4	0,7
Sivilt	1,3	1,6	4,3	6,3	0,9
Forsvar	1,6	8,6	0,2	-0,6	0,2
Kommuneforvaltningen	1,8	2,3	3,1	3,6	2,2
Ind. målte bank- og finanstjen.	-1,9	-0,3	-4,3	-3,3	-10,1
Merverdi- og investeringsavgift	-4,5	0,2	0,5	2,6	2,5
Andre produktskatter, netto	-5,7	9,5	-0,1	6,3	0,1
Statistiske avvik	.	.	.	.	.
Fastlands-næringer	-1,3	0,7	1,3	1,9	2,0

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A7. Konsum i husholdninger. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Konsum i husholdninger	308211	320913	338236	356054	373649	389987
Matvarer, drikkevarer og tobakk	68260	70550	74786	78733	82011	83795
Klær og skoøy	22641	22521	22703	24634	24810	25958
Bolig, lys og brensel	68260	74514	81722	87877	91174	94712
Møbler og husholdningsartikler	20962	20873	21399	21920	23385	24087
Helsepleie	6090	7065	8189	9271	9627	9918
Transport	46583	45541	50195	50593	54488	57565
Fritidssyssler og underholdning	28015	28640	28930	31326	33936	35431
Utdanning	1563	1896	2005	2124	2079	1933
Hotell- og restauranttjenester	14876	16523	16852	17547	19422	21108
Andre varer og tjenester	26262	27648	27720	29905	29943	33314
Husholdningenes kjøp i utlandet	14636	15028	13936	13483	15424	15923
Utlendingers kjøp i Norge	-9937	-9886	-10201	-11359	-12650	-13757
Varekonsum	180248	183176	193289	203060	211900	219754
Tjenester	123264	132595	141212	150870	158975	168067
Tjenestekonsum, bolig	53997	59927	65933	70902	74337	77116
Tjenester, annet	69267	72668	75279	79968	84638	90951

Tabell A8. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra året før

	1989	1990	1991	1992	1993
Konsum i husholdninger	4,9	4,7	3,9	2,7	2,1
Matvarer, drikkevarer og tobakk	3,4	5,1	3,3	3,7	0,1
Klær og skoøy	5,6	1,0	1,2	1,5	3,0
Bolig, lys og brensel	7,0	6,9	4,7	3,2	2,5
Møbler og husholdningsartikler	3,4	2,1	2,3	0,9	2,0
Helsepleie	3,9	7,7	6,9	5,9	4,0
Transport	6,3	5,4	6,6	3,4	3,0
Fritidssyssler og underholdning	3,6	3,5	3,4	2,1	2,5
Utdanning	6,6	5,4	4,2	2,8	2,9
Hotell- og restauranttjenester	4,8	3,9	4,6	3,8	3,9
Andre varer og tjenester	2,8	1,8	-0,3	-0,5	1,5
Husholdningenes kjøp i utlandet	5,6	6,2	7,9	2,8	1,2
Utlendingers kjøp i Norge	5,0	4,1	4,6	3,5	1,9
Varekonsum	3,9	4,1	3,6	2,6	1,5
Tjenester	6,2	5,4	4,0	2,9	2,9
Tjenestekonsum, bolig	7,7	7,1	5,1	3,9	3,1
Tjenester, annet	4,9	4,0	3,0	2,1	2,8

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A9. Konsum i husholdninger. Prosentvis volumendring fra året før

	1989	1990	1991	1992	1993
Konsum i husholdninger	-0,7	0,6	1,3	2,2	2,3
Matvarer, drikkevarer og tobakk	-0,1	0,8	1,9	0,5	2,0
Klær og skotøy	-5,8	-0,2	7,2	-0,7	1,6
Bolig, lys og brensel	2,0	2,6	2,7	0,5	1,3
Møbler og husholdningsartikler	-3,7	0,5	0,1	5,7	1,0
Helsepleie	11,6	7,6	5,9	-1,9	-1,0
Transport	-8,0	4,6	-5,4	4,2	2,6
Fritidssyssler og underholdning	-1,3	-2,4	4,7	6,1	1,8
Utdanning	13,8	0,3	1,7	-4,8	-9,7
Hotell- og restauranttjenester	5,9	-1,8	-0,5	6,6	4,6
Andre varer og tjenester	2,4	-1,6	8,2	0,6	9,7
Husholdningenes kjøp i utlandet	-2,8	-12,7	-10,3	11,3	2,0
Utlendingers kjøp i Norge	-5,3	-0,9	6,5	7,6	6,7
Varekonsum.	-2,2	1,4	1,4	1,7	2,2
Tjenester	1,3	1,0	2,8	2,4	2,7
Tjenestekonsum, bolig	3,0	2,7	2,3	0,9	0,6
Tjenester, annet.	-0,0	-0,4	3,1	3,6	4,6

Tabell A10. Bruttoinvesteringer i fast realkapital. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Bruttoinvestering i fast kapital	181428	175057	156210	157426	156340	168202
Jordbruk	4680	4280	4334	3785	3474	4029
Skogbruk	695	677	572	555	597	500
Fiske og fiskeoppdrett	3096	2141	999	335	849	516
Olje og gassutvinning	28938	30898	32839	38544	44649	51111
Utvinning av råolje og naturgass	29183	31306	29092	37250	44466	50475
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-245	-408	3747	1294	183	636
Bergverksdrift	354	419	350	298	281	229
Industri	17139	11957	13098	12148	12068	9650
Næringsmiddel-, drikkevarer- og tobakksindustri	3145	2676	2385	2501	2598	2533
Tekstil, bekledning og skotøy	123	164	33	149	111	196
Treforedling	989	630	1139	1244	2976	942
Grafisk produksjon	1133	543	719	689	644	792
Raffinering	4305	1239	1385	267	219	360
Kjemiske råvarer	1257	1110	1048	1427	781	650
Kjemiske og mineralskeprodukter	1554	1276	1611	1511	608	933
Metaller	1185	1303	1386	1202	908	558
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv.	2388	2144	2324	2401	2573	2177
Trevare-, møbelindustri og annen industri	1060	872	1068	757	650	509
Kraftforsyning	9228	7236	5942	5694	5158	5262
Bygg og anlegg	2017	967	1009	577	876	666
Varehandel	13438	11310	10958	12042	12008	12970
Hotell og restaurant	1811	1888	1429	1201	1286	1469
Rørtransport	339	471	2884	5384	4730	6693
Samferdsel	9734	9670	9073	10105	9810	10389
Sjøfart	12980	23274	9512	6117	1510	7073
Utenriks sjøfart	12496	22873	9084	5439	910	6309
Innenriks sjøfart	484	401	428	678	600	764
Bank og forsikring	5617	2919	3398	2894	2270	1982
Boligtjenester	35750	31198	25330	19884	18029	17436
Forretningsmessig tjenesteyting	4928	4185	4095	3763	3128	4984
Privat tjenesteyting	4543	4416	4648	5215	5621	5961
Offentlig forvaltning	26141	27151	25740	28885	29996	27282
Bruttoinvestering, statsforvaltningen	10666	12815	12993	15006	16202	13853
Bruttoinvestering, kommuneforvaltningen	15475	14336	12747	13879	13794	13429
Fastlands-næringer	139655	120815	111403	108059	106051	104089

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A11. Bruttoinvesteringer i fast realkapital. Prosentvis prisendring fra året før

	1989	1990	1991	1992	1993
Bruttoinvestering i fast kapital	3,6	0,1	1,2	2,5	3,1
Jordbruk	2,0	1,5	0,7	1,6	2,9
Skogbruk	1,3	1,6	2,8	0,8	1,6
Fiske og fiskeoppdrett	14,6	-1,0	3,1	11,6	14,7
Olje og gassutvinning	4,2	3,1	3,2	2,9	3,3
Utvinning av råolje og naturgass	4,2	2,9	3,2	2,9	3,3
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	4,9	4,1	3,4	1,7	1,4
Bergverksdrift	0,2	-0,3	3,5	0,4	5,5
Industri	1,3	-0,5	1,7	0,6	3,4
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	1,3	-1,0	1,5	1,1	3,0
Tekstil, bekledning og skotøy	1,2	6,5	1,4	2,8	5,9
Treforedling	1,0	0,4	1,8	-0,1	3,6
Grafisk produksjon	2,5	-0,7	1,8	0,3	3,0
Raffinering	2,3	-0,9	2,3	-0,5	1,7
Kjemiske råvarer	1,0	-1,4	1,6	2,0	3,3
Kjemiske og mineralskeprodukter	1,9	-	2,5	0,2	3,1
Metaller	1,7	0,4	2,4	0,8	3,7
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv.	0,2	-0,6	1,1	0,7	3,6
Trevare-, møbelindustri og annen industri	1,2	-0,7	1,3	0,6	5,2
Kraftforsyning	0,7	-1,6	0,6	0,3	1,3
Bygg og anlegg	4,3	-2,4	1,8	2,5	3,6
Varehandel	-0,0	-2,4	-0,3	-0,5	0,3
Hotell og restaurant	-1,2	-2,8	-0,7	-0,1	-0,7
Rørtransport	3,7	6,5	3,4	2,4	6,4
Samferdsel	3,6	1,1	-0,8	1,6	4,8
Sjøfart	21,4	-1,1	2,3	-393,2	33,4
Utenriks sjøfart	21,4	-1,0	2,6	-184,0	36,4
Innenriks sjøfart	21,9	-1,6	-0,3	5,6	13,0
Bank og forsikring	-0,5	-1,0	-1,0	-1,0	-1,9
Boligtjenester	-0,3	-1,2	0,3	1,4	0,5
Forretningsmessig tjenesteyting	-0,9	-2,0	-1,6	-1,3	-1,3
Privat tjenesteyting	0,1	-1,7	-0,3	-0,3	0,4
Offentlig forvaltning	-0,2	-0,5	0,8	-0,5	0,6
Bruttoinvestering, statsforvaltningen	1,1	0,8	2,2	0,5	1,6
Bruttoinvestering, kommuneforvaltningen	-1,3	-1,8	-0,5	-1,6	-0,4
Fastlands-næringer	0,7	-0,9	0,3	0,4	1,3

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A12. Bruttoinvesteringer i fast realkapital. Prosentvis volumendring fra året før

	1989	1990	1991	1992	1993
Bruttoinvestering i fast kapital	-6,9	-10,8	-0,4	-3,1	4,3
Jordbruk	-10,4	-0,2	-13,3	-9,6	12,7
Skogbruk	-3,9	-16,8	-5,6	6,7	-17,6
Fiske og fiskeoppdrett	-39,7	-52,9	-67,5	127,2	-47,0
Olje og gassutvinning	2,5	3,1	13,7	12,6	10,8
Utvinning av råolje og naturgass	3,0	-9,7	24,0	16,0	9,9
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning . . .	58,8	-982,6	-66,6	-86,1	242,6
Bergverksdrift	18,1	-16,2	-17,7	-6,0	-22,8
Industri	-31,1	10,1	-8,8	-1,3	-22,7
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	-16,0	-10,0	3,4	2,8	-5,4
Tekstil, bekledning og skotøy	31,7	-81,1	345,5	-27,5	66,7
Treforedling	-36,9	80,2	7,3	139,5	-69,5
Grafisk produksjon	-53,2	33,3	-5,8	-6,8	19,4
Raffinering	-71,9	12,8	-81,2	-17,6	61,6
Kjemiske råvarer	-12,6	-4,2	34,1	-46,3	-19,5
Kjemiske og mineralskeprodukter	-19,4	26,3	-8,5	-59,8	48,8
Metaller	8,1	6,0	-15,3	-25,0	-40,7
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv. .	-10,4	9,1	2,2	6,4	-18,3
Trevare-, møbelindustri og annen industri . . .	-18,7	23,3	-30,1	-14,7	-25,5
Kraftforsyning	-22,1	-16,6	-4,8	-9,7	0,7
Bygg og anlegg	-54,0	6,9	-43,8	48,2	-26,6
Varehandel	-15,8	-0,7	10,2	0,2	7,7
Hotell og restaurant	5,5	-22,1	-15,3	7,2	15,1
Rørtransport	33,9	475,2	80,6	-14,2	32,9
Samferdsel	-4,1	-7,2	12,3	-4,5	1,0
Sjøfart	47,7	-58,7	-37,1	-108,4	251,2
Utenriks sjøfart	50,8	-59,9	-41,6	-119,9	408,5
Innenriks sjøfart	-32,0	8,5	58,9	-16,2	12,7
Bank og forsikring	-47,8	17,6	-14,0	-20,7	-11,0
Boligtjenester	-12,5	-17,8	-21,7	-10,6	-3,7
Forretningsmessig tjenesteyting	-14,3	-0,1	-6,6	-15,8	61,4
Privat tjenesteyting	-2,9	7,0	12,6	8,1	5,6
Offentlig forvaltning	4,1	-4,7	11,3	4,3	-9,6
Bruttoinvestering, statsforvaltningen	18,8	0,6	13,0	7,4	-15,9
Bruttoinvestering, kommuneforvaltningen . . .	-6,1	-9,4	9,5	1,0	-2,3
Fastlands-næringer	-14,1	-7,0	-3,3	-2,2	-3,1

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A13. Sysselsatte personer etter næring. Lønnstakere og selvstendige.

Absolutte tall (1000) og prosentvis endring fra året før

	1992	1993	1994	1995	1993	1994	1995
	Absolutte tall				Prosentvis endring		
I alt	2032,6	2036,7	2060,5	2103,3	0,2	1,2	2,1
Jordbruk.....	86,3	84,2	82,3	80,6	-2,4	-2,2	-2,1
Skogbruk.....	7,2	6,5	5,9	6,0	-8,6	-9,5	0,7
Fiske og fiskeoppdrett.....	18,1	17,5	17,7	18,0	-3,6	1,2	2,1
Olje- og gassutvinning.....	20,3	21,3	21,4	21,6	5,1	0,2	1,0
Utv. av råolje og naturgass.....	16,4	17,7	17,4	17,5	7,5	-1,9	1,0
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning..	3,9	3,6	4,0	4,1	-5,4	10,4	1,2
Bergverksdrift.....	4,8	4,8	4,8	4,8	-0,4	0,4	1,0
Industri.....	279,5	284,5	293,6	300,9	1,8	3,2	2,5
Næringsmidler, drikkevarer og tobakk.....	50,4	52,0	54,4	54,4	3,2	4,6	-0,1
Tekstil, bekledning og skotøy.....	9,7	9,6	9,6	9,5	-0,8	-0,3	-0,9
Treforedlingsindustri.....	10,9	10,8	11,4	11,9	-1,0	5,5	5,0
Forlag og grafisk industri.....	36,1	37,4	38,5	39,6	3,5	2,8	2,9
Oljeraffinering.....	1,8	2,0	2,0	2,0	9,5	1,0	0,0
Kjemiske råvarer.....	9,0	9,0	9,1	9,2	0,8	0,4	2,0
Kjemisk og mineralsk industri.....	20,2	20,1	20,8	21,5	-0,5	3,4	3,4
Metallindustri.....	15,4	16,1	16,9	16,7	4,4	5,0	-1,0
Verkstedindustri og skipsbygging.....	99,4	100,6	103,4	107,6	1,2	2,8	4,1
Trevare, møbelindustri og annen industri...	26,6	26,9	27,6	28,4	1,0	2,8	2,7
Kraftforsyning.....	19,9	19,7	19,8	20,0	-0,9	0,8	0,8
Bygge- og anleggsvirksomhet.....	105,7	95,7	99,3	105,9	-9,5	3,8	6,6
Varehandel.....	285,0	277,5	279,4	290,5	-2,6	0,7	4,0
Hotell- og restaurantvirksomhet.....	55,8	54,8	56,5	57,1	-1,9	3,1	1,1
Rørtransport.....	0,4	0,4	0,4	0,4	7,5	-2,3	4,8
Samferdsel.....	134,8	134,9	136,8	140,0	0,1	1,4	2,4
Sjøfart.....	52,4	51,2	50,7	50,6	-2,4	-0,8	-0,3
Utenriks sjøfart.....	44,0	42,7	42,2	41,9	-3,1	-1,2	-0,6
Innenriks sjøfart.....	8,4	8,5	8,6	8,7	1,0	1,1	1,4
Finansformidling.....	55,5	53,6	51,0	50,7	-3,4	-4,8	-0,7
Boligtjenester.....	1,1	1,1	1,1	1,2	1,8	1,8	1,8
Forretningsmessig tjenesteyting.....	110,5	115,8	118,8	121,8	4,8	2,6	2,5
Privat tjenesteyting.....	180,1	181,2	180,2	186,0	0,6	-0,5	3,2
Offentlig forvaltning.....	615,2	632,0	640,5	647,1	2,7	1,3	1,0
Statsforvaltningen.....	153,2	154,3	151,6	150,0	0,7	-1,7	-1,0
Sivilt.....	101,9	103,7	104,5	104,9	1,8	0,8	0,4
Forsvar.....	51,3	50,6	47,2	45,2	-1,3	-6,8	-4,2
Kommuneforvaltningen.....	462,0	477,7	488,9	497,0	3,4	2,3	1,7
Fastlands-næringer.....	1967,9	1972,2	1996,6	2039,4	0,2	1,2	2,1

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A14. Sysselsatte normalårsverk etter næring. Lønnstakere og selvstendi
Absolutte tall (1000) og prosentvis endring fra året før

	1992	1993	1994	1995	1993	1994	1995
	Absolutte tall				Prosentvis endring		
I alt	1750,4	1752,4	1770,9	1806,6	0,1	1,0	2,0
Jordbruk.....	71,3	69,5	68,0	66,3	-2,5	-2,2	-2,4
Skogbruk.....	6,5	6,0	5,5	5,5	-7,3	-8,7	0,6
Fiske og fiskeoppdrett.....	17,3	16,7	16,8	17,2	-3,7	0,4	1,9
Olje- og gassutvinning.....	19,9	20,9	21,0	21,2	5,2	0,1	1,0
Utv. av råolje og naturgass.....	16,0	17,3	16,9	17,1	7,7	-2,0	1,0
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning..	3,8	3,6	4,0	4,1	-5,2	10,2	1,2
Bergverksdrift.....	4,7	4,7	4,7	4,8	-0,4	0,4	1,1
Industri.....	261,3	265,4	273,9	280,8	1,6	3,2	2,5
Næringsmidler, drikkevarer og tobakk.....	47,0	48,4	50,7	50,7	2,9	4,8	-0,1
Tekstil, bekledning og skotøy.....	8,7	8,6	8,6	8,5	-1,1	-0,2	-0,9
Treforedlingsindustri.....	10,5	10,4	10,9	11,5	-1,2	5,5	5,0
Forlag og grafisk industri.....	29,1	30,0	30,8	31,7	3,0	2,7	2,9
Oljeraffinering.....	1,8	1,9	2,0	2,0	9,0	1,0	0,0
Kjemiske råvarer.....	8,8	8,9	8,9	9,1	0,7	0,4	2,0
Kjemisk og mineralsk industri.....	19,2	19,1	19,8	20,6	-0,5	3,5	3,6
Metallindustri.....	14,8	15,4	16,2	16,0	4,5	5,0	-1,0
Verkstedindustri og skipsbygging.....	95,8	96,8	99,4	103,5	1,1	2,7	4,1
Trevare, møbelindustri og annen industri...	25,6	25,8	26,5	27,2	0,7	2,9	2,5
Kraftforsyning.....	19,2	19,0	19,2	19,3	-1,0	0,9	0,9
Bygge- og anleggsvirksomhet.....	101,9	92,2	95,7	102,0	-9,5	3,8	6,6
Varehandel.....	233,3	227,5	228,9	238,0	-2,5	0,6	4,0
Hotell- og restaurantvirksomhet.....	44,0	43,2	44,5	45,0	-1,8	3,1	1,1
Rørtransport.....	0,4	0,4	0,4	0,4	7,7	-2,4	4,9
Samferdsel.....	119,5	120,3	122,0	124,8	0,6	1,4	2,3
Sjøfart.....	52,1	50,8	50,4	50,3	-2,5	-0,9	-0,3
Utenriks sjøfart.....	43,8	42,5	41,9	41,7	-3,1	-1,3	-0,6
Innenriks sjøfart.....	8,3	8,4	8,5	8,6	1,0	1,1	1,4
Finansformidling.....	51,8	50,1	47,7	47,4	-3,2	-4,8	-0,7
Boligtjenester.....	1,1	1,1	1,1	1,1	0,0	1,9	1,8
Forretningsmessig tjenesteyting.....	96,4	101,4	104,1	106,7	5,2	2,6	2,5
Privat tjenesteyting.....	150,0	150,9	150,1	154,6	0,6	-0,6	3,1
Offentlig forvaltning.....	500,0	512,3	517,2	521,3	2,5	0,9	0,8
Statsforvaltningen.....	144,7	145,4	142,7	141,0	0,4	-1,9	-1,2
Sivilt.....	94,0	95,4	96,0	96,4	1,4	0,7	0,3
Forsvar.....	50,7	50,0	46,6	44,7	-1,3	-6,8	-4,2
Kommuneforvaltningen.....	355,3	367,0	374,5	380,3	3,3	2,1	1,5
Fastlands-næringer.....	1686,3	1688,6	1707,6	1743,3	0,1	1,1	2,1

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A15. Utførte timeverk etter næring. Lønnstakere og selvstendige.
Absolutte tall (millioner) og prosentvis endring fra året før

	1992	1993	1994	1995	1993	1994	1995
	Absolutte tall				Prosentvis endring		
I alt	2920,8	2920,7	2946,4	2980,5	0,0	0,9	1,2
Jordbruk.....	176,4	172,6	167,2	161,8	-2,2	-3,2	-3,2
Skogbruk.....	11,4	10,7	9,8	9,7	-6,2	-8,6	-0,2
Fiske og fiskeoppdrett.....	31,8	31,1	31,3	31,6	-2,4	0,7	1,0
Olje- og gassutvinning.....	34,3	36,2	36,1	36,2	5,4	-0,3	0,2
Utv. av råolje og naturgass.....	27,8	30,0	29,3	29,3	8,0	-2,5	0,2
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning..	6,5	6,2	6,8	6,8	-5,4	10,2	0,6
Bergverksdrift.....	7,5	7,5	7,6	7,6	0,1	0,8	0,3
Industri.....	430,4	439,4	455,0	463,9	2,1	3,6	2,0
Næringsmidler, drikkevarer og tobakk.....	77,0	80,0	84,0	83,8	3,8	4,9	-0,2
Tekstil, bekledning og skotøy.....	14,1	14,0	14,0	13,7	-0,4	0,1	-2,3
Treforedlingsindustri.....	16,8	16,8	17,7	18,6	-0,6	5,8	4,8
Forlag og grafisk industri.....	48,8	50,5	52,1	53,1	3,4	3,1	2,0
Oljeraffinering.....	2,8	3,0	3,1	3,0	8,9	0,6	-0,6
Kjemiske råvarer.....	14,4	14,4	14,6	14,7	0,3	0,8	1,2
Kjemisk og mineralsk industri.....	31,3	31,3	32,5	33,5	0,0	3,8	3,0
Metallindustri.....	23,9	24,9	26,3	26,0	4,5	5,4	-1,2
Verkstedindustri og skipsbygging.....	159,6	162,0	167,1	172,9	1,5	3,1	3,5
Trevare, møbelindustri og annen industri...	41,6	42,3	43,7	44,5	1,8	3,1	2,1
Kraftforsyning.....	29,9	29,6	29,9	29,9	-1,1	1,0	0,1
Bygge- og anleggsvirksomhet.....	172,9	156,0	162,0	171,4	-9,8	3,8	5,8
Varehandel.....	403,2	393,4	396,0	408,0	-2,4	0,7	3,0
Hotell- og restaurantvirksomhet.....	71,2	69,9	71,9	72,1	-1,9	2,9	0,4
Rørtransport.....	0,7	0,7	0,7	0,7	8,8	-3,6	3,2
Samferdsel.....	198,1	199,8	202,6	205,5	0,9	1,4	1,4
Sjøfart.....	97,0	94,3	92,9	92,2	-2,8	-1,5	-0,8
Utenriks sjøfart.....	83,0	80,1	78,6	77,8	-3,4	-1,8	-1,0
Innenriks sjøfart.....	14,0	14,2	14,3	14,3	1,2	0,7	0,6
Finansformidling.....	82,4	79,9	76,3	75,2	-3,0	-4,6	-1,4
Boligtjenester.....	1,7	1,7	1,7	1,8	0,0	1,8	1,1
Forretningsmessig tjenesteyting.....	156,6	164,7	169,1	171,9	5,2	2,7	1,6
Privat tjenesteyting.....	236,3	238,0	237,0	242,6	0,7	-0,4	2,4
Offentlig forvaltning.....	779,1	795,2	799,5	798,6	2,1	0,5	-0,1
Statsforvaltningen.....	236,5	237,8	232,7	228,2	0,5	-2,1	-2,0
Sivilt.....	143,2	145,3	146,5	145,8	1,4	0,8	-0,5
Forsvar.....	93,3	92,5	86,2	82,4	-0,8	-6,8	-4,5
Kommuneforvaltningen.....	542,6	557,5	566,8	570,4	2,7	1,7	0,6
Fastlands-næringer.....	2802,8	2803,6	2831,0	2865,8	0,0	1,0	1,2

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A16. Lønnsvekst etter næring. Lønnstakere. Prosentvis endring fra året

	1993	1994	1995	1993	1994	1995	1993	1994	1995
	Lønn pr. normalårsverk			Lønn pr. utførte timeverk			Lønnskostnad pr. utførte timeverk		
I alt	3,4	3,1	3,3	3,5	3,2	4,1	1,7	3,5	4,2
Jordbruk.....	2,4	2,7	2,7	1,5	2,6	3,5	-0,7	2,8	3,4
Skogbruk.....	2,0	2,1	2,3	0,8	1,7	3,0	-1,1	2,3	3,0
Fiske og fiskeoppdrett.....	3,0	2,9	3,0	3,6	2,5	3,8	1,6	2,8	3,7
Olje- og gassutvinning.....	4,6	3,5	3,5	4,4	3,9	4,3	2,3	5,2	4,4
Utv. av råolje og naturgass.....	4,3	3,8	3,5	4,0	4,3	4,4	1,4	5,6	4,4
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning..	4,3	3,9	3,6	4,5	3,8	4,2	4,4	5,3	4,2
Bergverksdrift.....	3,4	4,0	2,7	2,8	3,6	3,5	1,0	3,8	3,6
Industri.....	3,4	3,2	3,9	2,8	2,9	4,4	1,4	3,3	4,3
Næringsmidler, drikkevarer og tobakk.....	3,5	3,5	3,5	2,6	3,3	3,7	1,0	3,6	3,6
Tekstil, bekledning og skotøy.....	3,2	2,8	2,5	2,2	2,3	4,2	0,0	2,6	4,1
Treforedlingsindustri.....	3,1	3,8	6,0	2,4	3,4	6,2	0,7	3,7	6,2
Forlag og grafisk industri.....	2,2	2,4	3,2	1,7	2,0	4,1	0,9	2,4	4,1
Oljeraffinering.....	1,6	3,5	3,3	1,7	3,9	4,0	2,2	4,5	4,0
Kjemiske råvarer.....	2,1	3,9	3,8	2,4	3,5	4,6	0,8	3,9	4,7
Kjemisk og mineralsk industri.....	3,1	3,5	4,2	2,6	3,2	4,6	1,3	3,5	4,6
Metallindustri.....	2,8	3,9	3,8	2,8	3,5	4,0	2,2	3,8	4,0
Verkstedindustri og skipsbygging.....	4,0	3,2	3,7	3,6	2,8	4,1	2,1	3,4	4,1
Trevare, møbelindustri og annen industri...	3,7	3,9	4,2	2,4	3,6	5,0	0,8	3,9	4,9
Kraftforsyning.....	2,9	2,8	3,0	2,9	2,7	3,8	4,3	3,6	3,9
Bygge- og anleggsvirksomhet.....	3,2	2,5	2,3	3,3	2,4	3,0	1,9	3,0	2,9
Varehandel.....	3,4	3,2	3,9	3,4	3,0	4,8	1,0	3,9	4,5
Hotell- og restaurantvirksomhet.....	2,5	2,5	3,1	2,7	2,6	3,8	0,6	2,8	3,7
Rørtransport.....	4,4	3,8	3,2	3,3	5,2	3,6	6,5	7,9	4,4
Samferdsel.....	3,4	3,1	3,5	3,1	3,2	4,4	0,3	3,2	4,3
Sjøfart.....	7,2	5,1	0,4	7,5	5,7	0,9	6,0	6,2	1,3
Utenriks sjøfart.....	8,2	5,5	-0,4	8,5	6,2	0,0	7,2	6,7	0,4
Innenriks sjøfart.....	2,6	2,7	2,5	2,3	3,1	3,3	0,3	3,4	3,3
Finansformidling.....	4,0	4,1	3,7	3,8	3,9	4,5	3,8	2,9	4,6
Boligtjenester.....	2,9	2,8	3,1	2,9	2,9	3,8	1,3	2,9	3,3
Forretningsmessig tjenesteyting.....	4,2	2,9	3,0	4,2	2,8	3,8	3,0	2,9	3,7
Privat tjenesteyting.....	3,1	3,3	3,4	3,0	3,1	4,1	1,2	3,3	4,0
Offentlig forvaltning.....	3,0	2,9	3,0	3,4	3,3	4,0	1,3	3,6	4,4
Statsforvaltningen.....	3,4	4,1	3,2	3,4	4,4	4,1	1,5	4,4	4,4
Sivilt.....	2,8	2,4	2,9	2,8	2,3	3,7	0,9	2,4	4,0
Forsvar.....	4,2	6,5	2,6	3,7	6,4	3,0	2,0	6,2	3,3
Kommuneforvaltningen.....	2,9	2,4	3,0	3,4	2,8	3,9	1,2	3,2	4,4
Fastlands-næringer.....	3,2	3,1	3,4	3,3	3,1	4,2	1,5	3,4	4,2

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A17. Lønnskostnader etter næring. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
I alt	339738	344185	357217	374035	388233	396224	415600	439906
Jordbruk	2192	2287	2311	2263	2167	2331	2524	2663
Skogbruk	893	874	832	751	840	742	692	714
Fiske og fiskeoppdrett	1892	1956	1905	1989	2063	1987	2100	2222
Olje og gassutvinning	7559	7869	8403	9426	10075	10863	11388	11917
Utv. av råolje og naturgass	6202	6666	6951	7944	8500	9307	9582	10023
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	1357	1203	1452	1482	1575	1556	1806	1893
Bergverksdrift	1194	1185	1201	1214	1194	1207	1263	1312
Industri	61207	59922	61684	63859	64749	67118	71845	76603
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	9271	9412	9694	10195	10533	11059	12095	12503
Tekstil, bekledning og skotøy	1570	1393	1438	1435	1486	1479	1553	1574
Treforedling	2512	2534	2613	2690	2652	2654	2914	3242
Grafisk produksjon	7070	7135	7380	7613	7749	8099	8558	9097
Raffinering	481	506	514	588	573	638	671	693
Kjemiske råvarer	2221	2557	2685	2660	2723	2755	2886	3057
Kjemiske og mineralske prod.	5138	4798	4890	4980	5014	5080	5465	5978
Metaller	4331	4060	4151	4337	4164	4448	4863	4999
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv. .	22751	22062	22948	24042	24915	25826	27345	29725
Trevare-, møbelindustri og annen industri	5862	5465	5371	5319	4940	5080	5495	5736
Kraftforsyning	4454	4678	4780	4963	5137	5297	5543	5764
Bygg og anlegg	26016	24259	23133	21446	21168	19225	20763	22978
Varehandel	44744	44850	46704	48985	50290	49657	52132	56437
Hotell og restaurant	7670	7828	8213	8688	9166	9098	9660	10069
Rørtransport	103	128	124	139	171	220	206	222
Samferdsel	25481	25637	26263	27007	28059	28433	29795	31522
Sjøfart	6983	7658	7946	9108	9293	9578	10021	10073
Utenriks sjøfart	5045	5761	5949	7043	7001	7248	7592	7547
Innenriks sjøfart	1938	1897	1997	2065	2292	2330	2429	2526
Bank og forsikring	15198	15178	15714	15567	15437	15535	15251	15722
Boligtjenester	179	193	207	224	234	237	248	259
Forretningsmessig tjenesteyting	21797	22021	22394	23642	25054	27057	28704	30643
Privat tjenesteyting	23205	23778	25516	27155	28790	29406	30349	32397
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	88971	93884	99887	107609	114346	118233	123116	128390
Statsforvaltningen	26745	27987	30023	31558	33444	34127	34870	35706
Sivilt	19429	20298	21654	23327	25181	25770	26600	27544
Forsvar	7316	7689	8369	8231	8263	8357	8270	8162
Kommuneforvaltningen	62226	65897	69864	76051	80902	84106	88246	92684
Fastlands-næringer	327031	330427	342741	357427	370986	377893	396413	420220

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A18. Driftsresultat etter næring. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Brutto driftsresultat	221184	261114	286570	306194	308765	333105	348199	369634
Jordbruk	14468	15818	17302	17199	16839	17870	17681	16674
Skogbruk	2633	2649	3002	2852	2314	1993	2075	2903
Fiske og fiskeoppdrett	4004	3113	3534	3946	3465	3878	4791	4207
Olje og gassutvinning	31478	55376	71668	72884	72419	76428	78176	81620
Utv. av råolje og naturgass	30654	54507	71251	71916	71194	75572	77254	81347
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	824	869	417	968	1225	856	922	273
Bergverksdrift	824	956	913	721	949	545	663	530
Industri	28538	29766	27350	26488	27868	31792	34178	43221
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	4853	5565	5337	6878	8862	8707	6570	6623
Tekstil, bekledning og skotøy	471	428	506	642	782	884	963	950
Treforedling	1918	2350	2128	1487	903	1250	1563	4432
Grafisk produksjon	2113	2335	2347	2530	2783	3222	3596	3471
Raffinering	561	348	799	957	388	1161	1427	1307
Kjemiske råvarer	3080	2391	2141	1635	1172	1774	2072	3457
Kjemiske og mineralske prod.	2573	2833	2946	2605	2905	3442	3770	4513
Metaller	6025	6570	3420	1598	1415	2031	4040	7503
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv. .	5167	5171	5795	6599	6672	7488	7456	8409
Trevare-, møbelindustri og annen industri	1777	1775	1931	1557	1986	1833	2719	2556
Kraftforsyning	13319	14418	15645	16829	16038	15290	13623	17014
Bygg og anlegg	10786	9341	6936	6915	7697	7699	9124	12242
Varehandel	23199	22328	23488	25108	26501	27159	30092	31817
Hotell og restaurant	1880	1680	1634	1923	1340	1596	2301	1858
Rørtransport	6151	6984	7800	9881	10767	10797	12384	13241
Samferdsel	14936	16643	19366	19987	20647	25027	26500	29056
Sjøfart	5245	9556	11442	15133	9492	11815	9406	9135
Utenriks sjøfart	4678	8762	10768	14223	8846	11801	9246	8977
Innenriks sjøfart	567	794	674	910	646	14	160	158
Bank og forsikring	20125	21221	21577	22056	22720	25618	25933	21991
Boligjenester	39124	47349	52019	57733	60695	63489	65108	65605
Forretningsmessig tjenesteyting	14441	13826	12727	13303	14452	16018	17297	17137
Privat tjenesteyting	10109	10578	11165	12741	13940	13897	14720	14963
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	11211	12532	12966	13655	14481	14843	15310	16012
Statsforvaltningen	4829	5296	5318	5750	6162	6239	6292	6478
Sivilt	3021	3287	3180	3484	3797	3678	3782	3897
Forsvar	1808	2009	2138	2266	2365	2561	2510	2581
Kommuneforvaltningen	6382	7236	7648	7905	8319	8604	9018	9534
Ind. målte bank- og finanstjen.	-31287	-33020	-33964	-33160	-33859	-32649	-31162	-29590
Andre produktkatter, netto	-	-	-	-	-	-	-	-
Statistiske avvik	-	-	-	-	-	-	-	-
Fastlands-næringer.	210164	223012	230298	242366	250592	266728	279555	295386

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A19. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Løpende priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	434792	456604	103490	102789	110008	118506	107809	108179	116633	123984
Varekonsum	234520	247069	54032	55179	57993	67316	56885	59026	61605	69553
Tjenester	198299	206775	49617	47477	51528	49677	51484	48760	53558	52972
Husholdningenes kjøp i utlandet	17713	17887	2989	3910	6782	4032	2740	3862	7133	4153
Utlendingers kjøp i Norge	-15740	-15127	-3148	-3778	-6296	-2518	-3300	-3469	-5664	-2694
Konsum i offentlig forvaltning	185206	191969	45368	45882	46766	47191	47014	47536	48469	48950
Konsum i statsforvaltningen	74902	76847	18369	18557	18914	19063	18837	19017	19400	19594
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	53841	55915	13208	13343	13596	13694	13708	13836	14114	14257
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	21061	20932	5161	5213	5318	5369	5129	5181	5286	5337
Konsum i kommuneforvaltningen	110304	115122	26999	27325	27852	28128	28177	28519	29069	29357
Bruttoinvestering i fast kapital	183559	197649	40857	47107	46517	49078	44851	48577	48059	56162
Oljeutvinning og rørtransport	54180	48145	12386	16871	13318	11605	10407	12002	12321	13414
Utenriks sjøfart og oljeboring	4647	3703	2374	1519	1104	-350	1681	1551	-812	1284
Fastlands-næringer	124732	145801	26097	28717	32094	37823	32763	35023	36550	41464
Industri og bergverk	10776	15632	1909	2336	2929	3601	2792	3814	4185	4841
Annen vareproduksjon	11404	12179	2026	3285	3047	3047	2318	3380	3203	3278
Offentlig forvaltning	28276	29164	5763	5954	6750	9809	6129	6342	7384	9309
Boligtjenester	24271	28734	5064	5491	6430	7286	6993	6966	7140	7635
Annen tjenesteyting	50005	60092	11335	11652	12937	14080	14530	14522	14638	16402
Lager	13447	23627	7145	3662	1941	698	8827	6309	4610	3882
Bruttoinvesteringer i alt	197006	221276	48002	50770	48458	49776	53678	54885	52669	60044
Innenlandske anvendelse	817005	869850	196860	199440	205232	215472	208501	210600	217771	232978
Etterspørsel fra fastlands-Norge	744731	794374	174955	177388	188868	203520	187586	190738	201651	214398
Eksport i alt	334837	355041	78913	82029	84000	89895	89294	86302	88500	90945
Tradisjonelle varer	128522	143413	29829	30909	32097	35688	38118	33838	34730	36727
Råolje og naturgass	106440	113231	25624	27131	24756	28929	28000	28003	26353	30875
Skip og plattformer	10597	10581	2049	1809	2430	4310	1966	3024	3525	2066
Tjenester	89278	87816	21411	22181	24717	20969	21210	21437	23892	21277
Samlet anvendelse	1151842	1224891	275772	281470	289232	305368	297795	296902	306271	323923
Import i alt	282104	299352	67091	70180	71491	73341	71130	73395	75114	79713
Tradisjonelle varer	184692	202854	43493	44983	45899	50317	49236	49878	49300	54440
Råolje	867	1121	221	207	232	207	326	356	270	169
Skip og plattformer	12355	12866	4370	3712	1899	2374	3059	2415	2413	4979
Tjenester	84190	82511	19007	21279	23461	20444	18509	20746	23131	20125
Bruttonasjonalprodukt	869738	925539	208681	211290	217740	232026	226665	223507	231157	244210
Fastlands-Norge	741282	792891	178434	178475	186901	197472	194291	190210	199715	208675
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	128455	132647	30247	32814	30839	34554	32375	33297	31441	35535
Fastlands-næringer	656154	697271	159274	158743	165022	173115	172995	167270	175649	181357
Industri og bergverk	104040	118200	25244	26598	24744	27453	30116	29712	28200	30171
Annen vareproduksjon	71254	79918	17023	14033	20143	20055	20243	16430	21509	21736
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	138436	144414	33908	34306	34956	35266	35357	35770	36466	36821
Privat tjenesteproduksjon	342424	354739	83098	83807	85178	90341	87278	85358	89474	92629
Korreksjonsposter	85129	95621	19160	19732	21879	24357	21296	22940	24066	27318

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A20. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 1993-priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	428580	439172	102335	101834	108408	116002	103631	104708	112492	118342
Varekonsum	230860	237308	53733	54425	56779	65924	54834	56524	59095	66855
Tjenester	196045	199269	48802	47298	51312	48633	49338	47706	52082	50143
Husholdningenes kjøp i utlandet	17286	17296	2916	3837	6630	3903	2673	3825	6878	3919
Utlendingers kjøp i Norge	-15612	-14700	-3116	-3726	-6313	-2458	-3214	-3347	-5563	-2575
Konsum i offentlig forvaltning	180868	181231	44799	45003	45475	45592	44662	45091	45701	45777
Konsum i statsforvaltningen	73232	72757	18138	18236	18429	18429	18069	18142	18295	18251
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	52850	53005	13069	13185	13300	13296	13139	13227	13337	13302
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	20382	19752	5069	5051	5129	5133	4930	4915	4958	4948
Konsum i kommuneforvaltningen	107636	108474	26661	26767	27046	27163	26593	26948	27406	27526
Bruttoinvestering i fast kapital	179759	187817	40338	46065	45617	47740	43189	46223	45491	52913
Oljeutvinning og rørtransport	52972	46016	12218	16597	12959	11199	10055	11496	11701	12763
Utenriks sjøfart og oljeboring	4826	3362	2467	1556	1099	-296	1681	1595	-1066	1152
Fastlands-næringer	121961	138439	25652	27912	31559	36838	31454	33132	34856	38997
Industri og bergverk	10698	15158	1894	2315	2931	3559	2758	3700	4067	4633
Annen vareproduksjon	11250	11729	2000	3237	3014	2998	2262	3251	3086	3130
Offentlig forvaltning	27706	27562	5693	5816	6636	9561	5873	5991	6970	8728
Boligtjenester	23526	26510	4990	5367	6190	6979	6565	6407	6565	6972
Annen tjenesteyting	48781	57480	11075	11177	12788	13741	13996	13782	14168	15534
Lager	13509	24222	6995	3563	2018	932	8911	6226	5194	3892
Bruttoinvesteringer i alt	193268	212039	47333	49628	47635	48672	52100	52449	50685	56805
Innenlandske anvendelse	802715	832442	194467	196465	201517	210266	200393	202247	208877	220924
Etterspørsel fra fastlands-Norge	731409	758842	172786	174749	185442	198432	179746	182930	193049	203116
Eksport i alt	341827	354703	82548	83555	84825	90900	88146	85220	89704	91633
Tradisjonelle varer	127108	132372	30103	30973	31409	34624	34644	31328	32057	34343
Råolje og naturgass	116112	125818	29338	28595	26552	31627	30700	29844	30493	34781
Skip og plattformer	10416	10973	2035	1806	2397	4178	2044	3038	3731	2160
Tjenester	88190	85540	21072	22181	24467	20471	20759	21009	23422	20349
Samlet anvendelse	1144542	1187145	277015	280020	286342	301166	288540	287467	298581	312557
Import i alt	279766	294139	66326	70335	70979	72125	69591	72894	73876	77778
Tradisjonelle varer	184085	200845	43307	45243	45835	49701	48661	49561	49049	53574
Råolje	943	1244	235	229	251	228	349	382	328	185
Skip og plattformer	12446	13267	4456	3745	1894	2351	3198	2566	2425	5077
Tjenester	82292	78782	18329	21119	22999	19845	17383	20385	22073	18942
Bruttonasjonalprodukt	864777	893007	210688	209685	215363	229041	218949	214574	224705	234779
Fastlands-Norge	725218	744717	176047	175205	182572	191393	182767	179183	188301	194467
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	139559	148290	34642	34479	32791	37648	36183	35391	36404	40312
Fastlands-næringer	651035	666194	159040	157569	163927	170499	164418	160376	168398	173003
Industri og bergverk	101380	104322	24798	25949	23876	26758	27099	26272	24197	26754
Annen vareproduksjon	69487	75557	17043	13625	19592	19227	18753	15030	20896	20878
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	134578	135316	33520	33408	33749	33901	33356	33551	34065	34344
Privat tjenesteproduksjon	345591	350998	83680	84586	86711	90613	85209	85523	89240	91026
Korreksjonsposter	74183	78523	17006	17637	18645	20894	18349	18807	19903	21464

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A21. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	4,1	2,5	5,6	4,5	3,6	3,0	1,3	2,8	3,8	2,0
Varekonsum	5,1	2,8	7,8	5,3	4,1	3,6	2,0	3,9	4,1	1,4
Tjenester	3,3	1,6	4,9	3,9	3,2	1,4	1,1	0,9	1,5	3,1
Husholdningenes kjøp i utlandet	8,6	0,1	2,4	8,8	11,1	9,0	-8,3	-0,3	3,7	0,4
Utlendingers kjøp i Norge	13,5	-5,8	33,2	13,9	13,3	-4,4	3,2	-10,2	-11,9	4,8
Konsum i offentlig forvaltning	0,7	0,2	0,2	0,6	0,8	1,2	-0,3	0,2	0,5	0,4
Konsum i statsforvaltningen	-1,2	-0,6	-1,6	-1,3	-1,2	-0,5	-0,4	-0,5	-0,7	-1,0
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	-0,1	0,3	-0,6	-0,0	-0,2	0,6	0,5	0,3	0,3	0,0
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-3,9	-3,1	-3,9	-4,6	-3,9	-3,1	-2,7	-2,7	-3,3	-3,6
Konsum i kommuneforvaltningen	2,0	0,8	1,5	2,0	2,2	2,4	-0,3	0,7	1,3	1,3
Bruttoinvestering i fast kapital	6,9	4,5	7,2	16,0	8,6	-2,3	7,1	0,3	-0,3	10,8
Oljeutvinning og rørtransport	-7,3	-13,1	-2,2	15,1	-10,4	-29,1	-17,7	-30,7	-9,7	14,0
Utenriks sjøfart og oljeboring	-30,5	-30,3	-0,4	234,4	-19,2	-111,2	-31,9	2,5	-197,0	-488,9
Fastlands-næringer	17,2	13,5	13,2	12,4	20,6	21,1	22,6	18,7	10,4	5,9
Industri og bergverk	8,3	41,7	-4,3	-2,0	10,1	23,7	45,6	59,8	38,8	30,2
Annen vareproduksjon	2,5	4,3	-3,8	8,0	-6,2	11,8	13,1	0,4	2,4	4,4
Offentlig forvaltning	1,6	-0,5	2,4	-3,5	1,5	4,5	3,2	3,0	5,0	-8,7
Boligjenester	34,9	12,7	25,4	35,6	40,1	37,3	31,6	19,4	6,1	-0,1
Annen tjenesteyting	26,6	17,8	22,3	17,8	36,9	29,3	26,4	23,3	10,8	13,1
Lager	40,2	79,3	-22,8	-249,7	-47,5	-205,1	27,4	74,7	157,3	317,6
Bruttoinvesteringer i alt	8,7	9,7	1,4	32,9	3,9	1,5	10,1	5,7	6,4	16,7
Innenlandske anvendelse	4,4	3,7	3,3	9,4	3,0	2,2	3,0	2,9	3,7	5,1
Etterspørsel fra fastlands-Norge	5,2	3,8	5,2	4,6	5,4	5,5	4,0	4,7	4,1	2,4
Eksport i alt	8,2	3,8	11,9	3,9	7,2	9,9	6,8	2,0	5,8	0,8
Tradisjonelle varer	13,1	4,1	13,8	8,6	17,7	12,5	15,1	1,1	2,1	-0,8
Råolje og naturgass	11,6	8,4	18,9	10,2	8,4	9,3	4,6	4,4	14,8	10,0
Skip og plattformer	-12,0	5,3	-14,0	-57,0	-20,9	86,5	0,4	68,2	55,6	-48,3
Tjenester	0,6	-3,0	4,0	2,1	-1,7	-1,3	-1,5	-5,3	-4,3	-0,6
Samlet anvendelse	5,5	3,7	5,7	7,7	4,2	4,4	4,2	2,7	4,3	3,8
Import i alt	6,9	5,1	7,1	12,6	4,7	3,7	4,9	3,6	4,1	7,8
Tradisjonelle varer	15,3	9,1	14,5	18,7	16,3	12,0	12,4	9,5	7,0	7,8
Råolje	-17,5	32,0	-16,0	-5,9	-20,8	-24,8	48,5	66,9	30,8	-18,9
Skip og plattformer	-33,9	6,6	-13,3	2,1	-57,6	-57,7	-28,2	-31,5	28,0	116,0
Tjenester	0,4	-4,3	-1,8	3,4	-2,5	2,7	-5,2	-3,5	-4,0	-4,6
Bruttonasjonalprodukt	5,0	3,3	5,3	6,2	4,1	4,7	3,9	2,3	4,3	2,5
Fastlands-Norge	4,3	2,7	3,7	5,1	4,3	4,2	3,8	2,3	3,1	1,6
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	8,8	6,3	14,1	12,0	2,7	6,9	4,4	2,6	11,0	7,1
Fastlands-næringer	4,0	2,3	3,3	4,9	4,0	3,8	3,4	1,8	2,7	1,5
Industri og bergverk	5,4	2,9	2,5	7,9	5,7	5,6	9,3	1,2	1,3	-0,0
Annen vareproduksjon	0,8	8,7	-0,5	3,1	-0,7	1,8	10,0	10,3	6,7	8,6
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	1,1	0,5	1,0	0,9	1,3	1,2	-0,5	0,4	0,9	1,3
Privat tjenesteproduksjon	5,4	1,6	5,3	5,9	5,8	4,7	1,8	1,1	2,9	0,5
Korreksjonsposter	7,5	5,9	7,9	7,2	7,3	7,7	7,9	6,6	6,7	2,7

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A22. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	1,4	2,5	2,0	1,2	2,0	0,8	2,9	2,4	2,2	2,6
Varekonsum	1,6	2,5	1,4	1,3	1,9	1,6	3,2	3,0	2,1	1,9
Tjenester	1,1	2,6	2,5	1,0	1,7	-0,5	2,6	1,8	2,4	3,4
Husholdningenes kjøp i utlandet	2,5	0,9	1,6	2,1	3,5	1,8	-0,0	-0,9	1,4	2,6
Utlendingers kjøp i Norge	0,8	2,1	1,1	0,5	1,0	0,8	1,6	2,2	2,1	2,1
Konsum i offentlig forvaltning	2,4	3,4	2,6	2,2	2,4	2,3	3,9	3,4	3,1	3,3
Konsum i statsforvaltningen	2,3	3,3	2,5	2,1	2,5	2,1	2,9	3,0	3,3	3,8
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	1,9	3,5	2,1	1,6	2,2	1,6	3,2	3,4	3,5	4,1
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	3,3	2,6	3,4	3,4	3,2	3,3	2,2	2,1	2,8	3,1
Konsum i kommuneforvaltningen	2,5	3,6	2,7	2,4	2,4	2,5	4,6	3,7	3,0	3,0
Bruttoinvestering i fast kapital	2,1	3,1	2,4	2,5	1,4	2,3	2,5	2,8	3,6	3,2
Oljeutvinning og rørtransport	2,3	2,3	2,9	2,5	1,9	2,4	2,1	2,7	2,5	1,4
Utenriks sjøfart og oljeboring	-3,7	14,4	-5,2	-1,6	1,7	19,1	3,9	-0,4	-24,2	-5,8
Fastlands-næringer	2,3	3,0	3,0	2,7	1,1	2,4	2,4	2,7	3,1	3,6
Industri og bergverk	0,7	2,4	1,8	0,9	-0,1	0,6	0,4	2,1	3,0	3,3
Annen vareproduksjon	1,4	2,4	2,3	1,4	0,8	1,2	1,2	2,5	2,7	3,1
Offentlig forvaltning	2,1	3,7	2,2	2,4	1,4	2,2	3,1	3,4	4,1	4,0
Boligtjenester	3,2	5,1	2,3	2,3	3,5	4,1	5,0	6,3	4,7	4,9
Annen tjenesteyting	2,5	2,0	4,1	3,7	0,1	2,4	1,4	1,1	2,1	3,0
Lager	-0,5	-2,0	2,0	4,4	-4,7	-32,0	-3,0	-1,4	-7,7	33,2
Bruttoinvesteringer i alt	1,9	2,4	2,3	2,4	1,1	1,9	1,6	2,3	2,1	3,4
Innenlandske anvendelse	1,8	2,7	2,2	1,8	1,9	1,4	2,8	2,6	2,4	2,9
Etterspørsel fra fastlands-Norge	1,8	2,8	2,3	1,7	2,0	1,4	3,1	2,7	2,6	2,9
Eksport i alt	-2,0	2,2	-5,9	-2,9	-1,3	1,7	6,0	3,2	-0,4	0,4
Tradisjonelle varer	1,1	7,1	-1,7	-0,6	1,7	4,6	11,0	8,2	6,0	3,8
Råolje og naturgass	-8,3	-1,8	-16,2	-8,5	-6,7	-1,8	4,4	-1,1	-7,3	-3,0
Skip og plattformer	1,7	-5,2	2,2	0,2	1,0	1,9	-4,4	-0,6	-6,8	-7,3
Tjenester	1,2	1,4	2,0	0,8	0,5	1,9	0,6	2,0	1,0	2,1
Samlet anvendelse	0,6	2,5	-0,2	0,3	0,9	1,4	3,7	2,7	1,6	2,2
Import i alt	0,8	0,9	1,6	0,9	0,8	0,1	1,0	0,9	0,9	0,8
Tradisjonelle varer	0,3	0,7	1,0	0,1	0,1	0,2	0,7	1,2	0,4	0,4
Råolje	-8,1	-2,0	-5,7	-7,2	-11,5	-7,0	-0,7	3,0	-11,0	0,7
Skip og plattformer	-0,7	-2,3	-2,0	0,4	-0,4	0,8	-2,5	-5,1	-0,8	-2,9
Tjenester	2,3	2,4	4,3	2,6	2,7	-0,2	2,7	1,0	2,7	3,1
Bruttonasjonalprodukt	0,6	3,1	-0,8	0,2	1,0	1,8	4,5	3,4	1,7	2,7
Fastlands-Norge	2,2	4,2	2,3	1,9	2,5	2,1	4,9	4,2	3,6	4,0
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart	-8,0	-2,8	-16,3	-8,4	-7,5	0,4	2,5	-1,1	-8,2	-4,0
Fastlands-næringer	0,8	3,8	0,8	0,8	1,5	0,1	5,1	3,5	3,6	3,2
Industri og bergverk	2,6	10,4	1,1	2,2	2,8	4,4	9,2	10,3	12,5	9,9
Annen vareproduksjon	2,5	3,1	0,7	1,4	1,9	5,7	8,1	6,1	0,1	-0,2
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	2,9	3,7	2,6	2,7	2,8	3,3	4,8	3,8	3,4	3,1
Privat tjenesteproduksjon	-0,9	2,0	0,1	-0,4	0,5	-3,5	3,1	0,7	2,1	2,1
Korreksjonsposter	14,8	6,1	16,9	11,5	11,0	19,5	3,0	9,0	3,0	9,2

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A23. Bruttonasjonalprodukt etter sluttanvendelse. Løpende priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Innenlandsk anvendelse	817005	869850	196860	199440	205232	215472	208501	210600	217771	232978
Konsum i alt	619998	648573	148858	148671	156773	165697	154823	155715	165101	172934
Konsum i husholdninger	412876	434156	98099	97354	104490	112932	102263	102612	110990	118291
Konsum i statsforvaltningen	74902	76847	18369	18557	18914	19063	18837	19017	19400	19594
Konsum i kommuneforvaltningen	110304	115122	26999	27325	27852	28128	28177	28519	29069	29357
Konsum i ideelle organisasjoner	21917	22449	5391	5435	5518	5574	5547	5567	5642	5693
Bruttoinvesteringer i alt	197006	221276	48002	50770	48458	49776	53678	54885	52669	60044
Bruttoinvestering i fast kapital	183559	197649	40857	47107	46517	49078	44851	48577	48059	56162
Boligtjenester	24271	28734	5064	5491	6430	7286	6993	6966	7140	7635
Bruttoinvestering, markedsrettet	128648	137283	29532	35141	32669	31305	31098	34642	32957	38587
Bruttoinvestering, statsforvaltningen	13929	13488	2854	2808	3041	5226	2947	2905	3332	4304
Bruttoinvestering, kommuneforvaltningen	14347	15676	2909	3146	3709	4583	3182	3437	4052	5005
Bruttoinvestering, ideelle organisasjoner	2364	2467	498	522	667	678	631	626	579	632
Lager	13447	23627	7145	3662	1941	698	8827	6309	4610	3882
Eksport i alt	334837	355041	78913	82029	84000	89895	89294	86302	88500	90945
Import i alt	282104	299352	67091	70180	71491	73341	71130	73395	75114	79713

Tabell A24. Bruttonasjonalprodukt etter sluttanvendelse. Faste 1993-priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Innenlandsk anvendelse	802715	832442	194467	196465	201517	210266	200393	202247	208877	220924
Konsum i alt	609448	620403	147134	146837	153883	161594	148293	149799	158193	164119
Konsum i husholdninger	407234	418098	97034	96520	103052	110627	98411	99457	107190	113040
Konsum i statsforvaltningen	73232	72757	18138	18236	18429	18429	18069	18142	18295	18251
Konsum i kommuneforvaltningen	107636	108474	26661	26767	27046	27163	26593	26948	27406	27526
Konsum i ideelle organisasjoner	21346	21075	5301	5314	5356	5375	5220	5251	5302	5302
Bruttoinvesteringer i alt	193268	212039	47333	49628	47635	48672	52100	52449	50685	56805
Bruttoinvestering i fast kapital	179759	187817	40338	46065	45617	47740	43189	46223	45491	52913
Boligtjenester	23526	26510	4990	5367	6190	6979	6565	6407	6565	6972
Bruttoinvestering, markedsrettet	126212	131420	29162	34369	32139	30542	30149	33237	31410	36623
Bruttoinvestering, statsforvaltningen	13651	12823	2816	2719	3008	5108	2834	2763	3162	4064
Bruttoinvestering, kommuneforvaltningen	14056	14739	2877	3097	3628	4453	3038	3228	3808	4664
Bruttoinvestering, ideelle organisasjoner	2315	2324	492	513	652	657	602	588	545	589
Lager	13509	24222	6995	3563	2018	932	8911	6226	5194	3892
Eksport i alt	341827	354703	82548	83555	84825	90900	88146	85220	89704	91633
Import i alt	279766	294139	66326	70335	70979	72125	69591	72894	73876	77778

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A25. Bruttonasjonalprodukt etter sluttanvendelse. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Innenlandsk anvendelse	4,4	3,7	3,3	9,4	3,0	2,2	3,0	2,9	3,7	5,1
Konsum i alt	3,1	1,8	3,9	3,3	2,8	2,5	0,8	2,0	2,8	1,6
Konsum i husholdninger	4,4	2,7	6,0	4,8	3,9	3,2	1,4	3,0	4,0	2,2
Konsum i statsforvaltningen	-1,2	-0,6	-1,6	-1,3	-1,2	-0,5	-0,4	-0,5	-0,7	-1,0
Konsum i kommuneforvaltningen	2,0	0,8	1,5	2,0	2,2	2,4	-0,3	0,7	1,3	1,3
Konsum i ideelle organisasjoner	-1,4	-1,3	-1,6	-1,4	-1,5	-1,1	-1,5	-1,2	-1,0	-1,4
Bruttoinvesteringer i alt	8,7	9,7	1,4	32,9	3,9	1,5	10,1	5,7	6,4	16,7
Bruttoinvestering i fast kapital	6,9	4,5	7,2	16,0	8,6	-2,3	7,1	0,3	-0,3	10,8
Boligtjenester	34,9	12,7	25,4	35,6	40,1	37,3	31,6	19,4	6,1	-0,1
Bruttoinvestering, markedsrettet	4,1	4,1	5,9	17,8	5,3	-10,3	3,4	-3,3	-2,3	19,9
Bruttoinvestering, statsforvaltningen	-1,5	-6,1	7,7	-13,7	-6,4	4,8	0,7	1,6	5,1	-20,4
Bruttoinvestering, kommuneforvaltningen	4,7	4,9	-2,3	7,5	9,1	4,1	5,6	4,2	5,0	4,7
Bruttoinvestering, ideelle organisasjoner	4,9	0,4	-10,8	-9,1	20,0	20,3	22,3	14,5	-16,3	-10,4
Lager	40,2	79,3	-22,8	-249,7	-47,5	-205,1	27,4	74,7	157,3	317,6
Eksport i alt	8,2	3,8	11,9	3,9	7,2	9,9	6,8	2,0	5,8	0,8
Import i alt	6,9	5,1	7,1	12,6	4,7	3,7	4,9	3,6	4,1	7,8

Tabell A26. Bruttonasjonalprodukt etter sluttanvendelse. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Innenlandsk anvendelse	1,8	2,7	2,2	1,8	1,9	1,4	2,8	2,6	2,4	2,9
Konsum i alt	1,7	2,8	2,2	1,5	2,1	1,2	3,2	2,7	2,4	2,8
Konsum i husholdninger	1,4	2,4	1,9	1,1	1,9	0,7	2,8	2,3	2,1	2,5
Konsum i statsforvaltningen	2,3	3,3	2,5	2,1	2,5	2,1	2,9	3,0	3,3	3,8
Konsum i kommuneforvaltningen	2,5	3,6	2,7	2,4	2,4	2,5	4,6	3,7	3,0	3,0
Konsum i ideelle organisasjoner	2,7	3,7	3,0	2,8	2,6	2,3	4,5	3,7	3,3	3,5
Bruttoinvesteringer i alt	1,9	2,4	2,3	2,4	1,1	1,9	1,6	2,3	2,1	3,4
Bruttoinvestering i fast kapital	2,1	3,1	2,4	2,5	1,4	2,3	2,5	2,8	3,6	3,2
Boligtjenester	3,2	5,1	2,3	2,3	3,5	4,1	5,0	6,3	4,7	4,9
Bruttoinvestering, markedsrettet	1,9	2,5	2,5	2,5	0,9	1,9	1,9	1,9	3,2	2,8
Bruttoinvestering, statsforvaltningen	2,0	3,1	2,5	3,4	0,8	1,9	2,6	1,8	4,2	3,5
Bruttoinvestering, kommuneforvaltningen	2,1	4,2	1,9	1,6	2,0	2,5	3,6	4,8	4,1	4,3
Bruttoinvestering, ideelle organisasjoner	2,1	3,9	1,9	1,6	2,1	2,6	3,7	4,8	3,6	4,0
Lager	-0,5	-2,0	2,0	4,4	-4,7	-32,0	-3,0	-1,4	-7,7	33,2
Eksport i alt	-2,0	2,2	-5,9	-2,9	-1,3	1,7	6,0	3,2	-0,4	0,4
Import i alt	0,8	0,9	1,6	0,9	0,8	0,1	1,0	0,9	0,9	0,8

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A27. Produksjon. Løpende priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
I alt	1458583	1542921	348920	359981	361891	387790	379493	377573	381549	404306
Jordbruk	25235	24418	4934	5463	9297	5541	4761	5033	9333	5292
Skogbruk	3258	4176	984	906	356	1011	1701	1131	346	998
Fiske og fiskeoppdrett	15131	15671	3669	3425	3679	4359	4110	3666	3825	4071
Olje og gassutvinning	132672	139389	31433	34002	30931	36306	33822	34378	32899	38290
Utv. av råolje og naturgass	126551	133976	29565	32538	29626	34822	32420	33341	31659	36557
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	6121	5412	1868	1464	1305	1484	1402	1037	1240	1733
Bergverksdrift	4201	4331	894	1091	1077	1140	1014	1140	1055	1121
Industri	334334	358058	80411	85215	79621	89086	91994	90326	83950	91788
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	83293	84378	19206	22169	20277	21641	20251	22315	20096	21715
Tekstil, bekledning og skotøy	6003	5943	1494	1540	1283	1685	1727	1518	1249	1450
Treforedling	17702	22921	4219	4213	4333	4937	5546	5583	5761	6031
Grafisk produksjon	25576	27194	6478	6310	6039	6750	6926	6579	6408	7282
Raffinering	16719	14977	4115	4160	4264	4179	3750	3839	3747	3642
Kjemiske råvarer	17689	19603	4370	4312	4343	4664	5290	4965	4792	4556
Kjemiske og mineralske prod.	23947	26696	5873	6181	5407	6486	6972	6613	6108	7002
Metaller	30945	34769	7124	7742	7748	8331	9153	8568	8401	8648
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv. .	90222	98150	22371	23173	20773	23906	26086	24676	22278	25109
Trevare-, møbelindustri og annen industri	22238	23427	5160	5415	5156	6507	6294	5670	5110	6353
Kraftforsyning	26890	31118	8004	5872	5575	7439	8826	6791	6388	9114
Bygg og anlegg	90900	104591	18656	20936	24742	26566	23555	25623	26351	29062
Varehandel	136169	145530	30779	32697	33687	39005	34682	35086	36014	39748
Hotell og restaurant	26158	26227	5926	6133	7053	7046	5633	6088	7234	7272
Rørtransport	14527	15634	3608	3652	3362	3906	3776	3707	3765	4386
Samferdsel	104287	112308	23196	26063	27655	27372	25223	27926	29699	29460
Sjøfart	58214	58899	13914	14557	15135	14608	14803	14866	14690	14539
Utenriks sjøfart	53238	53972	12778	13311	13841	13308	13690	13642	13387	13253
Innenriks sjøfart	4976	4926	1136	1246	1294	1300	1113	1224	1303	1286
Bank og forsikring	53265	54854	14287	13157	12316	13504	15099	11866	12272	15617
Boligtjenester	73431	75233	18258	18313	18386	18473	18597	18733	18873	19031
Forretningsmessig tjenesteyting	83276	86045	21515	20592	18495	22674	20947	21005	21810	22284
Privat tjenesteyting	71729	74215	18257	17152	18783	17538	18969	17659	19460	18127
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	204906	212224	50194	50758	51740	52215	51979	52551	53586	54108
Statsforvaltningen	74610	75693	18297	18485	18840	18989	18556	18733	19112	19293
Sivilt	53347	54413	13087	13222	13471	13567	13342	13466	13738	13867
Forsvar	21263	21280	5210	5263	5369	5422	5214	5267	5374	5426
Kommuneforvaltningen	130296	136531	31897	32273	32900	33226	33423	33818	34474	34816
Fastlands-næringer	1258146	1333927	301101	309017	313758	334270	328204	325847	331498	348378

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A28. Produksjon. Faste 1993-priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
I alt	1452378	1496845	350738	359056	359623	382962	367123	366891	372690	390141
Jordbruk	24699	25343	4834	5329	9198	5339	4796	5168	9953	5427
Skogbruk	3279	3479	1070	982	319	907	1399	925	298	857
Fiske og fiskeoppdrett	14464	16048	3558	3128	3595	4183	3839	3563	3914	4732
Olje og gassutvinning	143207	152687	35448	35591	32890	39278	36723	36285	37315	42363
Utv. av råolje og naturgass	137358	147208	33707	34203	31612	37836	35322	35223	36058	40605
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	5849	5479	1741	1388	1278	1442	1401	1062	1258	1758
Bergverksdrift	4192	4301	890	1091	1075	1135	990	1135	1050	1126
Industri	328303	335241	79973	84241	77812	86277	86502	84895	78307	85538
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	83135	84423	19204	22071	20273	21587	20148	22345	20189	21741
Tekstil, bekleddning og skotøy	6026	5804	1482	1540	1310	1693	1685	1488	1224	1408
Treforedling	17279	18071	4294	4213	4201	4571	4704	4514	4359	4495
Grafisk produksjon	24795	25631	6281	6125	5854	6534	6559	6214	6033	6825
Raffinering	17341	15714	4220	4355	4317	4448	4068	4002	3990	3653
Kjemiske råvarer	17088	17088	4333	4213	4216	4326	4589	4246	4091	4162
Kjemiske og mineralske prod.	23639	25229	5744	6198	5436	6262	6641	6290	5774	6524
Metaller	28437	27777	6891	7237	7065	7245	7250	6919	6710	6898
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv. .	89555	94151	22497	23104	20315	23638	25178	23722	21237	24015
Trevare-, møbelindustri og annen industri	21010	21352	5026	5186	4824	5973	5681	5154	4701	5816
Kraftforsyning	26825	29134	8028	5888	5540	7369	8179	6375	6000	8580
Bygg og anlegg	88109	96739	18382	20458	23816	25453	22195	23631	24298	26615
Varehandel	136029	141267	31185	32857	33257	38730	33610	34005	34675	38978
Hotell og restaurant	25809	25682	5794	5975	7288	6752	5538	5900	7372	6872
Rørtransport	14236	15454	3545	3574	3269	3847	3787	3699	3782	4187
Samferdsel	105887	112752	23693	26505	28016	27674	25535	28058	29612	29546
Sjøfart	57683	57703	13907	14546	14899	14330	14704	14435	14321	14242
Utenriks sjøfart	52752	52926	12775	13308	13622	13047	13622	13251	13061	12992
Innenriks sjøfart	4930	4777	1132	1239	1277	1283	1082	1184	1260	1251
Bank og forsikring	55798	56376	13781	13877	14070	14070	13877	13877	14263	14359
Boligtjenester	72998	73750	18194	18224	18262	18318	18364	18405	18454	18527
Forretningsmessig tjenesteyting	81577	81734	21196	20294	18093	21995	20119	20119	20678	20818
Privat tjenesteyting	69505	69363	17791	16803	17996	16916	17732	16704	18000	16928
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	199779	199792	49469	49690	50228	50391	49234	49712	50398	50448
Statsforvaltningen	72878	71555	18060	18148	18329	18340	17793	17856	17997	17908
Sivilt	52313	51475	12946	13053	13154	13161	12780	12860	12958	12877
Forsvar	20565	20080	5115	5095	5176	5180	5013	4996	5040	5031
Kommuneforvaltningen	126901	128237	31409	31543	31899	32051	31441	31856	32400	32540
Fastlands-næringer	1242183	1275778	298969	306582	309842	326790	312991	313656	318531	330599

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A29. Produksjon. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
I alt	4,5	3,1	3,8	5,4	4,2	4,7	4,7	2,2	3,6	1,9
Jordbruk	-5,1	2,6	-4,3	4,3	-12,3	-0,9	-0,8	-3,0	8,2	1,6
Skogbruk	1,5	6,1	-15,9	10,9	9,4	16,4	30,8	-5,8	-6,8	-5,5
Fiske og fiskeoppdrett	16,1	11,0	16,8	10,8	17,6	18,4	7,9	13,9	8,9	13,1
Olje og gassutvinning	11,6	6,6	17,2	15,3	4,5	9,9	3,6	1,9	13,5	7,9
Utv. av råolje og naturgass	12,0	7,2	16,6	16,5	4,6	10,9	4,8	3,0	14,1	7,3
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	2,3	-6,3	28,9	-7,8	1,9	-10,2	-19,5	-23,5	-1,6	22,0
Bergverksdrift	5,6	2,6	-6,5	6,5	6,5	15,6	11,2	4,1	-2,4	-0,8
Industri	5,4	2,1	2,9	7,5	5,8	5,3	8,2	0,8	0,6	-0,9
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	4,3	1,5	1,1	6,6	7,2	2,1	4,9	1,2	-0,4	0,7
Tekstil, bekledning og skotøy	9,3	-3,7	0,6	14,7	10,0	12,6	13,6	-3,4	-6,6	-16,8
Treforedling	9,4	4,6	6,2	6,3	14,4	11,1	9,5	7,1	3,8	-1,7
Grafisk produksjon	2,1	3,4	0,7	4,6	1,9	1,2	4,4	1,5	3,1	4,4
Raffinering	3,3	-9,4	4,5	-1,4	-0,0	10,7	-3,6	-8,1	-7,6	-17,9
Kjemiske råvarer	3,0	0,0	2,8	-0,2	5,6	4,2	5,9	0,8	-3,0	-3,8
Kjemiske og mineralske prod.	8,4	6,7	3,3	13,3	6,8	10,2	15,6	1,5	6,2	4,2
Metaller	8,9	-2,3	11,9	13,0	7,0	4,5	5,2	-4,4	-5,0	-4,8
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv.	5,0	5,1	1,9	8,3	4,0	5,7	11,9	2,7	4,5	1,6
Trevare-, møbelindustri og annen industri	7,0	1,6	1,8	12,1	6,8	7,7	13,0	-0,6	-2,6	-2,6
Kraftforsyning	-5,5	8,6	0,6	-4,2	-6,0	-11,7	1,9	8,3	8,3	16,4
Bygg og anlegg	6,2	9,8	-1,1	-0,1	16,2	8,7	20,7	15,5	2,0	4,6
Varehandel	7,8	3,9	8,1	7,8	7,9	7,4	7,8	3,5	4,3	0,6
Hotell og restaurant	11,6	-0,5	16,5	12,0	8,3	11,0	-4,4	-1,3	1,2	1,8
Rørtransport	12,0	8,6	18,9	19,7	6,1	5,1	6,8	3,5	15,7	8,8
Samferdsel	6,8	6,5	4,6	7,9	4,1	10,5	7,8	5,9	5,7	6,8
Sjøfart	-3,6	0,0	-7,3	-3,4	-0,9	-2,7	5,7	-0,8	-3,9	-0,6
Utenriks sjøfart	-4,6	0,3	-8,1	-4,3	-1,7	-4,4	6,6	-0,4	-4,1	-0,4
Innenriks sjøfart	9,5	-3,1	2,7	7,6	9,1	19,0	-4,4	-4,4	-1,3	-2,6
Bank og forsikring	4,7	1,0	5,1	4,3	5,8	3,5	0,7	-	1,4	2,1
Boligtjenester	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	0,9	1,0	1,1	1,1
Forretningsmessig tjenesteyting	4,6	0,2	5,1	6,2	5,8	1,9	-5,1	-0,9	14,3	-5,4
Privat tjenesteyting	-0,6	-0,2	-0,4	-0,2	-0,6	-1,1	-0,3	-0,6	0,0	0,1
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	0,8	0,0	0,4	0,7	0,9	1,3	-0,5	0,0	0,3	0,1
Statsforvaltningen	-1,2	-1,8	-1,6	-1,3	-1,2	-0,5	-1,5	-1,6	-1,8	-2,4
Sivilt	0,3	-1,6	-0,4	0,3	0,1	0,9	-1,3	-1,5	-1,5	-2,2
Forsvar	-4,5	-2,4	-4,6	-5,3	-4,5	-3,8	-2,0	-1,9	-2,6	-2,9
Kommuneforvaltningen	2,0	1,1	1,5	2,0	2,2	2,3	0,1	1,0	1,6	1,5
Fastlands-næringer	4,1	2,7	2,9	4,6	4,4	4,5	4,7	2,3	2,8	1,2

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A30. Produksjon. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
I alt	0,4	2,6	-0,2	0,2	1,0	0,7	3,9	2,6	1,7	2,3
Jordbruk	2,2	-5,7	5,0	4,8	-0,1	1,5	-2,8	-5,0	-7,2	-6,0
Skogbruk	-0,6	20,8	-7,9	-8,2	13,0	11,4	32,3	32,5	4,2	4,4
Fiske og fiskeoppdrett	4,6	-6,7	2,6	1,8	3,1	10,6	3,8	-6,0	-4,5	-17,4
Olje og gassutvinning	-7,4	-1,5	-14,5	-7,5	-6,1	-1,5	3,9	-0,8	-6,3	-2,2
Utv. av råolje og naturgass	-7,9	-1,2	-15,6	-8,2	-6,4	-1,5	4,6	-0,5	-6,3	-2,2
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	4,7	-5,6	9,5	9,3	-0,2	-0,3	-6,7	-7,4	-3,4	-4,3
Bergverksdrift	0,2	0,5	-1,0	0,5	-0,2	1,6	2,1	0,4	0,4	-0,8
Industri	1,8	4,9	0,7	1,1	2,2	3,2	5,8	5,2	4,8	3,9
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	0,2	-0,2	-0,2	0,4	0,5	0,1	0,5	-0,6	-0,5	-0,4
Tekstil, bekledning og skotøy	-0,4	2,8	0,9	1,1	-2,2	-1,4	1,7	2,0	4,2	3,4
Treforedling	2,4	23,8	-3,7	0,3	2,7	10,3	20,0	23,7	28,1	24,2
Grafisk produksjon	3,2	2,9	3,2	3,1	3,1	3,2	2,4	2,8	3,0	3,3
Raffinering	-3,6	-1,1	-2,5	-5,6	-0,3	-5,8	-5,5	0,4	-4,9	6,1
Kjemiske råvarer	3,5	10,8	3,2	2,1	1,4	7,2	14,3	14,2	13,7	1,5
Kjemiske og mineralske prod.	1,3	4,5	2,3	-0,0	-0,6	3,3	2,7	5,4	6,4	3,6
Metaller	8,8	15,0	2,3	7,1	9,0	16,7	22,1	15,7	14,2	9,0
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv	0,7	3,5	0,3	-0,0	1,8	0,9	4,2	3,7	2,6	3,4
Trevare-, møbelindustri og annen industri	5,8	3,7	3,5	5,3	7,0	7,4	7,9	5,4	1,7	0,3
Kraftforsyning	0,2	6,6	-0,1	-0,6	1,4	0,5	8,2	6,8	5,8	5,2
Bygg og anlegg	3,2	4,8	2,3	2,3	3,5	4,2	4,6	6,0	4,4	4,6
Varehandel	0,1	2,9	-1,3	-0,5	2,9	-0,6	4,6	3,7	2,5	1,3
Hotell og restaurant	1,4	0,8	2,2	1,3	1,2	0,7	-0,6	0,5	1,4	1,4
Rørtransport	2,0	-0,9	2,3	1,3	2,5	2,1	-2,0	-1,9	-3,2	3,2
Samferdsel	-1,5	1,1	-2,3	-2,5	-0,5	-0,9	0,9	1,2	1,6	0,8
Sjøfart	0,9	1,1	0,6	0,6	-1,8	4,5	0,6	2,9	1,0	0,1
Utenriks sjøfart	0,9	1,0	0,6	0,6	-2,0	4,7	0,5	2,9	0,9	0,0
Innenriks sjøfart	0,9	2,2	0,5	0,7	0,9	1,6	2,4	2,7	2,0	1,5
Bank og forsikring	-4,5	1,9	8,4	1,9	-1,3	-21,4	4,9	-9,8	-1,7	13,3
Boligtjenester	0,6	1,4	1,3	0,4	0,3	0,4	0,9	1,3	1,6	1,9
Forretningsmessig tjenesteyting	2,1	3,1	2,8	1,9	2,4	1,4	2,6	2,9	3,2	3,8
Privat tjenesteyting	3,2	3,7	3,4	2,9	3,4	3,2	4,2	3,6	3,6	3,3
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	2,6	3,6	2,8	2,4	2,6	2,5	4,1	3,5	3,2	3,5
Statsforvaltningen	2,4	3,3	2,6	2,1	2,6	2,2	2,9	3,0	3,3	4,1
Sivilt	2,0	3,7	2,3	1,6	2,3	1,7	3,3	3,4	3,5	4,5
Forsvar	3,4	2,5	3,4	3,5	3,3	3,4	2,1	2,1	2,8	3,0
Kommuneforvaltningen	2,7	3,7	2,9	2,6	2,6	2,6	4,7	3,8	3,2	3,2
Fastlands-næringer	1,3	3,2	1,5	1,1	1,9	0,8	4,1	3,1	2,8	3,0

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A31. Produktinnsats. Løpende priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
I alt	705136	742593	167266	177047	173262	187560	181666	184404	181547	194976
Jordbruk	12541	12341	2271	4875	3199	2196	2194	4850	3218	2078
Skogbruk	611	667	198	179	61	173	269	177	56	165
Fiske og fiskeoppdrett	8272	9203	1930	1804	2063	2476	2124	2057	2245	2776
Olje og gassutvinning	33644	36728	8416	8298	7685	9245	8762	8559	8959	10448
Utv. av råolje og naturgass	30268	33482	7412	7505	6946	8406	7935	7939	8219	9389
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	3376	3246	1004	793	739	840	827	620	741	1059
Bergverksdrift	2669	2794	566	689	686	728	638	730	678	747
Industri	231827	241395	55495	59020	55268	62045	62254	61024	56126	61990
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	66500	67026	15298	17661	16033	17509	16175	17842	15846	17163
Tekstil, bekledning og skoøy	3633	3563	893	912	795	1033	1034	899	755	875
Treforedling	13148	15164	3165	3143	3240	3600	3867	3774	3678	3846
Grafisk produksjon	13981	15191	3532	3418	3298	3733	3843	3635	3589	4123
Raffinering	14569	12921	3381	3740	3690	3758	3384	3422	3133	2982
Kjemiske råvarer	12383	12743	3116	3009	3052	3205	3445	3138	3038	3121
Kjemiske og mineralske prod	14823	16303	3580	3847	3414	3981	4302	4024	3730	4247
Metaller	22022	22252	5131	5447	5593	5850	5832	5414	5313	5693
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv . .	56558	60943	14102	14425	12825	15206	16285	15197	13702	15759
Trevare-, møbelindustri og annen industri	14210	15289	3297	3417	3325	4170	4087	3679	3342	4181
Kraftforsyning	6440	7171	1923	1400	1333	1784	2007	1544	1467	2153
Bygg og anlegg	62295	70676	12903	14311	16850	18232	16117	17185	17747	19627
Varehandel	52684	56397	12124	12561	12862	15137	13397	13332	13761	15907
Hotell og restaurant	14459	14546	3249	3332	4062	3816	3145	3337	4152	3912
Rørtransport	1937	2171	477	484	446	530	523	517	534	598
Samferdsel	49872	53906	11059	12479	13347	12988	11877	13349	14291	14389
Sjøfart	39333	40342	9367	10092	9931	9944	10294	10056	9859	10133
Utenriks sjøfart	36401	37448	8678	9369	9163	9191	9630	9354	9117	9348
Innenriks sjøfart	2932	2894	689	723	768	753	665	702	743	784
Bank og forsikring	14643	18137	3499	3850	3250	4043	4241	4499	4300	5096
Boligtjenester	11154	11836	2739	2755	2809	2850	2925	2951	2965	2995
Forretningsmessig tjenesteyting	37037	38178	9678	9102	8181	10076	9412	9218	9594	9953
Privat tjenesteyting	28086	28707	7220	6742	7214	6911	7323	6840	7386	7158
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	66470	67810	16286	16452	16784	16949	16622	16781	17120	17288
Statsforvaltningen	33448	33509	8195	8279	8446	8529	8219	8291	8459	8541
Sivilt	22965	22972	5626	5684	5799	5856	5637	5683	5798	5854
Forsvar	10483	10537	2569	2595	2647	2673	2582	2608	2661	2687
Kommuneforvaltningen	33022	34301	8091	8173	8338	8420	8403	8490	8661	8747
Ind. målte bank- og finanstjen.	31162	29590	7867	8624	7232	7439	7543	7397	7088	7561
Fastlands-næringer	601992	636656	141828	150274	148736	161155	155209	158577	155849	167021

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A32. Produktinnsats. Faste 1993-priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
I alt	695968	716900	165498	175510	171525	183435	175024	179627	176626	185623
Jordbruk	12192	11881	2204	4755	3098	2135	2107	4662	3115	1996
Skogbruk	589	625	192	176	57	163	251	166	53	154
Fiske og fiskeoppdrett	7971	9055	1855	1719	1974	2423	2052	1990	2214	2799
Olje og gassutvinning	33380	35326	8365	8273	7644	9099	8525	8311	8605	9884
Utv. av råolje og naturgass	30060	32216	7377	7485	6918	8280	7730	7709	7891	8886
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	3320	3110	988	788	725	818	795	603	714	998
Bergverksdrift	2602	2670	553	677	668	705	615	705	652	699
Industri	228513	232550	55513	58705	54345	59950	59778	59053	54508	59210
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	64903	65882	15000	17242	15797	16864	15707	17461	15739	16976
Tekstil, bekledning og skotøy	3617	3485	890	924	787	1016	1011	893	735	845
Treforedling	12937	13531	3215	3154	3145	3422	3522	3380	3263	3366
Grafisk produksjon	13769	14233	3488	3401	3251	3629	3642	3451	3350	3790
Raffinering	15433	13985	3756	3876	3842	3959	3620	3562	3551	3251
Kjemiske råvarer	12089	12090	3066	2981	2983	3060	3246	3004	2894	2945
Kjemiske og mineralske prod.	14514	15490	3526	3805	3337	3845	4077	3862	3545	4006
Metaller	21385	20889	5182	5442	5313	5448	5452	5203	5046	5188
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv.	56055	58927	14095	14465	12713	14783	15765	14843	13292	15027
Trevare-, møbelindustri og annen industri	13810	14039	3295	3415	3176	3924	3734	3395	3092	3818
Kraftforsyning	6386	6924	1903	1405	1325	1753	1940	1521	1431	2032
Bygg og anlegg	60751	66702	12675	14106	16421	17550	15303	16294	16754	18351
Varehandel	51677	53667	11847	12482	12634	14714	12768	12918	13173	14808
Hotell og restaurant	14195	14125	3187	3286	4008	3713	3046	3245	4055	3780
Rørtransport	1896	2059	472	476	435	512	504	493	504	558
Samferdsel	48697	51556	10781	12282	12954	12679	11474	12890	13715	13477
Sjøfart	38096	38044	8918	9932	9620	9625	9520	9697	9345	9481
Utenriks sjøfart	35360	35392	8290	9245	8911	8913	8920	9040	8645	8787
Innenriks sjøfart	2736	2651	628	687	708	712	601	657	699	694
Bank og forsikring	14602	17583	3402	3935	3285	3981	4010	4600	4301	4671
Boligtjenester	10764	10875	2683	2687	2693	2701	2708	2714	2721	2732
Forretningsmessig tjenesteyting	36414	36484	9461	9059	8076	9818	8981	8981	9230	9293
Privat tjenesteyting	27857	27761	7096	6769	7187	6805	7060	6724	7180	6798
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	65202	64476	15949	16282	16480	16490	15878	16161	16333	16104
Statsforvaltningen	32790	31778	8031	8184	8289	8287	7845	7955	8044	7934
Sivilt	22476	21655	5503	5619	5678	5676	5337	5435	5486	5396
Forsvar	10314	10123	2528	2565	2610	2610	2508	2519	2558	2538
Kommuneforvaltningen	32411	32698	7919	8098	8191	8204	8033	8207	8288	8170
Ind. målte bank- og finanstjen.	34184	34538	8443	8502	8620	8620	8502	8502	8738	8797
Fastlands-næringer.	591148	609585	139928	149014	145915	156291	148573	153281	150134	157597

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A33. Produktinnsats. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
I alt	4,2	3,0	2,5	4,6	4,7	5,0	5,8	2,3	3,0	1,2
Jordbruk	-5,5	-2,6	-6,7	-4,9	-5,5	-5,4	-4,4	-1,9	0,5	-6,5
Skogbruk	1,5	6,1	-15,9	10,9	9,4	16,4	30,8	-5,8	-6,8	-5,5
Fiske og fiskeoppdrett	19,0	13,6	22,2	15,4	21,3	17,5	10,6	15,7	12,1	15,5
Olje og gassutvinning	11,0	5,8	17,9	13,7	4,4	8,6	1,9	0,5	12,6	8,6
Utv. av råolje og naturgass	12,0	7,2	16,6	16,5	4,6	10,9	4,8	3,0	14,1	7,3
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	2,3	-6,3	28,9	-7,8	1,9	-10,2	-19,5	-23,5	-1,6	22,0
Bergverksdrift	5,6	2,6	-6,5	6,5	6,5	15,6	11,2	4,1	-2,4	-0,8
Industri	5,4	1,8	2,9	7,3	5,8	5,3	7,7	0,6	0,3	-1,2
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	4,2	1,5	1,1	6,6	7,1	2,0	4,7	1,3	-0,4	0,7
Tekstil, bekledning og skotøy	9,3	-3,7	0,6	14,7	10,0	12,6	13,6	-3,4	-6,6	-16,8
Treforedling	9,4	4,6	6,2	6,3	14,4	11,1	9,5	7,1	3,8	-1,7
Grafisk produksjon	2,1	3,4	0,7	4,6	1,9	1,2	4,4	1,5	3,1	4,4
Raffinering	3,3	-9,4	4,5	-1,4	-0,0	10,7	-3,6	-8,1	-7,6	-17,9
Kjemiske råvarer	3,0	0,0	2,8	-0,2	5,6	4,2	5,9	0,8	-3,0	-3,8
Kjemiske og mineralske prod.	8,4	6,7	3,3	13,3	6,8	10,2	15,6	1,5	6,2	4,2
Metaller	8,9	-2,3	11,9	13,0	7,0	4,5	5,2	-4,4	-5,0	-4,8
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv.	4,9	5,1	1,7	8,3	4,0	5,7	11,8	2,6	4,6	1,7
Trevare-, møbelindustri og annen industri	7,2	1,7	1,7	12,2	7,0	7,9	13,3	-0,6	-2,6	-2,7
Kraftforsyning	-5,2	8,4	0,7	-4,0	-5,7	-11,3	2,0	8,2	8,0	15,9
Bygg og anlegg	6,2	9,8	-1,1	-0,1	16,2	8,7	20,7	15,5	2,0	4,6
Varehandel	7,8	3,9	8,1	7,8	7,9	7,4	7,8	3,5	4,3	0,6
Hotell og restaurant	11,6	-0,5	16,5	12,0	8,3	11,0	-4,4	-1,3	1,2	1,8
Rørttransport	12,0	8,6	18,9	19,7	6,1	5,1	6,8	3,5	15,7	8,8
Samferdsel	3,0	5,9	0,8	4,0	1,3	5,8	6,4	4,9	5,9	6,3
Sjøfart	-1,7	-0,1	-9,9	0,1	2,3	1,0	6,8	-2,4	-2,9	-1,5
Utenriks sjøfart	-2,5	0,1	-10,8	-0,4	1,8	-0,2	7,6	-2,2	-3,0	-1,4
Innenriks sjøfart	9,5	-3,1	2,7	7,6	9,1	19,0	-4,4	-4,4	-1,3	-2,6
Bank og forsikring	-0,3	20,4	-1,2	-2,0	-14,7	19,1	17,9	16,9	30,9	17,4
Boligtjenester	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	0,9	1,0	1,1	1,1
Forretningsmessig tjenesteyting	4,6	0,2	5,1	6,2	5,8	1,9	-5,1	-0,9	14,3	-5,4
Privat tjenesteyting	-0,6	-0,3	-0,4	-0,3	-0,6	-1,0	-0,5	-0,7	-0,1	-0,1
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	0,2	-1,1	-1,0	0,3	0,1	1,4	-0,4	-0,7	-0,9	-2,3
Statsforvaltningen	-1,7	-3,1	-2,7	-1,6	-2,0	-0,6	-2,3	-2,8	-2,9	-4,2
Sivilt	-1,1	-3,7	-2,0	-1,0	-1,7	0,2	-3,0	-3,3	-3,4	-4,9
Forsvar	-2,9	-1,9	-4,3	-2,9	-2,6	-2,1	-0,8	-1,8	-2,0	-2,8
Kommuneforvaltningen	2,3	0,9	0,8	2,3	2,4	3,5	1,4	1,3	1,2	-0,4
Ind. målte bank- og finanstjen.	4,7	1,0	5,1	4,3	5,8	3,5	0,7	-	1,4	2,1
Fastlands-næringer	4,2	3,1	2,4	4,4	4,9	5,2	6,2	2,9	2,9	0,8

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A34. Produktinnsats. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
I alt	1,3	2,2	2,1	1,3	1,5	0,5	2,7	1,8	1,8	2,7
Jordbruk	2,9	1,0	3,5	2,7	3,2	2,0	1,1	1,5	0,1	1,2
Skogbruk	3,8	2,8	4,2	1,9	6,4	4,2	3,6	4,9	-1,5	1,2
Fiske og fiskeoppdrett	3,8	-2,1	4,4	3,4	4,7	2,8	-0,5	-1,4	-2,9	-3,0
Olje og gassutvinning	0,8	3,2	1,9	0,5	1,0	-0,0	2,1	2,7	3,6	4,0
Utv. av råolje og naturgass	0,7	3,2	1,8	0,4	0,7	-0,0	2,2	2,7	3,7	4,1
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	1,7	2,7	2,6	1,3	3,1	0,2	2,3	2,2	1,9	3,4
Bergverksdrift	2,5	2,1	3,7	2,2	3,0	1,2	1,5	1,8	1,3	3,5
Industri	1,5	2,3	0,5	0,6	1,9	2,7	4,2	2,8	1,2	1,2
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	2,5	-0,7	3,4	2,7	2,0	1,8	1,0	-0,2	-0,8	-2,6
Tekstil, bekledning og skotøy	0,4	1,8	0,6	1,4	-0,0	-0,1	1,9	1,9	1,6	1,9
Treforedling	1,6	10,3	-1,8	-0,3	2,7	5,6	11,5	12,1	9,4	8,6
Grafisk produksjon	1,5	5,1	1,1	0,9	2,2	2,0	4,2	4,8	5,6	5,8
Raffinering	-5,6	-2,1	-12,7	-5,6	-3,9	0,4	3,8	-0,4	-8,1	-3,4
Kjemiske råvarer	2,4	2,9	2,3	1,3	2,2	3,8	4,4	3,5	2,6	1,2
Kjemiske og mineralske prod.	2,1	3,1	2,4	1,8	2,0	2,3	3,9	3,0	2,9	2,4
Metaller	3,0	3,4	-0,5	-0,4	4,9	7,8	8,0	4,0	0,0	2,2
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv.	0,9	2,5	0,9	-0,2	1,2	1,6	3,2	2,7	2,2	2,0
Trevare-, møbelindustri og annen industri	2,9	5,8	0,8	1,0	4,7	4,8	9,4	8,3	3,2	3,0
Kraftforsyning	0,9	2,7	2,4	0,5	1,1	-0,4	2,3	1,9	1,9	4,1
Bygg og anlegg	2,5	3,3	2,6	2,0	2,8	2,6	3,5	4,0	3,2	3,0
Varehandel	1,9	3,1	3,3	1,5	2,7	0,7	2,5	2,5	2,6	4,4
Hotell og restaurant	1,9	1,1	2,6	2,1	1,8	1,1	1,3	1,4	1,0	0,7
Rørtransport	2,1	3,2	2,7	1,7	2,3	2,1	2,6	3,3	3,4	3,6
Samferdsel	2,4	2,1	3,7	1,8	3,6	0,7	0,9	1,9	1,1	4,2
Sjøfart	3,2	2,7	7,1	4,0	2,7	-0,6	3,0	2,1	2,2	3,5
Utenriks sjøfart	2,9	2,8	6,8	3,8	2,0	-0,5	3,1	2,1	2,6	3,2
Innenriks sjøfart	7,2	1,9	11,3	7,6	12,0	-1,7	0,9	1,6	-1,9	6,9
Bank og forsikring	0,3	2,9	3,8	0,6	2,8	-6,4	2,8	-0,1	1,1	7,4
Boligtjenester	3,6	5,0	2,8	3,0	4,2	4,4	5,8	6,1	4,5	3,9
Forretningsmessig tjenesteyting	1,7	2,9	3,4	1,6	2,5	-0,2	2,5	2,2	2,6	4,4
Privat tjenesteyting	0,8	2,6	2,5	0,5	0,7	-0,4	1,9	2,1	2,5	3,7
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	1,9	3,2	3,2	1,8	2,0	0,7	2,5	2,8	2,9	4,4
Statsforvaltningen	2,0	3,4	3,1	1,9	2,3	0,8	2,7	3,0	3,2	4,6
Sivilt	2,2	3,8	3,1	2,0	2,8	0,9	3,3	3,4	3,5	5,2
Forsvar	1,6	2,4	3,0	1,6	1,3	0,7	1,3	2,3	2,6	3,4
Kommuneforvaltningen	1,9	3,0	3,3	1,8	1,8	0,7	2,4	2,5	2,7	4,3
Ind. målte bank- og finanstjen.	-8,8	-6,0	-2,7	-0,9	-14,7	-16,5	-4,8	-14,2	-3,3	-0,4
Fastlands-næringer	1,8	2,6	2,2	1,3	2,4	1,5	3,1	2,6	1,8	2,8

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A35. Bruttoprodukt. Løpende priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Bruttonasjonalprodukt	869738	925539	208681	211290	217740	232026	226665	223507	231157	244210
Jordbruk	12695	12077	2663	588	6098	3345	2567	182	6114	3214
Skogbruk	2646	3509	785	727	296	838	1433	954	290	832
Fiske og fiskeoppdrett	6859	6468	1739	1621	1616	1883	1986	1608	1580	1295
Olje og gassutvinning	99028	102660	23017	25704	23246	27061	25060	25818	23940	27842
Utv. av råolje og naturgass	96283	100494	22153	25033	22680	26416	24485	25401	23440	27168
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	2745	2166	864	671	566	645	575	417	500	674
Bergverksdrift	1533	1537	328	402	391	412	376	410	377	374
Industri	102507	116663	24917	26196	24354	27041	29740	29302	27823	29798
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	16793	17352	3908	4508	4243	4133	4076	4473	4250	4553
Tekstil, bekledning og skoøy	2369	2380	602	628	487	653	692	619	494	575
Treforedling	4554	7757	1054	1070	1093	1337	1679	1809	2083	2185
Grafisk produksjon	11595	12003	2946	2891	2741	3017	3083	2944	2818	3158
Raffinering	2151	2057	735	421	574	421	366	417	614	660
Kjemiske råvarer	5306	6860	1254	1302	1291	1459	1844	1827	1754	1435
Kjemiske og mineralske prod	9124	10392	2293	2333	1992	2505	2670	2590	2378	2755
Metaller	8923	12517	1993	2295	2154	2480	3321	3153	3088	2955
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv . .	33664	37207	8269	8748	7947	8700	9802	9479	8576	9350
Trevare-, møbelindustri og annen industri	8028	8138	1862	1998	1831	2337	2207	1991	1767	2173
Kraftforsyning	20449	23948	6081	4471	4242	5655	6819	5247	4921	6961
Bygg og anlegg	28605	33916	5754	6625	7892	8335	7438	8438	8604	9435
Varehandel	83485	89133	18656	20135	20826	23868	21285	21754	22252	23841
Hotell og restaurant	11700	11681	2678	2801	2991	3230	2488	2751	3082	3360
Rørtransport	12590	13463	3131	3168	2916	3376	3254	3190	3231	3788
Samferdsel	54415	58402	12138	13584	14309	14385	13347	14577	15408	15071
Sjøfart	18881	18556	4547	4466	5204	4665	4509	4811	4830	4406
Utenriks sjøfart	16837	16524	4100	3942	4678	4117	4061	4289	4270	3905
Innenriks sjøfart	2044	2032	447	523	526	547	448	522	560	502
Bank og forsikring	38622	36718	10789	9306	9066	9461	10858	7366	7972	10521
Boligtjenester	62277	63398	15519	15557	15578	15623	15672	15782	15908	16036
Forretningsmessig tjenesteyting	46239	47868	11837	11489	10314	12599	11534	11787	12217	12330
Privat tjenesteyting	43643	45508	11036	10410	11569	10627	11646	10819	12075	10968
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	138436	144414	33908	34306	34956	35266	35357	35770	36466	36821
Statsforvaltningen	41162	42184	10102	10206	10394	10460	10337	10442	10653	10752
Sivilt	30382	31441	7461	7538	7672	7711	7705	7783	7940	8013
Forsvar	10780	10743	2641	2668	2722	2749	2632	2659	2713	2739
Kommuneforvaltningen	97274	102230	23806	24100	24562	24806	25020	25328	25813	26069
Ind. målte bank- og finanstjen	-31162	-29590	-7867	-8624	-7232	-7439	-7543	-7397	-7088	-7561
Merverdi- og investeringsavgift	80774	88789	18741	19309	20191	22534	20652	21369	22181	24587
Andre produktskatter, netto	34147	35175	7911	8937	8418	8881	7858	8821	8421	10075
Statistiske avvik	1370	1247	375	110	503	382	329	148	553	217
Fastlands-næringer	656154	697271	159274	158743	165022	173115	172995	167270	175649	181357

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A36. Bruttoprodukt. Faste 1993-priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Bruttonasjonalprodukt	864777	893007	210688	209685	215363	229041	218949	214574	224705	234779
Jordbruk	12507	13463	2630	574	6099	3204	2689	506	6837	3431
Skogbruk	2690	2854	878	806	262	744	1148	759	244	703
Fiske og fiskeoppdrett	6493	6993	1703	1409	1621	1760	1787	1573	1700	1933
Olje og gassutvinning	109827	117361	27083	27318	25246	30179	28198	27974	28710	32479
Utv. av råolje og naturgass.	107298	114992	26331	26718	24694	29556	27592	27515	28166	31718
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	2529	2369	753	600	553	623	606	459	544	760
Bergverksdrift	1590	1631	338	414	408	430	375	431	398	427
Industri.	99790	102692	24460	25535	23468	26327	26724	25841	23799	26328
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	18232	18541	4204	4829	4476	4723	4441	4885	4450	4765
Tekstil, bekledning og skotøy	2408	2320	592	615	524	677	673	595	489	563
Treforedling	4342	4541	1079	1059	1055	1149	1182	1134	1095	1129
Grafisk produksjon	11026	11398	2793	2724	2603	2906	2917	2763	2683	3035
Raffinering	1908	1729	464	479	475	489	448	440	439	402
Kjemiske rávarer	4999	4999	1268	1232	1233	1265	1342	1242	1197	1218
Kjemiske og mineralske prod.	9125	9739	2217	2392	2098	2417	2564	2428	2229	2518
Metaller	7052	6888	1709	1795	1752	1797	1798	1716	1664	1711
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv. .	33500	35224	8402	8639	7603	8856	9412	8879	7945	8988
Trevare-, møbelindustri og annen industri	7199	7314	1732	1771	1648	2049	1947	1759	1608	1998
Kraftforsyning	20439	22210	6124	4483	4215	5616	6238	4855	4569	6548
Bygg og anlegg	27357	30037	5708	6352	7395	7903	6891	7337	7544	8264
Varehandel	84352	87600	19338	20374	20623	24017	20841	21087	21502	24170
Hotell og restaurant	11614	11557	2607	2689	3279	3038	2492	2655	3317	3092
Rørtransport	12340	13396	3073	3098	2834	3335	3283	3206	3278	3629
Samferdsel	57190	61196	12912	14222	15062	14994	14061	15168	15898	16069
Sjøfart	19587	19659	4989	4614	5279	4705	5184	4738	4977	4761
Utenriks sjøfart	17393	17533	4485	4063	4711	4134	4702	4211	4416	4205
Innenriks sjøfart	2194	2126	504	551	568	571	482	527	561	557
Bank og forsikring	41195	38793	10379	9943	10785	10089	9867	9277	9962	9688
Boligjenester	62234	62875	15512	15537	15569	15617	15656	15691	15733	15796
Forretningsmessig tjenesteyting	45163	45250	11734	11235	10017	12177	11139	11139	11448	11525
Privat tjenesteyting	41648	41602	10695	10034	10808	10111	10672	9980	10820	10130
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	134578	135316	33520	33408	33749	33901	33356	33551	34065	34344
Statsforvaltningen.	40088	39776	10030	9964	10040	10054	9948	9901	9953	9974
Sivilt.	29837	29820	7443	7435	7475	7484	7443	7425	7471	7481
Forsvar	10251	9957	2587	2529	2565	2569	2506	2477	2482	2493
Kommuneforvaltningen.	94490	95539	23490	23444	23708	23847	23408	23649	24112	24370
Ind. målte bank- og finanstjen.	-34184	-34538	-8443	-8502	-8620	-8620	-8502	-8502	-8738	-8797
Merverdi- og investeringsavgift	79255	82714	18419	18928	19879	22029	19413	19899	20812	22590
Andre produktskatter, netto	29114	30304	7027	7208	7391	7489	7429	7400	7817	7658
Statistiske avvik.	-3	44	3	3	-5	-4	9	10	12	14
Fastlands-næringer.	651035	666194	159040	157569	163927	170499	164418	160376	168398	173003

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A37. Bruttoprodukt. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Bruttonasjonalprodukt	5,0	3,3	5,3	6,2	4,1	4,7	3,9	2,3	4,3	2,5
Jordbruk	-4,8	7,6	-2,3	434,4	-15,3	2,4	2,2	-11,9	12,1	7,1
Skogbruk	1,5	6,1	-15,9	10,9	9,4	16,4	30,8	-5,8	-6,8	-5,5
Fiske og fiskeoppdrett	12,7	7,7	11,5	5,7	13,3	19,6	4,9	11,6	4,9	9,8
Olje og gassutvinning	11,8	6,9	16,9	15,9	4,6	10,4	4,1	2,4	13,7	7,6
Utv. av råolje og naturgass	12,0	7,2	16,6	16,5	4,6	10,9	4,8	3,0	14,1	7,3
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	2,3	-6,3	28,9	-7,8	1,9	-10,2	-19,5	-23,5	-1,6	22,0
Bergverksdrift	5,6	2,6	-6,5	6,5	6,5	15,6	11,2	4,1	-2,4	-0,8
Industri	5,4	2,9	2,7	7,9	5,7	5,4	9,3	1,2	1,4	0,0
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	4,4	1,7	1,1	6,5	7,7	2,4	5,6	1,2	-0,6	0,9
Tekstil, bekledning og skotøy	9,3	-3,7	0,6	14,7	10,0	12,6	13,6	-3,4	-6,6	-16,8
Treforedling	9,4	4,6	6,2	6,3	14,4	11,1	9,5	7,1	3,8	-1,7
Grafisk produksjon	2,1	3,4	0,7	4,6	1,9	1,2	4,4	1,5	3,1	4,4
Raffinering	3,3	-9,4	4,5	-1,4	-0,0	10,7	-3,6	-8,1	-7,6	-17,9
Kjemiske råvarer	3,0	0,0	2,8	-0,2	5,6	4,2	5,9	0,8	-3,0	-3,8
Kjemiske og mineralske prod	8,4	6,7	3,3	13,3	6,8	10,2	15,6	1,5	6,2	4,2
Metaller	8,9	-2,3	11,9	13,0	7,0	4,5	5,2	-4,4	-5,0	-4,8
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv	5,0	5,1	2,1	8,2	4,0	5,8	12,0	2,8	4,5	1,5
Trevare-, møbelindustri og annen industri	6,8	1,6	1,8	11,9	6,6	7,2	12,5	-0,6	-2,4	-2,5
Kraftforsyning	-5,6	8,7	0,5	-4,3	-6,2	-11,9	1,9	8,3	8,4	16,6
Bygg og anlegg	6,2	9,8	-1,1	-0,1	16,2	8,7	20,7	15,5	2,0	4,6
Varehandel	7,8	3,9	8,1	7,8	7,9	7,4	7,8	3,5	4,3	0,6
Hotell og restaurant	11,6	-0,5	16,5	12,0	8,3	11,0	-4,4	-1,3	1,2	1,8
Rørtransport	12,0	8,6	18,9	19,7	6,1	5,1	6,8	3,5	15,7	8,8
Samferdsel	10,3	7,0	8,0	11,6	6,7	14,9	8,9	6,7	5,6	7,2
Sjøfart	-7,0	0,4	-2,2	-10,1	-6,2	-9,4	3,9	2,7	-5,7	1,2
Utenriks sjøfart	-8,7	0,8	-2,7	-12,1	-7,7	-12,3	4,8	3,6	-6,3	1,7
Innenriks sjøfart	9,5	-3,1	2,7	7,6	9,1	19,0	-4,4	-4,4	-1,3	-2,6
Bank og forsikring	6,6	-5,8	7,4	7,1	14,2	-1,5	-4,9	-6,7	-7,6	-4,0
Boligtjenester	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	0,9	1,0	1,1	1,1
Forretningsmessig tjenesteyting	4,6	0,2	5,1	6,2	5,8	1,9	-5,1	-0,9	14,3	-5,4
Privat tjenesteyting	-0,6	-0,1	-0,4	-0,2	-0,6	-1,2	-0,2	-0,5	0,1	0,2
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	1,1	0,5	1,0	0,9	1,3	1,2	-0,5	0,4	0,9	1,3
Statsforvaltningen	-0,7	-0,8	-0,7	-1,1	-0,6	-0,4	-0,8	-0,6	-0,9	-0,8
Sivilt	1,3	-0,1	0,9	1,3	1,5	1,5	-0,0	-0,1	-0,0	-0,0
Forsvar	-6,1	-2,9	-4,9	-7,6	-6,4	-5,6	-3,1	-2,1	-3,3	-3,0
Kommuneforvaltningen	1,9	1,1	1,8	1,8	2,1	1,9	-0,4	0,9	1,7	2,2
Ind. målte bank- og finanstjen.	4,7	1,0	5,1	4,3	5,8	3,5	0,7	-	1,4	2,1
Merverdi- og investeringsavgift	6,3	4,4	7,0	5,9	6,0	6,4	5,4	5,1	4,7	2,5
Andre produktkatter, netto	7,5	4,1	9,3	9,2	5,7	6,1	5,7	2,7	5,8	2,3
Statistiske avvik	.	.	-98,0	-97,7	-98,0	-91,8	199,7	224,3	-357,5	-452,4
Fastlands-næringer	4,0	2,3	3,3	4,9	4,0	3,8	3,4	1,8	2,7	1,5

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A38. Bruttoprodukt. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Bruttonasjonalprodukt	0,6	3,1	-0,8	0,2	1,0	1,8	4,5	3,4	1,7	2,7
Jordbruk	1,5	-11,6	6,4	1334,9	-1,7	1,1	-5,7	-64,8	-10,6	-10,3
Skogbruk	-1,6	25,0	-10,6	-10,4	14,4	13,0	39,5	39,3	5,4	5,0
Fiske og fiskeoppdrett	5,6	-12,4	0,8	0,7	1,0	23,0	8,8	-11,1	-6,8	-37,4
Olje og gassutvinning	-9,8	-3,0	-19,2	-9,9	-8,3	-2,0	4,6	-1,9	-9,4	-4,4
Utv. av råolje og naturgass.	-10,3	-2,6	-20,2	-10,5	-8,4	-1,9	5,5	-1,5	-9,4	-4,2
Tjenester tilknyttet olje og gassutvinning	8,6	-15,8	18,7	20,4	-4,2	-0,8	-17,2	-18,7	-10,2	-14,3
Bergverksdrift	-3,6	-2,3	-8,3	-2,2	-5,5	2,3	3,2	-2,1	-1,1	-8,5
Industri.	2,7	10,6	1,2	2,2	3,0	4,4	9,2	10,5	12,7	10,2
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	-7,9	1,6	-12,4	-7,4	-5,1	-6,7	-1,3	-1,9	0,8	9,2
Tekstil, bekledning og skotøy	-1,6	4,3	1,5	0,7	-5,7	-3,4	1,3	2,1	8,5	5,9
Treforedling	4,9	62,8	-8,9	2,2	2,7	25,0	45,5	57,8	83,7	66,2
Grafisk produksjon	5,2	0,1	5,7	5,8	4,3	4,8	0,2	0,4	-0,2	0,2
Raffinering.	12,7	5,5	111,7	-5,4	30,9	-39,2	-48,4	7,8	15,8	90,9
Kjemiske råvarer	6,1	29,3	5,3	4,0	-0,3	15,5	38,9	39,2	40,1	2,2
Kjemiske og mineralske prod.	-0,0	6,7	2,2	-2,9	-4,7	5,0	0,7	9,4	12,4	5,5
Metaller	26,5	43,6	10,4	30,4	21,1	44,9	58,3	43,7	50,9	25,1
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv.	0,5	5,1	-0,7	0,2	2,9	-0,3	5,8	5,4	3,3	5,9
Trevare-, møbelindustri og annen industri	11,5	-0,2	8,7	13,4	11,4	12,2	5,4	0,3	-1,1	-4,7
Kraftforsyning	0,0	7,8	-0,9	-1,0	1,5	0,8	10,1	8,4	7,0	5,6
Bygg og anlegg	4,6	8,0	1,5	2,9	4,9	7,8	7,1	10,3	6,9	8,3
Varehandel	-1,0	2,8	-4,0	-1,7	3,1	-1,5	5,9	4,4	2,5	-0,7
Hotell og restaurant	0,7	0,3	1,7	0,3	0,5	0,3	-2,8	-0,5	1,9	2,2
Rørtransport.	2,0	-1,5	2,3	1,3	2,5	2,1	-2,7	-2,7	-4,2	3,1
Samferdsel	-4,9	0,3	-7,2	-6,1	-4,1	-2,2	1,0	0,6	2,0	-2,2
Sjøfart	-3,6	-2,1	-10,8	-6,1	-8,9	15,4	-4,6	4,9	-1,5	-6,7
Utenriks sjøfart	-3,2	-2,6	-10,6	-5,9	-8,5	16,5	-5,5	5,0	-2,6	-6,8
Innenriks sjøfart	-6,8	2,6	-12,5	-7,6	-11,9	6,4	4,7	4,4	7,8	-5,9
Bank og forsikring	-6,2	1,0	10,1	2,6	-1,8	-25,9	5,9	-15,2	-4,8	15,8
Boligtjenester	0,1	0,8	1,1	-0,1	-0,4	-0,3	0,1	0,4	1,1	1,5
Forretningsmessig tjenesteyting	2,4	3,3	2,4	2,1	2,3	2,7	2,7	3,5	3,6	3,4
Privat tjenesteyting	4,8	4,4	3,9	4,5	5,1	5,7	5,8	4,5	4,3	3,0
Tjenesteproduksjon i offentlig forvaltning	2,9	3,7	2,6	2,7	2,8	3,3	4,8	3,8	3,4	3,1
Statsforvaltningen.	2,7	3,3	2,2	2,3	2,8	3,3	3,2	3,0	3,4	3,6
Sivilt.	1,8	3,5	1,6	1,3	2,0	2,4	3,3	3,4	3,5	4,0
Forsvar	5,2	2,6	3,8	5,4	5,3	6,2	2,9	1,8	3,0	2,7
Kommuneforvaltningen.	2,9	3,9	2,7	2,9	2,9	3,3	5,5	4,2	3,3	2,8
Ind. målte bank- og finanstjen.	-8,8	-6,0	-2,7	-0,9	-14,7	-16,5	-4,8	-14,2	-3,3	-0,4
Merverdi- og investeringsavgift	1,9	5,3	2,9	2,0	0,5	2,3	4,6	5,3	4,9	6,4
Andre produktkatter, netto	17,3	-1,0	26,4	18,1	4,2	23,5	-6,1	-3,9	-5,4	11,0
Statistiske avvik.	.	13797,8	10234,4	.	.	-70,7	-58,8	.	.	.
Fastlands-næringer.	0,8	3,8	0,8	0,8	1,5	0,1	5,1	3,5	3,6	3,2

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A39. Hovedtall for konsum. Løpende priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Konsum i alt	619998	648573	148858	148671	156773	165697	154823	155715	165101	172934
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	434792	456604	103490	102789	110008	118506	107809	108179	116633	123984
Konsum i husholdninger	412876	434156	98099	97354	104490	112932	102263	102612	110990	118291
Konsum i ideelle organisasjoner	21917	22449	5391	5435	5518	5574	5547	5567	5642	5693
Konsum i offentlig forvaltning	185206	191969	45368	45882	46766	47191	47014	47536	48469	48950
Konsum i statsforvaltningen	74902	76847	18369	18557	18914	19063	18837	19017	19400	19594
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	26029	27517	6380	6446	6573	6631	6743	6811	6946	7017
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	21061	20932	5161	5213	5318	5369	5129	5181	5286	5337
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt ellers	27812	28398	6828	6898	7023	7063	6965	7025	7168	7240
Konsum i kommuneforvaltningen	110304	115122	26999	27325	27852	28128	28177	28519	29069	29357
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	93102	97501	22785	23067	23509	23741	23861	24158	24619	24863
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	17202	17621	4214	4258	4343	4387	4317	4361	4450	4493
Personlig konsum	553924	581623	132654	132302	140090	148878	138413	139148	148198	155864
Kollektivt konsum	66075	66951	16203	16369	16684	16819	16410	16567	16903	17070

Tabell A40. Hovedtall for konsum. Faste 1993-priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Konsum i alt	609448	620403	147134	146837	153883	161594	148293	149799	158193	164119
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	428580	439172	102335	101834	108408	116002	103631	104708	112492	118342
Konsum i husholdninger	407234	418098	97034	96520	103052	110627	98411	99457	107190	113040
Konsum i ideelle organisasjoner	21346	21075	5301	5314	5356	5375	5220	5251	5302	5302
Konsum i offentlig forvaltning	180868	181231	44799	45003	45475	45592	44662	45091	45701	45777
Konsum i statsforvaltningen	73232	72757	18138	18236	18429	18429	18069	18142	18295	18251
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	25611	26252	6324	6379	6451	6458	6492	6539	6602	6618
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	20382	19752	5069	5051	5129	5133	4930	4915	4958	4948
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt ellers	27239	26753	6746	6806	6849	6838	6647	6688	6735	6684
Konsum i kommuneforvaltningen	107636	108474	26661	26767	27046	27163	26593	26948	27406	27526
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt	90867	91922	22514	22594	22824	22935	22528	22827	23218	23349
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	16769	16551	4146	4173	4222	4229	4065	4121	4188	4177
Personlig konsum	545058	557346	131173	130806	137683	145395	132651	134074	142312	148309
Kollektivt konsum	64390	63056	15961	16030	16200	16199	15642	15724	15881	15809

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A41. Hovedtall for konsum. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Konsum i alt	3,1	1,8	3,9	3,3	2,8	2,5	0,8	2,0	2,8	1,6
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	4,1	2,5	5,6	4,5	3,6	3,0	1,3	2,8	3,8	2,0
Konsum i husholdninger	4,4	2,7	6,0	4,8	3,9	3,2	1,4	3,0	4,0	2,2
Konsum i ideelle organisasjoner	-1,4	-1,3	-1,6	-1,4	-1,5	-1,1	-1,5	-1,2	-1,0	-1,4
Konsum i offentlig forvaltning	0,7	0,2	0,2	0,6	0,8	1,2	-0,3	0,2	0,5	0,4
Konsum i statsforvaltningen	-1,2	-0,6	-1,6	-1,3	-1,2	-0,5	-0,4	-0,5	-0,7	-1,0
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	2,2	2,5	1,9	2,4	2,1	2,6	2,7	2,5	2,4	2,5
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	-3,9	-3,1	-3,9	-4,6	-3,9	-3,1	-2,7	-2,7	-3,3	-3,6
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt ellers . . .	-2,1	-1,8	-2,9	-2,2	-2,3	-1,2	-1,5	-1,7	-1,7	-2,2
Konsum i kommuneforvaltningen	2,0	0,8	1,5	2,0	2,2	2,4	-0,3	0,7	1,3	1,3
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt . . .	1,9	1,2	1,4	1,9	2,2	2,3	0,1	1,0	1,7	1,8
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	2,5	-1,3	2,3	2,6	2,3	2,9	-2,0	-1,2	-0,8	-1,2
Personlig konsum	3,7	2,3	4,7	3,9	3,3	2,8	1,1	2,5	3,4	2,0
Kollektivt konsum	-1,5	-2,1	-1,9	-1,8	-1,6	-0,8	-2,0	-1,9	-2,0	-2,4

Tabell A42. Hovedtall for konsum. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Konsum i alt	1,7	2,8	2,2	1,5	2,1	1,2	3,2	2,7	2,4	2,8
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	1,4	2,5	2,0	1,2	2,0	0,8	2,9	2,4	2,2	2,6
Konsum i husholdninger	1,4	2,4	1,9	1,1	1,9	0,7	2,8	2,3	2,1	2,5
Konsum i ideelle organisasjoner	2,7	3,7	3,0	2,8	2,6	2,3	4,5	3,7	3,3	3,5
Konsum i offentlig forvaltning	2,4	3,4	2,6	2,2	2,4	2,3	3,9	3,4	3,1	3,3
Konsum i statsforvaltningen	2,3	3,3	2,5	2,1	2,5	2,1	2,9	3,0	3,3	3,8
Konsum i statsforvaltningen, individuelt	1,6	3,1	1,9	1,4	1,8	1,4	3,0	3,1	3,2	3,3
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	3,3	2,6	3,4	3,4	3,2	3,3	2,2	2,1	2,8	3,1
Konsum i statsforvaltningen, kollektivt ellers . . .	2,1	4,0	2,4	1,7	2,6	1,8	3,5	3,7	3,8	4,9
Konsum i kommuneforvaltningen	2,5	3,6	2,7	2,4	2,4	2,5	4,6	3,7	3,0	3,0
Konsum i kommuneforvaltningen, individuelt . . .	2,5	3,5	2,6	2,3	2,3	2,6	4,7	3,7	2,9	2,9
Konsum i kommuneforvaltningen, kollektivt	2,6	3,8	2,8	2,5	2,7	2,3	4,5	3,7	3,3	3,7
Personlig konsum	1,6	2,7	2,1	1,4	2,0	1,1	3,2	2,6	2,3	2,6
Kollektivt konsum	2,6	3,5	2,8	2,4	2,8	2,4	3,3	3,2	3,3	4,0

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A43. Konsum i husholdninger. Løpende priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Konsum i husholdninger	412876	434156	98099	97354	104490	112932	102263	102612	110990	118291
Matvarer, drikkevarer og tobakk	88317	93451	20072	21737	22608	23901	20816	23492	24263	24880
Klær og skotøy	26787	26273	5480	6483	6359	8465	5538	6411	6227	8096
Bolig, lys og brensel	96935	101265	25756	23247	22797	25134	26364	24231	23673	26997
Møbler og husholdningsartikler	26567	27927	5844	5611	6462	8650	6173	6014	6966	8775
Helsepleie	10154	10735	2423	2506	2547	2679	2572	2632	2676	2854
Transport	64094	69178	14280	16563	17569	15682	15960	17799	18908	16511
Fritidssyssler og underholdning	38106	39986	9243	7715	10631	10518	9917	7971	11171	10927
Utdanning	1993	2059	465	421	553	554	490	433	560	576
Hotell- og restauranttjenester	23173	23325	5151	5398	6525	6099	4854	5376	6739	6357
Andre varer og tjenester	34777	37198	9543	7541	7954	9739	10140	7860	8338	10860
Husholdningenes kjøp i utlandet	17713	17887	2989	3910	6782	4032	2740	3862	7133	4153
Utlendingers kjøp i Norge	-15740	-15127	-3148	-3778	-6296	-2518	-3300	-3469	-5664	-2694
Varekonsum	234520	247069	54032	55179	57993	67316	56885	59026	61605	69553
Tjenester	176382	184326	44226	42043	46010	44104	45937	43193	47916	47280
Tjenestekonsum, bolig	79263	81892	19605	19759	19927	19972	20240	20256	20497	20898
Tjenester, annet	97119	102434	24621	22284	26083	24131	25697	22937	27418	26382

Tabell A44. Konsum i husholdninger. Faste 1993-priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Konsum i husholdninger	407234	418098	97034	96520	103052	110627	98411	99457	107190	113040
Matvarer, drikkevarer og tobakk	86351	89381	19857	21356	21890	23248	19984	22431	23114	23851
Klær og skotøy	26416	25725	5527	6300	6338	8252	5525	6202	6161	7837
Bolig, lys og brensel	96243	97924	25636	23130	22616	24861	25503	23576	22942	25903
Møbler og husholdningsartikler	26344	27423	5839	5570	6403	8531	6100	5900	6824	8600
Helsepleie	9945	9885	2413	2485	2480	2566	2429	2440	2443	2573
Transport	63252	65827	14172	16474	17271	15335	15284	16935	17953	15654
Fritidssyssler og underholdning	37686	38997	9123	7637	10483	10443	9624	7820	10799	10753
Utdanning	1933	1939	452	409	536	536	469	413	526	530
Hotell- og restauranttjenester	22875	22706	5032	5254	6723	5866	4734	5174	6809	5990
Andre varer og tjenester	34514	35696	9182	7794	7994	9544	9301	8086	8305	10004
Husholdningenes kjøp i utlandet	17286	17296	2916	3837	6630	3903	2673	3825	6878	3919
Utlendingers kjøp i Norge	-15612	-14700	-3116	-3726	-6313	-2458	-3214	-3347	-5563	-2575
Varekonsum	230860	237308	53733	54425	56779	65924	54834	56524	59095	66855
Tjenester	174699	178194	43501	41985	45956	43258	44118	42455	46780	44841
Tjenestekonsum, bolig	78513	79597	19440	19621	19734	19718	19764	19797	19923	20113
Tjenester, annet	96186	98597	24061	22363	26222	23540	24354	22658	26857	24728

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A45. Konsum i husholdninger. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Konsum i husholdninger	4,4	2,7	6,0	4,8	3,9	3,2	1,4	3,0	4,0	2,2
Matvarer, drikkevarer og tobakk	3,1	3,5	7,2	-0,1	3,9	1,9	0,6	5,0	5,6	2,6
Klær og skotøy	1,8	-2,6	2,6	4,1	-0,9	1,6	-0,0	-1,5	-2,8	-5,0
Bolig, lys og brensel	1,6	1,7	4,1	1,9	1,0	-0,6	-0,5	1,9	1,4	4,2
Møbler og husholdningsartikler	9,4	4,1	12,2	11,1	5,8	9,1	4,5	5,9	6,6	0,8
Helsepleie	0,3	-0,6	1,0	1,3	0,3	-1,4	0,7	-1,8	-1,5	0,3
Transport	9,9	4,1	9,0	13,3	8,4	8,9	7,8	2,8	4,0	2,1
Fritidssyssler og underholdning	6,4	3,5	3,8	8,3	7,6	6,0	5,5	2,4	3,0	3,0
Utdanning	0,0	0,3	-2,9	0,2	1,9	0,5	3,7	1,2	-1,9	-1,1
Hotell- og restauranttjenester	8,4	-0,7	14,8	8,4	4,5	7,7	-5,9	-1,5	1,3	2,1
Andre varer og tjenester	3,6	3,4	11,6	5,8	2,7	-3,9	1,3	3,7	3,9	4,8
Husholdningenes kjøp i utlandet	8,6	0,1	2,4	8,8	11,1	9,0	-8,3	-0,3	3,7	0,4
Utlendingers kjøp i Norge	13,5	-5,8	33,2	13,9	13,3	-4,4	3,2	-10,2	-11,9	4,8
Varekonsum	5,1	2,8	7,8	5,3	4,1	3,6	2,0	3,9	4,1	1,4
Tjenester	3,9	2,0	5,8	4,7	3,8	1,7	1,4	1,1	1,8	3,7
Tjenestekonsum, bolig	1,8	1,4	1,4	1,6	2,2	2,0	1,7	0,9	1,0	2,0
Tjenester, annet	5,8	2,5	9,6	7,5	5,0	1,4	1,2	1,3	2,4	5,0

Tabell A46. Konsum i husholdninger. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Konsum i husholdninger	1,4	2,4	1,9	1,1	1,9	0,7	2,8	2,3	2,1	2,5
Matvarer, drikkevarer og tobakk	2,3	2,2	1,4	2,0	2,8	2,7	3,1	2,9	1,6	1,5
Klær og skotøy	1,4	0,7	3,0	1,5	1,4	0,4	1,1	0,4	0,7	0,7
Bolig, lys og brensel	0,7	2,7	1,3	0,5	0,7	0,4	2,9	2,3	2,4	3,1
Møbler og husholdningsartikler	0,8	1,0	0,6	0,6	0,8	1,2	1,1	1,2	1,2	0,6
Helsepleie	2,1	6,4	0,7	0,7	2,7	4,3	5,5	7,0	6,7	6,3
Transport	1,3	3,7	1,5	0,7	1,4	1,9	3,6	4,5	3,5	3,1
Fritidssyssler og underholdning	1,1	1,4	1,8	1,0	1,2	0,5	1,7	0,9	2,0	0,9
Utdanning	3,1	3,0	4,0	4,2	3,0	1,5	1,7	1,6	3,3	5,1
Hotell- og restauranttjenester	1,3	1,4	2,1	1,2	1,2	0,7	0,2	1,1	2,0	2,1
Andre varer og tjenester	0,8	3,4	5,4	1,1	5,0	-5,9	4,9	0,5	0,9	6,4
Husholdningenes kjøp i utlandet	2,5	0,9	1,6	2,1	3,5	1,8	-0,0	-0,9	1,4	2,6
Utlendingers kjøp i Norge	0,8	2,1	1,1	0,5	1,0	0,8	1,6	2,2	2,1	2,1
Varekonsum	1,6	2,5	1,4	1,3	1,9	1,6	3,2	3,0	2,1	1,9
Tjenester	1,0	2,5	2,4	0,7	1,6	-0,8	2,4	1,6	2,3	3,4
Tjenestekonsum, bolig	1,0	1,9	1,8	0,8	0,8	0,4	1,5	1,6	1,9	2,6
Tjenester, annet	1,0	2,9	3,0	0,7	2,2	-1,8	3,1	1,6	2,6	4,1

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A47. Bruttoinvestering i fast realkapital. Løpende priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Bruttoinvestering i fast kapital	183559	197649	40857	47107	46517	49078	44851	48577	48059	56162
Bygg og anlegg	69516	83390	13469	15273	19378	21396	18618	20179	20944	23650
Oljeboring, oljeleting, olje- og gassrørledn.	21448	17938	5023	6962	5124	4339	3553	4473	5346	4565
Bore-rigger og modular	26292	25911	5718	8236	6293	6046	5811	6500	5894	7707
Skip og båter	6753	4929	3430	2041	1305	-22	1982	1784	-453	1616
Transportmidler	17017	17425	4297	4324	3914	4482	4510	4318	4136	4461
Maskiner og utstyr	42532	48055	8920	10272	10503	12837	10377	11323	12192	14163
Jordbruk	4790	5314	821	1458	1366	1145	921	1599	1493	1302
Skogbruk	511	531	127	128	127	129	132	133	131	134
Fiske og fiskeoppdrett	823	671	254	228	148	193	217	183	118	154
Olje og gassutvinning	44856	41719	10175	13297	11021	10364	9646	10458	9808	11807
Utvinning av råolje og naturgass	45571	42059	10804	13446	10968	10353	9641	10453	10022	11942
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-715	-340	-629	-149	52	11	4	5	-215	-135
Bergverksdrift	247	442	34	49	68	96	100	102	101	138
Industri	10529	15190	1876	2287	2861	3506	2691	3711	4084	4703
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	2607	3008	529	576	713	787	552	821	728	906
Tekstil, bekledning og skotøy	183	176	35	51	37	60	53	44	33	47
Treforedling	549	1616	53	93	148	255	206	400	583	427
Grafisk produksjon	954	817	184	191	254	325	182	151	157	326
Raffinering	198	300	26	40	41	92	73	102	46	78
Kjemiske råvarer	1097	3073	163	231	266	436	439	869	913	852
Kjemiske og mineralskeprodukter	924	1159	181	231	198	313	229	266	325	338
Metaller	987	1478	154	187	289	357	297	283	355	544
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv.	2079	2361	404	485	603	586	463	499	644	756
Trevare-, møbelindustri og annen industri	951	1201	144	202	312	293	197	277	299	428
Kraftforsyning	4355	4527	602	1232	1191	1330	776	1174	1195	1382
Bygg og anlegg	925	1135	222	239	215	249	273	290	266	306
Varehandel	16646	19461	3622	3945	4250	4829	4651	4738	4654	5419
Hotell og restaurant	1687	1901	394	399	461	434	467	501	474	460
Rørtransport	8609	6086	1582	3425	2350	1252	766	1549	2299	1472
Samferdsel	14691	19829	3535	3378	3659	4119	4667	4529	4929	5705
Sjøfart	5995	4608	3218	1847	1161	-231	1852	1676	-502	1582
Utenriks sjøfart	5362	4043	3003	1668	1052	-361	1676	1546	-598	1419
Innenriks sjøfart	633	565	215	179	109	130	176	130	96	163
Bank og forsikring	3336	3870	713	758	924	942	937	974	946	1014
Boligtjenester	24271	28734	5064	5491	6430	7286	6993	6966	7140	7635
Forretningsmessig tjenesteyting	6664	7913	1403	1543	1794	1923	1921	2032	1935	2025
Privat tjenesteyting	6347	6552	1453	1450	1740	1703	1712	1619	1605	1617
Offentlig forvaltning	28276	29164	5763	5954	6750	9809	6129	6342	7384	9309
Bruttoinvestering, statsforvaltningen	13929	13488	2854	2808	3041	5226	2947	2905	3332	4304
Bruttoinvestering, kommuneforvaltningen	14347	15676	2909	3146	3709	4583	3182	3437	4052	5005
Fastlands-næringer	124732	145801	26097	28717	32094	37823	32763	35023	36550	41464

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A48. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 1993-priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Bruttoinvestering i fast kapital	179759	187817	40338	46065	45617	47740	43189	46223	45491	52913
Bygg og anlegg	67343	76932	13270	14926	18651	20496	17485	18568	19268	21610
Oljeboring, oljeleting, olje- og gassrørledn.	20891	17232	4926	6840	4973	4152	3455	4322	5099	4356
Bore-rigger og moduler	25698	24707	5652	8091	6118	5837	5595	6206	5571	7334
Skip og båter	6945	4578	3534	2083	1300	28	1988	1838	-715	1466
Transportmidler	15849	15860	4018	3764	3818	4248	4133	3829	3922	3977
Maskiner og utstyr	43034	48507	8937	10361	10758	12978	10533	11460	12345	14169
Jordbruk	4728	5154	809	1436	1350	1132	903	1547	1443	1261
Skogbruk	500	501	126	125	124	125	126	125	124	125
Fiske og fiskeoppdrett	821	632	257	228	147	189	214	181	107	130
Olje og gassutvinning	43810	39932	9999	13049	10741	10021	9332	10028	9316	11257
Utvinning av råolje og naturgass	44526	40274	10628	13198	10690	10010	9328	10023	9531	11392
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-717	-341	-629	-149	51	10	4	5	-215	-135
Bergverksdrift	245	439	33	49	69	94	101	101	101	136
Industri	10453	14719	1861	2266	2862	3464	2657	3599	3966	4497
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	2579	2927	524	568	711	777	542	800	715	870
Tekstil, beklædning og skoøy	182	173	35	50	38	60	52	43	32	46
Treforedling	538	1543	53	92	146	247	197	383	560	403
Grafisk produksjon	958	812	184	190	259	326	183	151	158	320
Raffinering	198	299	26	40	41	91	73	102	46	77
Kjemiske råvarer	1089	2903	163	230	264	432	434	819	856	795
Kjemiske og mineralskeprodukter	917	1137	179	229	198	311	226	262	320	329
Metaller	980	1437	153	185	289	352	296	278	349	514
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv. .	2066	2319	401	481	603	581	459	491	636	733
Trevare-, møbelindustri og annen industri	946	1169	143	201	313	289	194	270	294	412
Kraftforsyning	4316	4380	596	1225	1182	1312	760	1131	1157	1332
Bygg og anlegg	885	1063	212	222	211	240	258	267	255	282
Varehandel	16224	18618	3524	3780	4202	4718	4495	4493	4520	5110
Hotell og restaurant	1647	1809	386	385	453	423	448	471	457	433
Rørtransport	8446	5742	1590	3399	2269	1188	727	1473	2171	1371
Samferdsel	14267	18993	3433	3179	3636	4018	4462	4299	4787	5444
Sjøfart	6181	4278	3317	1886	1156	-178	1858	1728	-757	1448
Utenriks sjøfart	5542	3704	3096	1705	1048	-306	1677	1591	-851	1287
Innenriks sjøfart	639	575	220	181	109	129	181	138	95	161
Bank og forsikring	3290	3727	706	747	914	923	913	935	915	965
Boligtjenester	23526	26510	4990	5367	6190	6979	6565	6407	6565	6972
Forretningsmessig tjenesteyting	6469	7512	1370	1481	1753	1865	1846	1913	1855	1898
Privat tjenesteyting	6246	6246	1436	1424	1721	1665	1651	1534	1539	1522
Offentlig forvaltning	27706	27562	5693	5816	6636	9561	5873	5991	6970	8728
Bruttoinvestering, statsforvaltningen	13651	12823	2816	2719	3008	5108	2834	2763	3162	4064
Bruttoinvestering, kommuneforvaltningen	14056	14739	2877	3097	3628	4453	3038	3228	3808	4664
Fastlands-næringer	121961	138439	25652	27912	31559	36838	31454	33132	34856	38997

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A49. Bruttoinvestering i fast realkapital. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Bruttoinvestering i fast kapital	6,9	4,5	7,2	16,0	8,6	-2,3	7,1	0,3	-0,3	10,8
Bygg og anlegg	15,3	14,2	4,2	5,4	28,0	20,8	31,8	24,4	3,3	5,4
Oljeboring, oljeleting, olje- og gassrørledn.	5,1	-17,5	22,5	38,7	-3,9	-27,7	-29,9	-36,8	2,5	4,9
Bore-rigger og moduler	-24,3	-3,9	-29,4	-8,7	-23,1	-36,1	-1,0	-23,3	-8,9	25,7
Skip og båter	-9,0	-34,1	29,6	-	-41,2	-98,9	-43,7	-11,7	-155,0	-
Transportmidler	61,0	0,1	73,9	111,3	54,4	29,6	2,8	1,7	2,7	-6,4
Maskiner og utstyr	11,9	12,7	13,4	6,3	11,7	15,8	17,9	10,6	14,8	9,2
Jordbruk	17,3	9,0	19,4	16,1	13,0	23,1	11,6	7,7	6,9	11,4
Skogbruk	0,0	0,1	-0,4	0,2	0,1	0,3	0,6	-0,1	-0,0	-0,1
Fiske og fiskeoppdrett	59,2	-23,1	16,8	406,9	-15,2	144,6	-16,7	-20,7	-27,4	-31,2
Olje og gassutvinning	-14,3	-8,9	-12,3	-1,1	-11,9	-30,1	-6,7	-23,2	-13,3	12,3
Utvinning av råolje og naturgass	-11,8	-9,6	-5,1	4,3	-15,7	-28,2	-12,2	-24,1	-10,8	13,8
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-212,7	-52,4	-419,1	-127,9	-110,4	-97,4	-100,6	-103,0	-520,7	-
Bergverksdrift	7,1	79,0	-13,6	-9,8	-10,7	59,2	202,9	107,2	47,3	43,6
Industri	8,3	40,8	-4,1	-1,8	10,7	23,0	42,8	58,8	38,6	29,8
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	1,8	13,5	-8,8	-13,4	19,4	9,7	3,5	40,8	0,6	12,0
Tekstil, beklæding og skotøy	-6,9	-5,4	72,5	83,8	-68,4	105,9	49,3	-14,7	-14,5	-23,7
Treforedling	-42,9	186,6	-79,1	-59,8	-45,9	30,7	273,9	315,4	282,5	63,0
Grafisk produksjon	21,0	-15,3	29,7	-20,7	39,8	44,5	-0,4	-20,3	-39,0	-1,9
Raffinering	-45,0	51,0	16,1	-30,6	-65,7	-43,3	178,5	158,0	12,2	-15,2
Kjemiske råvarer	67,5	166,6	13,2	27,1	98,7	124,8	165,9	256,2	224,1	84,0
Kjemiske og mineralskeprodukter	-1,8	24,1	-4,3	22,2	-23,4	3,4	26,5	14,4	61,5	6,0
Metaller	75,6	46,6	49,8	63,1	116,0	69,0	93,5	49,6	20,6	46,2
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv. .	-5,1	12,3	9,3	-6,4	-6,4	-10,9	14,4	2,2	5,6	26,0
Trevare-, møbelindustri og annen industri	85,8	23,6	10,7	95,5	150,8	89,4	35,7	34,5	-6,3	42,6
Kraftforsyning	-18,0	1,5	-33,2	-13,8	-23,9	-5,9	27,4	-7,7	-2,2	1,6
Bygg og anlegg	32,9	20,1	30,2	31,2	26,1	43,9	22,0	20,3	21,1	17,4
Varehandel	25,1	14,8	16,8	24,3	29,7	28,5	27,6	18,9	7,6	8,3
Hotell og restaurant	12,1	9,8	12,1	10,6	19,6	6,3	16,1	22,3	0,7	2,5
Rørtransport	26,2	-32,0	23,4	92,6	26,6	-35,7	-54,3	-56,7	-4,3	15,4
Samferdsel	37,3	33,1	58,2	14,1	56,8	29,1	30,0	35,2	31,7	35,5
Sjøfart	-12,6	-30,8	31,7	-	-42,9	-107,2	-44,0	-8,4	-165,4	-914,3
Utenriks sjøfart	-12,2	-33,2	35,8	-	-43,4	-113,7	-45,8	-6,7	-181,3	-520,0
Innenriks sjøfart	-16,4	-10,0	-7,4	52,9	-37,7	-44,9	-17,7	-24,2	-12,9	25,5
Bank og forsikring	66,0	13,3	41,0	49,3	82,5	92,2	29,3	25,2	0,1	4,5
Boligtjenester	34,9	12,7	25,4	35,6	40,1	37,3	31,6	19,4	6,1	-0,1
Forretningsmessig tjenesteyting	29,8	16,1	7,7	20,0	44,4	47,5	34,7	29,2	5,8	1,8
Privat tjenesteyting	4,8	0,0	-5,2	-2,7	13,4	13,6	15,0	7,7	-10,5	-8,6
Offentlig forvaltning	1,6	-0,5	2,4	-3,5	1,5	4,5	3,2	3,0	5,0	-8,7
Bruttoinvestering, statsforvaltningen	-1,5	-6,1	7,7	-13,7	-6,4	4,8	0,7	1,6	5,1	-20,4
Bruttoinvestering, kommuneforvaltningen	4,7	4,9	-2,3	7,5	9,1	4,1	5,6	4,2	5,0	4,7
Fastlands-næringer	17,2	13,5	13,2	12,4	20,6	21,1	22,6	18,7	10,4	5,9

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A50. Bruttoinvestering i fast realkapital. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Bruttoinvestering i fast kapital	2,1	3,1	2,4	2,5	1,4	2,3	2,5	2,8	3,6	3,2
Bygg og anlegg	3,2	5,0	2,3	2,3	3,5	4,1	4,9	6,2	4,6	4,8
Oljeboring, oljeleting, olje- og gassrørledn.	2,7	1,4	4,0	2,9	2,2	2,9	0,9	1,7	1,7	0,3
Bore-rigger og moduler	2,3	2,5	2,5	2,6	1,8	2,6	2,7	2,9	2,8	1,4
Skip og båter	-2,8	10,7	-4,5	-3,1	1,3	-	2,7	-1,0	-36,9	.
Transportmidler	7,4	2,3	13,1	11,5	-2,5	7,3	2,1	-1,8	2,9	6,3
Maskiner og utstyr	-1,2	0,2	0,6	-0,7	-2,0	-2,1	-1,3	-0,3	1,2	1,1
Jordbruk	1,3	1,8	2,7	1,5	0,9	0,6	0,5	1,8	2,2	2,1
Skogbruk	2,2	3,7	2,1	1,8	2,2	2,8	3,2	4,4	3,6	3,7
Fiske og fiskeoppdrett	0,2	6,0	-1,6	-0,6	0,4	4,3	2,4	1,3	9,3	16,0
Olje og gassutvinning	2,4	2,0	3,4	2,9	1,6	2,1	1,6	2,3	2,6	1,4
Utvinning av råolje og naturgass	2,3	2,0	3,2	2,9	1,7	2,1	1,7	2,4	2,5	1,4
Tjenester tilknyttet olje- og gassutvinning	-0,2	-0,0	1,4	0,8	3,1	2,1	3,6	5,6	-2,3	-3,1
Bergverksdrift	0,7	-0,1	1,9	0,8	-0,5	0,9	-1,5	0,2	0,5	0,3
Industri	0,7	2,5	1,8	0,9	-0,1	0,6	0,5	2,2	3,0	3,3
Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksindustri	1,1	1,7	2,3	1,2	0,2	0,8	0,8	1,2	1,5	2,7
Tekstil, bekledning og skoøy	0,5	1,7	1,9	0,9	-1,1	-0,1	0,4	2,0	2,6	2,2
Treforedling	2,0	2,7	1,6	1,1	0,7	2,4	3,6	3,2	3,2	2,8
Grafisk produksjon	-0,5	1,1	1,6	0,3	-1,8	-1,1	-0,9	-0,5	1,6	2,4
Raffinering	0,3	0,2	1,1	0,1	-0,9	0,9	-0,6	0,2	1,2	0,8
Kjemiske råvarer	0,7	5,1	1,1	0,7	0,7	0,3	1,1	5,4	6,1	6,1
Kjemiske og mineralskeprodukter	0,8	1,1	2,4	0,7	-0,1	0,4	0,1	0,7	1,7	1,7
Metaller	0,8	2,1	1,6	0,8	0,1	0,9	-0,5	1,2	1,7	4,3
Verkstedindustri og skipsbyggingsindustri mv.	0,6	1,2	1,8	0,9	0,2	0,2	0,2	0,7	1,0	2,2
Trevare-, møbelindustri og annen industri	0,5	2,2	1,9	0,6	-0,7	0,8	0,7	1,8	2,4	2,5
Kraftforsyning	0,9	2,4	1,8	0,6	0,7	0,8	1,2	3,3	2,6	2,3
Bygg og anlegg	4,6	2,2	8,1	6,7	-0,2	4,0	0,8	0,8	2,2	4,7
Varehandel	2,6	1,9	4,7	3,8	-0,2	2,4	0,7	1,0	1,8	3,6
Hotell og restaurant	2,4	2,6	3,4	3,2	0,9	2,5	2,2	2,7	2,2	3,3
Rørtransport	1,9	4,0	0,5	0,7	3,0	5,3	5,9	4,4	2,3	1,9
Samferdsel	3,0	1,4	5,5	5,4	-0,8	2,7	1,6	-0,9	2,3	2,2
Sjøfart	-3,0	11,1	-4,5	-4,4	1,4	31,0	2,7	-0,9	-33,9	-15,9
Utenriks sjøfart	-3,3	12,8	-4,7	-0,1	1,5	19,0	3,1	-0,7	-30,1	-6,4
Innenriks sjøfart	-0,8	-0,8	-2,5	-1,1	0,5	1,2	-0,7	-4,0	0,7	0,1
Bank og forsikring	1,4	2,4	2,0	1,3	0,7	1,7	1,7	2,7	2,3	2,9
Boligtjenester	3,2	5,1	2,3	2,3	3,5	4,1	5,0	6,3	4,7	4,9
Forretningsmessig tjenesteyting	3,0	2,2	4,0	3,8	1,2	3,1	1,6	1,9	1,9	3,4
Privat tjenesteyting	1,6	3,2	2,2	1,7	0,8	1,8	2,5	3,6	3,1	3,9
Offentlig forvaltning	2,1	3,7	2,2	2,4	1,4	2,2	3,1	3,4	4,1	4,0
Bruttoinvestering, statsforvaltningen	2,0	3,1	2,5	3,4	0,8	1,9	2,6	1,8	4,2	3,5
Bruttoinvestering, kommuneforvaltningen	2,1	4,2	1,9	1,6	2,0	2,5	3,6	4,8	4,1	4,3
Fastlands-næringer	2,3	3,0	3,0	2,7	1,1	2,4	2,4	2,7	3,1	3,6

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A51. Eksport. Løpende priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Eksport i alt	334837	355041	78913	82029	84000	89895	89294	86302	88500	90945
Varer	245559	267225	57502	59848	59282	68927	68084	64865	64608	69668
Råolje og naturgass	106440	113231	25624	27131	24756	28929	28000	28003	26353	30875
Skip, nybygde	4428	4138	757	288	1637	1746	546	2277	949	366
Skip, eldre	5247	5791	618	1328	767	2534	1358	685	2251	1497
Borerigger og moduler	11	63	7	3	1	-	12	1	46	4
Oljeplassformer, eldre	850	492	648	171	14	17	27	37	254	174
Produksjonshull	61	97	19	19	11	12	23	24	25	25
Andre varer	128522	143413	29829	30909	32097	35688	38118	33838	34730	36727
Jordbruk, skogbruk og fiske	6646	6767	1416	1590	1557	2083	1694	1658	1584	1831
Bergverksprodukter	2331	2271	511	585	640	595	540	548	556	627
Industriprodukter	118853	133131	27748	28610	29670	32826	35556	31390	32277	33908
Nærings- og nytelsesmidler	16473	17161	3985	3719	3923	4846	4545	3492	4283	4841
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	2206	2138	451	462	604	689	616	506	489	527
Trevarer	2952	3003	646	742	705	859	860	738	679	726
Treforedlingsprodukter	9290	12864	2089	2199	2428	2574	3244	2997	3298	3325
Grafiske produkter	377	378	76	83	99	119	98	90	95	95
Raffinerte oljeprodukter	13476	12988	3269	3301	3307	3599	3677	3568	3206	2537
Kjemiske råvarer mv.	10828	12019	2455	2858	2574	2941	3363	2891	3184	2581
Kjemiske og mineralske produkter	7834	8923	1767	1970	2051	2046	2247	2266	2108	2302
Metaller	26241	29798	6148	6436	6761	6896	8308	7204	7053	7233
Verkstedprodukter	26585	31065	6235	6232	6586	7533	7896	7027	7210	8932
Møbler og andre industriprodukter	2591	2794	627	608	632	724	702	611	672	809
Elektrisk kraft	692	1244	154	124	230	184	328	242	313	361
Tjenester	89278	87816	21411	22181	24717	20969	21210	21437	23892	21277
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	44339	44924	10641	11085	11528	11085	11392	11360	11143	11029
Oljeverksamhet, div. tjenesteeksport	582	624	151	151	134	146	154	158	153	159
Tjen. i tilkn. til olje og gassutv.	1799	1155	576	378	450	396	348	269	312	226
Olje og gasstransport med rør	2065	2176	558	537	475	496	571	493	450	662
Reisetrafikk Enge	15740	15127	3148	3778	6296	2518	3300	3469	5664	2694
Andre tjenester	24753	23810	6337	6253	5835	6329	5445	5688	6170	6507

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A52. Eksport. Faste 1993-priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Eksport i alt	341827	354703	82548	83555	84825	90900	88146	85220	89704	91633
Varer	253637	269164	61476	61374	60358	70429	67387	64211	66282	71284
Råolje og naturgass	116112	125818	29338	28595	26552	31627	30700	29844	30493	34781
Skip, nybygde	4339	4002	755	286	1605	1693	529	2210	914	349
Skip, eldre	5157	6324	607	1328	766	2455	1454	766	2495	1609
Borerigger og moduler	11	60	7	3	1	-	12	1	44	4
Oliplattformer, eldre	850	492	648	171	14	17	27	37	254	174
Produksjonshull	60	95	18	19	11	12	23	24	24	24
Andre varer	127108	132372	30103	30973	31409	34624	34644	31328	32057	34343
Jordbruk, skogbruk og fiske	6395	7342	1382	1415	1516	2082	1607	1628	1759	2347
Bergverksprodukter	2323	2271	515	587	635	586	513	552	560	646
Industriprodukter	117864	121809	28087	28868	29093	31816	32310	28962	29475	31062
Nærings- og nytelsesmidler	16398	16760	4017	3703	3917	4761	4374	3473	4236	4677
Tekstiler, beklædningsvarer og skotøy	2303	2188	440	473	655	735	619	526	507	536
Trevarer	2672	2556	622	695	634	721	692	615	592	657
Treforedlingsprodukter	8990	9406	2117	2206	2330	2337	2602	2288	2281	2235
Grafiske produkter	448	377	86	103	113	146	87	93	105	93
Raffinerte oljeprodukter	14871	14863	3553	3702	3546	4069	4232	3999	3734	2899
Kjemiske råvarer mv.	10255	9928	2414	2761	2451	2629	2728	2300	2579	2321
Kjemiske og mineralske produkter	7993	8595	1699	2109	2206	1979	2139	2245	2073	2139
Metaller	23581	22484	5899	5899	6044	5739	6289	5479	5306	5410
Verkstedprodukter	27817	31909	6624	6630	6554	8008	7889	7336	7352	9333
Møbler og andre industriprodukter	2536	2743	615	587	642	692	661	609	710	763
Elektrisk kraft	526	950	119	103	165	139	213	186	263	288
Tjenester	88190	85540	21072	22181	24467	20471	20759	21009	23422	20349
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	43940	44084	10641	11085	11347	10867	11346	11037	10880	10822
Oljevirksomhet, div. tjenesteeksport	569	594	150	149	130	140	148	151	145	150
Tjen. i tilkn. til olje og gassutv.	1720	1169	536	358	441	384	348	275	316	229
Olje og gasstransport med rør	1818	2116	496	471	402	449	591	512	508	505
Reisetrafikk Enge	15612	14700	3116	3726	6313	2458	3214	3347	5563	2575
Andre tjenester	24532	22876	6132	6392	5835	6173	5112	5686	6010	6068

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A53. Eksport. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Eksport i alt	8,2	3,8	11,9	3,9	7,2	9,9	6,8	2,0	5,8	0,8
Varer	11,1	6,1	14,9	4,6	11,3	13,7	9,6	4,6	9,8	1,2
Råolje og naturgass	11,6	8,4	18,9	10,2	8,4	9,3	4,6	4,4	14,8	10,0
Skip, nybygde	37,1	-7,8	18,7	-85,8	917,2	381,2	-30,0	672,7	-43,1	-79,4
Skip, eldre	-23,4	22,6	-64,1	-37,3	-28,4	32,7	139,5	-42,3	225,6	-34,5
Borerigger og moduler	-98,7	450,5	583,1	-90,8	-99,9	-100,0	66,2	-67,6	. .	.
Oljeplassformer, eldre	-20,0	-42,1	. .	. .	-98,7	108,1	-95,8	-78,3	. .	900,0
Produksjonshull	-13,6	59,0	-33,7	-0,8	-31,2	74,5	21,9	26,8	125,8	106,9
Andre varer	13,1	4,1	13,8	8,6	17,7	12,5	15,1	1,1	2,1	-0,8
Jordbruk, skogbruk og fiske	11,3	14,8	19,4	6,5	13,1	8,4	16,3	15,0	16,1	12,7
Bergverksprodukter	3,5	-2,2	15,6	-4,1	3,2	2,6	-0,3	-5,9	-11,8	10,2
Industriprodukter	13,8	3,3	13,8	9,5	18,9	13,5	15,0	0,3	1,3	-2,4
Nærings- og nytelsesmidler	18,3	2,2	18,7	12,2	26,5	16,6	8,9	-6,2	8,1	-1,8
Tekstiler, bekledningsvarer og sko/tøy	34,6	-5,0	7,2	10,8	62,7	56,1	40,7	11,2	-22,5	-27,1
Trevarer	3,0	-4,3	6,3	7,9	-2,7	1,2	11,3	-11,6	-6,6	-8,9
Treforedlingsprodukter	14,7	4,6	14,7	12,1	26,8	6,8	22,9	3,7	-2,1	-4,3
Grafiske produkter	26,6	-15,9	20,3	31,8	11,2	42,1	0,9	-10,0	-7,5	-36,5
Raffinerte oljeprodukter	26,8	-0,0	39,7	2,1	38,7	35,8	19,1	8,0	5,3	-28,8
Kjemiske råvarer mv	6,3	-3,2	-10,5	17,7	7,7	13,1	13,0	-16,7	5,2	-11,7
Kjemiske og mineralske produkter	14,7	7,5	-1,4	20,6	31,4	9,0	25,9	6,4	-6,0	8,1
Metaller	9,6	-4,7	17,0	8,5	14,2	-0,0	6,6	-7,1	-12,2	-5,7
Verkstedprodukter	11,1	14,7	13,6	6,2	8,6	15,8	19,1	10,6	12,2	16,5
Møbler og andre industriprodukter	9,7	8,1	11,9	9,4	20,6	-0,2	7,4	3,7	10,5	10,3
Elektrisk kraft	-40,6	80,6	-24,3	-51,9	-36,7	-45,0	78,9	80,8	59,4	107,3
Tjenester	0,6	-3,0	4,0	2,1	-1,7	-1,3	-1,5	-5,3	-4,3	-0,6
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	-4,6	0,3	-8,1	-4,3	-1,7	-4,4	6,6	-0,4	-4,1	-0,4
Oljevirksomhet, div. tjenesteeeksport	-30,2	4,5	-24,3	-24,2	-36,2	-35,4	-1,4	1,6	11,8	6,9
Tjen. i tilkn. til olje og gassutv.	-2,6	-32,0	74,8	-27,6	-9,0	-19,9	-35,2	-23,1	-28,2	-40,3
Olje og gasstransport med rør	9,5	16,4	25,7	32,4	24,4	-23,4	19,1	8,8	26,2	12,6
Reisetrafikk Enge	13,5	-5,8	33,2	13,9	13,3	-4,4	3,2	-10,2	-11,9	4,8
Andre tjenester	4,1	-6,7	12,7	9,6	-13,6	11,6	-16,6	-11,0	3,0	-1,7

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A54. Eksport. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Eksport i alt	-2,0	2,2	-5,9	-2,9	-1,3	1,7	6,0	3,2	-0,4	0,4
Varer	-3,2	2,5	-8,5	-4,2	-2,0	1,8	8,0	3,6	-0,8	-0,1
Råolje og naturgass	-8,3	-1,8	-16,2	-8,5	-6,7	-1,8	4,4	-1,1	-7,3	-3,0
Skip, nybygde	2,0	1,3	1,3	0,6	1,9	1,6	3,0	2,3	1,8	1,6
Skip, eldre	1,8	-10,0	3,6	0,2	-1,0	2,0	-8,2	-10,6	-9,9	-9,8
Borerigger og modular	1,2	4,0	2,5	2,4	3,3	.	3,2	2,7	2,2	.
Produksjonshull	2,3	0,0	3,3	2,3	0,5	1,4	-0,2	0,1	0,8	-0,9
Andre varer	1,1	7,1	-1,7	-0,6	1,7	4,6	11,0	8,2	6,0	3,8
Jordbruk, skogbruk og fiske	3,9	-11,3	0,4	3,3	0,8	9,5	2,8	-9,3	-12,4	-22,0
Bergverksprodukter	0,3	-0,4	-6,4	1,3	0,1	5,3	6,0	-0,4	-1,5	-4,4
Industriprodukter	0,8	8,4	-1,8	-1,0	1,4	4,3	11,4	9,4	7,4	5,8
Nærings- og nytelsesmidler	0,5	1,9	-1,0	2,6	0,8	-0,2	4,7	0,1	1,0	1,7
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-4,2	2,0	2,4	2,5	-8,1	-9,7	-2,9	-1,5	4,5	5,0
Trevarer	10,5	6,3	3,1	8,1	13,0	16,8	19,6	12,5	3,2	-7,3
Treforedlingsprodukter	3,3	32,3	-3,8	1,3	3,1	11,9	26,3	31,4	38,8	35,0
Grafiske produkter	-15,8	19,2	-21,1	-17,1	-8,2	-17,1	27,8	20,5	3,7	25,7
Raffinerte oljeprodukter	-9,4	-3,6	-9,6	-13,1	-6,4	-7,5	-5,5	0,0	-7,9	-1,1
Kjemiske råvarer mv.	5,6	14,7	5,4	3,2	2,1	10,8	21,2	21,4	17,6	-0,6
Kjemiske og mineralske produkter	-2,0	5,9	2,5	-6,0	-6,5	3,7	1,0	8,1	9,4	4,1
Metaller	11,3	19,1	2,8	9,3	10,8	22,5	26,8	20,5	18,8	11,3
Verkstedprodukter	-4,4	1,9	-6,5	-7,3	-0,1	-3,8	6,3	1,9	-2,4	1,7
Møbler og andre industriprodukter	2,2	-0,3	4,9	5,3	-5,2	4,1	4,2	-3,1	-3,8	1,3
Elektrisk kraft	31,6	-0,5	10,0	36,5	68,9	13,1	19,1	7,9	-14,6	-5,3
Tjenester	1,2	1,4	2,0	0,8	0,5	1,9	0,6	2,0	1,0	2,1
Bruttofrakter, utenriks sjøfart	0,9	1,0	0,6	0,6	-2,1	4,8	0,4	2,9	0,8	-0,1
Oljevirksomhet, div. tjenesteeksport	2,3	2,6	2,2	2,1	3,0	2,4	3,2	2,7	2,2	2,3
Tjen. i tilkn. til olje og gassutv.	4,6	-5,5	9,7	9,5	-0,0	-0,1	-6,7	-7,4	-3,4	-4,3
Olje og gasstransport med rør	13,6	-9,5	16,2	6,2	15,0	14,6	-14,0	-15,6	-24,9	18,6
Reisetrafikk Enge	0,8	2,1	1,1	0,5	1,0	0,8	1,6	2,2	2,1	2,1
Andre tjenester	0,9	3,2	3,1	0,4	3,8	-4,1	3,1	2,3	2,7	4,6

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A55. Import. Løpende priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Import i alt	282104	299352	67091	70180	71491	73341	71130	73395	75114	79713
Varer	197914	216841	48084	48902	48030	52898	52621	52649	51983	59588
Skip, nybygde og eldre	7994	6324	3191	2405	1080	1318	2192	1425	761	1946
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	253	359	107	60	-	86	52	50	78	179
Oljeverksomhet, div. vareimport	4108	6183	1072	1247	819	970	815	940	1574	2854
Andre varer	185559	203975	43714	45190	46131	50524	49562	50234	49570	54609
Jordbruk, skogbruk og fiske	6998	7890	1539	1646	1760	2053	2168	2100	1663	1959
Råolje	867	1121	221	207	232	207	326	356	270	169
Bergverksprodukter	2769	2802	700	768	654	647	660	733	634	775
Industriprodukter	174143	191914	40931	42372	43416	47424	46316	46940	46971	51687
Nærings- og nyttelsesmidler	8374	8927	1849	2140	2120	2265	1874	2313	2449	2291
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	15219	15201	3949	2893	4545	3832	4377	2899	4466	3459
Trevarer	3519	3883	685	881	911	1042	993	988	880	1022
Treforedlingsprodukter	5263	6469	1285	1280	1284	1414	1608	1573	1594	1694
Grafiske produkter	2529	2799	625	553	649	702	676	624	687	812
Raffinerte oljeprodukter	8493	8747	1810	2409	2164	2110	2014	2341	2241	2151
Kjemiske råvarer mv.	8397	9449	1892	2261	2142	2102	2432	2458	2352	2207
Kjemiske og mineralske produkter	18781	20551	4455	4805	4618	4903	4930	5195	4989	5437
Metaller	19703	21043	4642	4628	5409	5024	4964	5361	5008	5710
Verkstedprodukter	67270	77813	15672	16553	15483	19562	18397	18796	18311	22309
Møbler og andre industriprodukter	6092	6587	1433	1417	1422	1820	1594	1452	1513	2028
Transportmidler mv. uten tilsv. norsk produksj .	10503	10445	2634	2552	2669	2648	2457	2940	2481	2567
Elektrisk kraft	782	248	323	197	69	193	92	105	32	19
Tjenester	84190	82511	19007	21279	23461	20444	18509	20746	23131	20125
Skipsfartens driftsutg. i utlandet	18606	19284	4465	4838	4652	4652	5000	4789	4802	4693
Oljeboring, driftsutg. i utlandet	902	1331	207	226	226	244	238	330	430	333
Oljeverksomhet, div. tjenesteimport	6721	4257	1173	2211	2290	1046	674	1554	1312	717
Reisetrafikk	26206	26763	4979	6027	8910	6289	4854	6020	9388	6501
Andre tjenester	31755	30876	8181	7977	7384	8213	7743	8053	7199	7881

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A56. Import. Faste 1993-priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Import i alt	279766	294139	66326	70335	70979	72125	69591	72894	73876	77778
Varer	197474	215356	47997	49216	47980	52280	52208	52509	51803	58836
Skip, nybygde og eldre	8173	6889	3282	2463	1101	1326	2352	1601	844	2091
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	255	517	109	55	-	92	62	65	90	301
Oljevirksomhet, div. vareimport	4017	5860	1065	1226	793	933	784	900	1491	2685
Andre varer	185028	202090	43542	45472	46086	49929	49010	49943	49378	53759
Jordbruk, skogbruk og fiske	6563	7023	1458	1505	1626	1974	1900	1880	1503	1740
Råolje	943	1244	235	229	251	228	349	382	328	185
Bergverksprodukter	2386	2434	651	666	545	524	553	674	569	637
Industriprodukter	174676	191179	41028	42922	43621	47106	46153	46896	46947	51183
Nærings- og nytelsesmidler	7977	8297	1749	2048	2026	2154	1749	2141	2319	2089
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	15649	15900	4044	3131	4578	3896	4646	3213	4560	3481
Trevarer	3324	3431	657	857	859	951	870	876	783	902
Treforedlingsprodukter	5204	5510	1299	1281	1266	1358	1439	1335	1316	1420
Grafiske produkter	2575	2770	624	557	673	721	650	604	675	842
Raffinerte oljeprodukter	8285	9034	1797	2363	2010	2116	2073	2256	2452	2252
Kjemiske råvarer mv..	8251	8934	1882	2240	2088	2041	2172	2291	2201	2270
Kjemiske og mineralske produkter	18755	20620	4370	4814	4656	4915	5022	5310	4924	5365
Metaller	19415	19607	4912	4766	5130	4607	4615	5088	4728	5177
Verkstedprodukter	69076	80840	15706	17038	16265	20067	19060	19606	19094	23080
Møbler og andre industripprodukter	6095	6549	1441	1428	1463	1763	1580	1450	1547	1973
Transportmidler mv. uten tilsv. norsk produksj .	10070	9687	2547	2399	2607	2517	2279	2728	2347	2333
Elektrisk kraft	460	209	170	150	43	97	54	111	30	15
Tjenester	82292	78782	18329	21119	22999	19845	17383	20385	22073	18942
Skipsfartens driftsutg. i utlandet.	17880	17892	4177	4692	4494	4516	4499	4580	4366	4447
Oljeboring, driftsutg. i utlandet	889	1278	204	225	222	238	229	322	414	314
Oljevirksomhet, div. tjenesteimport	6654	4100	1188	2198	2239	1029	656	1498	1257	689
Reisetrafikk	25571	25887	4858	5915	8710	6089	4736	5964	9052	6135
Andre tjenester	31298	29626	7901	8089	7334	7974	7263	8022	6985	7357

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A57. Import. Faste 1993-priser. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Import i alt	6,9	5,1	7,1	12,6	4,7	3,7	4,9	3,6	4,1	7,8
Varer	9,9	9,1	11,0	17,1	8,6	4,1	8,8	6,7	8,0	12,5
Skip, nybygde og eldre	-24,7	-15,7	-5,7	105,3	-56,5	-63,7	-28,3	-35,0	-23,3	57,7
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	-87,2	102,7	-35,0	-94,6	-100,0	-74,9	-43,5	18,7	. . . . .	228,6
Oljeverksamhet, div. vareimport	-32,8	45,9	-28,7	-16,2	-46,5	-39,4	-26,3	-26,6	88,0	187,7
Andre varer	15,0	9,2	14,3	18,5	16,0	11,8	12,6	9,8	7,1	7,7
Jordbruk, skogbruk og fiske	34,6	7,0	17,5	13,7	66,3	47,9	30,3	24,9	-7,6	-11,9
Råolje	-17,5	32,0	-16,0	-5,9	-20,8	-24,8	48,5	66,9	30,8	-18,9
Bergverksprodukter	-4,8	2,0	20,1	-1,7	-14,1	-19,5	-15,0	1,2	4,5	21,5
Industriprodukter	14,7	9,4	13,9	18,9	15,4	11,2	12,5	9,3	7,6	8,7
Nærings- og nytelsesmidler	0,2	4,0	-4,5	5,5	-0,3	-0,2	-0,0	4,5	14,5	-3,0
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	11,0	1,6	5,4	9,6	13,4	15,8	14,9	2,6	-0,4	-10,7
Trevarer	27,0	3,2	14,2	35,6	35,3	22,6	32,4	2,2	-8,8	-5,1
Treforedlingsprodukter	12,0	5,9	17,7	16,1	12,1	3,7	10,8	4,2	4,0	4,6
Grafiske produkter	3,1	7,6	7,0	12,5	0,5	-3,8	4,1	8,4	0,3	16,8
Raffinerte oljeprodukter	7,0	9,0	11,2	15,7	4,7	-2,3	15,4	-4,5	22,0	6,4
Kjemiske råvarer mv.	15,2	8,3	11,3	18,3	15,9	14,8	15,4	2,3	5,4	11,2
Kjemiske og mineralske produkter	10,6	9,9	9,7	13,5	12,3	7,2	14,9	10,3	5,8	9,1
Metaller	16,9	1,0	28,5	12,8	26,4	2,3	-6,1	6,7	-7,8	12,4
Verkstedprodukter	16,7	17,0	12,6	21,3	13,4	19,0	21,4	15,1	17,4	15,0
Møbler og andre industriprodukter	7,9	7,5	7,3	15,9	8,2	2,5	9,6	1,5	5,7	11,9
Transportmidler mv. uten tilsv. norsk produksj .	41,4	-3,8	51,8	70,8	56,5	6,0	-10,5	13,7	-10,0	-7,3
Elektrisk kraft	707,0	-54,5	. . . . .	. . . . .	717,3	245,7	-68,2	-26,3	-30,2	-84,8
Tjenester	0,4	-4,3	-1,8	3,4	-2,5	2,7	-5,2	-3,5	-4,0	-4,6
Skipsfartens driftsutg. i utlandet	-2,2	0,1	-11,1	-0,0	2,2	0,2	7,7	-2,4	-2,9	-1,5
Oljeboring, driftsutg. i utlandet	-39,6	43,8	-34,4	-41,6	-50,1	-28,2	11,9	43,3	86,2	32,0
Oljeverksamhet, div. tjenesteimport	31,7	-38,4	37,1	30,2	25,6	43,8	-44,8	-31,9	-43,8	-33,0
Reisetrafikk	7,3	1,2	2,7	7,6	9,3	7,9	-2,5	0,8	3,9	0,8
Andre tjenester	-6,1	-5,3	-2,1	-0,8	-18,4	-1,9	-8,1	-0,8	-4,8	-7,7

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A58. Import. Prosentvis prisendring fra samme periode året før

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Import i alt	0,8	0,9	1,6	0,9	0,8	0,1	1,0	0,9	0,9	0,8
Varer	0,2	0,5	0,6	0,1	-0,1	0,3	0,6	0,9	0,2	0,1
Skip, nybygde og eldre	-2,2	-6,1	-3,5	-2,2	-1,4	-0,3	-4,1	-8,9	-8,1	-6,4
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	-0,9	-30,0	-2,0	14,0	. .	-5,4	-14,0	-29,8	. .	-36,7
Oljeverksomhet, div. vareimport	2,3	3,2	2,2	2,1	3,0	2,4	3,2	2,7	2,2	2,3
Andre varer	0,3	0,6	0,9	0,1	-0,0	0,2	0,7	1,2	0,3	0,4
Jordbruk, skogbruk og fiske	6,6	5,4	7,0	10,7	6,8	2,5	8,1	2,2	2,2	8,3
Råolje	-8,1	-2,0	-5,7	-7,2	-11,5	-7,0	-0,7	3,0	-11,0	0,7
Bergverksprodukter	16,1	-0,8	13,0	11,4	17,3	25,8	10,9	-5,7	-7,2	-1,5
Industriprodukter	-0,3	0,7	0,2	-0,5	-0,5	-0,3	0,6	1,4	0,5	0,3
Nærings- og nyttelsesmidler	5,0	2,5	6,3	6,1	4,6	3,4	1,4	3,4	0,9	4,3
Tekstiler, bekledningsvarer og skotøy	-2,7	-1,7	-3,0	0,2	-3,7	-3,7	-3,5	-2,4	-1,4	1,0
Trevarer	5,9	6,9	5,4	3,3	4,2	9,8	9,5	9,8	6,0	3,4
Treforedlingsprodukter	1,1	16,1	-3,6	-1,3	1,7	7,4	13,0	17,9	19,4	14,6
Grafiske produkter	-1,8	2,9	-2,3	-6,3	-4,5	4,4	3,9	4,1	5,5	-1,0
Raffinerte oljeprodukter	2,5	-5,5	0,9	1,2	13,2	-3,9	-3,6	1,8	-15,1	-4,2
Kjemiske råvarer mv.	1,8	3,9	0,9	2,7	-0,0	3,5	11,4	6,3	4,2	-5,6
Kjemiske og mineralske produkter	0,1	-0,5	2,2	2,2	-0,6	-2,8	-3,7	-2,0	2,2	1,6
Metaller	1,5	5,8	-6,0	-4,4	4,7	11,9	13,8	8,5	0,5	1,1
Verkstedprodukter	-2,6	-1,2	0,7	-2,7	-4,1	-3,9	-3,3	-1,3	0,7	-0,8
Møbler og andre industriprodukter	-0,0	0,6	0,3	-1,6	-1,1	1,8	1,5	0,9	0,6	-0,4
Transportmidler mv. uten tilsv. norsk produksj .	4,3	3,4	8,1	7,1	0,6	2,9	4,2	1,3	3,3	4,6
 Elektrisk kraft	70,0	-30,3	112,1	113,9	40,7	69,2	-10,5	-27,7	-33,5	-35,1
Tjenester	2,3	2,4	4,3	2,6	2,7	-0,2	2,7	1,0	2,7	3,1
Skipfartens driftsutg. i utlandet	4,1	3,6	9,8	5,8	-0,5	1,5	4,0	1,4	6,3	2,4
Oljeboring, driftsutg. i utlandet	1,5	2,6	2,3	0,8	2,3	0,1	2,5	2,1	2,4	3,6
Oljeverksomhet, div. tjenesteimport	3,0	2,8	3,0	2,4	3,3	4,1	4,1	3,2	2,0	2,3
Reisetrafikk	2,5	0,9	1,7	2,2	3,6	1,9	-0,0	-0,9	1,4	2,6
Andre tjenester	1,2	2,7	3,3	1,1	3,1	-2,8	3,0	1,8	2,4	4,0

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A59. Driftsregnskapet overfor utlandet. Løpende priser. Millioner kroner

	1994	1995	94:1	94:2	94:3	94:4	95:1	95:2	95:3	95:4
Eksport i alt	334837	355041	78913	82029	84000	89895	89294	86302	88500	90945
Varer	245559	267225	57502	59848	59282	68927	68084	64865	64608	69668
Tjenester	89278	87816	21411	22181	24717	20969	21210	21437	23892	21277
Import i alt	282104	299352	67091	70180	71491	73341	71130	73395	75114	79713
Varer	197914	216841	48084	48902	48030	52898	52621	52649	51983	59588
Tjenester	84190	82511	19007	21279	23461	20444	18509	20746	23131	20125
Eksportoverskudd	52733	55689	11821	11849	12508	16554	18164	12907	13386	11232
Inntekter	29154	31143	9510	6526	5886	7232	7885	7186	7832	8240
Renteinntekter	19068	21823	6102	4386	4004	4576	5689	5134	5277	5723
Aksjeutbytte m.v. til Norge	1899	2853	1025	361	285	228	530	995	758	570
Reinvestert fortjeneste	-1095	-2179	-216	-356	-259	-264	-413	-811	-556	-399
Løpende overføringer til Norge	9282	8646	2599	2135	1856	2692	2079	1868	2353	2346
Utgifter	60870	58436	15436	14399	12900	18135	15028	15033	12711	15664
Renteutgifter	24975	24378	6993	6244	4745	6993	6876	6619	4720	6163
Aksjeutbytte m.v. fra Norge	10944	11489	3721	4925	1094	1204	3934	4812	1305	1438
Reinvestert fortjeneste	4170	1953	358	-1134	2489	2457	-710	-1112	1934	1841
Løpende overføringer fra Norge	20781	20616	4364	4364	4572	7481	4928	4714	4752	6222
Overskudd på rente og stønadsbalansen	-31716	-27293	-5926	-7873	-7014	-10903	-7143	-7847	-4879	-7424
Overskudd på driftsbalansen	21017	28396	5895	3976	5494	5651	11021	5060	8507	3808
Omvurderinger, netto	2672	10092	-2326	2780	3528	-1310	6613	54	-8687	12112
Kapitaloverføringer, netto	-1084	-1224	-271	-271	-271	-271	-56	-79	-66	-1023
Nedgang i Norges nettogjeld	22605	37264	3298	6485	8751	4070	17578	5035	-246	14897

52*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A61 Produksjon og inntekt. Hovedrelasjoner Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Bruttonasjonalprodukt.....	639591	682347	722071	762774	784296	823339	869738	925539
- Formuesinntekt og lønn til utlandet, netto.....	16391	19237	21510	25332	17474	19773	20216	15323
= Bruttonasjonalinntekt.....	623200	663110	700561	737442	766822	803566	849522	910216
- Stønader og løpende overføringer til utlandet, netto....	6441	6611	7463	7937	9028	9531	11499	11970
= Brutto disponibel inntekt for Norge.....	616759	656499	693098	729505	757794	794035	838023	898246
- Konsum ialt.....	455921	477794	506565	537601	567894	591212	619999	648574
= Brutto sparing for Norge.....	160838	178705	186533	191904	189900	202823	218024	249672
- Kapitaloverføringer, netto.....	939	865	838	930	1070	222	1085	1224
- Bruttorealinvesteringer.....	187044	179354	168113	163494	162114	177836	197006	221276
= Netto finansinvestering for Norge.....	-27145	-1514	17582	27480	26716	24765	19933	27172

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A62.1 Statsforvaltningen. Produksjonskonto. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Produksjon, produsentpris.....	52417	56715	63266	67259	71511	73726	74610	75693
Produktinnsats, kjøperpris.....	20843	23432	27925	29952	31905	33360	33448	33507
Bruttoprodukt.....	31574	33283	35341	37307	39606	40366	41162	42186
Lønnskostnader.....	26745	27987	30023	31558	33444	34127	34869	35708
Brutto driftsresultat.....	4829	5296	5318	5749	6162	6239	6293	6478

Tabell A62.2 Statsforvaltningen. Allokering av primære inntekter. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Inntekter i alt.....	151807	155426	162175	170064	175004	181371	188366	197580
Brutto driftsresultat.....	4829	5296	5318	5749	6162	6239	6293	6478
Produksjonsskatter.....	104714	104676	108222	114127	119286	127328	138116	145732
Produkt- og næringsskatter.....	39283	40812	43967	48330	50710	51057	55365	54822
Toll.....	1262	1273	1451	1492	1647	1724	1977	2121
Merverdi- og investeringsavgift.....	64169	62591	62804	64305	66929	74547	80774	88789
Formuesinntekter.....	42264	45454	48635	50188	49556	47804	43957	45370
Renter.....	40527	43535	45972	46866	45651	45034	40654	39907
Aksjeutbytte, renter på fond, mv.....	1737	1919	2663	3322	3905	2770	3303	5463
Utgifter i alt.....	41325	44489	47712	47913	49334	52547	53669	50944
Produksjonssubsidier.....	24851	26621	29025	30513	31215	32065	32598	29704
Formuesutgifter.....	16474	17868	18687	17400	18119	20482	21071	21240
Renter.....	16456	17854	18667	17380	17961	20051	20847	20612
Aksjeutbytte, renter på fond, mv.....	18	14	20	20	158	431	224	628
Brutto primære inntekter.....	110482	110937	114463	122151	125670	128824	134697	146636

Tabell A62.3 Statsforvaltningen. Sekundær inntektsfordeling. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Inntekter i alt.....	243484	260460	283663	303130	302391	312888	345526	391790
Brutto primære inntekter.....	110482	110937	114463	122151	125670	128824	134697	146636
Arbeidstakers trygde- og pensjonspremier.....	30859	27684	29273	30878	32818	34080	35682	37535
Arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier.....	48911	48736	50500	52462	54516	49054	51553	53850
Skatt på inntekt og formue, utenom petroleum	32662	37782	37050	38025	36756	40517	47721	55688
Skatt på inntekt og formue, petroleum.....	4832	10866	19123	17969	17015	15480	18051	18800
Overføringer innen forvaltningen.....	10728	16558	17520	29462	25301	30671	38607	53659
Overføringer fra offentlig forretningsdrift.....	74	138	5253	5663	3957	8243	9008	10613
Overføringer fra Norges Bank.....	4573	7465	10153	5691	4525	5080	9545	14340
Andre innenlandske overføringer.....	363	294	328	829	1833	939	662	669
Utgifter i alt.....	156489	172424	189330	218238	227423	238274	252956	274752
Alderspensjoner mv.....	38371	41623	44463	47173	49576	52220	53941	56344
Uførepensjoner mv.....	16978	18804	20413	22126	23057	23526	23699	24772
Sykepenger m.v.....	11971	12781	13627	15035	14866	14778	15342	16683
Dagpenger mv.....	3633	7008	8308	9084	11203	12237	11158	10216
Stønader ellers.....	17054	19729	22915	26367	29565	30785	31435	33967
Overføringer innen forvaltningen.....	50792	60992	67274	85734	87232	92705	101990	119188
Overføringer til offentlig forretningsdrift.....	9566	3167	2635	2664	1345	1410	3468	1073
Overføringer til utlandet.....	5296	5368	6384	6582	6804	6598	7387	8028
Andre innenlandske overføringer.....	2828	2952	3311	3473	3775	4015	4536	4481
Brutto disponibel inntekt.....	86995	88036	94333	84892	74968	74614	92570	117038

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A62.4 Statsforvaltningen. Bruk av disponibel inntekt. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Brutto disponibel inntekt.....	86995	88036	94333	84892	74968	74614	92570	117038
Konsum i statsforvaltningen.....	51116	55554	61330	65720	70985	74087	74902	76847
Brutto sparing.....	35879	32482	33003	19172	3983	527	17668	40191

Tabell A62.5 Statsforvaltningen. Omfordeling av naturaloverføringer. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Brutto disponibel inntekt.....	86995	88036	94333	84892	74968	74614	92570	117038
Naturaloverføringer, individuelt konsum, statsforvaltningen.....	16148	17202	18525	20508	22555	25051	26029	27517
Justert brutto disponibel inntekt.....	70847	70834	75808	64384	52413	49563	66541	89521

Tabell A62.6 Statsforvaltningen. Bruk av justert inntekt. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Justert brutto disponibel inntekt.....	70847	70834	75808	64384	52413	49563	66541	89521
Kollektivt konsum, statsforvaltningen.....	34968	38352	42805	45212	48430	49036	48873	49330
Brutto sparing.....	35879	32482	33003	19172	3983	527	17668	40191

Tabell A62.7 Statsforvaltningen. Finansiering og investering. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Brutto sparing.....	35879	32482	33003	19172	3983	527	17668	40191
Kapitaloverføringer, netto.....	-1780	-1552	-1882	-1797	-2285	-1642	-3197	-1088
Bruttorealinvestering.....	10666	12815	12993	15006	16202	13853	13929	13488
Nettokjøp av tomt, grunn.....	-68	47	65	52	-66	93	111	35
Netto finansinvestering.....	23501	18068	18063	2317	-14438	-15061	431	25580

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A63.1 Kommuneforvaltningen. Produksjonskonto. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Produksjon, produsentpris.....	93926	98707	104312	113543	120206	124416	130296	136531
Produktinnsats, kjøperpris.....	25312	25566	26792	29579	30975	31696	33021	34300
Bruttoprodukt.....	68614	73141	77520	83964	89231	92720	97275	102231
Lønnskostnader.....	62226	65897	69864	76051	80902	84106	88245	92684
Produksjonsskatter.....	6	8	8	8	10	10	10	12
Brutto driftsresultat.....	6382	7236	7648	7905	8319	8604	9020	9535

Tabell A63.2 Kommuneforvaltningen. Alokering av primære inntekter. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Inntekter i alt.....	10995	12053	12866	13449	14365	14636	14743	15128
Brutto driftsresultat.....	6382	7236	7648	7905	8319	8604	9020	9535
Produksjonsskatter.....	1990	2373	2627	2597	2926	3004	3223	3163
Formuesinntekter.....	2623	2444	2591	2947	3120	3028	2500	2430
Renter.....	2623	2444	2591	2947	3120	3028	2500	2430
Utgifter i alt.....	9412	10238	10686	11123	11391	11762	10166	9899
Produksjonssubsidier.....	3184	3380	3540	3663	3699	4257	4173	4438
Formuesutgifter.....	6228	6858	7146	7460	7692	7505	5993	5461
Renter.....	6228	6858	7146	7460	7692	7505	5993	5461
Brutto primære inntekter.....	1583	1815	2180	2326	2974	2874	4577	5229

Tabell A63.3 Kommuneforvaltningen. Sekundær inntektsfordeling. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Inntekter i alt.....	109281	115572	123965	130329	136544	142112	147670	152499
Brutto primære inntekter.....	1583	1815	2180	2326	2974	2874	4577	5229
Skatt på inntekt og formue.....	56749	56423	60083	61644	63590	69153	71620	73407
Overføringer innen forvaltningen.....	49145	55602	59931	64380	67833	67669	68935	71265
Andre innenlandske overføringer.....	1804	1732	1771	1979	2147	2416	2538	2598
Utgifter i alt.....	20755	23518	22476	21667	19418	19688	19948	20423
Stønader.....	4700	5135	5528	5180	5620	5902	6374	6626
Overføringer innen forvaltningen.....	9081	11168	10177	8108	5902	5635	5552	5736
Overføringer til offentlig forretningsdrift.....	745	556	148	982	327	469	449	542
Andre innenlandske overføringer.....	6229	6659	6623	7397	7569	7682	7573	7519
Brutto disponibel inntekt.....	88526	92054	101489	108662	117126	122424	127722	132076

Tabell A63.4 Kommuneforvaltningen. Bruk av disponibel inntekt. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Brutto disponibel inntekt.....	88526	92054	101489	108662	117126	122424	127722	132076
Konsum i kommuneforvaltningen.....	79638	83462	88135	95606	101960	105488	110304	115122
Brutto sparing.....	8888	8592	13354	13056	15166	16936	17418	16954

56*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A63.5 Kommuneforvaltningen. Omfordeling av naturaloverføringer. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Brutto disponibel inntekt.....	88526	92054	101489	108662	117126	122424	127722	132076
Naturaloverføringer, individuelt konsum, kommuneforvaltningen	66970	70224	74492	80974	86095	89165	93102	97501
Justert brutto disponibel inntekt.....	21556	21830	26997	27688	31031	33259	34620	34575

Tabell A63.6 Kommuneforvaltningen. Bruk av justert inntekt. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Justert brutto disponibel inntekt.....	21556	21830	26997	27688	31031	33259	34620	34575
Kollektivt konsum, kommuneforvaltningen...	12668	13238	13643	14632	15865	16323	17202	17621
Brutto sparing.....	8888	8592	13354	13056	15166	16936	17418	16954

Tabell A63.7 Kommuneforvaltningen. Finansiering og investering. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Brutto sparing.....	8888	8592	13354	13056	15166	16936	17418	16954
Kapitaloverføringer, netto.....	0	0	0	-71	-97	-83	-444	-174
Bruttorealinvestering.....	15475	14336	12747	13879	13794	13429	14345	15676
Nettokjøp av tomt, grunn.....	-122	-119	-59	349	414	81	-207	-180
Netto finansinvestering.....	-6465	-5625	666	-1243	861	3343	2836	1284

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A64.1 Finansielle foretak. Produksjonskonto. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Produksjon, produsentpris.....	49792	51506	53213	51594	51988	53344	53285	54895
Produktinnsats, kjøperpris.....	14231	14811	15879	15374	14332	14680	14695	18166
Bruttoprodukt.....	35561	36695	37334	36220	37656	38664	38590	36729
Lønnskostnader.....	15382	15351	15896	15743	15475	15583	15300	15773
Produksjonsskatter.....	335	158	101	175	163	185	196	210
Produksjonssubsidier.....	804	803	1312	2224	1415	2698	2758	1205
Brutto driftsresultat.....	20648	21989	22649	22526	23433	25594	25852	21951

Tabell A64.2 Finansielle foretak. Allokering av primære inntekter. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Inntekter i alt.....	153299	153680	153611	147060	139789	126162	103472	106405
Brutto driftsresultat.....	20648	21989	22649	22526	23433	25594	25852	21951
Frie finanstjenester.....	-31287	-33020	-33964	-33160	-33859	-32649	-31162	-29590
Formuesinntekter.....	163938	164711	164926	157694	150215	133217	108782	114044
Renter.....	160515	159871	160158	153297	145073	128104	102277	106438
Aksjeutbytte, renter på fond mv.....	3623	4640	5212	4620	5928	5313	6999	7884
Reinvestert fortjeneste.....	-200	200	-444	-223	-786	-200	-494	-278
Utgifter i alt.....	133584	132054	131914	126536	118803	102613	79511	86905
Formuesutgifter.....	133584	132054	131914	126536	118803	102613	79511	86905
Renter.....	113760	110698	110301	104856	94913	78610	59032	64843
Aksjeutbytte, renter på fond mv.....	19824	21329	21711	21571	23636	23713	20553	22129
Reinvestert fortjeneste.....	0	27	-98	109	254	290	-74	-67
Brutto primære inntekter.....	19715	21626	21697	20524	20986	23549	23961	19500

Tabell A64.3 Finansielle foretak. Sekundær inntektsfordeling. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Inntekter i alt.....	41273	43649	44035	45587	48514	52514	53730	51335
Brutto primære inntekter.....	19715	21626	21697	20524	20986	23549	23961	19500
Skadeforsikringspremier, netto.....	13185	13143	13113	14781	15736	15826	13636	14216
Premier til kasser og fond.....	8275	8550	9013	10243	11679	12740	15527	17013
Andre overføringer.....	98	330	212	39	113	399	606	606
Utgifter i alt.....	24374	29349	32303	29414	29910	34401	37481	42982
Skatt på inntekt og formue.....	467	861	619	527	738	1790	1523	1039
Skadeforsikringerstatninger.....	13185	13143	13113	14781	15736	15826	13636	14216
Ytelser fra kasser og fond.....	4977	5772	6585	7183	8047	8649	9254	9915
Andre overføringer.....	5745	9573	11986	6923	5389	8136	13068	17812
Brutto disponibel inntekt.....	16899	14300	11732	16173	18604	18113	16249	8353

Tabell A64.4 Finansielle foretak. Bruk av disponibel inntekt. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Brutto disponibel inntekt.....	16899	14300	11732	16173	18604	18113	16249	8353
Korr. endring i hush. netto pensj. fond	3298	2778	2428	2902	3632	3768	5902	6701
Brutto sparing.....	13601	11522	9304	13271	14972	14345	10347	1652

Tabell A64.5 Finansielle foretak. Finansiering og investering. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Brutto sparing.....	13601	11522	9304	13271	14972	14345	10347	1652
Kapitaloverføringer, netto.....	0	0	100	816	698	616	0	-95
Bruttorealinvestering.....	5617	2919	3398	2894	2270	1300	3003	3870
Netto finansinvestering.....	7984	8603	6006	11193	13400	13661	7344	-2313

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A65.1 Offentlige ikke-finansielle foretak. Produksjonskonto. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Produksjon, produsentpris.....	166176	193842	218907	233214	242343	273167	299893	325570
Produktinnsats, kjøperpris.....	86813	96622	103618	115489	117005	132026	157066	170391
Bruttoprodukt.....	79363	97220	115289	117725	125338	141141	142827	155179
Lønnskostnader.....	29640	30399	30615	33083	39850	40942	40775	42684
Produksjonsskatter.....	15167	18306	20330	21899	22605	23083	21437	23172
Produksjonssubsidier.....	5385	4529	4706	5467	5025	4967	6957	3247
Brutto driftsresultat.....	39941	53044	69050	68210	67908	82083	87572	92570

Tabell A65.2 Offentlige ikke-finansielle foretak. Allokering av primære inntekter. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Inntekter i alt.....	50934	68584	83627	77846	79536	93655	95383	101154
Brutto driftsresultat.....	39941	53044	69050	68210	67908	82083	87572	92570
Formuesinntekter.....	10993	15540	14577	9636	11628	11572	7811	8584
Renter.....	10288	13403	12155	10568	11202	10228	6954	8004
Aksjeutbytte, renter på fond mv.....	1205	1637	1434	1901	704	879	735	937
Reinvestert fortjeneste.....	-500	500	988	-2833	-278	465	122	-357
Utgifter i alt.....	31637	34491	33533	30256	30211	32001	27805	28136
Formuesutgifter.....	31637	34491	33533	30256	30211	32001	27805	28136
Renter.....	29836	31273	29976	27065	27609	28512	24920	23889
Aksjeutbytte, renter på fond mv.....	1801	3208	3557	3191	2602	3489	2885	4385
Reinvestert fortjeneste.....	0	10	0	0	0	0	0	-138
Brutto primære inntekter.....	19297	34093	50094	47590	49325	61654	67578	73018

Tabell A65.3 Offentlige ikke-finansielle foretak. Sekundær inntektsfordeling. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Inntekter i alt.....	30268	38473	53532	53473	53790	65686	73531	76718
Brutto primære inntekter.....	19297	34093	50094	47590	49325	61654	67578	73018
Skadeforsikringspremier.....	660	657	655	740	787	792	681	710
Overføringer fra offentlig forvaltning.....	10311	3723	2783	3646	1672	1879	3917	1615
Andre overføringer.....	0	0	0	1497	2006	1361	1355	1375
Utgifter i alt.....	2343	2863	15225	17671	17878	20781	24219	26285
Skatter på inntekt, formue m.v.....	1609	2068	9299	8696	9855	10287	13056	13468
Skadeforsikringserstatninger.....	660	657	655	740	795	792	681	710
Overføringer til offentlig forvaltning.....	74	138	5253	5663	3957	8243	9008	10613
Andre overføringer.....	0	0	18	2572	3271	1459	1474	1494
Brutto disponibel inntekt.....	27925	35610	38307	35802	35912	44905	49312	50433

Tabell A65.4 Offentlige ikke-finansielle foretak. Bruk av disponibel inntekt. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Brutto disponibel inntekt.....	27925	35610	38307	35802	35912	44905	49312	50433
Brutto sparing.....	27925	35610	38307	35802	35912	44905	49312	50433

Tabell A65.5 Offentlige ikke-finansielle foretak. Finansiering og investering. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Brutto sparing.....	27925	35610	38307	35802	35912	44905	49312	50433
Kapitaloverføringer, netto.....	0	0	0	-52	-52	0	0	0
Bruttorealinvestering.....	38444	31045	28774	34944	44456	57714	53890	55290
Nettokjøp av tomt, grunn.....	44	-9	71	192	-21	2959	943	940
Netto finansinvestering.....	-10563	4574	9462	614	-8575	-15768	-5521	-5797

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A66.1 Private ikke-finansielle foretak. Produksjonskonto. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Produksjon, produsentpris.....	613030	633881	657650	674077	675873	684647	717190	758546
Produktinnsats, kjøperpris.....	328556	335450	351854	345389	345803	349080	357723	374161
Bruttoprodukt.....	284474	298431	305796	328688	330070	335567	359467	384385
Lønnskostnader.....	183743	182267	187550	192918	194103	194964	208882	224044
Produksjonsskatter.....	18705	18067	18766	21328	22735	23073	25495	22655
Produksjonssubsidier.....	10613	12430	14015	13554	15965	14472	11631	15382
Brutto driftsresultat.....	92639	110527	113495	127996	129197	132002	136721	153068

Tabell A66.2 Private ikke-finansielle foretak. Allokering av primære inntekter. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Inntekter i alt.....	118495	138315	148425	158703	156946	153531	153800	171377
Brutto driftsresultat.....	92639	110527	113495	127996	129197	132002	136721	153068
Formuesinntekter.....	25856	27788	34930	30707	27749	21529	17079	18309
Renter.....	23609	24077	29673	21638	20177	17585	11967	11030
Aksjeutbytte, renter på fond mv.....	2647	3611	5142	8553	9684	5676	5835	8823
Reinvestert fortjeneste.....	-400	100	115	516	-2112	-1732	-723	-1544
Utgifter i alt.....	53478	59186	70278	70286	59892	56500	55341	55912
Formuesutgifter.....	53478	59186	70278	70286	59892	56500	55341	55912
Renter.....	45096	50669	56662	49962	43421	40628	30186	28553
Aksjeutbytte, renter på fond mv.....	6282	6805	9561	16281	25358	23469	20912	25201
Reinvestert fortjeneste.....	2100	1712	4055	4043	-8887	-7597	4243	2158
Brutto primære inntekter.....	65017	79129	78147	88417	97054	97031	98459	115465

Tabell A66.3 Private ikke-finansielle foretak. Sekundær inntektsfordeling. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Inntekter i alt.....	75949	90103	89399	100976	108351	108200	108545	125316
Brutto primære inntekter.....	65017	79129	78147	88417	97054	97031	98459	115465
Skadeforsikringerstatninger.....	7647	7624	7606	8572	9128	7624	6298	5940
Andre overføringer.....	3285	3350	3646	3987	2169	3545	3788	3911
Utgifter i alt.....	25543	31173	32695	33709	39748	38982	39846	42421
Skatter på inntekt, formue mv.....	12851	19245	20212	19002	18578	19161	21541	24102
Skadeforsikringspremier.....	7647	7624	7606	8572	9227	9205	8228	8001
Andre overføringer.....	5045	4304	4877	6135	11943	10616	10077	10318
Brutto disponibel inntekt.....	50406	58930	56704	67267	68603	69218	68699	82895

Tabell A66.4 Private ikke-finansielle foretak. Bruk av disponibel inntekt. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Inntekter i alt.....	50406	58930	56704	67267	68603	69218	68699	82895
Brutto disponibel inntekt.....	50406	58930	56704	67267	68603	69218	68699	82895
Brutto sparing.....	50406	58930	56704	67267	68603	69218	68699	82895

Tabell A66.5 Private ikke-finansielle foretak. Finansiering og investering. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Brutto sparing.....	50406	58930	56704	67267	68603	69218	68699	82895
Kapitaloverføringer, netto.....	199	32	240	735	863	1829	3071	1179
Bruttorealinvestering.....	69529	74653	72678	67280	57154	63245	74923	90923
Netto finansinvestering.....	-18924	-15691	-15734	722	12312	7802	-3153	-6849

60*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A67.1 Husholdninger. Produksjonskonto. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Produksjon, produsentpris.....	173429	176039	182596	188915	194058	199310	206965	215699
Produktinnsats, kjøperpris.....	73263	68512	67952	68378	72920	74296	78021	82478
Bruttoprodukt.....	100166	107527	114644	120537	121138	125014	128944	133221
Lønnskostnader.....	22002	22284	23269	24682	24459	26502	27528	29014
Produksjonsskatter.....	1365	1440	1533	1821	1583	1465	1566	1648
Produksjonssubsidier.....	11233	12239	12532	12931	12509	14185	15425	14308
Brutto driftsresultat / Blandet inntekt.....	88032	96042	102374	106965	107605	111232	115275	116867

Tabell A67.2 Husholdninger. Allokering av primære inntekter. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Inntekter i alt.....	475957	485506	505696	526876	544858	551208	568415	597355
Lønnsinntekter.....	339281	343256	355751	372293	386639	393630	413566	437597
Brutto driftsresultat / Blandet inntekt.....	88032	96042	102374	106965	107605	111232	115275	116867
Formuesinntekter.....	48644	46208	47571	47618	50614	46346	39574	42891
Renter.....	28598	25984	26372	26357	26867	19316	13088	13955
Aksjeutbytte, renter på fond mv.....	20046	20224	21199	21261	23747	27030	26486	28936
Utgifter i alt.....	68851	69996	71716	70442	74045	61574	48165	46987
Formuesutgifter.....	68851	69996	71716	70442	74045	61574	48165	46987
Renter.....	65268	65460	66752	65919	68236	56989	42368	40961
Aksjeutbytte, renter på fond mv.....	3583	4536	4964	4523	5809	4585	5797	6026
Brutto primære inntekter.....	407106	415510	433980	456434	470813	489634	520250	550368

Tabell A67.3 Husholdninger. Sekundær inntektsfordeling. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Inntekter i alt.....	533830	556442	587237	619321	647645	673510	706975	745950
Brutto primære inntekter.....	407106	415510	433980	456434	470813	489634	520250	550368
Pensjoner, stønader.....	92707	105080	115254	124965	133963	139502	141940	148659
Skadeforsikringserstatninger.....	4878	4862	4852	5469	5823	5855	5182	5403
Ytelsjer fra kasser og fond.....	4977	5772	6585	7183	8047	8649	9254	9915
Andre overføringer.....	24162	25218	26566	25270	28999	29870	30349	31605
Utgifter i alt.....	187822	188873	196704	202612	205064	208749	223504	238499
Arbeidstakers trygde- og pensjonspremier	30859	27684	29273	30878	32818	34080	35682	37535
Arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier	48911	48736	50500	52462	54516	49054	51553	53850
Skatter på inntekt, formue m.v.....	79316	82897	86126	89413	88190	93912	101272	109286
Skadeforsikringspremier.....	4878	4862	4852	5469	5886	5855	5182	5403
Premier til kasser og fond.....	9575	9873	10374	11649	13788	14506	17580	19278
Andre overføringer.....	14283	14821	15579	12741	9866	11342	12235	13147
Brutto disponibel inntekt.....	346008	367569	390533	416709	442581	464761	483471	507451

Tabell A67.4 Husholdninger. Bruk av disponibel inntekt. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Inntekter i alt.....	349306	370347	392961	419611	446213	468529	489373	514152
Brutto disponibel inntekt.....	346008	367569	390533	416709	442581	464761	483471	507451
Korreksjon for sparing i pensjonsfond.....	3298	2778	2428	2902	3632	3768	5902	6701
Utgifter i alt.....	325167	338778	357100	376275	394949	411637	434793	456605
Konsum i husholdninger.....	308211	320913	338236	356054	373649	389987	412876	434156
Konsum i ideelle organisasjoner.....	16956	17865	18864	20221	21300	21650	21917	22449
Brutto sparing.....	24139	31569	35861	43336	51264	56892	54580	57547

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE**Tabell A67.5 Husholdninger. Justert disponibel inntekt. Millioner kroner**

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Inntekter i alt.....	446082	472860	502414	538412	572531	600627	624519	654918
Brutto disponibel inntekt.....	346008	367569	390533	416709	442581	464761	483471	507451
Individuelt konsum, statsforvaltningen.....	16148	17202	18525	20508	22555	25051	26029	27517
Individuelt konsum, kommuneforvaltningen	66970	70224	74492	80974	86095	89165	93102	97501
Konsum i ideelle organisasjoner.....	16956	17865	18864	20221	21300	21650	21917	22449
Konsum i ideelle organisasjoner.....	16956	17865	18864	20221	21300	21650	21917	22449
Justert brutto disponibel inntekt.....	429126	454995	483550	518191	551231	578977	602602	632469

Tabell A67.6 Husholdninger. Bruk av justert disponibel inntekt. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Justert brutto disponibel inntekt.....	429126	454995	483550	518191	551231	578977	602602	632469
Korreksjon for sparing i pensjonsfond.....	3298	2778	2428	2902	3632	3768	5902	6701
Personlig konsum.....	408285	426204	450117	477757	503599	525853	553924	581623
Brutto sparing.....	24139	31569	35861	43336	51264	56892	54580	57547

Tabell A67.7 Husholdninger. Finansiering og investering. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995 ^a
Brutto sparing	24139	31569	35861	43336	51264	56892	54580	57547
Kapitaloverføringer, netto.....	642	655	704	-561	-197	-942	-515	-1046
Bruttorealinvestering.....	47313	43586	37523	29491	28238	28295	36916	42029
Nettokjøp av fast tomt, grunn.....	146	81	-77	-593	-327	-3133	-847	-795
Netto finansinvestering.....	-22678	-11443	-881	13877	23156	30788	17996	15267

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE**Tabell A68.1 Utlandet. Produksjonskonto. Millioner kroner**

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Import av varer og tjenester til Norge.....	217232	237459	246359	246367	245806	261669	282104	299352
Eksport av varer og tjenester fra Norge.....	213858	262658	293752	308046	300094	315960	334837	355041
Importoverskudd for Norge.....	3374	-25199	-47393	-61679	-54288	-54291	-52733	-55689
Lønn fra utlandet.....	1144	1156	1168	1180	1180	1180	1190	1200
Brutto driftsresultat.....	2230	-26355	-48561	-62859	-55468	-55471	-53923	-56889

Tabell A68.2 Utlandet. Allokering av primære inntekter. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Inntekter i alt.....	39747	18346	-1013	-16180	-21281	-18816	-13836	-19069
Brutto driftsresultat.....	2230	-26355	-48561	-62859	-55468	-55471	-53923	-56889
Lønn til utlandet.....	1601	2085	2634	2922	2774	3774	3223	3510
Formuesinntekt.....	35916	42616	44914	43757	31413	32881	36864	34310
Renter.....	29900	35904	35413	31783	25409	25007	24974	24378
Aksjeutbytte m.v.....	6016	6712	9501	11974	6004	7874	11890	9932
Utgifter i alt.....	19982	24308	24870	20167	15533	15702	18681	21297
Formuesutgifter.....	19982	24308	24870	20167	15533	15702	18681	21297
Renter.....	19416	22406	22830	20814	17667	16007	19068	21823
Aksjeutbytte.....	1666	1102	1381	1893	1042	1162	708	1653
Reinvestert fortjeneste.....	-1100	800	659	-2540	-3176	-1467	-1095	-2179
Brutto primære inntekter	19765	-5962	-25883	-36347	-36814	-34518	-32517	-40366

Tabell A68.3 Utlandet. Sekundær inntektsfordeling. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Inntekter i alt.....	27293	1785	-17062	-26854	-17357	-14110	-11736	-19750
Brutto primære inntekter.....	19765	-5962	-25883	-36347	-36814	-34518	-32517	-40366
Overføringer fra Norge.....	7528	7747	8821	9493	10640	10254	11484	12221
Skadeforsikringspremier, netto.....	0	0	0	0	6865	7239	6689	5113
Utbetalt skadeforsikringserstatning.....	0	0	0	0	1952	2915	2608	3282
Utgifter i alt.....	1087	1136	1358	1556	10429	10877	9282	8646
Overføringer fra Norge.....	1087	1136	1358	1556	1782	2304	1915	2312
Skadeforsikringspremier, netto.....	0	0	0	0	6693	7213	6234	5215
Utbetalt skadeforsikringserstatning.....	0	0	0	0	1954	1360	1133	1119
Overskudd for utlandet på driftsregnskapet (sparing)	26206	649	-18420	-28410	-27786	-24987	-21018	-28396

Tabell A68.4 Utlandet. Finansiering og investering. Millioner kroner

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994*	1995*
Sparing (overskudd på driftsregnskapet).....	26206	649	-18420	-28410	-27786	-24987	-21018	-28396
Kapitaloverføringer til utlandet, netto.....	939	865	838	930	1070	222	1085	1224
Netto finansinvestering.....	27145	1514	-17582	-27480	-26716	-24765	-19933	-27172

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Tabell B1: Olje- og gassproduksjon

Produksjon av råolje i millioner tonn og naturgass i milliarder standard kubikkmeter. Tallene for årene viser gjennomsnittlig månedsproduksjon.

	1991	1992	1993	1994	1995	1995			1996		
						Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mar
Råolje	7,8	8,9	9,5	10,8	11,7	12,9	12,5	13,3	13,2	12,8	12,8
Naturgass	2,3	2,4	2,4	2,6	2,6	2,4	2,9	3,2	3,2	3,1	3,3

Tabell B2: Produksjonsindeks etter næring og varetype

Sesongjusterte indekser. 1990=100.

Årsindeksene er et gjennomsnitt av månedsindeksene for året.

	1991	1992	1993	1994	1995	1995			1996		
						Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mar
Produksjon etter næring:											
Oljeutv., ind., bergv. og kraftf.	103	108	113	120	127	129	130	133	134	135	132
Bergverksdrift og utvinning	111	123	130	145	157	167	165	172	169	176	168
Industri	99	100	103	108	111	112	111	111	115	114	113
Kraft- og vannforsyning	91	97	99	94	102	99	107	112	107	105	99
Produksjon etter varetype:											
Insatsvarer	97	96	100	107	110	111	111	110	112	111	111
Investering varer	99	106	108	113	118	119	117	114	122	122	121
Konsumvarer, i alt	101	101	102	107	109	110	110	109	113	113	111
Varige konsumvarer	95	93	92	98	99	101	101	99	101	101	100
Ikke-varige konsumvarer	101	102	103	108	110	112	112	110	115	114	112
Energivarar	107	117	123	132	143	148	150	156	153	157	147

Tabell B3: Industriproduksjonen - produksjonsindeksen

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et tremåneders gjennomsnitt 1).

	1991	1992	1993	1994	1995	1995			1996		
						Sep	Okt	Nov	Des	Jan	Feb
Industri i alt	-1,6	1,4	2,5	5,9	3,1	1,6	0,7	0,2	1,0	1,6	2,6
Nærings- og nytelsesmidler	3,1	0,4	0,5	4,5	1,7	1,9	1,7	1,3	1,8	3,1	4,9
Tekstil- og bekledningsvarer	-0,3	-4,6	-2,9	10,0	-3,0	-8,3	-12,4	-17,6	-15,8	-13,2	-9,3
Lær og lærvarer	-1,3	1,1	2,3	7,6	-8,5	-10,3	-12,1	-13,6	-16,1	-15,9	-16,2
Trevarer	-8,7	-0,5	1,8	9,6	2,1	-3,0	-3,1	-4,4	-3,3	-2,3	-2,0
Treforedl., grafisk prod. og forlagsv.	-0,2	-1,1	2,6	5,0	3,9	3,0	3,3	3,6	2,0	1,1	1,3
Kull- og petroleumprodukter	-4,7	10,1	-0,0	3,4	-9,3	-25,7	-26,7	-17,7	-3,6	-3,6	-0,6
Kjemikalier og kjemiske prod.	-4,9	-0,4	6,1	3,9	2,8	-0,9	-1,2	3,0	6,4	6,1	2,8
Gummi- og plastprodukter	-6,9	-9,4	4,3	5,8	1,1	-2,2	-1,0	0,0	0,5	-1,7	-4,4
Andre ikke-metallholdige mineralprod.	-11,4	2,9	0,6	13,2	11,5	7,6	4,1	2,4	1,7	-0,6	2,1
Metaller og metallvarer	-1,0	1,2	3,6	6,6	2,0	1,8	2,6	1,8	1,8	2,8	4,2
Maskiner og utstyr	-3,0	2,9	1,4	8,1	7,4	7,9	5,6	2,9	2,4	3,0	3,1
Elektriske og optiske produkter	-8,8	0,9	7,1	8,9	7,7	4,7	1,6	-1,6	0,9	2,6	4,1
Transportmidler	4,2	11,0	-12,7	7,0	7,6	9,1	8,3	7,4	7,6	10,1	14,7
Annen industripredusjon	-2,3	-3,8	0,1	6,9	0,9	1,9	-0,2	-0,9	0,0	1,9	5,5

1)Tallene i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode året før for summen av produksjonen for den aktuelle måneden, måneden før og måneden etter.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Tabell B4: Ordretilgang - industri

Ordretilgang til utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet. Sesongjusterte verdiindeks. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1991	1992	1993	1994	1995	1994		1995			
						3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Produksjon av kjemiske råvarer:											
Ordretilgang i alt	245	228	253	272	284	273	285	289	300	297	247
For eksport	250	253	296	319	328	325	349	337	340	357	277
Fra hjemmemarkedet	239	192	169	178	196	176	164	178	232	189	184
Produksjon av metaller:											
Ordretilgang i alt	287	267	279	320	361	312	352	345	345	367	388
For eksport	321	297	312	354	401	344	390	382	386	408	427
Fra hjemmemarkedet	172	169	169	206	228	209	211	222	212	235	242
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:											
Ordretilgang i alt	211	208	219	250	258	270	253	267	250	261	255
For eksport	330	315	373	431	422	439	418	373	445	435	434
Fra hjemmemarkedet	163	165	156	177	192	201	184	229	173	185	180

Tabell B5: Ordrereserver - industri

Ordrereserver i utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet. Verdiindeks. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1991	1992	1993	1994	1995	1994		1995			
						3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Produksjon av kjemiske råvarer:											
Ordrereserver i alt	176	150	166	147	151	135	151	144	141	157	161
For eksport	174	174	206	179	178	166	190	162	160	190	199
Fra hjemmemarkedet	179	120	96	89	103	78	81	112	108	99	92
Produksjon av metaller:											
Ordrereserver i alt	242	211	215	240	259	221	257	267	251	254	266
For eksport	285	251	261	285	309	260	306	320	296	297	322
Fra hjemmemarkedet	128	106	95	121	131	122	129	129	132	142	120
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:											
Ordrereserver i alt	257	278	283	324	329	331	311	335	334	327	318
For eksport	427	442	476	664	641	692	658	647	655	642	620
Fra hjemmemarkedet	184	208	200	179	195	176	163	202	197	191	189

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Tabell B6: Påløpte investeringskostnader for oljeutvinning

Løpende priser, mill. kroner. Tallene for årene viser gjennomsnitt av kvartalene.

	1991	1992	1993	1994	1995	1994		1995			
						3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Leting:											
I alt.	2034	1920	1358	1253	1162	1015	1047	1209	988	1226	1224
Undersøkelsesboringer	1326	1288	717	432	532	211	362	384	458	614	672
Generelle undersøkelser.	256	251	284	384	171	524	343	119	189	182	193
Felt eval. og - undersøk.	212	91	146	164	192	121	179	163	195	254	156
Adm. og andre kostnader	240	290	211	273	267	159	163	543	146	175	203
Feltutbygging:											
I alt.	5566	7216	8802	7146	6740	6616	6435	5876	6622	6385	8077
Varer.	3023	3668	4608	3956	3182	3613	3472	2383	2509	2997	4837
Tjenester	2251	3021	3442	2511	2980	2361	2294	3047	3587	2681	2604
Produksjonsboring	292	532	752	680	579	643	670	446	526	707	637
Felt i drift:											
I alt.	1274	1269	1576	1688	1737	1448	1685	1870	1838	1578	1663
Varer.	201	166	150	164	163	169	150	143	180	146	183
Tjenester	256	179	137	132	243	122	124	237	225	287	222
Produksjonsboring	817	925	1290	1393	1332	1157	1411	1490	1434	1145	1258

Tabell B7: Industriinvesteringer i verdi - Investeringsundersøkelsen

Antatte og utførte industriinvesteringer. Mill.kr. Sesongjustert.

Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1991	1992	1993	1994	1995	1994		1995			
						3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Utførte.	2648	2627	2430	2391	3418	2404	2633	3125	3641	3604	3302
Antatte.	3106	2706	2826	2750	3636	2778	3033	3543	3679	3872	3452

Tabell B8: Boligbygging

Antall boliger i 1000. Sesongjustert. 1). Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1991	1992	1993	1994	1995	1995		1996			
						Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mar
Boliger satt igang	1,5	1,3	1,3	1,7	1,6	1,9	1,8	1,3	1,3	1,5	1,2
Boliger under arbeid.	19,0	16,2	13,6	15,4	16,7	16,7	16,8	16,8	16,6	16,4	16,3
Boliger fullført	1,7	1,5	1,3	1,5	1,6	1,6	1,6	1,4	1,5	1,5	1,4

1) Seriene er sesongjustert uavhengig av hverandre.

66*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Tabell B9: Detaljomsetningsvolum

Sesongjustert indeks. 1995=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1991	1992	1993	1994	1995	1995			1996		
	Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mar					
Omsetning i alt	89	91	92	97	100	100	102	101	100	101	103

Tabell B10: Detaljomsetningsvolum mv.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et tremåneders glidende gjennomsnitt. 1)

	1991	1992	1993	1994	1995	1995			1996		
	Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mar					
Omsetning i alt	1,2	2,7	1,7	4,9	3,0	3,5	2,4	2,4	2,4	4,2	..
Butikkhandel med bredt vareutvalg .	0,7	3,0	2,8	6,0	4,9	4,8	5,4	5,3	4,8	4,1	..
Butikkhandel med nærings- og nytelsesmidler i spesialforr.	-1,3	12,3	7,0	2,2	-0,8	-1,1	-0,8	-0,9	-0,9	0,2	..
Butikkhandel med apotekvarer, sykepleieart. kosmetikk og toalettart.	1,8	2,6	8,9	5,1	-2,9	-4,5	-3,4	-4,0	-4,4	-3,1	..
Butikkhandel med andre nye varer. .	2,1	0,5	-1,3	4,2	3,9	4,0	1,0	1,4	2,0	6,4	..
Reg. nye personbiler.	-13,4	11,8	3,8	42,7	7,2	2,2	-8,4	-0,3	19,4	43,8	53,0

1) Tallet i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode året før for summen av omsetningsvolumet for den aktuelle måneden, måneden før og måneden etter.

Tabell B11: Arbeidsmarkedet - arbeidskraftundersøkelsen

Arbeidsledige (AKU) og sysselsatte.

1000 personer.

	1991	1992	1993	1994	1995	1994		1995	
	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv			
Arbeidsledige (AKU):									
Kvinner	48	50	50	47	46	52	41	53	50
Menn.	68	76	77	70	61	64	61	72	64
Totalt	116	126	127	116	107	117	102	124	115
Sysselsatte	2010	2004	2004	2035	2079	2074	2052	2040	2066
									2113
									2097

Tabell B12: Arbeidsmarkedet - arbeidskontorenes registreringer

Tallet på registrerte arbeidsledige og ledige plasser. Arbeidsledighetsprosenten.

	1991	1992	1993	1994	1995	1995		1996		
	Nov	Des	Jan	Feb	Mar	Apr				
Sesongjusterte tall:										
Registrerte arbeidsledige 1000 pers.	101	115	118	110	102	98	95	..	..	..
Ujusterte tall:										
Registrerte arbeidsledige 1000 pers.	100,8	114,4	118,1	110,3	102,1	86,6	88,6	102,6	97,7	94,9
Herav: Permitterte 1000 pers. .	9,9	8,7	9,2	7,5	6,6	6,1	7,0	9,8	9,8	8,8
Ledige plasser 1000 pers. . .	6,5	6,4	7,4	7,7	8,8	8,8	7,7	9,7	11,5	13,7
Arbeidsledighetsprosenten 1). . . .	4,7	5,4	5,5	5,2	4,7	4,0	4,1	4,8	4,5	4,3
Arb.ledige/led.plasser	17,0	19,5	17,0	15,0	11,8	9,9	11,5	10,6	8,5	6,9
										8,1

1) Registrerte ledige i prosent av arbeidsstyrken ifølge AKU.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Tabell B13: Timefortjeneste

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og i bygge- og anleggsvirksomhet.
Kroner.

	1991	1992	1993	1994	1995	1994		1995			
						3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Industri, kvinner	86,7	89,2	91,8	94,5	97,9	95,3	95,9	95,9	98,0	98,4	99,1
Industri, menn	99,5	102,7	105,4	108,5	112,3	108,9	109,6	109,8	113,2	112,6	113,6
Bygge- og anl., menn	107,0	110,6	113,3	112,7	114,2	112,1	112,8	111,3	115,1	114,3	115,9

Tabell B14: Konsumprisindeksen

Endring i prosent fra foregående år og fra samme måned ett år tidligere.

	1991	1992	1993	1994	1995	1995			1996		
						Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mar
Ialt	3,4	2,3	2,3	1,4	2,5	2,3	2,1	2,2	1,2	0,9	0,7
Varer og tjenester etter konsumgruppe:											
Matvarer ialt	1,7	1,4	-1,1	1,5	1,5	1,0	0,3	0,7	0,3	-0,2	-0,2
Drikkevarer og tobakk	7,1	9,1	3,1	3,9	4,3	2,6	2,5	2,3	2,1	2,4	2,2
Klær og sko/tøy	1,8	1,7	2,7	1,5	0,9	0,9	0,6	1,3	-1,1	-3,3	-5,4
Bolig, lys og brensel	4,5	2,3	2,8	0,9	2,8	2,7	2,7	2,4	1,1	1,0	1,4
Møbler og husholdningsartikler	2,2	0,4	1,9	1,4	1,8	1,3	1,2	1,1	1,3	1,5	1,3
Helsepleie	6,9	6,0	4,3	2,3	4,5	3,8	3,8	3,7	5,0	4,9	2,5
Reiser og transport	3,0	2,0	3,4	1,5	3,2	2,7	2,8	2,8	0,8	0,6	0,8
Fritidssyssler og utdanning	4,4	3,3	3,4	2,1	2,1	2,4	2,3	2,3	1,7	1,4	0,7
Andre varer og tjenester	3,4	2,2	1,6	0,2	2,3	3,1	3,1	3,1	2,7	2,9	2,8
Varer og tjenester etter leveringssektor:											
Jordbruksvarer	1,5	1,3	-2,0	0,1	-0,1	0,2	-0,8	-0,4	-1,1	-1,5	-1,3
Andre norskproduserte konsumvarer	5,3	2,5	2,7	1,9	3,9	3,0	3,0	3,1	1,4	1,3	1,4
Importerte konsumvarer	2,0	1,8	3,3	2,3	2,3	1,6	1,4	1,5	-0,8	-1,8	-2,7
Husleie	4,9	3,7	2,8	0,6	1,4	2,0	2,0	1,5	1,5	1,5	2,0
Andre tjenester	2,4	2,3	2,0	1,1	2,7	2,9	2,9	3,0	3,1	3,2	2,8

Tabell B15: Engrospriser

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode ett år tidligere.

	1991	1992	1993	1994	1995	1995			1996		
						Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mar
Ialt	2,5	0,1	-0,0	1,4	1,9	1,5	1,5	1,4	1,3	1,3	1,4
Matvarer og levende dyr	4,4	1,1	-2,4	0,8	-1,0	-1,2	-1,2	-1,4	-1,0	-1,0	-0,9
Drikkevarer og tobakk	4,9	6,5	1,1	4,6	4,9	2,8	2,9	2,8	1,4	0,5	0,3
Råvarer, ikke spis., u. brenselst.	-1,0	-3,1	-4,1	3,7	2,8	-0,2	0,3	-1,2	-3,5	-1,2	-2,7
Brenselstoffer, -olje og el.kraft.	1,9	-3,5	-2,3	-1,8	-0,8	-1,2	-1,3	0,6	1,4	1,6	4,9
Dyre- og plantefett, voks	3,1	5,4	0,2	5,0	1,0	-2,3	-1,4	-1,9	-3,0	-3,7	-3,6
Kjemikalier	1,8	0,2	2,5	2,8	4,3	4,1	3,2	2,7	2,2	1,9	1,7
Bearbeidde varer etter materiale	1,1	0,1	0,3	2,5	4,8	4,6	4,6	4,1	2,9	2,5	2,1
Maskiner og transportmidler	2,6	1,4	4,2	2,1	3,2	2,6	2,5	2,1	1,9	2,0	0,9
Forskjellige ferdigvarer	3,6	2,0	2,7	1,6	2,5	3,2	2,9	2,8	3,9	3,4	3,2

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Tabell B16: Utenrikshandel - verditall

Verditall for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken. Milliarder kroner. Sesongjustert.

Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1991	1992	1993	1994	1995	1995			1996		
						Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mar
Eksport 1)	9,2	9,0	9,4	10,8	11,9	11,9	11,8	12,2	12,9	12,6	13,1
Import 2)	12,7	12,9	13,2	15,5	16,9	17,6	17,4	16,4	17,2	17,1	18,0
Import 3)	12,6	12,9	13,1	15,4	16,8	17,5	17,3	16,6	17,0	17,0	18,1

1)Uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.

2)Uten skip og oljeplattformer.

3)Uten skip, oljeplattformer og råolje.

Tabell B17: Utenrikshandel - indekser

Volum- og prisindekser for tradisjonell vareeksport og vareimport i flg. handelsstatistikken. 1988=100.

Årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1991	1992	1993	1994	1995	1994		1995			
						3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Sesongjusterte tall:	119	126	131	149	153	153	157	158	147	153	153
Eksportvolum 1)	107	111	111	130	140	138	133	137	142	139	142
Importvolum 2).	100	93	93	94	101	95	96	103	101	101	101
Ujusterte tall:	105	103	104	104	105	104	106	106	104	106	107

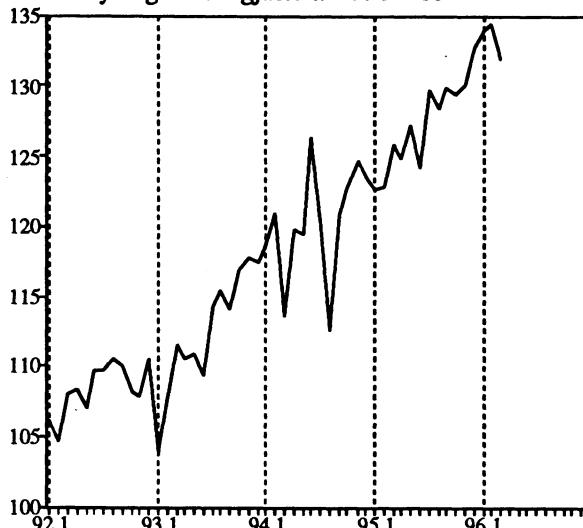
1)Uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.

2)Uten skip og oljeplattformer.

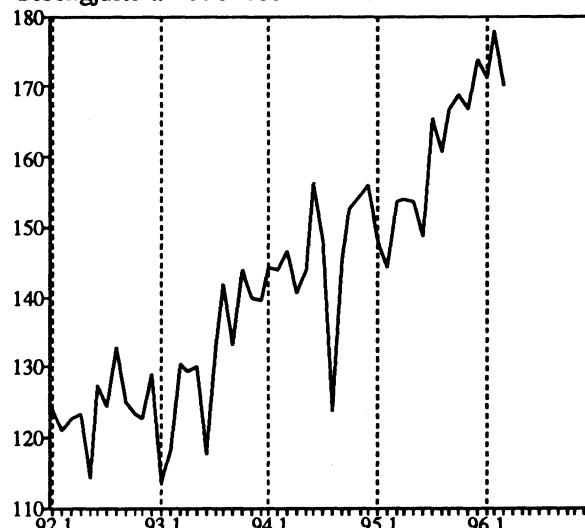
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Produksjonsindeks

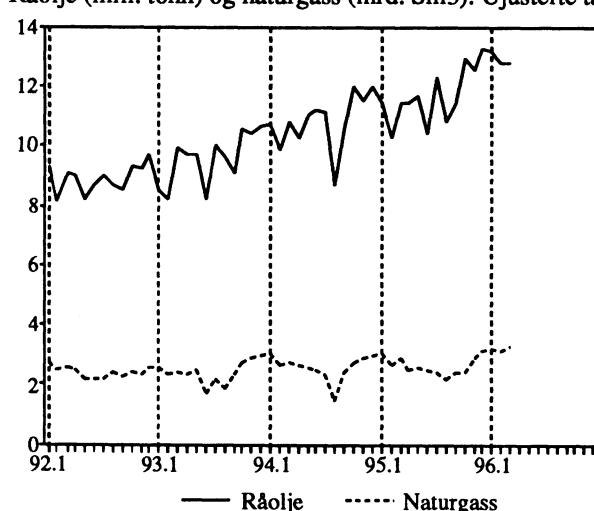
Olje- og gassutvinning, industri, bergverksdrift og kraftforsyning. Sesongjustert. 1990=100

Produksjonsindeks

Utvinning av råolje og naturgass. Sesongjustert. 1990=100

Olje- og gassproduksjon

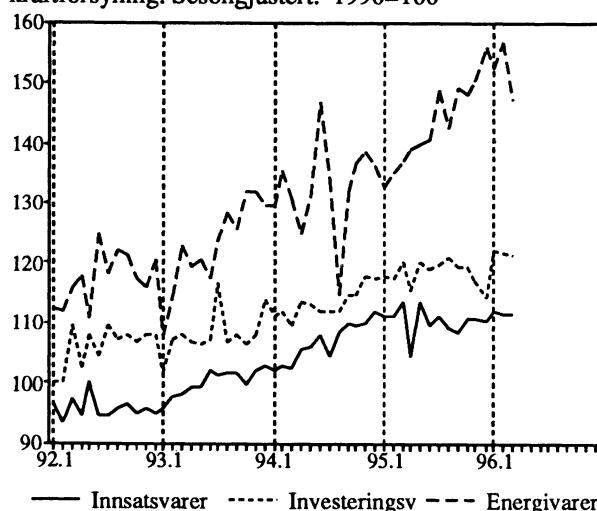
Råolje (mill. tonn) og naturgass (mrd. Sm3). Ujusterte tall

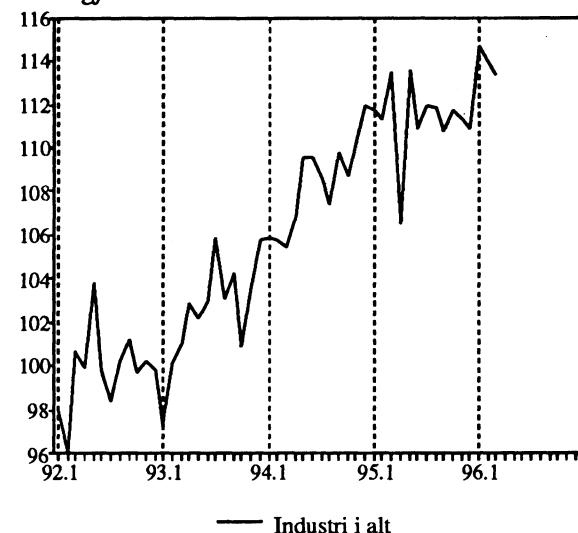
Kilde: Oljedirektoratet

Produksjonsindeks etter varetype

Olje- og gassutvinning, industri, bergverksdrift og kraftforsyning. Sesongjustert. 1990=100

Produksjonsindeks

Sesongjustert. 1990=100

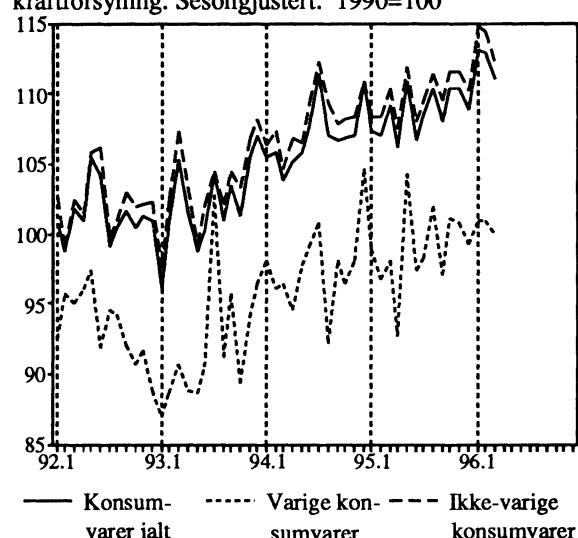
— Industri i alt

Produksjonsindeks etter varetype

Olje- og gassutvinning, industri, bergverksdrift og kraftforsyning. Sesongjustert. 1990=100

Produksjonsindeks etter varetype

Olje- og gassutvinning, industri, bergverksdrift og kraftforsyning. Sesongjustert. 1990=100

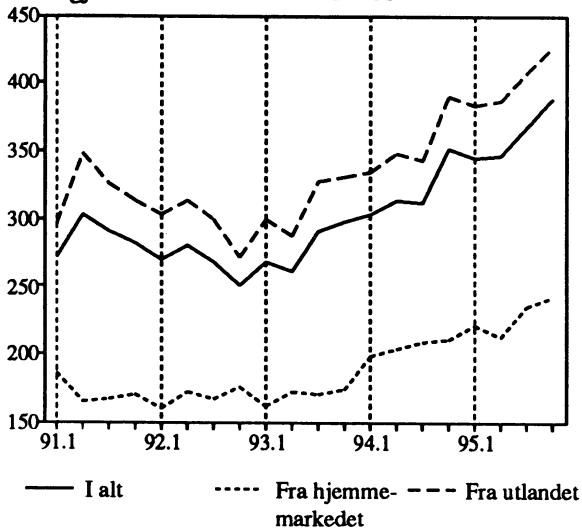

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Ordretilgang

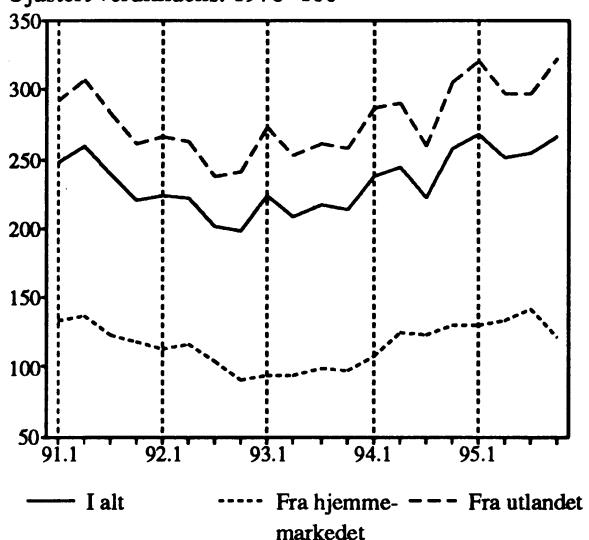
Metaller

Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

Ordrereserver

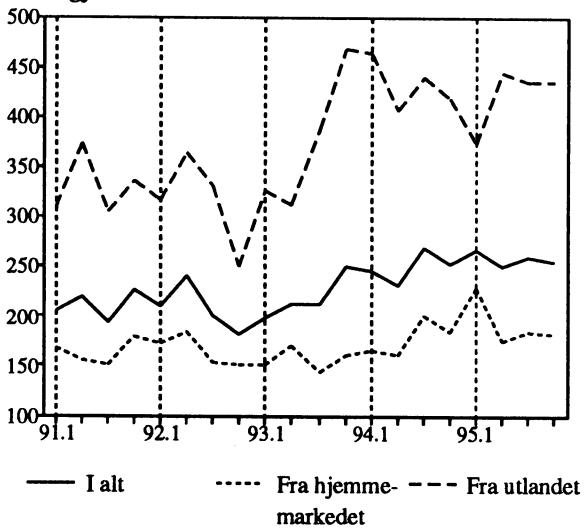
Metaller

Ujustert verdiindeks. 1976=100

Ordretilgang

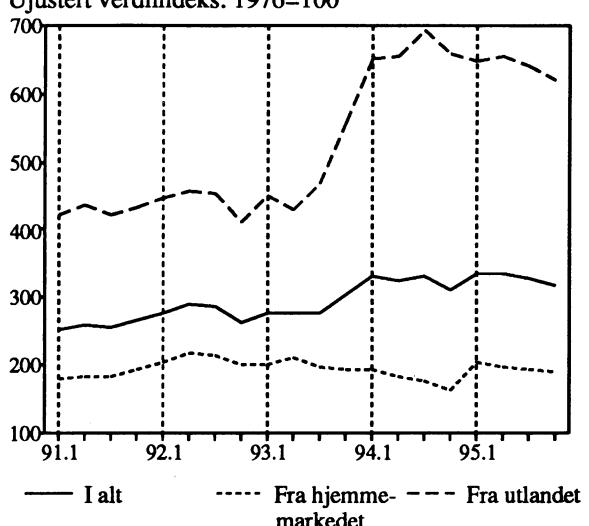
Verkstedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer

Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

Ordrereserver

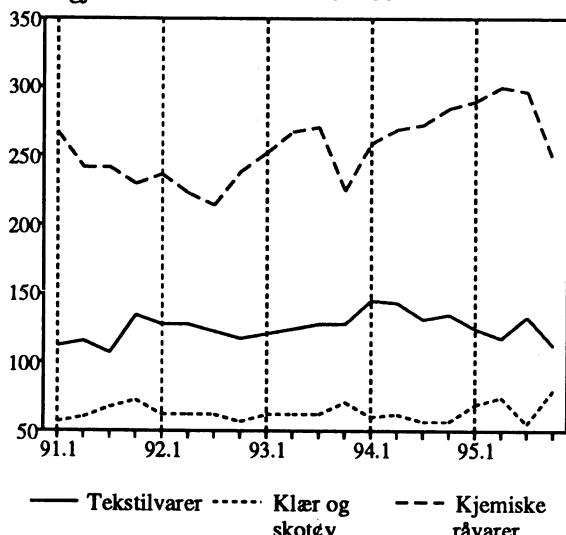
Verkstedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer

Ujustert verdiindeks. 1976=100

Ordretilgang

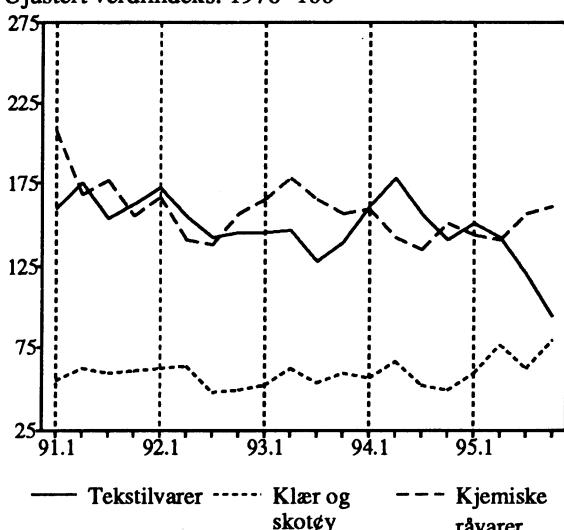
Tekstilvarer, klær og skotøy og kjemiske råvarer.

Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

Ordrereserver

Tekstilvarer, klær og skotøy og kjemiske råvarer

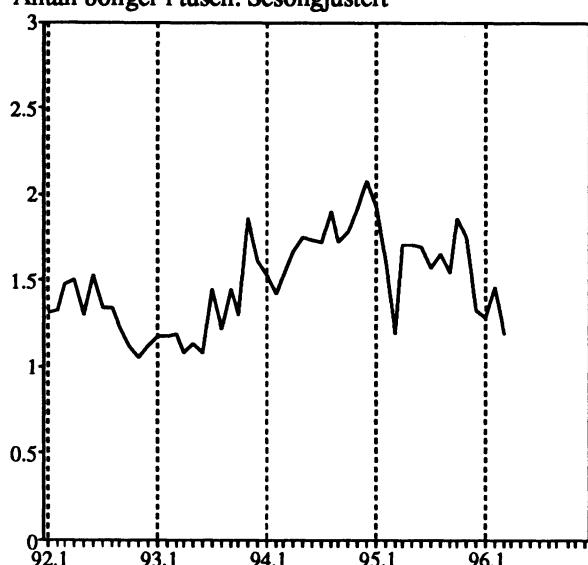
Ujustert verdiindeks. 1976=100

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

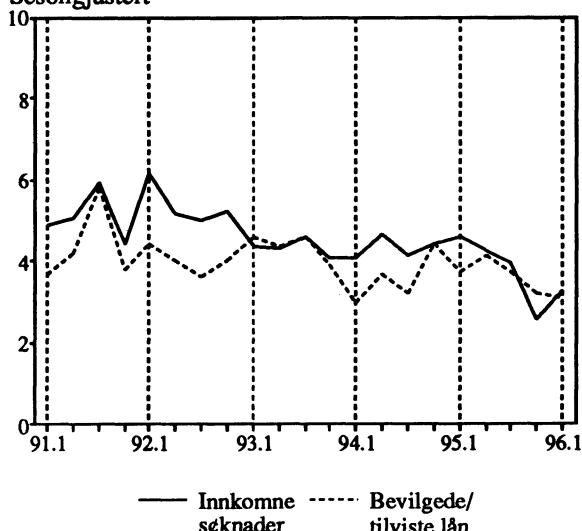
Bygg satt i gang

Antall boliger i tusen. Sesongjustert

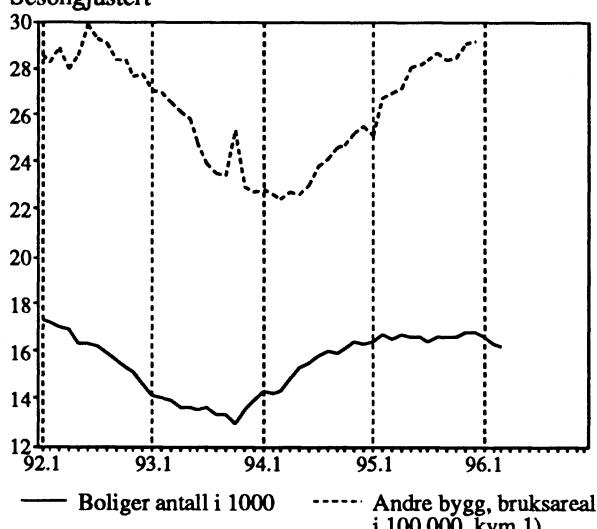
Boliglån nye boliger

Antall oppføringslån fra Husbanken i 1000.

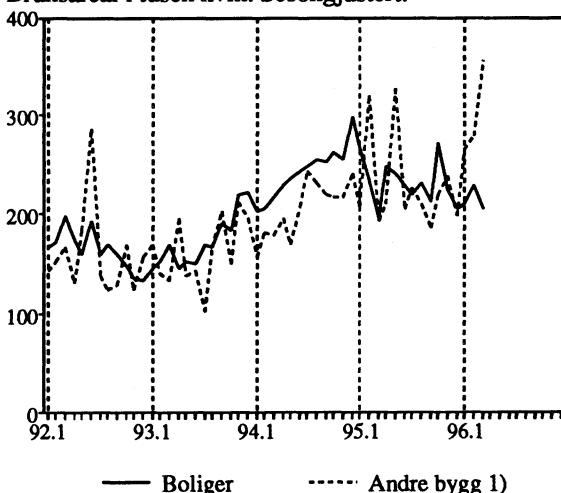
Sesongjustert

Bygg under arbeid

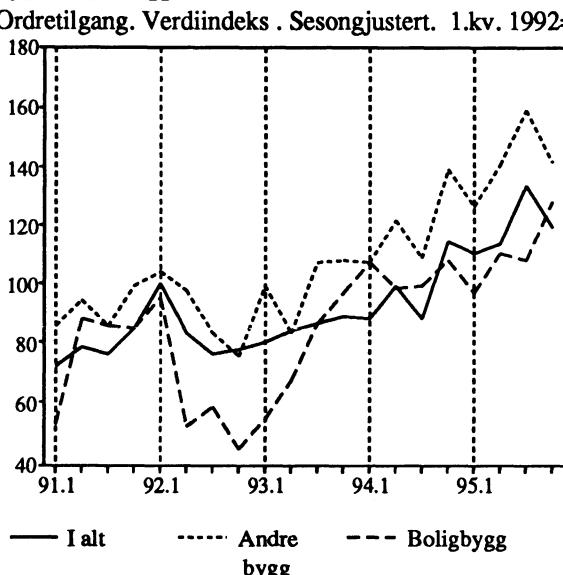
Sesongjustert

Bygg satt i gang

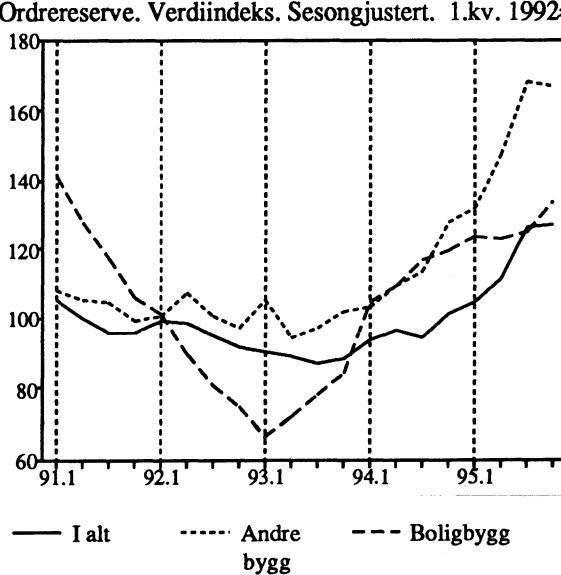
Bruksareal i tusen kvm. Sesongjustert.

Bygge- og anleggsvirksomhet

Ordertilgang. Verdiindeks. Sesongjustert. 1.kv. 1992=100

Bygge- og anleggsvirksomhet

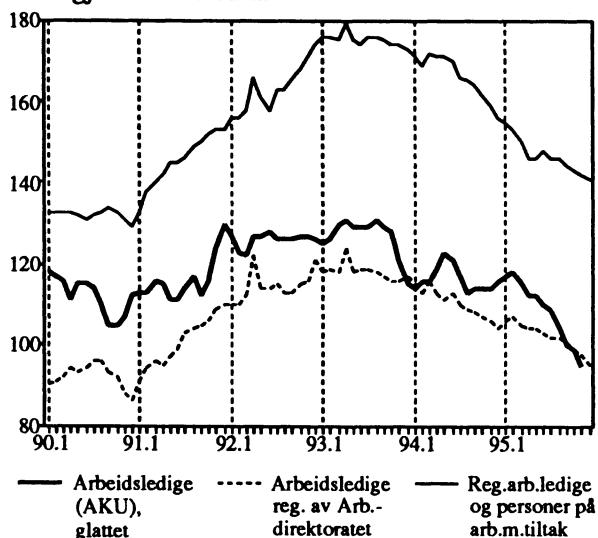
Ordrereserve. Verdiindeks. Sesongjustert. 1.kv. 1992=100

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

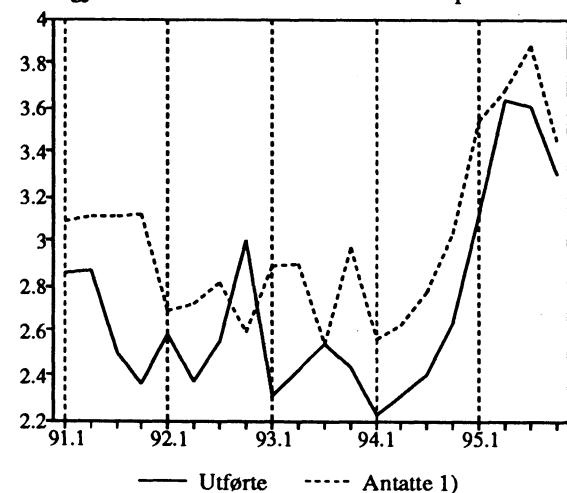
Arbeidsledige, 1000 personer

Sesongjusterte månedstall

Antatte og utførte investeringer i industri

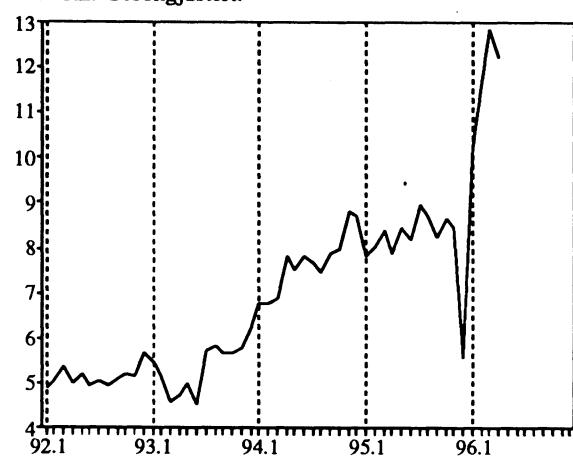
Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner pr. kvartal.

1) Anslag gitt i samme kvartal.

Registrerte nye personbiler

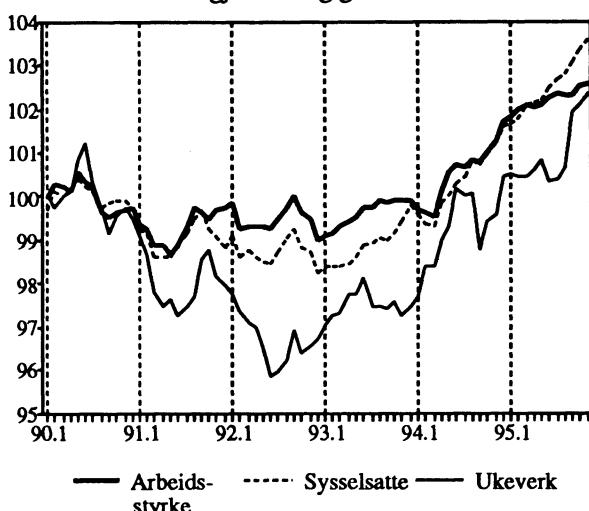
1000 stk. Sesongjustert.

Arbeidssstyrke, sysselsetting og utførte ukeverk

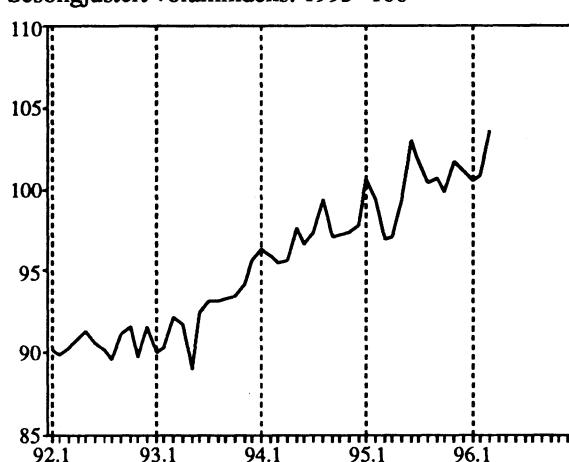
i alt iflg. Arbeidskraftundersøkelsen

1990 = 100. Sesongjusterte og glattede månedstall

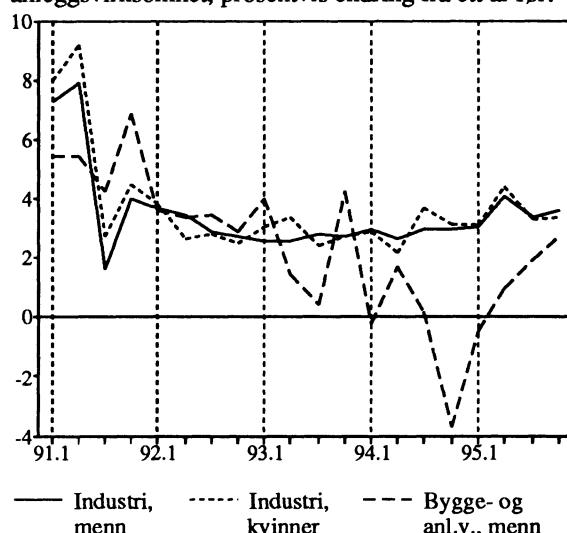
Detaljomsetning

Sesongjustert volumindeks. 1995=100

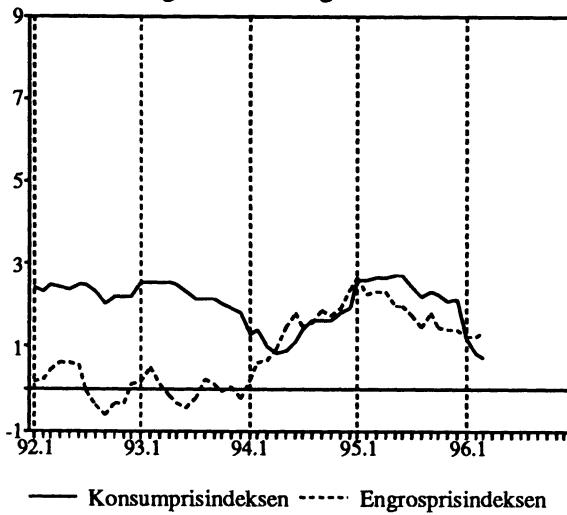
Lønninger

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og bygge- og anleggsvirksomhet, prosentvis endring fra ett år før.

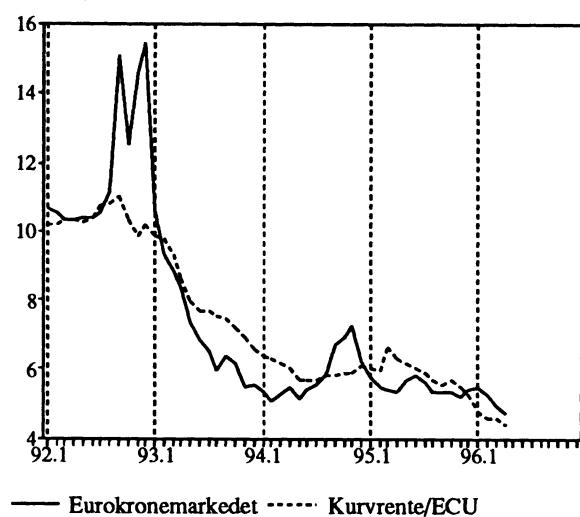

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

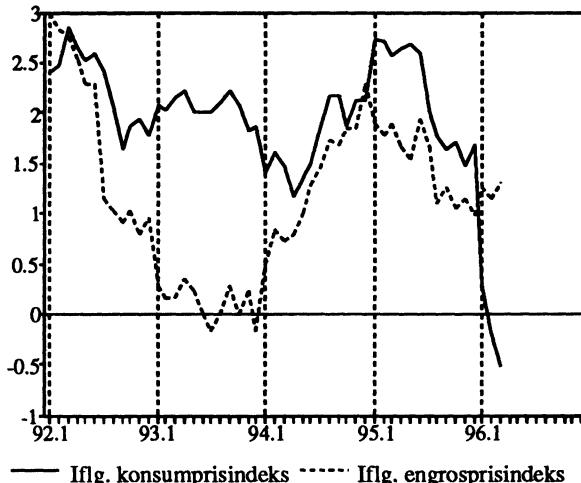
Innenlandske priser
Prosent endring fra ett år tidligere

Nominell rente på tre-måneders plasseringer
Prosent

Prisstigning for konsumvarer 1)
Prosent endring fra ett år tidligere.

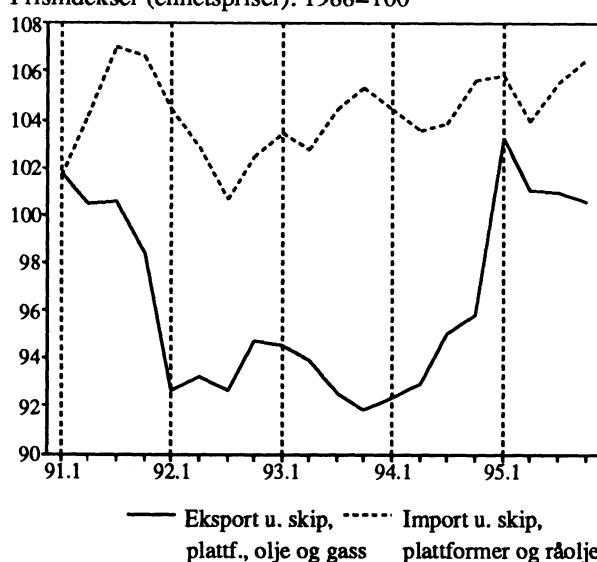

1) Konsumprisindeksen for varer omsatt gjennom detaljhandelen og engrosprisindeksen for varer til konsum.

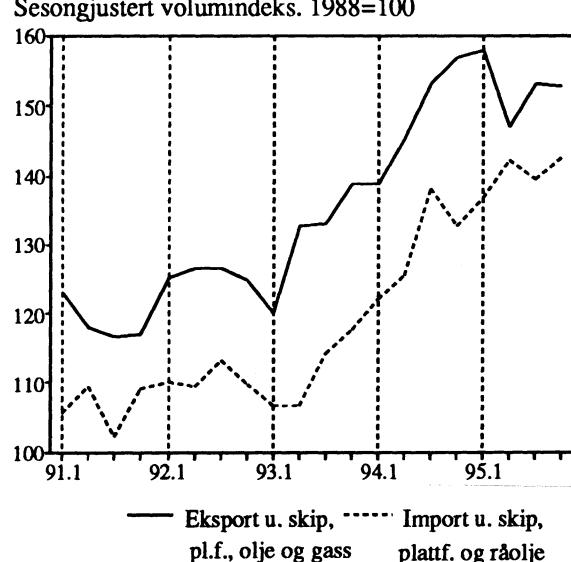
Utenrikshandel med tradisjonelle varer
Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner.

Utenrikshandel med tradisjonelle varer
Prisindekser (enhetspriser). 1988=100

Utenrikshandel med tradisjonelle varer
Sesongjustert volumindeks. 1988=100

74*
NASJONALREGNSKAPSTALL FOR OECD-LAND

Tabell C1: Bruttonasjonalprodukt
Prosentvis volumendring fra foregående år

	1990	1991	1992	1993	1994	1995 anslag	1996 prognose	1997 prognose
Danmark	1,4	1,3	0,8	1,4	4,5	3,3	3,0	2,4
Frankrike	2,5	0,8	1,3	-1,5	2,9	2,7	2,2	2,7
Italia	2,1	1,2	0,7	-1,2	2,2	3,1	2,7	2,5
Japan	4,8	4,3	1,1	-0,2	0,5	0,3	2,0	2,7
USA	1,2	-0,6	2,3	3,1	4,1	3,3	2,7	2,8
Storbritannia	0,4	-2,0	-0,5	2,3	3,8	2,7	2,4	2,7
Sverige	1,4	-1,1	-1,4	-2,6	2,2	3,5	2,5	2,0
Tyskland ¹⁾	5,7	5,0	2,2	-1,2	2,9	2,1	2,4	2,7
Norge	1,6	2,9	3,3	2,1	5,7	3,7	4,0	2,4

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹⁾ Samlet Tyskland fra 1992.

Tabell C2: Privat konsum
Prosentvis volumendring fra foregående år

	1990	1991	1992	1993	1994	1995 anslag	1996 prognose	1997 prognose
Danmark	0	1,2	1,1	2,9	7,0	3,2	3,1	2,5
Frankrike	2,7	1,4	1,4	0,2	1,5	2,0	2,0	2,7
Italia	2,5	2,7	1,1	-2,5	1,6	1,2	2,2	2,5
Japan	3,9	2,2	1,7	1,0	2,2	0,9	1,9	2,2
USA	1,5	-0,4	2,8	3,3	3,5	3,0	2,6	2,5
Storbritannia	0,6	-2,2	-0,1	2,6	3,0	2,0	2,3	2,6
Sverige	-0,4	0,9	-1,4	-3,7	0,5	0,5	0,9	1,7
Tyskland ¹⁾	5,4	5,6	2,6	0,5	0,9	1,8	2,4	2,2
Norge	0,6	1,3	2,2	2,3	4,8	2,9	2,5	2,5

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹⁾ Samlet Tyskland fra 1992.

Tabell C3: Offentlig konsum
Prosentvis volumendring fra foregående år

	1990	1991	1992	1993	1994	1995 anslag	1996 prognose	1997 prognose
Danmark	-0,4	-0,1	1,4	2,8	1,1	0,9	1,1	0,9
Frankrike	2,1	2,8	3,4	3,3	1,1	1,5	0,9	1,1
Italia	1,2	1,6	1,0	0,7	0	-0,4	0,3	0,3
Japan	1,9	1,6	2,7	1,7	2,8	2,6	2,1	2,1
USA	3,1	1,2	-0,7	-0,8	-0,7	-0,1	-0,4	-0,6
Storbritannia	2,5	2,6	-0,1	0,3	2,0	0,7	1,4	1,4
Sverige	2,6	2,8	0	-0,6	-1,0	-1,1	-0,7	-1,1
Tyskland ¹⁾	2,2	0,5	5,0	-0,5	1,2	2,1	2,0	1,6
Norge	4,1	3,9	5,5	1,0	1,1	0,6	1,2	1,3

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹⁾ Samlet Tyskland fra 1992.

75*
NASJONALREGNSKAPSTALL FOR OECD-LAND

Tabell C4: Bruttoinvesteringer i fast realkapital

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1990	1991	1992	1993	1994	1995 anslag	1996 prognose	1997 prognose
Danmark	-1,7	-5,7	-7,2	-2,3	3,1	12,3	6,9	4,5
Frankrike	2,8	0	-3,1	-5,8	1,6	3,0	3,8	4,8
Italia	3,8	0,6	-1,7	-13,1	-0,1	5,6	7,5	7,2
Japan	8,8	3,7	-1,1	-1,8	-2,3	0,6	4,2	4,0
USA ¹⁾	-1,8	-7,6	5,5	11,3	12,3	10,4	6,3	4,5
Storbritannia	-3,5	-9,5	-1,5	0,6	3,7	2,2	4,8	4,7
Sverige	1,3	-8,9	-10,8	-17,6	-0,4	12,4	9,0	4,5
Tyskland ²⁾	8,5	6,0	3,5	-5,6	4,3	2,2	3,6	5,1
Norge ³⁾	-11,9	-1,3	-3,3	1,5	5,5	5,1	5,6	1,9

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹⁾ Private bruttoinvesteringer. ²⁾ Samlet Tyskland fra 1992. ³⁾ 1994-1995 inneholder oljeplattformer under arbeid.

Tabell C5: Eksport av varer og tjenester

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1990	1991	1992	1993	1994	1995 anslag	1996 prognose	1997 prognose
Danmark	6,9	7,7	2,7	-2,0	7,3	5,5	5,3	5,3
Frankrike	5,4	4,1	4,9	-0,4	5,8	6,8	5,0	6,9
Italia	7,0	0,5	5,0	9,4	10,9	15,4	7,9	6,9
Japan	7,3	5,2	5,2	1,3	5,0	6,0	5,8	7,5
USA	8,2	6,3	6,7	4,1	9,0	10,8	10,1	10,0
Storbritannia	5,0	-0,7	4,0	3,3	8,2	4,9	6,2	6,5
Sverige	1,6	-2,3	2,3	7,6	13,8	12,0	7,8	5,0
Tyskland ¹⁾	11,0	12,3	-0,3	-4,7	7,5	3,8	6,5	6,9
Norge	8,6	6,1	5,2	2,0	8,5	3,7	6,9	4,6

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹⁾ Samlet Tyskland fra 1992.

Tabell C6: Import av varer og tjenester

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1990	1991	1992	1993	1994	1995 anslag	1996 prognose	1997 prognose
Danmark	1,2	4,1	-0,2	-4,1	12,1	8,4	6,5	5,8
Frankrike	6,1	3,0	1,1	-3,4	6,8	4,6	5,6	7,3
Italia	8,0	3,4	4,6	-7,8	9,8	10,5	8,7	8,8
Japan	8,6	-4,1	-0,4	2,7	8,4	10,7	9,4	8,2
USA	3,6	-0,5	8,7	10,7	13,4	10,9	7,3	7,2
Storbritannia	0,5	-5,3	6,5	2,8	6,1	2,2	6,5	6,7
Sverige	0,7	-4,9	1,1	-2,8	13,2	7,8	6,7	4,5
Tyskland ¹⁾	10,3	12,8	2,2	-5,2	7,1	3,1	6,7	7,2
Norge	2,5	0,2	0,7	4,0	6,6	4,1	4,2	4,0

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹⁾ Samlet Tyskland fra 1992.

76*
NASJONALREGNSKAPSTALL FOR OECD-LAND

Tabell C7: Privat konsumdeflator

Prosentvis endring fra foregående år

	1990	1991	1992	1993	1994	1995 anslag	1996 prognose	1997 prognose
Danmark	2,7	2,4	1,9	0,4	1,7	2,0	2,5	3,0
Frankrike	2,8	3,2	2,4	2,2	1,8	2,0	2,1	1,7
Italia	6,2	6,8	5,4	4,8	4,7	4,9	4,1	3,6
Japan	2,6	2,5	2,1	1,3	0,3	-0,6	-0,3	0,7
USA	5,1	4,2	3,2	2,5	2,1	2,2	2,1	2,4
Storbritannia	5,5	7,4	4,7	3,5	2,5	2,9	3,1	2,8
Sverige	9,9	10,3	2,2	5,8	3,0	2,8	2,4	3,0
Tyskland ¹⁾	2,7	3,7	4,7	4,0	2,8	2,0	2,0	2,2
Norge	4,7	3,9	2,7	2,2	1,3	2,1	2,5	2,7

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Samlet Tyskland fra 1992.

Tabell C8: Arbeidsledighet

I prosent av den totale arbeidsstyrken¹

	1990	1991	1992	1993	1994	1995 anslag	1996 prognose	1997 prognose
Danmark	9,6	10,5	11,2	12,2	12,1	10,1	9,4	9,0
Frankrike	8,9	9,4	10,4	11,6	12,3	11,5	11,3	11,0
Italia	10,3	9,9	10,5	10,2	11,1	11,9	11,6	11,2
Japan	2,1	2,1	2,2	2,5	2,9	3,1	3,4	3,4
USA ²⁾	5,4	6,6	7,3	6,7	6,0	5,6	5,7	5,9
Storbritannia	6,9	8,8	10,1	10,4	9,5	8,4	8,2	8,0
Sverige	1,8	3,3	5,8	9,5	9,8	7,6	7,3	7,1
Tyskland ^{2) 3)}	4,8	4,2	4,6	7,9	8,4	9,3	9,3	9,1
Norge	5,2	5,5	5,9	6,0	5,4	4,9	4,6	4,3

Kilde: Historiske tall for Norge: AKU-tall fra Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Alle land unntatt Danmark følger ILO-definisjon av ledighet. ² Unntatt militære styrker. ³ Samlet Tyskland fra 1992.

Tabell D1: Sverige

	1993	1994	1995	1995/96						
				Okt.	Nov.	Des.	Jan.	Feb.	Mars	
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1990=100	93,3	103,1	113,0	114,8	115,5	114,9	111,6	..	..
Arbeidsledighetsprosent		9,5	9,8	9,2	9,2	9,3	9,6	9,2	..	..
Ujusterte tall:										
Ordretilgang ¹	1990=100	102	121	137	142	139	131	137	..	..
Konsumprisindeks	1990=100	117,0	119,6	122,6	123,6	123,6	123,2	123,0	123,1	123,7

¹ Verdi av tilgang på nye ordrer til industrien.

Tabell D2: Danmark

¹ Verdi av tilgang på nye ordrer til industrien.

Tabell D3: Storbritannia

¹ Volumet av tilgangen på nye ordrer til verstedindustrien fra innenlandske kunder.

Tabell D4: Tyskland

	1993	1994	1995	1995/96						
				Okt.	Nov.	Des.	Jan.	Feb.	Mars	
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1991=100	90,9	94,2	95,0	93,0	93,9	93,9	96,0	..	..
Detaljomsetningsverdi	1991=100	99,4	99,7	98,6	96,0	107,0	123,5	89,2	..	..
Ujusterte tall:										
Arbeidsledighetsprosent		7,8	8,4	8,2	8,4	8,5	8,6	..	..	..
Konsumprisindeks	1991=100	109,8	112,8	114,8	115,1	115,1	115,4	115,5	116,1	116,2

78*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR OECD-LAND

Tabell D5: Frankrike

	1993	1994	1995	1995/96					
				Okt.	Nov.	Des.	Jan.	Feb.	Mars
Sesongjusterte tall:									
Total industriproduksjon	1990=100	97,6	101,3	103,6	101,5	102,0	101,3	..	..
Arbeidsledighetsprosent		11,7	12,3	11,6	11,6	11,6	11,7	11,8	11,8
Ujusterte tall:									
Konsumprisindeks	1990=100	107,9	109,7	111,6	112,3	112,4	112,5	112,7	113,1
									113,8

Tabell D6: USA

	1993	1994	1995	1995/96					
				Okt.	Nov.	Des.	Jan.	Feb.	Mars
Sesongjusterte tall:									
Total industriproduksjon	1990=100	105,3	111,4	115,1	115,3	115,6	115,7	115,2	116,7
Ordretilgang ¹	Mrd. dollar	133,1	151,7	163,0	166,5	165,2	170,2	169,2	165,0
Detaljomsetningsvolum ²	Mrd. dollar	146,0	155,3	161,6	162,3	164,0	164,5	163,2	..
Arbeidsledighetsprosent ³		6,8	6,0	5,5	5,4	5,5	5,5	5,7	5,5
									5,6
Ujusterte tall:									
Konsumprisindeks	1990=100	110,1	112,9	116,0	117,0	116,9	116,9	117,6	117,9
									..

¹ Verdi av tilgang på nye ordrer på varige varer.

² I 1987-priser.

³ Tallene for 1994 er ikke sammenlignbare med tidligere år.

Tabell D7: Japan

	1993	1994	1995	1995/96					
				Okt.	Nov.	Des.	Jan.	Feb.	Mars
Sesongjusterte tall:									
Industriproduksjon ¹	1990=100	91,2	91,9	94,9	94,2	95,7	96,4	96,3	98,3
Ordretilgang ²	Mrd. yen	1440	1441	1496	1408	1570	1565	1705	..
Arbeidsledighetsprosent		2,5	2,9	3,2	3,2	3,4	3,4	3,4	3,3
Ujusterte tall:									
Konsumprisindeks	1990=100	106,4	107,1	107,0	107,2	106,8	106,9	106,8	106,6
									106,8

¹ Industriproduksjon og gruve drift.

² Verdien av tilgangen på nye ordrer til maskinindustrien fra innenlandske kunder.

A-blad

Returadresse:
Statistisk sentralbyrå
Postboks 8131 Dep.
N-0033 Oslo

Publikasjonen kan bestilles fra:

Statistisk sentralbyrå
Salg- og abonnementsservice
Postboks 8131 Dep.
N-0033 Oslo

Telefon: 22 00 44 80
Telefaks: 22 86 49 76

eller:
Akademika - avdeling for
offentlige publikasjoner
Møllergt. 17
Postboks 8134 Dep.
N-0033 Oslo

Telefon: 22 11 67 70
Telefaks: 22 42 05 51

ISBN 82-537-4253-3
ISSN 0800-4110

Pris:
Økonomiske analyser kr 440,00 pr. år
Economic Survey kr 130,00 pr. år
Enkeltnummer ØA: kr 60,00; ES: kr 40,00

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway

9 788253 742533